

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων • Σχολή Επιστημών Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

Επιτροπή Εκδηλώσεων
Επιστημονικού Λόγου, Τέχνης & Εξωστρέφειας

Επιστημονικό Συμπόσιο με θέμα:
«Επιστήμες της Αγωγής:
παρελθόν, παρόν, μέλλον»

24 & 25
Μαΐου 2024

Χώρος:

Παιδαγωγικό Τμήμα
Δημοτικής Εκπαίδευσης

&
Συνεδριακό Κέντρο
«Κάρολος Παπούλιας»

CONCEPT - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΕΛΕΝΗ ΓΚΟΝΤΟΥ | LAYOUT: ΒΑΣΙΛ ΚΑΛΙΤΣΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

60 χρόνια
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

40 ΧΡΟΝΙΑ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Επιστημονική Επιτροπή

Αποστολίδου Ελένη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Βρέλλης Γιάννης, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γαβριλάκης Κώστας, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γαλάνη Αλεξάνδρα, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γεωργόπουλος Κώστας, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γκάτσα Τατιανή, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γκόγκας Θεμιστοκλής, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γκοντού Ελένη, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γκότοβου Αναστασία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Δελμηήτρος Μιχάλης, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Εμβαλωτής Αναστάσιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ευαγγέλου Φίλιππος, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Καρασσαβίδου Ελένη, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Καραχάλιου Ράνια, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κωστούλα Αναστασία, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κώτσης Κωνσταντίνος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Λιακοπούλου Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Λουδοβίκος Νικόλαος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μανικάρου Μεταξούλα, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μαυρίδης Δημήτριος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μικρόπουλος Αναστάσιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μισαηλίδη Πλουσία, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μορφίδη Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μπέλλου Ιωάννα, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μπρούζος Ανδρέας, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Νικολάου Ειρήνη, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Νικολάου Σουζάννα-Μαρία, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Παπακώστας Χρήστος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Πέγκα Σοφία, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Πουρνάρη Μαρία, Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σιούτη Αγλαΐα, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σούλης Σπυρίδων-Γεώργιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Στύλος Γεώργιος, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ταμίσογλου Χρύσα, ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Τάτσης Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φυλακτακίδου Αναστασία, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Οργανωτική Επιτροπή

Γαλάνη Αλεξάνδρα, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Γκοντού Ελένη, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Ευαγγέλου Φίλιππος, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Καρασσαβίδου Ελένη, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Καραχάλιου Ράνια, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κώτση Σοφία, Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Λιακοπούλου Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μανικάρου Μεταξούλα, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Μπέλλου Ιωάννα, Ε.Δι.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Νικολάου Ειρήνη, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Παπακώστας Χρήστος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Παππά Ευγενία, Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Σούλης Σπυρίδων-Γεώργιος, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φυλακτακίδου Αναστασία, Ε.Ε.Π., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ομάδα εθελοντών

Απλακίδης Δημήτρης
Αράπογλου Μαρία
Βέρμπη Βασιλική
Γεώργος Μάριος-Σπυρίδων
Γκόγκα Μαρία-Λαμπρινή
Δεφεράνου Μαριέττα
Δημοπούλου Όλγα
Ελένη Πήχα
Επισκόπου Παναγιώτα
Ζαραϊδώνη Χριστίνα
Ζώτος Βασίλειος
Ηλίας Αναστάσιος
Κακαβούλη Χρυσούλα-Αποστολία
Κάλπινου Ελένη
Κασιούμη Κατερίνα
Κασιούμη Κατερίνα
Λέκκα Ανδριάννα
Λούφι Κλεμεντίνα
Μαϊμάρη Παγώνα
Μανιφάβα Στυλιανή
Μαντζαφλάρης Ευάγγελος
Μητρόπαππα Αγγελική
Μπαλάσκα Ελευθερία
Μπαμπουρη Ευαγγελία
Παγούνης Αγγελος
Παππά Χριστίνα
Σιαμέτη Ειρήνη
Σίμος Μιχάλης
Σύρπα Αμαλία Ελένη
Τραγουδαρας Γεώργιος-Παναγιώτης
Τσούκα Κωνσταντίνα
Χελιδωνα Βασιλική

Χορηγοί

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
GUTENBERG

HAUSBRANDT
TRIESTE 1892

CORFU BEER

**ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΙΔΗ
ΒΡΟΧΙΔΗΣ ΚΟΣΜΑΣ**

Παπαναστασίου 29, Ανατολή Ιωάννινα
Κιν.: 6976769227
e-mail: vrochidisk@gmail.com

Ταβέρνα
“Ο ΤΡΑΚΑΣ”
όλο στα κάρβουνα

Εθν. Αντιστάσεως 103
Κασσινός - Ιωάννινα
☎26510 94671 / 6942 241484

Τάσεις ατόμων με Αναπηρία απέναντι στη ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητα

Κωνσταντίνος Δρόσος

Υποψήφιος Διδάκτωρ, Π.Τ.Δ.Ε Παν. Ιωαννίνων, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

k.drosos@uoi.gr

Οι τάσεις των ατόμων μιας κοινωνίας απέναντι σε κοινωνικά ζητήματα αποτελούν σημαντικό στοιχείο διατήρησης της ισορροπίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης μέσα σε αυτή. Ο έλεγχος των τάσεων μερίδας ατόμων ή και ολόκληρης της κοινωνίας μπορεί να προωθήσει την κοινωνική εναρμόνιση, αφού η ύπαρξη ακραίων τάσεων μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ύπαρξη διχασμού και αντιπαλότητας μεταξύ των ατόμων. Επιπλέον, μπορεί κανείς να συμβάλει στη διατήρηση της δικαιοσύνης και της ισότητας, αφού θα ελέγχει παράγοντες από τους οποίους επηρεάζονται οι τάσεις, στάσεις και απόψεις των μελών της κοινωνίας. Τα αποτελέσματα αυτά θα μπορούν σε μετέπειτα χρονικό στάδιο να αξιοποιηθούν για μεταβολές στον τρόπο προσέγγισης των συγκεκριμένων θεματικών περιοχών. Στη συγκεκριμένη έρευνα, ελέγχθηκαν οι απόψεις 138 ατόμων με αναπηρία (στην πλειονότητα σωματική) απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙΑ+ άτομα. Με τη χρήση ερωτηματολογίου αυτοαναφοράς, το οποίο βασίστηκε στο ATLG - Attitudes Towards Lesbians and Gays, τα άτομα κλήθηκαν να απαντήσουν σε 34 δηλώσεις χρησιμοποιώντας 5-βάθμια κλίμακα Likert. Παράλληλα δόθηκε ως προς συμπλήρωση και ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς 10 δηλώσεων, το οποίο μετρούσε τις στάσεις απέναντι στον εαυτό κάθε συμμετέχοντα ατόμου. Από την ανάλυση των δεδομένων φάνηκε πως δημογραφικοί παράγοντες όπως είναι η οικογενειακή κατάσταση, η ηλικία, η ανώτερη εκπαίδευση, η ύπαρξη τέκνων, η περιοχή διαμονής, η θρησκευτικότητα και η γνωριμία ατόμων που ανήκουν στην ΛΟΑΤΚΙΑ+ κοινότητα επηρεάζουν τις στάσεις των ατόμων με αναπηρία απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙΑ+ άτομα. Επιπλέον, από τον έλεγχο παλινδρόμησης φάνηκε πως η στάση που έχει ένα άτομο απέναντι στον εαυτό του, μπορεί να επηρεάσει τη στάση του απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙΑ+ άτομα. Επομένως, δημιουργείται ένας προβλεπτικός δείκτης για τις στάσεις ενός ατόμου απέναντι σε μια κοινωνική μειονότητα, με βάση τη στάση που έχει απέναντι στον ίδιο του τον εαυτό.

Λέξεις-κλειδιά: Τάσεις, Κοινωνικές Μειονότητες, Αναπηρία, ΛΟΑΤΚΙΑ+

Η σεξουαλικότητα ως παράμετρος του ευ ζην στα άτομα με αναπηρία

Κωνσταντίνα Κωστίκα

Φοιτήτρια ΠΜΣ Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ntina.kwstika@gmail.com

Η σεξουαλικότητα είναι αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης φύσης. Ως εκ τούτου, η καθιέρωση μιας ασφαλούς σεξουαλικής ταυτότητας είναι ένας κύριος αναπτυξιακός στόχος για την μετάβαση ενός ατόμου από την παιδική ηλικία στην εφηβεία και τα χρόνια που ακολουθούν. Για τα άτομα με αναπηρία η κατάργηση των μύθων σχετικά με τη σεξουαλικότητα είναι ζωτικής σημασίας για τη συνολική υγεία και ευημερία τους. Η σεξουαλικότητα είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος της προσωπικότητας του κάθε ατόμου καθώς και μια βασική ανθρώπινη ανάγκη που ταυτόχρονα δεν μπορεί να διαχωριστεί από άλλους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της ποιότητας ζωής και του

ψυχολογικού ευ ζην. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί κατά πόσο η σεξουαλικότητα επηρεάζει το ψυχολογικό ευ ζην καθώς και την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρία. Για την συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω ψυχομετρικά εργαλεία: Για την μέτρηση των μεταβλητών της σεξουαλικότητας χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα σεξουαλικότητας The Sexuality Scale (Snell & Papini, 1989). Για την μέτρηση του ψυχολογικού ευ ζην χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Μέτρησης του Ψυχολογικού Ευ Ζην [PWBS] (Ryff, C.D. et.al. 2007) και για την μέτρηση της ποιότητας ζωής χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο Ποιότητας Ζωής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας – (World Health Organization Quality of Life - WHOQOL-BREF). Η ανάλυση των δεδομένων έδειξε ότι τα άτομα με αναπηρία διαθέτουν τις ίδιες φυσικές βιολογικές επιθυμίες, όπως και τα άτομα δίχως αναπηρία, και πως η σεξουαλικότητα είναι μια θεμελιώδης διάσταση της ανθρώπινης ύπαρξης άρρηκτα συνδεδεμένη με την αυτοπεποίθηση, την συγκρότηση και επηρεάζει αποφασιστικά το ψυχολογικό ευ ζην τους. Η έλλειψη πληροφόρησης και εκπαίδευσης σχετικά με τη σεξουαλικότητα και την αναπηρία θεωρήθηκε ότι ήταν κύριοι παράγοντες που συμβάλλουν στο στίγμα που συνδέεται με την αναπηρία και τη σεξουαλικότητα. Οι κοινωνικές στάσεις και αντιλήψεις καθοδηγούνται από την εκπαίδευση και τη γνώση, εάν δεν υπάρχει έκθεση στη σεξουαλικότητα και την αναπηρία, ως επακόλουθο, η κοινωνία θα έχει μειωμένη κατανόηση αυτών των ζητημάτων. Ως εκ τούτου, η περαιτέρω έρευνα επικεντρώνεται στον καλύτερο τρόπο εκπαίδευσης και ενημέρωσης όλων των μελών της κοινωνίας.

Λέξεις-κλειδιά: Σεξουαλικότητα, αναπηρία, ψυχολογικό ευ ζην, ποιότητα ζωής

Η χρήση της γλώσσας για την αναπηρία

Ειρήνη Αγλαΐα Ράπτη

Υποψήφια Διδασκτορίσα Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης

e.rapti@uoi.gr eiriniaglaia@gmail.com

Η κυριάρχηση του ιατρικού – ατομιστικού μοντέλου ως συνήθους τρόπου κατανόησης της αναπηρίας και ως του μόνου αποδεκτού υποδείγματος έρευνας των ζητημάτων της αναπηρίας είχε ως συνέπεια να εισαγάγει μια σχετική ορολογία της αναπηρίας η οποία παρέμεινε αναντίρρητη μέχρι το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα. Με την έναρξη της αμφισβήτησης του παραδομένου μοντέλου της αναπηρίας, οι ουσιοκρατικοί ορισμοί και οι συνακόλουθοι γλωσσικοί ευφημισμοί επανεξετάζονται και αρχίζουν να δέχονται οξεία κριτική. Σε αυτό το πλαίσιο, μια ορολογία της αναπηρίας που δίνει έμφαση πρωτίστως στο άτομο (person-first language) αντιμετωπίζεται αντιπαραθετικά έναντι της χρήσης μιας ορολογίας που δίνει έμφαση στην ταυτότητα (identity-first language). Η παρούσα εργασία, λαμβάνοντας υπόψη ότι η γλώσσα δεν είναι ποτέ ουδέτερη, επιχειρεί να αναδείξει ότι τα γλωσσικά ενεργήματα δύνανται να λειτουργήσουν άλλοτε ως εργαλείο μετασχηματισμού των κοινωνικών σχέσεων προς όφελος των περιθωριοποιημένων ομάδων και άλλοτε ως μέσο περιορισμού και ελέγχου των δικαιωμάτων τους. Συγκεκριμένα, θα δειχθεί ότι, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, πραγματοποιούνται σημαντικές αλλαγές στη χρήση της γλώσσας για την αναπηρία, καθώς και ότι οι επιλογές της ορολογίας για την αναπηρία αντικατοπτρίζουν και διαμορφώνουν τους τρόπους με τους οποίους μιλούμε και κατανοούμε το φαινόμενο της αναπηρίας.

Λέξεις-κλειδιά: αναπηρία, ορολογία με έμφαση πρωτίστως στο άτομο, ορολογία με έμφαση πρωτίστως στην αναπηρική ταυτότητα

Συμπερίληψη παιδιών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) στη γενική τάξη: η οπτική των γονέων

Ιωάννα Μυλωνά

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση», Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

mylonioanna@gmail.com

Ολοένα και περισσότερες χώρες ανά τον κόσμο προβαίνουν στην επιλογή και εφαρμογή πρακτικών συμπερίληψης στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα. Για την εκπλήρωση του εκπαιδευτικού οράματος της συμπερίληψης, η συμβολή, μεταξύ άλλων, και των γονέων, των «πρώτων δασκάλων» των μαθητών, αποτελεί ιδιαίτερα χρήσιμο οδηγό. Η παρούσα εργασία εξετάζει τις απόψεις των γονέων παιδιών τυπικής ανάπτυξης αναφορικά με την συμπεριληπτική εκπαίδευση μαθητών/τριών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) στη γενική τάξη. Το δείγμα αποτέλεσαν 140 γονείς που διαμένουν μόνιμα στην περιοχή των Ιωαννίνων και τα παιδιά τους φοιτούν σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Από τη στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων, προέκυψε ότι οι γονείς ήταν ως επί το πλείστον θετικά διακείμενοι στην συμπερίληψη μαθητών με αναπηρία ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη γενική τάξη, ανεξάρτητα από το είδος αναπηρίας που παρουσίαζαν. Επίσης, εξετάστηκαν παράγοντες που μπορεί να επηρεάζουν την διαμόρφωση των απόψεων, όπως το φύλο και η ηλικία.

Λέξεις-κλειδιά: συμπερίληψη, αναπηρία, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, γονείς, απόψεις

Διερεύνηση του βαθμού σύγκλισης των αντιλήψεων μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες, των εκπαιδευτικών και των γονέων τους για τη συμπερίληψη τους στο γενικό δημοτικό σχολείο

Χρυσούλα Παπαδοπούλου

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

chrypapadop@uth.gr

Ηλίας Αβραμίδης

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

avramidis@uth.gr

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια αυξανόμενη διεθνής τάση για υιοθέτηση μιας ενταξιακής εκπαίδευσης. Η επιτυχία ή η αποτυχία αυτής της ενταξιακής εκπαιδευτικής πρακτικής, δύναται να μετρηθεί μέσω των απόψεων των άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενων σε αυτή τη διαδικασία. Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό την διερεύνηση της ακαδημαϊκής και κοινωνικής αυτοαντίληψης μαθητών με και δίχως μαθησιακές δυσκολίες (ΜΔ), καθώς και της σχολικής τους ευημερίας, στο πλαίσιο της γενικής δημοτικής εκπαίδευσης, μέσω της χορήγησης του ψυχομετρικού εργαλείου μέτρησης αντιλήψεων ένταξης *Perceptions of Inclusion Questionnaire* (PIQ). Το εργαλείο PIQ αποτελείται από 12 προτάσεις οι οποίες απαντώνται σε τετράβαθμη κλίμακα Λίκερτ (0=δεν ισχύει καθόλου έως 3=ισχύει απόλυτα) και αντιπροσωπεύουν τρεις διαφορετικές διαστάσεις: (α) της ακαδημαϊκής αυτοαντίληψης, (β) της κοινωνικής ένταξης και (γ) της συναισθηματικής ένταξης/σχολικής ευημερίας. Η παρούσα έρευνα αποτελεί την πρώτη συστηματική προσπάθεια ελέγχου της παραγοντικής δομής του εργαλείου PIQ σε Έλληνες μαθητές με και χωρίς μαθησιακές δυσκολίες ενώ ταυτόχρονα εξετάζεται και ο βαθμός σύγκλισης των αντιλήψεων των μαθητών με τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και των γονέων τους όπως αυτές προέκυψαν από τη χορήγηση των αντίστοιχων εκδοχών του εργαλείου. Συγκεκριμένα, στην έρευνα συμμετείχαν 167 μαθητές ηλικίας 9 ως 12 ετών, εκ των οποίων οι 28 είχαν διαγνωστεί ως μαθητές με ΜΔ και φοιτούσαν στις τελευταίες δύο τάξεις (Ε' και Στ') του δημοτικού σχολείου, οι 167 γονείς/κηδεμόνες τους και οι 12 γενικοί εκπαιδευτικοί τους. Επιπρόσθετα, στους συμμετέχοντες μαθητές χορηγήθηκε και το ψυχομετρικό εργαλείο «My Class Inventory» (MCI) το οποίο έχει

προσαρμοστεί και χρησιμοποιηθεί στον ελληνικό χώρο ως «Το Ερωτηματολόγιο της Τάξης μου». Το εργαλείο MCI αποτελείται από 25 ερωτήματα που αντιπροσωπεύουν πέντε διαφορετικές διαστάσεις σχολικού κλίματος και χορηγήθηκε στους συμμετέχοντες μαθητές προκειμένου να ελεγχθεί ο βαθμός σύγκλισης αυτών με τις τρεις διαστάσεις του PIQ. Τα αποτελέσματα της παραγοντικής ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε επιβεβαίωσε την ψυχομετρική δομή του PIQ ενώ σημειώθηκε σημαντική σύγκλιση μεταξύ των αντιλήψεων των συμμετεχόντων μαθητών, των γονέων και των εκπαιδευτικών τους, αποτελέσματα που καταδεικνύουν την εγκυρότητα της Ελληνικής έκδοσης του PIQ. Επιπλέον, εντοπίστηκαν στατιστικά σημαντικές αρνητικότερες των αντιλήψεων των συμμετεχόντων μαθητών με ΜΔ σχετικά με τη συμπερίληψή τους στο γενικό δημοτικό σχολείο σε σχέση με τις αντίστοιχες των τυπικά αναπτυσσόμενων συμμαθητών τους, αποτέλεσμα που εγείρει προβληματισμό σχετικά με την αποτελεσματικότητα των ενταξιακών προσεγγίσεων που εφαρμόζονται στα συμμετέχοντα δημοτικά σχολεία. Το άρθρο καταλήγει με την παράθεση προτάσεων για βελτίωση της εφαρμοζόμενης ενταξιακής πολιτικής στα Ελληνικά δημοτικά σχολεία και την παράθεση κατευθύνσεων για την πληρέστερη αξιολόγηση των ακαδημαϊκών και κοινωνικών αποτελεσμάτων αυτής.

Λέξεις-κλειδιά: συμπεριληπτική εκπαίδευση, ακαδημαϊκή αυτοαντίληψη, κοινωνική ένταξη, σχολική ευημερία, παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες

Διερεύνηση των αντιλήψεων σχολικού κλίματος και των κινήτρων για σχολική εμπλοκή σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με και χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»

Ιφιγένεια Καμπαδέλη

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

ikampadeli@uth.gr

Ηλίας Αβραμίδης

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

avramidis@uth.gr

Ασλάνογλου Βασιλική

Ακαδημαϊκή Υπότροφος Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

vaaslano@uth.gr

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί μια αυξανόμενη διεθνής τάση για υιοθέτηση μιας ενταξιακής εκπαίδευσης αποσκοπεί στην παροχή ίσων ευκαιριών για μάθηση και κοινωνικοποίηση σε ολόκληρο τον μαθητικό πληθυσμό. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αρκετών πρόσφατων ερευνών έχουν καταδείξει ότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) και αναπηρίες συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσαρμογή τους στο γενικό σχολείο με αποτέλεσμα να εμφανίζονται κοινωνικά απομονωμένοι και να μην αισθάνονται κοινωνικά ενταγμένοι στο σχολικό τους πλαίσιο. Με βάση την παραδοχή ότι η ύπαρξη ενός θετικού και υποστηρικτικού σχολικού κλίματος αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την αποτελεσματική ένταξη των μαθητών με ΕΕΑ, η παρούσα έρευνα αποτελεί μια συστηματική προσπάθεια διερεύνησης των αντιλήψεων των μαθητών γυμνασίου με ΕΕΑ για το σχολικό τους κλίμα και το βαθμό που αυτές σχετίζονται με την εμπλοκή τους στη μαθησιακή διαδικασία. Στην έρευνα συμμετείχαν 626 μαθητές που φοιτούσαν σε τέσσερα γενικά γυμνάσια εκ των οποίων οι 100 είχαν διαγνωστεί με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και υποστηρίζονταν σε τμήματα ένταξης των σχολείων τους. Οι αντιλήψεις των μαθητών για το σχολικό κλίμα διερευνήθηκαν μέσω της χορήγησης μιας αναθεωρημένης έκδοσης της κλίμακας 'Inclusion Climate Scale' (ICS) που αποτελείται από 18 ερωτήματα που απαντώνται σε τετραβάθμια κλίμακα Λίκερτ (όπου 1 = δεν ισχύει καθόλου, 2 = μάλλον δεν ισχύει, 3 = μάλλον ισχύει, και 4 = ισχύει απόλυτα). Τα 18 αυτά ερωτήματα αντιπροσωπεύουν τους παρακάτω 3 παράγοντες: (α) 'Εκπαιδευτικές Πρακτικές Στήριξης και Φροντίδας', (β) 'Συναισθηματική Εμπειρία', και (γ) 'Σχέσεις

Συνομήλικων'. Επιπρόσθετα, τα κίνητρα των μαθητών για σχολική εμπλοκή διερευνήθηκαν με τη χορήγηση της κλίμακας 'Motivation and Engagement Scale - High School' (MES-HS) που αποτελείται από 44 ερωτήματα που απαντώνται σε επταβάθμια κλίμακα Λίκερτ (όπου 1 = διαφωνώ απόλυτα, 2 = διαφωνώ, 3 = μάλλον διαφωνώ, 4 = ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ, 5 = μάλλον συμφωνώ, 6 = συμφωνώ, και 7 = συμφωνώ απόλυτα). Αν και η συγκεκριμένη κλίμακα περιλαμβάνει αρκετούς παράγοντες, στην παρούσα έρευνα υπολογίστηκε και χρησιμοποιήθηκε το άθροισμα όλων των απαντήσεων των ερωτημάτων της κλίμακας ως συνολικός δείκτης κινήτρων. Τα αποτελέσματα των στατιστικών αναλύσεων στο σύνολο του δείγματος κατέδειξαν ότι οι μαθητές έχουν θετικές αντιλήψεις για το κλίμα των σχολείων τους και διατηρούν υψηλά κίνητρα για σχολική εμπλοκή. Σε αντίθεση με την υπάρχουσα βιβλιογραφία, οι μαθητές με ΕΕΑ ανέφεραν θετικότερες αντιλήψεις για το σχολικό τους κλίμα σε σχέση με τους τυπικά αναπτυσσόμενους συμμαθητές τους. Επιπρόσθετα, για τους μαθητές με ΕΕΑ ο παράγοντας 'συναισθηματική εμπειρία' αναδείχτηκε ως ο ισχυρότερος προβλεπτικός δείκτης των κινήτρων τους για σχολική εμπλοκή. Από την έρευνα απορρέει ότι οι παρεμβάσεις σε επίπεδο σχολικής μονάδας είναι δυνατόν να αμβλύνουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με ΕΕΑ, ενώ η δημιουργία ενός θετικού σχολικού κλίματος ωφελεί την ανάπτυξη κινήτρων για σχολική εμπλοκή, αποτρέποντας τα ποσοστά σχολικής διαρροής και εγκατάλειψης εξαιτίας της αδυναμίας για πλήρη κοινωνική ένταξη.

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνική συμμετοχή, σχολικό κλίμα, κίνητρα, ειδικες εκπαιδευτικές ανάγκες

Άτομα με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) και εργασία: Οι στάσεις των κοινωνικών εταίρων

Ευαγγελία Μπουκουβάλα

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

boukouvala.evangelia@gmail.com

Τα άτομα με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ), παρόλο που εμφανίζουν σημαντικά ελλείμματα σε διάφορους τομείς, διαθέτουν κι ένα σύνολο ιδιαίτερων και ξεχωριστών δυνατοτήτων. Σε αυτές περιλαμβάνονται, η επιμονή και αφοσίωση, η ισχυρή μνήμη, η συγκέντρωση και προσοχή στη λεπτομέρεια, καθώς και η αυστηρή τήρηση οδηγιών με μεγάλη ακρίβεια. Στην τωρινή μας εποχή, όπου υπάρχει το δικαίωμα επιλογής της εργασίας, σύμφωνα με την οποία ο κάθε πολίτης θα εξασφαλίσει την οικονομική του αυτονομία, καθώς και την ανεξαρτησία στην προσωπική και κοινωνική του ζωή, παρατηρούνται αρκετές προσπάθειες προκειμένου να ενσωματωθούν τα άτομα με ΔΑΦ στον επαγγελματικό χώρο. Όμως, στην Ελλάδα, συνεχίζουν να υπάρχουν οι κοινωνικές προκαταλήψεις και ο στιγματισμός απέναντι στα άτομα, με συνέπεια πολλοί από τους γονείς των ατόμων με ΔΑΦ, πιθανά, να είναι επιφυλακτικοί ως προς την ένταξη του παιδιού τους σε μια εργασία. Σύμφωνα με αυτά, πραγματοποιήθηκε και η παρούσα έρευνα, η οποία αποσκοπεί στη διερεύνηση των προθέσεων των γονέων ατόμων με ΔΑΦ για την εργασιακή τους ένταξη. Ως εργαλείο της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το Ερωτηματολόγιο για Γονείς Ατόμων με ΔΑΦ, το οποίο επικεντρώθηκε στους βασικούς άξονες: α) προθέσεις γονέων για τη πρόσληψη του παιδιού τους στην εργασία, β) κοινωνικές στάσεις απέναντι στα άτομα με ΔΑΦ. Το δείγμα αποτελούνταν από γονείς ατόμων με ΔΑΦ της Περιφερειακής Ενότητας των Ιωαννίνων. Στα αποτελέσματα της έρευνας, παρατηρήθηκε ότι οι γονείς των ατόμων με ΔΑΦ διακατέχονται από μια επιφυλακτικότητα ως προς την ένταξη του παιδιού τους σε έναν χώρο εργασίας, όμως θα επιθυμούσαν να μπορέσει να επιτευχθεί αυτή η ενσωμάτωση, ώστε να αμφισβητηθούν τα κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις που συνεχίζουν να υπάρχουν για τα άτομα που βρίσκονται στο φάσμα. Τα ευρήματα της έρευνας είναι δυνατό να αξιοποιηθούν είτε

στη δημιουργία και εφαρμογή ενημερωτικών προγραμμάτων σχετικά με τη θεματική "ΔΑΦ", είτε και για την ανάληψη πρωτοβουλιών από την Πολιτεία, ώστε τα άτομα με ΔΑΦ να μπορούν να εργάζονται, και να επιτύχουν την οικονομική και κοινωνική τους αυτονομία και εξέλιξη.

Λέξεις-κλειδιά: εργασιακή ένταξη, άτομα με ΔΑΦ, γονείς ατόμων με ΔΑΦ

Το αίσθημα της μοναξιάς στα άτομα με οπτική αναπηρία

Βασιλική Κουτρούμπα

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pel100055@uoi.gr

Η μοναξιά αποτελεί μια κατάσταση που μπορεί να βιώσει κάθε άτομο ανεξαρτήτως των προσωπικών χαρακτηριστικών σε διαφορετικές φάσεις στον κύκλο της ζωής του και θεωρείται ως κύρια αιτία για την πρόσκληση ποικίλων αρνητικών συναισθημάτων όπως παραδείγματος χάρη άγχος, θυμό, κατάθλιψη. Ειδικότερα, το άτομο με αναπηρία ή πιθανότητα να εκδηλώσει μοναξιά είναι μεγάλη καθώς λόγω της αναπηρίας δέχεται κοινωνική απομόνωση. Στο πλαίσιο των προαναφερομένων υλοποιήθηκε η παρούσα έρευνα, η οποία αποσκοπούσε να διερευνήσει το επίπεδο μοναξιάς που βιώνουν ενήλικες με ή δίχως αναπηρία. Συγκεκριμένα, εξετάστηκαν: το επίπεδο του συναισθήματος της μοναξιάς, η επίδραση της αναπηρίας στη μοναξιά, καθώς και η σχέση ανάμεσα στη βιογραφία του ατόμου και στη μοναξιά. Ως εργαλείο έρευνας αξιοποιήθηκε η κλίμακα μοναξιάς, UCLA Loneliness Scale. Το δείγμα αποτέλεσαν 30 ενήλικες με οπτική αναπηρία και 30 ενήλικες δίχως αναπηρία. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων κατέγραψε την τάση τα άτομα με οπτική αναπηρία να βιώνουν εντονότερα μοναξιά σε σχέση με τα άτομα δίχως αναπηρία. όλοι οι συμμετέχοντες, ανεξαρτήτως βιώνουν μοναξιά.

Λέξεις-κλειδιά: το αίσθημα της μοναξιάς, οπτική αναπηρία, άτομα χωρίς αναπηρία

Εκφοβισμός και Διαταραχή Φάσματος Αυτισμού: Συσχέτιση της Θυματοποίησης Μαθητών Αυτισμού Υψηλής Λειτουργίας με Εκπαιδευτικές Πρακτικές στο Πλαίσιο της Συνεκπαίδευσης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Αντωνίου Ειρήνη

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδικής Αγωγής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ireneantoniou22@outlook.com.gr

Τατιανή Γκάτσα

Μέλος ΕΔΙΠ ΠΤΔΕ Ιωαννίνων

Ο εκφοβισμός και η θυματοποίηση σε παιδιά με διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) είναι ένα πρόβλημα ιδιαίτερης σημασίας, καθώς αυτή η κατηγορία μαθητών διατρέχει υψηλό κίνδυνο θυματοποίησης από άλλους μαθητές, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την ψυχοκοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη. Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να διερευνήσει το ποσοστό θυματοποίησης παιδιών με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας (AHF) από τους συνομηλικούς τους στο δημοτικό σχολείο και εάν αυτό το ποσοστό συσχετίζεται με τις πρακτικές ένταξης των επαγγελματιών της εκπαίδευσης στην τάξη. Η συλλογή δεδομένων διεξήχθη χρησιμοποιώντας δύο ερωτηματολόγια, το Ερωτηματολόγιο Ένταξης Αυτισμού (AIQ) (Segall & Campbell in Autism inclusion questionnaire, 2007), το οποίο διερευνά τις εκπαιδευτικές πρακτικές που χρησιμοποιούν οι δάσκαλοι όσον αφορά τη συμπερίληψη μαθητών με ΔΑΦ στη γενική τάξη (Segall & Campbell στο Research in Autism Spectrum Disorders 6(3):1156–1167, 2012), και το ερωτηματολόγιο σχετικά με τη θυματοποίηση παιδιών με ΔΑΦ από τους συνομηλικούς τους (Belidou in Autism Spectrum Disorders and θυματοποίηση: απόψεις δασκάλων για τη

συσχέτιση με τη θεωρία μυαλό και φιλία (Μεταπτυχιακή εργασία), 2017). Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 22.0. Η έρευνα βασίστηκε στις απαντήσεις 143 εκπαιδευτικών που διδάσκουν μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με διάγνωση ΔΑΦ υψηλής λειτουργικότητας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 34,3% των δασκάλων παρατήρησε ότι τα παιδιά με ΑΗΦ διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο θυματοποίησης σε σύγκριση με τα τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν αρκετές εκπαιδευτικές πρακτικές παιδιών με αυτισμό, οι οποίες σχετίζονται με τη θυματοποίηση παιδιών που ανήκουν στο υψηλής λειτουργικότητας φάσμα του αυτισμού.

Λέξεις-κλειδιά: Διαταραχή του φάσματος του αυτισμού (ΔΑΦ), Θυματοποίηση με αυτισμό υψηλής λειτουργικότητας (ΑΗΦ), Συνεκπαίδευση, Πρακτικές στην τάξη των επαγγελματιών της εκπαίδευσης

Η αίσθηση της ικανοποίησης της ζωής στα άτομα με σωματική αναπηρία

Αγγελική Ντάνη

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

pe1100059@uoi.gr

Η πολύπλοκη φύση της αναπηρία και η ιστορία των ανθρώπων με ειδικές ανάγκες θα πρέπει να αντιλαμβάνονται ως κάτι σημαντικό, καθώς στηρίζονται σε μια σειρά αξιών. Οι αξίες σχετίζονται με την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις παροχές και την έννοια του δικαίου (Smith & Tyler, 2019, σ.49). Σύμφωνα με τους Florian κ. συν. (2007) ο νόμος IDEA του 2004 εφάρμοσε συστήματα ταξινόμησης, ώστε να υπάρξει η ισότητα ευκαιριών (οπ. αναφ. οι Smith & Tyler, 2019). Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ορίζει 14 κατηγορίες της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και η καθμία από αυτές περιλαμβάνει αρκετές παθήσεις (Smith & Tyler, 2019, σ.78-79). Η παρούσα έρευνα θα επικεντρωθεί, ιδιαίτερα, μόνο σε μία από αυτές τις κατηγορίες, τη σωματική αναπηρία και συγκεκριμένα στο πως νιώθουν τα άτομα με σωματική αναπηρία για την ίδια τους τη ζωή. Το βασικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη συγκεκριμένη μελέτη είναι το ερωτηματολόγιο, το οποίο δόθηκε σε 100 άτομα διαφορετικού τύπου σωματικής αναπηρίας και η ανάλυση του έγινε με τη βοήθεια του SPSS. Μέσω αυτού παρατηρήθηκε: κατά πως νιώθουν τα άτομα με σωματική αναπηρία για τη ζωή τους, είναι ικανοποιημένοι, κατόρθωσαν όσα θα ήθελαν, απέκτησαν όσα επιθυμούσαν, τους δόθηκαν αρκετές ευκαιρίες στη ζωή τους, περίμεναν κάτι περισσότερο ή κάτι λιγότερο και το σημαντικότερο είναι ευτυχισμένοι εν τέλει με όσα κατόρθωσαν ή όχι. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα είναι ότι αρκετά είναι τα άτομα με σωματική αναπηρία που αισθάνονται, ότι έχουν φτάσει σε ένα αρκετά ικανοποιητικό σημείο στη ζωή τους, αλλά σίγουρα αν είχαν τη δυνατότητα θα μπορούσαν να έκαναν και ακόμη περισσότερα, προκειμένου να γίνει η ζωή τους καλύτερη. Συνεπώς, αναδεικνύεται η ανάγκη και για περαιτέρω μελέτη, πάνω στο κομμάτι για τη σχέση του δείκτη ικανοποίησης της ζωής και των ατόμων με σωματική αναπηρία.

Λέξεις-κλειδιά: Άτομα με Σωματική Αναπηρία, Δείκτης Ικανοποίησης για τη Ζωή, Αισθήματα

Συναισθηματική Νοημοσύνη και Κινητική Αναπηρία»

Ελένη Κατσίκη

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Lena.ka260@gmail.com

Η κινητική αναπηρία, είναι πρόβλημα που επηρεάζει την κινητική λειτουργία ενός ατόμου, όπως ο κινητικός συντονισμός, η ισορροπία, η ευλυγισία και η δύναμη. Προκαλείται από διάφορους παράγοντες, όπως τραυματισμοί, νευρολογικές παθήσεις ή γενετικοί παράγοντες. Κάποιες κινητικές αναπηρίες μπορεί να επηρεάζουν την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης λόγω δυσκολιών στην κοινωνική αλληλεπίδραση και την αυτο-αναγνώριση. Επίσης, οι δυσκολίες στην έκφραση συναισθημάτων λόγω περιορισμών στην κινητικότητα μπορούν να εμποδίσουν την ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης. Η προαναφερόμενη, αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει, να κατανοεί και να διαχειρίζεται τα δικά του συναισθήματα και τα συναισθήματα των γύρω του. Περιλαμβάνει επίσης την ικανότητα να ρυθμίζει αποτελεσματικά τις αντιδράσεις της σε διάφορες καταστάσεις και συμπεριφορές των άλλων. Στο πλαίσιο, της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση της σχέσης της συναισθηματικής νοημοσύνης και της κινητικής αναπηρίας. Για την επίτευξη του στόχου αυτού χρησιμοποιήθηκε η Κλίμακα Συναισθηματικής Νοημοσύνης των Wong & Law (2002). Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης μπορούν να αξιοποιηθούν, ώστε να κατανοηθεί πληρέστερα η σχέση μεταξύ των δυο μεταβλητών.

Λέξεις-κλειδιά: συναισθηματική νοημοσύνη, κινητική αναπηρία, ειδική αγωγή, κοινωνική υποστήριξη

Συνεργασία σχολείου-οικογένειας στο νηπιαγωγείο ως επιδραστικός παράγοντας της απόδοσης των παιδιών με αναπηρία

Παρασκευή Ιωάννα Σύρμα

Φοιτήτρια στο Π.Μ.Σ. Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Pe1100062@uoi.gr

Ένα από τα πιο σημαντικά θέματα του σχολείου στη σύγχρονη εποχή είναι η συνεργασία μεταξύ των γονέων και των εκπαιδευτικών ειδικής, αλλά και γενικής αγωγής. Κύριος στόχος της συνεργασίας αυτής είναι αφενός η ομαλή προσαρμογή του παιδιού και αφετέρου η εξέλιξη και η πρόοδος του, όχι μόνο στο σχολικό περιβάλλον, αλλά και στην καθημερινότητά τους. Η συνεργασία αυτή αρχίζει να αναπτύσσεται στο νηπιαγωγείο, την πρώτη υποχρεωτική εκπαίδευση στη ζωή ενός παιδιού. Η ομαλή συνεργασία μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών επηρεάζει είτε έμμεσα, είτε άμεσα το κάθε παιδί, καθώς οι συμπεριφορές του ενός φορέα προς τον άλλον, έχουν αντίκτυπο και στη συμπεριφορά του παιδιού. Πολύ συχνά παρατηρείται πως δεν υπάρχει ουσιώδης και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων, να μην ακολουθείται κοινή πορεία συμπεριφορών και αντιδράσεων ως προς το παιδί. Όσο σημαντική είναι η συνεργασία αυτή για τα παιδιά τυπικής ανάπτυξης, άλλο τόσο (και ίσως σημαντικότερη) είναι για τα παιδιά με αναπηρία. Τα παιδιά με αναπηρία έχουν ανάγκη την ύπαρξη ενός προγράμματος και μιας ρουτίνας, η οποία θα ακολουθείται καθημερινά και στο σχολικό περιβάλλον, αλλά και στο σπίτι. Η μη συνεργασία των εκπαιδευτικών του παιδιού με τους γονείς του θα έχει επιπτώσεις σε κάποιες παραμέτρους της εξέλιξης του παιδιού. Μία από αυτές τις παραμέτρους, είναι σίγουρα και η απόδοση του παιδιού στο σχολικό και όχι μόνο περιβάλλον. Στην συγκεκριμένη εργασία, θα ερευνησουμε κατά πόσο επηρεάζεται η απόδοση των παιδιών με αναπηρία στο νηπιαγωγείο, από την ομαλή ή όχι συνεργασία των γονέων του παιδιού με τις εκπαιδευτικούς της τάξης και κυρίως με την εκπαιδευτικό ειδικής αγωγής. Κατά την έρευνα δημιουργήθηκαν και μοιράστηκαν ερωτηματολόγια σε γονείς και εκπαιδευτικούς (ειδικής και γενικής αγωγής), τα οποία σχετίζονταν με τις απόψεις και την συνεργασία που είχαν μεταξύ τους και το κατά πόσο αυτή η συνεργασία επηρέασε θετικά ή αρνητικά την απόδοση των παιδιών με αναπηρία στο νηπιαγωγείο. Αφού συγκεντρώθηκαν τα ερωτηματολόγια, πραγματοποιήθηκε η στατιστική τους ανάλυση, προκειμένου να εξαχθούν τα αποτελέσματα της έρευνας. Η ανάλυση των απαντήσεων μας έδειξε πως η απόδοση των παιδιών με αναπηρία στο

νηπιαγωγείο επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την συνεργασία των γονέων με τους εκπαιδευτικούς του παιδιού, καθώς όπως φάνηκε στις περιπτώσεις όπου δεν υπήρχε καλή συνεργασία μεταξύ των δυο φορέων, δεν επιτεύχθηκαν οι στόχοι που είχαν θέσει από κοινού για την εξέλιξη του παιδιού.

Λέξεις-κλειδιά: συνεργασία, γονείς, νηπιαγωγείο, απόδοση, αναπηρία

Γονεϊκή εμπλοκή στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες μαθητών/ριών Δημοτικού χωρίς ειδικές ανάγκες και με ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες: Ο ρόλος της ψυχικής ανθεκτικότητας

Δημήτριος Χασάπης

Μεταπτυχιακός φοιτητής

mea22053@uom.edu.gr

Ιωάννης Αγαλιώτης

Καθηγητής, Τμήμα Εκπαιδευτικής και Κοινωνικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

iagal@uom.edu.gr

Το ζήτημα της γονεϊκής εμπλοκής στην κατ' οίκον σχολική εργασία των παιδιών συνιστά ένα πεδίο υποδιερευνημένο σε γονείς μαθητών/ριών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και ιδίως μαθητών/ριών με Ήπιες Εκπαιδευτικές Ανάγκες (HEA). Παράλληλα, δεν είναι μέχρι σήμερα ερευνητικά αποσαφηνισμένος ο ρόλος της ψυχικής ανθεκτικότητας των γονέων στον τρόπο που εμπλέκονται στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες των παιδιών τους. Η παρούσα έρευνα μελέτησε συγκριτικά την εμπλοκή στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες σε γονείς μαθητών/ριών Δημοτικού δίχως ειδικές ανάγκες και με HEA, συνεκτιμώντας ταυτόχρονα τον προβλεπτικό ρόλο της ψυχικής ανθεκτικότητας των γονέων. Συνολικά, 342 γονείς από 181 οικογένειες των Νομών Θεσσαλονίκης και Πιερίας συμμετείχαν στην έρευνα. Από αυτούς, οι 179 (63% μητέρες) ήταν γονείς μαθητών/ριών δίχως ειδικές ανάγκες και οι 163 (61% μητέρες) ήταν γονείς μαθητών/ριών με HEA, οι οποίοι/ες διέθεταν σχετική γνώματευση από δημόσιο φορέα και φοιτούσαν σε γενικό σχολείο. Το σύνολο των γονέων συμπλήρωσε δια ζώσης ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο εκτός των δημογραφικών ερωτήσεων περιλάμβανε μία κλίμακα σχετικά με την γονεϊκή εμπλοκή στην κατ' οίκον σχολική εργασία (Questionnaire on Parental Involvement in Homework. Núñez et al., 2015) και μία κλίμακα για την ψυχική ανθεκτικότητα (Connor-Davidson Resilience Scale. Connor & Davidson, 2003). Βάσει των αποτελεσμάτων, οι γονείς μαθητών/ριών με HEA ανέφεραν ότι υιοθετούν σε μεγαλύτερο βαθμό ελεγκτικό τρόπο εμπλοκής στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες, συγκριτικά με τους γονείς μαθητών/ριών δίχως ειδικές ανάγκες. Η υποστηρικτική εμπλοκή στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες φάνηκε να υιοθετείται στον ίδιο περίπου βαθμό από τις δύο ομάδες γονέων. Ακόμη, βρέθηκε ότι η ψυχική ανθεκτικότητα των γονέων μαθητών/ριών με HEA αποτέλεσε ισχυρότερο θετικό και αρνητικό προβλεπτικό παράγοντα, αντίστοιχα, της υποστηρικτικής και ελεγκτικής εμπλοκής τους στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες, συγκριτικά με τους γονείς μαθητών/ριών δίχως ειδικές ανάγκες. Ως προς το φύλο των γονέων, στην περίπτωση των μαθητών/ριών με HEA παρατηρήθηκε πως τόσο οι μητέρες όσο και οι πατέρες εμπλέκονται στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες. Αντιθέτως, στην περίπτωση των μαθητών/ριών δίχως ειδικές ανάγκες, η αντίστοιχη γονεϊκή εμπλοκή εκδηλώνεται κυρίως από τις μητέρες. Αναφορικά με το φύλο των μαθητών/ριών, φάνηκε πως η γονεϊκή εμπλοκή στην κατ' οίκον σχολική εργασία εκδηλώνεται τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια με HEA, ενώ στην περίπτωση μαθητών/ριών δίχως ειδικές ανάγκες η αντίστοιχη γονεϊκή εμπλοκή εκδηλώνεται κυρίως για τα αγόρια. Τα ευρήματα της έρευνας, εκτός του ότι συμβάλλουν στον εμπλουτισμό της σχετικής βιβλιογραφίας, έχουν συγκεκριμένο αντίκτυπο και ως προς πιθανές πρακτικές εφαρμογές. Για παράδειγμα, μπορεί να υπάρξει εντατικοποίηση των σχολικών ψυχοπαιδαγωγικών δράσεων επιμόρφωσης ως προς τους τρόπους γονεϊκής εμπλοκής στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες των παιδιών. Οι συγκεκριμένες δράσεις δύνανται να διαφοροποιούνται

ως προς το περιεχόμενο, αναλόγως του αν απευθύνονται σε γονείς μαθητών/ριών δίχως ειδικές ανάγκες ή με ΗΕΑ, σε μητέρες ή πατέρες. Τέλος, στο πλαίσιο των συγκεκριμένων δράσεων μπορούν να ενδυναμώνονται συναισθηματικά χαρακτηριστικά των γονέων (π.χ., ψυχική ανθεκτικότητα), και ιδίως των γονέων μαθητών/ριών με ΗΕΑ, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν προστατευτικά έναντι ενός δυσλειτουργικού τύπου γονεϊκής εμπλοκής στις κατ' οίκον σχολικές εργασίες των παιδιών.

Λέξεις-κλειδιά: γονεϊκή εμπλοκή, κατ' οίκον σχολικές εργασίες, δημοτικό σχολείο, ήπιες εκπαιδευτικές ανάγκες, ψυχική ανθεκτικότητα

Γονείς παιδιών με ΔΑΦ: Η σύνδεση της Χρονικής Προοπτικής με την Ποιότητα Ζωής των γονέων και το Βαθμό Αυτιστικής Συμπτωματολογίας του παιδιού

Ισμήνη-Χαρίκλεια Καρατζένη

Υποψήφια Διδάκτωρ Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

iskaratzeni@yahoo.gr

Βασίλειος Κούτρας

Καθηγητής Π.Τ.Ν. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

vkoutras@cc.uoi.gr

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ssoulis@cc.uoi.gr

Η παρούσα έρευνα μελετά τη χρονική προοπτική και το επίπεδο ποιότητας ζωής των γονέων παιδιών με ΔΑΦ. Η έννοια της χρονικής προοπτικής (ή χρονικού προσανατολισμού) αναφέρεται στην αυτόματη διαδικασία κατά την οποία το άτομο βιώνει τις εμπειρίες του εστιάζοντας σε τρία χρονικά πλαίσια: το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Διακρίνεται σε έξι διαφορετικούς χρονικούς προσανατολισμούς, οι οποίοι αφορούν το θετικό παρελθόν, το αρνητικό παρελθόν, το ηδονιστικό παρόν, το μοιρολατρικό παρόν, το θετικό μέλλον και το αρνητικό μέλλον. Η αυτοματοποιημένη αυτή διαδικασία, δηλαδή η τάση του ατόμου να εστιάζει σε ένα συγκεκριμένο χρονικό προσανατολισμό, δύναται να οδηγεί σε ποικίλες επιδράσεις σε ένα ευρύ φάσμα της ανθρώπινη σκέψης και συμπεριφοράς (Zimbardo & Boyd, 1999). Σκοπό της παρούσας έρευνας αποτελεί η καταγραφή των επιπέδων χρονικής προοπτικής και ποιότητας ζωής των γονέων παιδιών με ΔΑΦ, καθώς και η διερεύνηση της σχέσης των έξι προσανατολισμών χρονικής προοπτικής με τα επίπεδα ποιότητας ζωής των γονέων και το βαθμό της αυτιστικής συμπτωματολογίας του παιδιού τους. Στη διεξαγωγή της εμπειρικής μελέτης συμμετείχαν 191 γονείς παιδιών με ΔΑΦ, οι οποίοι συμπλήρωσαν γραπτό ερωτηματολόγιο το οποίο περιελάμβανε δημογραφικές ερωτήσεις και τρία ερευνητικά εργαλεία: α) τη σύντομη εκδοχή του ερωτηματολογίου Χρονικής Προοπτικής (Zimbardo Time Perspective Inventory-short), β) τη σύντομη εκδοχή του ερωτηματολογίου Ποιότητας Ζωής του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (World Health Organization Quality Of Life-BREF) και γ) την Κλίμακα Αξιολόγησης του Αυτισμού της Παιδικής Ηλικίας (Childhood Autism Rating Scale), η οποία αποτελείται από 15 θέματα - τομείς λειτουργικότητας που συναντώνται συχνά στα άτομα με αυτισμό και αξιολογούνται από τους γονείς, μέσω της άμεσης παρατήρησης της συμπεριφοράς του παιδιού. Τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν ότι οι γονείς παρουσιάζουν υψηλότερο μέσο όρο στον προσανατολισμό στο θετικό παρελθόν (3.60), στη συνέχεια στο θετικό μέλλον (3.59) και το αρνητικό παρελθόν (3.28), ενώ παρουσιάζουν χαμηλότερο προσανατολισμό στο μοιρολατρικό παρόν (2.44). Διαπιστώθηκε ότι το επίπεδο ποιότητας ζωής των γονέων συσχετίζεται θετικά με τον προσανατολισμό στο θετικό παρελθόν ($r=0.167$, $p<0.05$) και το θετικό μέλλον ($r=0.401$, $p<0.001$), ενώ συσχετίζεται αρνητικά με τον προσανατολισμό στο αρνητικό παρελθόν ($r=-0.490$, $p<0.001$), το μοιρολατρικό παρόν ($r=-0.356$, $p<0.001$) και το αρνητικό μέλλον ($r=-0.604$,

$p < 0.001$). Επίσης, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις του βαθμού αυτιστικής συμπτωματολογίας του παιδιού με το μοιρολατρικό παρόν ($r = 0.233$, $p < 0.01$) και το αρνητικό μέλλον ($r = 0.271$, $p < 0.001$). Τα ευρήματα αυτά μπορεί να συμβάλουν στην πληρέστερη κατανόηση μεταβλητών μη άμεσα σχετιζομένων με την ποιότητα ζωής, όπως τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή ψυχοθεραπευτικών προγραμμάτων για τις οικογένειες παιδιών με ΔΑΦ.

Λέξεις-κλειδιά: γονείς, ΔΑΦ, ποιότητα ζωής, χρονική προοπτική, CARS

ΔΕΠΥ και Χαρισματικότητα

Ιωάννης Γκάνης

Φοιτητής στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή & Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής & Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, ΠΙ

giannisganis01@gmail.com

Η παρούσα εργασία αποτελεί μία βιβλιογραφική ανασκόπηση και πραγματεύεται την ύπαρξη σχέσης ανάμεσα στη Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) και στη χαρισματικότητα. Η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας είναι μια νευροβιολογική διαταραχή που εμφανίζεται στην παιδική ηλικία. Η διάγνωση συνήθως πραγματοποιείται από τριών έως επτά ετών όπου τα παιδιά εντάσσονται στο σχολείο και καλούνται να προσαρμοστούν στις απαιτήσεις του. Με τον όρο χαρισματικότητα προσδιορίζουμε τα παιδιά που έχουν ικανότητες, οι οποίες είναι ανεπτυγμένες σε βαθμό πολύ μεγαλύτερο από τον μέσο όρο της ηλικίας τους. Παράλληλα εξετάζεται πως συνδέονται ορισμένα συμπτώματα της ΔΕΠΥ με την χαρισματικότητα, αλλά και πως η ίδια η χαρισματικότητα προκαλεί σε κάποιες περιπτώσεις διάσπαση και υπερκινητικότητα. Τα παιδιά αυτά έχουν διαφορετικές ανάγκες τόσο από εκείνα με ΔΕΠΥ, όσο και από τα χαρισματικά. Με αποτέλεσμα να χρήζουν ειδικής μεταχείρισης. Αρκετές φορές οι μαθητές αυτοί δεν αναγνωρίζονται καθώς η υψηλή πνευματική τους λειτουργία αντισταθμίζει τόσο τις διαταραχές, όσο και την υψηλή νοημοσύνη. Επίσης παρατηρείται ότι τα χαρισματικά παιδιά εκδηλώνουν υψηλή αυτοεκτίμηση σχετικά με τις ακαδημαϊκές τους επιδόσεις και άλλες φορές δυσαρέσκεια. Γεγονότα των οποίων τα αίτια είναι δόκιμο να εξεταστούν περαιτέρω. Τέλος κρίνεται αναγκαίο να ληφθούν μέτρα από την πολιτεία για την κατάλληλη εκπαίδευση τους.

Λέξεις-κλειδιά: ΔΕΠΥ, Χαρισματικότητα, Παρέμβαση, Διδασκαλία

Συμπερίληψη μαθητών με ΔΕΠΥ: Εστιάζοντας στα θετικά χαρακτηριστικά και όχι στη διάγνωση

Ευαγγέλου Χριστίνα

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pe1100069@uoi.gr

Στη σύγχρονη συζήτηση στο χώρο της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης κεντρική θέση έχει η έννοια της συμπερίληψης και της δημιουργίας ενός σχολείου για όλους. Οι μαθητές με Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ) φοιτούν κατά κύριο λόγο σε τάξεις γενικής εκπαίδευσης και λαμβάνοντας υπόψη την ιδέα της συμπερίληψης, θα περίμενε κανείς να πραγματοποιούνται σημαντικές προσπάθειες για την ομαλή ένταξή τους στο σχολικό πλαίσιο. Αντίθετα μεγαλύτερη έμφαση δίνεται στις δυσκολίες τους και στα προβλήματα που δημιουργούν μέσα στην τάξη. Υπάρχει όμως ανάγκη για επανεξέταση αυτής την προσέγγισης, καθώς στην πραγματικότητα μπορεί να διαθέτουν χαρίσματα και δεξιότητες που μπορούν να αναδειχθούν και να ενισχυθούν με

την κατάλληλη καθοδήγηση των εκπαιδευτικών. Στα πλαίσια του παραπάνω προβληματισμού, η παρούσα μελέτη περιλαμβάνει τρεις ερευνητικούς στόχους: α) τη διερεύνηση της γνώσης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τη ΔΕΠΥ β) τη διερεύνηση της γνώσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τα θετικά χαρακτηριστικά της ΔΕΠΥ και γ) τη διερεύνηση της στάσης των εκπαιδευτικών απέναντι στην συμπερίληψη των μαθητών με ΔΕΠΥ. Στην έρευνα συμμετείχαν εκπαιδευτικοί γενικής εκπαίδευσης και ειδικής αγωγής από δημοτικά σχολεία του νομού Ιωαννίνων, οι οποίοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς. Από την ανάλυση των δεδομένων προέκυψαν ενδιαφέροντα ευρήματα, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών και την υιοθέτηση κατάλληλων εκπαιδευτικών πρακτικών που θα αξιοποιούν τις δεξιότητες των μαθητών με ΔΕΠΥ και θα διευκολύνουν τη συμπερίληψή τους. Επιπρόσθετα, η μελέτη μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για εύλογο προβληματισμό και για τη δημιουργία μιας διαφορετικής αντίληψης για τους μαθητές με ΔΕΠΥ ή με άλλες αναπηρίες, με σκοπό να χαρακτηρίζονται από τα ξεχωριστά ατομικά χαρακτηριστικά και τις ικανότητές τους και όχι αποκλειστικά από τη διάγνωση που φέρουν.

Λέξεις-κλειδιά: συμπερίληψη, ΔΕΠΥ, γνώσεις εκπαιδευτικών, θετικά χαρακτηριστικά

Η σχέση εκπαιδευτικού και μαθητή με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες δημιουργεί ασφάλεια και στα δύο μέλη;

Χρήστος Τσιάβος

Μεταπτυχιακός Φοιτητής Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης, ΠΤΔΕ, ΠΙ

pe1100075@uoi.gr

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στην σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και γενικότερα στη σχέση του παιδαγωγικού ζεύγους. Ο εκπαιδευτικός είναι ο κύριος υπεύθυνος για την διατήρηση των αρμονικών σχέσεων με τους μαθητές του και την εφαρμογή προγραμμάτων ειδικής αγωγής. Η αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και η αρμονική σχέση εξαρτάται επίσης από τους μαθητές και την συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς. Για να γίνει το παραπάνω θα αναλύσουμε τους ρόλους των δύο παραγόντων συνεργασίας και θα αναφερθούμε στο αν επιβεβαιώνεται ότι μια πολύ καλή σχέση του παιδαγωγικού ζεύγους βοηθά πρώτα τους μαθητές, ύστερα τους εκπαιδευτικούς και τέλος την αρμονική τους συνεργασία κυρίως στην διδασκαλία. Το κάθε μέλος έχει τον δικό του ρόλο σε αυτή την σχέση, με γνώμονα πάντα την ευτυχία του παιδιού πρωτίστως. Η συνεργατικότητα του εκπαιδευτικού, η προθυμία του για βοήθεια, αλλά και η ικανότητα ηγεσίας ο τρόπος, δηλαδή, που διατηρεί την πειθαρχία στην τάξη (βαθμός κυριαρχίας του εκπαιδευτικού), η αυστηρότητα που επιδεικνύει στο μέτρο που χρειάζεται, η παροχή ελευθερίας κινήσεων και η ενίσχυση της υπευθυνότητας των μαθητών επηρεάζουν θετικά τις συμπεριφορές των παιδιών, την αυτοπεποίθηση, την ευχαρίστηση και την προσπάθεια που καταβάλλουν οι μαθητές και τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τη μαθησιακή διαδικασία, ενώ το αντίθετο συμβαίνει όταν οι εκπαιδευτικοί είναι αβέβαιοι, δυσανεκτικοί και επιπλήττουν τους μαθητές. Ο ρόλος του μαθητή, λοιπόν, είναι εξίσου σημαντικός με του εκπαιδευτικού και δεν είναι απλώς θεατής στην διδακτική διαδικασία. Αντιθέτως, πρέπει να συμμετέχει «ψυχή τε και σώματι» για να κατανοήσει τα διδαχθέντα και να εφαρμόσει στην πράξη. Ακόμη, τέσσερα είναι τα σημεία στα οποία στηρίζεται η δημιουργία μιας ισχυρής σχέσης ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τον μαθητή και ταυτόχρονα, η επιτυχία του διδακτικού έργου. α) Οι σχέσεις εκπαιδευτικού-μαθητή/τριας. β) Η επικοινωνία εκπαιδευτικού-μαθητή/τριας γ) Η συνομιλία με τα παιδιά. δ) Οι διαπραγματεύσεις με τα παιδιά. Οι δυσκολίες πάντως υπάρχουν και οι δύο συμμετέχοντες στην σχέση καλούνται να τις υπερνικήσουν. Τέλος, τα ευρήματα της εργασίας μας ήταν ενθαρρυντικά αφού έδειξαν ότι η σχέση εκπαιδευτικού-μαθητή με ή χωρίς ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αν βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο, θα διακρίνονται

από αυτή την σχέση ότι νιώθουν ασφαλή πρωτίστως τα παιδιά και ύστερα ο εκπαιδευτικός.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαιδευτικός, μαθητής, σχέση, ρόλοι

Εκπαιδευτικοί σε Ειδικά σχολεία και Τμήματα Ένταξης: Διερευνώντας το προφίλ τους

Βασιλική Ξανθοπούλου

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 45110, Ιωάννινα

xanthova@gmail.com

Δύο από τις μορφές εφαρμογής της Ειδικής Αγωγής στη χώρα μας είναι το Τμήμα Ένταξης και το Ειδικό Σχολείο. Οι Ειδικοί Παιδαγωγοί οφείλουν να ενεργούν σύμφωνα με τις παγκόσμιες διακηρύξεις που αφορούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και σύμφωνα πάντα με τις δεοντολογικές αρχές της επιστημονικής και επαγγελματικής τους ιδιότητας, προκειμένου να προωθούν επαγγελματικές δραστηριότητες που αποβλέπουν στην αναβάθμιση της παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων με αναπηρία. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στην εξέταση της επαγγελματικής εξουθένωσης και της διδακτικής αυτοαποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών που δραστηριοποιούνται σε ειδικά σχολεία και σε τμήματα ένταξης. Ως εργαλείο για τη συλλογή δεδομένων αξιοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο Ξανθοπούλου (2023), το οποίο συμπλήρωσαν συνολικά 181 εκπαιδευτικοί. Η μελέτη αυτή αναδεικνύει τη σημασία της εξερεύνησης των παραγόντων που επηρεάζουν την εργασιακή εμπειρία και αποδοτικότητα των ειδικών παιδαγωγών. Η κατανόηση των αναγκών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί σε αυτά τα περιβάλλοντα είναι απαραίτητη για την ομαλή και ουσιαστική λειτουργία των φορέων ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Η προώθηση ενός περιβάλλοντος εργασίας που ενθαρρύνει την επαγγελματική ανάπτυξη και την αυτοαποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών μπορεί να επιφέρει μακροπρόθεσμα θετικά αποτελέσματα στην ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται στους/στις μαθητές/τριες με αναπηρία. Τα αποτελέσματα μπορούν να αξιοποιηθούν για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας και της εκπαιδευτικής πρακτικής στα ειδικά σχολεία και τα τμήματα ένταξης, καθώς και για την διαμόρφωση προτάσεων και πολιτικών που θα υποστηρίξουν τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της εμπειρίας των μαθητών/τριών σε αυτά τα περιβάλλοντα.

Λέξεις-κλειδιά: ειδικοί παιδαγωγοί, αναπηρία, συμπερίληψη

Καλές Πρακτικές Συνδιδασκαλίας από δασκάλα γενικής αγωγής και ειδική παιδαγωγό παράλληλης στήριξης σε γενική τάξη της Α δημοτικού

Αθηνά Τσιβίκη

ΠΕ02 και ΠΕ71

athinatsiviki@hotmail.com

Κοζιάκη Βασιλική

ΠΕ70 - Msc Εκπαιδευτική Ψυχολογία

bikikoziaki@gmail.com

Οι παρακάτω καλές πρακτικές συνδιδασκαλίας σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν από τις δύο εκπαιδευτικούς κατά το τρέχον σχολικό έτος, από το μήνα Οκτώβριο έως και σήμερα στο πλαίσιο της γενικής τάξης και της παράλληλης στήριξης μαθητή που φοιτά στο ίδιο τμήμα της Α' Δημοτικού. Η ενταξιακή εκπαίδευση αποτελεί στόχο των σύγχρονων εκπαιδευτικών συστημάτων. Για το λόγο αυτό η συνεργατική διδασκαλία (Co-teaching) ή συνδιδασκαλία είναι και η πιο πολυσυζητημένη, ευρέως και στενά συνδεδεμένη με την

ένταξη των μαθητών με αναπηρία στη γενική τάξη (Σούλης, 2008). Πρόκειται για μοντέλο διδασκαλίας που απαιτεί τη συνεργασία του εκπαιδευτικού της γενικής τάξης και του εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής. Κοινή απόφαση των δύο εκπαιδευτικών ήταν η συνδιδασκαλία να βασιστεί πάνω σε επιστημονικά δεδομένα και να μην κινηθεί διαισθητικά ή βασιζόμενη μόνο σε στάσεις, αντιλήψεις ή πεποιθήσεις των δύο εκπαιδευτικών. Έτσι, λοιπόν, με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία (Sileo & Garderen, 2010), επελέγησαν τα εξής μοντέλα συνδιδασκαλίας με βάση τα οποία σχεδιάστηκε η συνδιδασκαλία μας:

1. Ένας διδάσκει, ένας παρατηρεί (One teach-One observe). Το παρόν μοντέλο προτείνει τον έναν εκπαιδευτικό ως τον κύριο διδάσκοντα και τον άλλον ως παρατηρητή με στόχο να επισημανθεί ποιος συμμετέχει, ποιος χρειάζεται υποστήριξη ή ενθάρρυνση, προσφέροντας μέσω της παρατήρησης χρήσιμα στοιχεία για περαιτέρω αξιολόγηση συγκεκριμένων περιπτώσεων. Η εναλλαγή των ρόλων μεταξύ των εκπαιδευτικών κρίνεται απαραίτητη για την αποφυγή στιγματισμού και ετικετοποίησης του ενός εκπαιδευτικού ως βοηθού του άλλου (Friend & Bursuk, 2012).

2. Ένας διδάσκει, ένας βοηθάει (One teach – One assist). Ο ένας εκπαιδευτικός διδάσκει και ο άλλος λειτουργεί υποστηρικτικά στη μαθησιακή και εκπαιδευτική διαδικασία βοηθώντας τους μαθητές που χρήζουν υποστήριξης. Η εναλλαγή των ρόλων κρίνεται και εδώ απαραίτητη. (Murawski, 2009).

3. Ομαδική διδασκαλία (Team – teaching). Εδώ οι εκπαιδευτικοί μοιράζονται ισοτίμα όλες τις ευθύνες του εκπαιδευτικού προγράμματος συνδιδασκαλίας (σχεδιασμό – εφαρμογή – αξιολόγηση). Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί αυτή τη μορφή συνδιδασκαλίας ως την καλύτερη (Cook, 2013).

4. Εναλλακτική διδασκαλία (Alternative teaching). Με βάση αυτό το μοντέλο ο ένας εκπαιδευτικός διδάσκει μια ομάδα μαθητών με δυσκολίες και ανάγκες διαφοροποίησης ενώ ο άλλος εκπαιδευτικός διδάσκει όλη την τάξη.

5. Ένας διδάσκει ένας περιφέρεται (One teach-one drift). Το μοντέλο αυτό έχει το πλεονέκτημα της αξιολόγησης και της διδασκαλίας 1 προς 1.

Τα παρακάτω μοντέλα συνδιδασκαλίας υιοθετήθηκαν και εφαρμόστηκαν αλλά και διευρύνθηκαν με επιπλέον πρακτικές όπως: Κατά την παράδοση της νέας γνώσης υιοθετούνται στην τάξη μας οι πολλαπλοί τρόποι αναπαράστασης της γνώσης. Έτσι η μία από εμάς χειρίζεται ή επιδεικνύει το χειραπτικό υλικό, η άλλη το εικονιστικό και εναλλάξ το συμβολικό. Επιπλέον, η νέα γνώση παρουσιάζεται με τρόπο θεατρικό αρχικά από εμάς και στη συνέχεια με την εμπλοκή των μαθητών. Τέλος, κατά την παράδοση της νέας γνώσης η μία κάνει τη σύνδεση με την προϋπάρχουσα γνώση και η άλλη παραδίδει το νέο κεφάλαιο. Να σημειωθεί πως οι ρόλοι εναλλάσσονται. Η διόρθωση των εργασιών για το σπίτι γίνεται εναλλάξ. Τόσο η δασκάλα της γενικής όσο και η δασκάλα της παράλληλης στήριξης προβαίνουν σε ανατροφοδότηση των μαθητών χωρίς να υπάρχει κανένας διαχωρισμός. Στην τάξη μας πολύ συχνά γίνεται διάλογος για τις αναμενόμενες και επιτρεπτές συμπεριφορές από την πλευρά των μαθητών κάτι που υλοποιείται από κοινού. Τέλος, η ενημέρωση των γονέων γίνεται από κοινού τόσο διά ζώσης όσο και τηλεφωνικώς.

Λέξεις-κλειδιά: συνδιδασκαλία, μοντέλα διδασκαλίας, γενική αγωγή, ειδική αγωγή

Ο αντίκτυπος των γλωσσικών δυσκολιών στην ανάγνωση

Βικτωρία Δάλλα

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

vicdalla@uoi.gr

Γαρυφαλιά Παπασωτήρη

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pel100061@uoi.gr

Η ανάπτυξη του προφορικού λόγου είναι μια πολύ σημαντική δραστηριότητα για τη ζωή του παιδιού, καθώς είναι ένα από τα βασικότερα μέσα επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων. Ο προφορικός λόγος καλλιεργείται μέσα από τη μίμηση και το παιχνίδι. Από την βρεφική ηλικία, ο άνθρωπος χρησιμοποιεί ήχους που μοιάζουν με τους ήχους της ομιλούμενης γλώσσας και τους οποίους ακούει από το κοινωνικό του περιβάλλον, με σκοπό την εκμάθηση της γλώσσας. Η γλώσσα θεωρείται ένα σύνθετο και πολυδιάστατο σύστημα που έχει την προφορική και τη γραπτή πλευρά της. Επιπλέον, δεν παύει να αποτελεί ένα δομημένο και οργανωμένο σύστημα με στοιχεία τα οποία διέπονται από συγκεκριμένες σχέσεις και αλληλοεξαρτώνται σε φωνολογικό, μορφοσυντακτικό και λεξιλογικό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας τα παιδιά αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς τις γλωσσικές τους δεξιότητες. Βέβαια, είναι επιστημονικά τεκμηριωμένο πως το κάθε παιδί εξελίσσεται με διαφορετικό ρυθμό και μεταβαίνει με το δικό του τρόπο στα στάδια του γλωσσικού συστήματος. Από την άλλη μεριά, οι καθυστερήσεις στα γλωσσικά ορόσημα και κομβικά σημεία του λόγου μπορεί να αποτελέσουν σημαντικές ενδείξεις για μετέπειτα αναπτυξιακά γλωσσικά ελλείμματα του παιδιού ακόμη και γλωσσική διαταραχή. Εξάλλου, η γλωσσική διαταραχή είναι η συχνότερη αναπτυξιακή διαταραχή στην παιδική ηλικία και έχει σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη των παιδιών. Η προσληπτική και εκφραστική γλώσσα εμφανίζεται διαταραγμένη στο γλωσσικό επίπεδο της αλυσίδας του λόγου, είτε στο φωνολογικό, είτε στο σημασιολογικό, είτε στο συντακτικό επίπεδο. Με βάση λοιπόν τα προαναφερθέντα, είναι σαφές ότι οι γλωσσικές δεξιότητες αποτελούν το κρίσιμο θεμέλιο για την ανάπτυξη των αναγνωστικών δεξιοτήτων του παιδιού. Σύμφωνα, λοιπόν, με την τρέχουσα βιβλιογραφία οι επιμέρους δεξιότητες της ανάγνωσης έχουν αμοιβαίες επιδράσεις στην ανάπτυξη του λεξιλογίου, του προφορικού λόγου και των συναφών μεταγλωσσικών ικανοτήτων. Αυτή η αρχή της αμοιβαιότητας μπορεί να παρέχει μια εξήγηση για την πολυπαραγοντική δομή της γλώσσας, η οποία εμφανίζεται σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο (πραγματολογία) και αντανακλά διαδραστικές διαδικασίες που αγγίζουν τις φωνολογικές, σημασιολογικές και γραμματικές δομές. Η βιβλιογραφία καταδεικνύει πως παρόλο που ορισμένα παιδιά έχουν προβλήματα που επηρεάζουν κυρίως το ένα σύστημα της γλώσσας, υπάρχει επικάλυψη μεταξύ των προβλημάτων. Τα τελευταία 15 χρόνια, οι διαχρονικές μελέτες για την κατανόηση της ανάγνωσης έχουν αυξηθεί ραγδαία, αλλά τα αποτελέσματά τους παρουσιάζονται ασυνεπή. Οι μελέτες διαφέρουν σημαντικά ως προς την αναφερόμενη ισχύ των πρώιμων προγνωστικών παραγόντων της αναγνωστικής ικανότητας. Άλλωστε, η αναγνωστική ικανότητα είναι μια πολύπλοκη διαδικασία και δεν έχει διασαφηνιστεί επαρκώς το πως συνδέεται ο προφορικός λόγος με την ανάγνωση. Η παρούσα βιβλιογραφική ανασκόπηση έχει ως στόχο να καταγράψει και να αξιολογήσει αν οι πρώιμες γλωσσικές δυσκολίες συνδέονται με αναγνωστικές δυσκολίες και σε ποιο βαθμό, καθώς και να διασαφηνίσει ποιοι είναι τελικά οι προγνωστικοί παράγοντες για την αναγνωστική ευχέρεια. Τέλος, θα δοθεί έμφαση στις πτυχές της γλώσσας που επηρεάζουν την αναγνωστική ικανότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Γλώσσα, Γλωσσικές δυσκολίες, Αναγνωστική ικανότητα, Προγνωστικοί παράγοντες

Εκπαιδευτικές Παρεμβάσεις για τη Διδασκαλία Δεξιοτήτων Ανάγνωσης σε Μαθητές με Νοητική Αναπηρία: Μία Συστηματική Ανασκόπηση

Μαριαλένα Δάλλα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

marialenadal@yahoo.com

Σκοπός της παρούσας συστηματικής ανασκόπησης είναι η εύρεση, καταγραφή και αξιολόγηση των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που προωθούν την αποτελεσματικότερη διδασκαλία δεξιοτήτων ανάγνωσης σε μαθητές με ποικίλους βαθμούς νοητικής

αναπηρίας. Μέσω της συστηματικής ανασκόπησης εντοπίστηκαν 6 πρωτογενείς έρευνες, οι οποίες δημοσιεύθηκαν μεταξύ των ετών 2017-2024 και πληρούσαν συγκεκριμένα κριτήρια εισδοχής. Οι αναγνωστικές παρεμβάσεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) παρεμβάσεις που κάνουν χρήση παραδοσιακών μεθόδων διδασκαλίας και β) παρεμβάσεις που αξιοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες. Συνολικά, στις προς ανάλυση μελέτες συμμετείχαν 116 μαθητές με νοητική αναπηρία, οι οποίοι φοιτούσαν σε εκπαιδευτικές δομές πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στα αποτελέσματα γίνεται μια σύνθεση και ανάλυση των ουσιαστικών ζητημάτων (συμμετέχοντες, χώρος παρέμβασης, εκπαιδευτές), των τύπων του ερευνητικού σχεδιασμού, των ανεξάρτητων και εξαρτημένων μεταβλητών, καθώς και των διαφορετικών ειδών παρέμβασης και των επακόλουθων μαθησιακών αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων των 6 ερευνών. Βάσει των αποτελεσμάτων, εξάγεται το συμπέρασμα πως η διδασκαλία της ανάγνωσης σε μαθητές με νοητική αναπηρία πρέπει να είναι άμεση, συστηματική και διαρκής, ώστε να μπορέσουν να κατακτήσουν βασικές αναγνωστικές δεξιότητες, οι οποίες κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές για την καθημερινή τους ζωή. Η ανασκόπηση ολοκληρώνεται με την συζήτηση των ευρημάτων, τον καθορισμό των περιορισμών καθώς και τη διατύπωση προτάσεων για μελλοντικές έρευνες. Τέλος, τονίζεται η ανάγκη διεξαγωγής συνεχούς έρευνας ώστε να καθοριστεί το καταλληλότερο είδος παρέμβασης για την διδασκαλία της ανάγνωσης σε μαθητές με νοητική αναπηρία, βάσει του προφίλ αναπηρίας, των ικανοτήτων και των ελλειμμάτων τους.

Λέξεις-κλειδιά: νοητική αναπηρία, παρεμβάσεις, αναγνωστικές δεξιότητες, παραδοσιακές μέθοδοι, ψηφιακή τεχνολογία

Παρεμβάσεις για τη Βελτίωση των Διατροφικών Συνηθειών και την Απώλεια Βάρους σε Άτομα με Νοητική Αναπηρία: Μια Συστηματική Ανασκόπηση

Μαριαλένα Δάλλα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

marialenadal@yahoo.com

Χριστιάνα Δάλλα

Προπτυχιακή Φοιτήτρια, Τμήμα Επιστημών Διατροφής και Διαιτολογίας, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος

dallachristiana@yahoo.com

Τα άτομα με νοητική αναπηρία, έχουν υψηλές πιθανότητες να εκδηλώσουν ποικίλα προβλήματα υγείας, όπως παχυσαρκία, οστεοπόρωση, διαβήτη, καρδιαγγειακά νοσήματα, κλπ. Τα παραπάνω οφείλονται κυρίως σε αλλαγές στη σύνθεση του σώματος, διαταραχές στις κινητικές τους δεξιότητες, περιορισμένη σωματική δραστηριότητα, ελλιπείς γνώσεις και πληροφόρηση σχετικά με τις ορθές διατροφικές συνήθειες, καθώς και στη χρήση φαρμάκων που σχετίζονται με την αύξηση του σωματικού βάρους. Μέσω της παρούσας συστηματικής ανασκόπησης, γίνεται μια προσπάθεια εντοπισμού και ανάλυσης των διαφόρων τύπων παρεμβάσεων που έχουν αναπτυχθεί για τη βελτίωση της διατροφής και την απώλεια βάρους σε παιδιά και ενήλικες με νοητική αναπηρία. Η αναζήτηση των εγγραφών πραγματοποιήθηκε μέσω ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων, βάσει κριτηρίων εισδοχής και αποκλεισμού που καθορίστηκαν από τις ερευνήτριες. Συνολικά, εντοπίστηκαν 8 πρωτογενείς έρευνες, οι οποίες είχαν δημοσιευθεί από το έτος 2014-2024. Στα αποτελέσματα, γίνεται μια ανάλυση και καταγραφή των συμμετεχόντων, του χώρου παρέμβασης, των υπευθύνων για την εφαρμογή των παρεμβάσεων, καθώς και των διαφορετικών ειδών παρέμβασης και των επακόλουθων αποτελεσμάτων τους. Τα ευρήματα έδειξαν πως παρεμβάσεις οι οποίες σχεδιάζονται με την βοήθεια των ίδιων των ατόμων με νοητική αναπηρία και εμπλέκουν ενεργά την οικογένεια, οδηγούν σε

σημαντική απώλεια βάρους και βελτίωση της διατροφής. Ακόμη, είναι σημαντικό στις παρεμβάσεις να γίνεται χρήση απλού λόγου και οπτικών βοηθημάτων (π.χ. εικόνων), ώστε οι διάφορες έννοιες να γίνονται πιο εύκολα κατανοητές από τους συμμετέχοντες. Τέλος, στη συζήτηση, αναφέρονται οι περιορισμοί και γίνεται λόγος για την ανάγκη διεξαγωγής περαιτέρω ερευνών, αναφορικά με την εφαρμογή τέτοιου είδους παρεμβάσεων σε άτομα με νοητική αναπηρία, ώστε να καλυφθεί το κενό που παρατηρείται γύρω από τα προγράμματα υγείας που απευθύνονται σε άτομα με αναπηρίες.

Λέξεις-κλειδιά: Νοητική Αναπηρία, παρεμβάσεις, βελτίωση διατροφικών συνηθειών, απώλεια βάρους

Ο ρόλος της θεατρικής κούκλας στην Ειδική Αγωγή και τη θεραπεία

Εβίτα Αγγέλη

Νηπιαγωγός, Master of Arts, Κουκλοπαίχτρια, Κουκλοθεραπεύτρια

aggelievita@gmail.com

Το Θεραπευτικό Κουκλοθέατρο είναι ένα είδος δημιουργικής θεραπείας που χρησιμοποιεί τη θεατρική κούκλα ως μέσο για την σωματική, συναισθηματική ή κοινωνική αποκατάσταση και θεραπεία, αξιοποιώντας την εγγενή θεραπευτική αξία που έχουν οι τέχνες που σχετίζονται με το Κουκλοθέατρο όπως: η κατασκευή κούκλας και η δημιουργία κουστουμιών, το παιχνίδι με τις θεατρικές κούκλες (puppet play), η αλληλεπίδραση του ασθενούς με μια θεατρική κούκλα και η διαδικασία της δημιουργίας μιας ολοκληρωμένης παράστασης. Σύμφωνα με τον Matthew Bernier (2003), το Θεραπευτικό Κουκλοθέατρο συνδυάζει τη λεκτική και μη- λεκτική επικοινωνία και έκφραση χάρη στην ενδογενή καλλιτεχνική και δραματουργική υπόσταση της θεατρικής κούκλας με αποτέλεσμα να μπορεί να απευθυνθεί σε ένα ευρύ ηλικιακό κοινό (παιδιά-ενήλικες-ηλικιωμένους) προσφέροντας ποικίλα θεραπευτικά αποτελέσματα δουλεύοντας ατομικά, ομαδικά και όταν κρίνεται απαραίτητο με όλη την οικογένεια. Στην παρούσα μελέτη παρουσιάζονται τα οφέλη του Θεραπευτικού Κουκλοθέατρου σε τάξεις Τυπικής Ανάπτυξης και σε παιδιά με Ειδικές Ανάγκες. Γίνεται αναφορά στους στόχους που θέτουν οι εκπαιδευτικοί και στους τρόπους αξιοποίησής τους καθώς και στον τρόπο που ανταποκρίνονται τα παιδιά όταν χρησιμοποιείται η θεατρική κούκλα στην τάξη. Τέλος, επισημαίνονται οι βασικές οδηγίες για την έναρξη των συνεδριών και την ομαλή ένταξη των παιδιών στο θεραπευτικό πλαίσιο, όπως επίσης και οι τρόποι που οργανώνεται, δομείται και εφαρμόζεται το Θεραπευτικό Κουκλοθέατρο στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις-κλειδιά: Θεραπευτικό Κουκλοθέατρο, Θεατρική κούκλα, Ειδική Αγωγή

Συνδυάζοντας τεχνικές της «hands on, minds on» και της Παιδαγωγικής Freinet με την τέχνη της μουσικής: Μελέτη περίπτωσης σε μια τάξη με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παραβατικές συμπεριφορές

Σοφία Κουφού

Δασκάλα, Υποψήφια Διδάκτωρ Τομέα Γλωσσολογίας Τμήματος Φιλολογίας Πανεπιστημίου Πατρών

sofiakoufou@yahoo.gr

Στην εισήγηση επιχειρείται η παρουσίαση αποτελεσμάτων μιας μελέτης περίπτωσης σε σχολική τάξη με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες και παραβατικές συμπεριφορές. Οι τεχνικές που εφαρμόστηκαν ακολουθούν τις προκείμενες της Παιδαγωγικής Freinet και της «hands on, minds on». Καταλυτικό ρόλο στη διάρκεια εφαρμογής των τεχνικών έπαιξε η επαφή των παιδιών με τη μουσική, λόγω της επιστημονικά τεκμηριωμένης επίδρασης στη συναισθηματική κατάσταση των ατόμων γενικότερα αλλά και των

παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες (βλ. Ockelford et al, 2002· Zhang, 2018). Ο ορισμός της παιδαγωγικής τεχνικής «hands on, minds on» έγκειται σε βιωματικές εκπαιδευτικές στρατηγικές που υποστηρίζουν ότι η εμπλοκή των χεριών και του σώματος σε μια δραστηριότητα (hands on), συνδέεται με την ενεργητική συμμετοχή στη μαθησιακή εμπειρία. Σχετίζεται με σύγχρονες θεωρίες μάθησης (progressive education), οι οποίες συγκλίνουν στο ότι η εμπειρία, το βίωμα είναι βασικός συντελεστής κατά την απόκτηση καινούριας γνώσης (Hammond et al., 2001). Στην παιδαγωγική «hands on, minds on» βασίζονται σύγχρονες παιδαγωγικές μέθοδοι όπως η μουσειοπαιδαγωγική και η εκπαιδευτική ρομποτική. Στις θετικές επιστήμες, η παιδαγωγική «hands on, minds on» τοποθετεί τα παιδιά μέσα στο φαινόμενο, δίνοντας αφορμή για υπολογισμούς, σύγκριση φυσικών μεγεθών και επίλυση πραγματικών φυσικών προβλημάτων. Μέσα από τέτοιες πρακτικές, παρατηρείται άνοδος της σχολικής επίδοσης των μαθητών/τριών, καθώς μειώνεται ο φόβος και το αυξημένο άγχος (Ates & Eryilmaz, 2011· Salami, 2014). Η «hands on, minds on» στις θεωρητικές επιστήμες έχει εξίσου θετικά αποτελέσματα, καθώς αξιοποιούνται διάφορες μορφές τέχνης. Ένα ιστορικό γεγονός ή ένα λογοτεχνικό έργο μπορεί να προσεγγιστεί μέσω του δράματος, της μουσικής ή των εικαστικών και ταυτόχρονα να γίνει έναυσμα για παιχνίδι στο προαύλιο με σωματική και ρυθμική έκφραση. Στη μελέτη περίπτωσης που παρουσιάζεται η μουσική επιλέχθηκε να πλαισιώσει, να συνοδεύσει ή να δημιουργήσει αφορμή για ποικίλες δραστηριότητες ανάλογα με το περιεχόμενο του μαθήματος. Σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, η «hands on, minds on» συνομιλεί με την Παιδαγωγική Freinet, η οποία θέτει ως πρωτεύοντα στόχο την απόκτηση της γνώσης μέσα από την πειραματική δοκιμή και το σφάλμα, τη συνεργατική και βιωματική μάθηση, τα ενδιαφέροντα των παιδιών και την εξοικείωση με δημοκρατικές διαδικασίες. Βασικές τεχνικές Freinet ορίζονται: η σχολική εφημερίδα, τα μικρά βιβλία, η αλληλογραφία, ο κινηματογράφος, η ψηφιακή αφήγηση, η σχολική βιβλιοθήκη και τα μαθητικά συμβούλια. Οι δράσεις αυτές δεν περιορίζονται στην εκπαιδευτική πράξη αλλά διαμορφώνουν βαθμιαία τα παιδιά ως ενεργά μέλη της κοινωνίας που κριτικά προσλαμβάνουν και επαναδομούν την πληροφορία. Τα αποτελέσματα της μελέτης περίπτωσης κρίνονται ενθαρρυντικά και προσφέρουν έναυσμα για περαιτέρω συζήτηση. Σκοπός των τεχνικών που εφαρμόστηκαν, με τη συνοδεία ή τη συμβολή της μουσικής, ανάλογα με τη φύση της δραστηριότητας, είναι η επίτευξη μιας ολόπλευρης παιδείας που θα αναπτύσσει καθημερινά πανανθρώπινες αξίες στη σχολική ζωή: την ελευθερία, τη δημοκρατία, τη συνεργασία, την αλληλεγγύη, την ισότητα, τη συμπερίληψη και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, όχι ως γνώση αλλά ως βίωμα.

Λέξεις-κλειδιά: Βιωματική μάθηση, Παιδαγωγική Freinet, μουσική

Μπορεί η Μουσική να αποτελέσει διδακτική παρέμβαση σε μαθητές με νοητική αναπηρία;

Νικολέτα Σεφέρη

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pel100074@uoi.gr

Λεωνίδας Γιαννόπουλος

Μεταπτυχιακός φοιτητής στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pel100067@uoi.gr

Η μουσική και η εκπαίδευση συνδέονται σε πολλά επίπεδα. Υποστηρίζεται ότι η μουσική μπορεί να αποτελέσει σημαντικό μέσο για την ανάπτυξη πολλών πτυχών της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της γνωστικής, της συναισθηματικής, της κοινωνικής και της αισθητικής ανάπτυξης. Ιδιαίτερα σε μαθητές με νοητική αναπηρία η μουσική μπορεί να προσφέρει ένα πλούσιο περιβάλλον που ενθαρρύνει την ανάπτυξη και την επίτευξη των διαφόρων δεξιοτήτων και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Μέσω της συγκεκριμένης διδακτικής παρέμβασης οι μαθητές λειτουργούν ως ένα σύνολο, έρχονται σε επαφή με τη Τέχνη και διάφορες πτυχές της και ενθαρρύνεται η έκφραση των συναισθημάτων τους. Στη παρούσα συστηματική ανασκόπηση μελετώνται οι θετικές επιδράσεις της μουσικής σε διάφορους τομείς μαθητών με νοητική αναπηρία. Για τον εντοπισμό των θετικών επιδράσεων της μουσικής σε μαθητές με νοητική αναπηρία επιχειρείται μια συστηματική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων για τα έτη 2013-2023. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερευνών που εξετάστηκαν προέκυψε ότι οι μαθητές με νοητική αναπηρία εμφανίζουν βελτίωση σε κοινωνικές δεξιότητες, βελτίωση της ποιότητας ζωής τους και της ψυχικής υγείας. Τέλος, τονίζεται ότι η δραστηριότητες που χρησιμοποιήθηκαν προσέφεραν στους μαθητές με νοητική αναπηρία ένα περιβάλλον υποστήριξης και κινητοποίησης των ικανοτήτων τους.

Λέξεις-κλειδιά: παρέμβαση, μουσική, νοητική αναπηρία, διδασκαλία

Η χρήση μουσικών οργάνων, μέσω τεχνολογικών εφαρμογών, ως κύριο εργαλείο παρέμβασης, με σκοπό την βελτίωση κοινωνικών δεξιοτήτων παιδιών με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος

Ευάγγελος-Στυλιανός Παύλου

Καθηγητής-ειδικός παιδαγωγός μουσικής και οικονομικών, Υποψήφιος διδάκτωρ Πανεπιστήμιου Πατρών Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας

pavlouste@gmail.com

Η διαταραχή αυτιστικού φάσματος (ΔΑΦ) είναι μια νευροαναπτυξιακή διαταραχή η οποία επηρεάζει έναν σημαντικό αριθμό ατόμων και παρατηρείται σε παιδιά μικρής ηλικίας (Ali et al., 2019). Τα παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού παρουσιάζουν μη τυπική ανάπτυξη ή σοβαρές αδυναμίες στις κοινωνικές δεξιότητες. Αυτό άλλωστε αποτελεί και το πρωταρχικό διαγνωστικό χαρακτηριστικό της διαταραχής (American Psychiatric Association 2013). Με τον όρο κοινωνικές δεξιότητες νοούνται συγκεκριμένες συμπεριφορές που χρησιμοποιεί κάποιο άτομο προκειμένου να διεξάγει ικανοποιητικά μια κοινωνική διάδραση. Ουσιαστικά πρόκειται για μια διαδικασία που έχει ως βάση το ίδιο το άτομο, το περιεχόμενο της πληροφορίας που ενδιαφέρεται να επικοινωνήσει καθώς και τον περίγυρό του. Οι κοινωνικές δεξιότητες περιλαμβάνουν δηλαδή συμπεριφορές που βοηθούν την αποτελεσματική διάδραση με άλλους και την αποφυγή ανεπιθύμητων απαντήσεων (Maryam Moosaroor, 2022). Εκτός αυτού, οι κοινωνικές δεξιότητες είναι οι συμπεριφορές εκείνες που «εκθέτουν» το άτομο σε συγκεκριμένες καταστάσεις, οι οποίες οδηγούν σε κοινωνική διάδραση και απαιτούν κοινωνική ικανότητα. Η κοινωνική ικανότητα είναι ουσιαστικά η διαδικασία όπου το άτομο έχει διαμορφώσει μια συγκεκριμένη οπτική για το τί είναι κοινωνική συμπεριφορά (Hosseini et al., 2015). Όσο λιγότερες κοινωνικές δεξιότητες έχει ένα άτομο τόσο μικραίνουν και οι πιθανότητες για κοινωνική διάδραση. Είναι σημαντικό να αναφερθεί επίσης, ότι πολλά παιδιά που βρίσκονται στο φάσμα του αυτισμού, παρουσιάζουν καθυστέρηση λόγου κι ομιλίας. Επιπρόσθετα, παρουσιάζουν προβλήματα στην ανάπτυξη του λόγου πράγμα που δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο τις κοινωνικές τους δεξιότητες (Maliheh Miri et al., 2020). Πρόσφατες έρευνες, προτείνουν το παίξιμο μουσικών οργάνων ως κατάλληλη μέθοδο βελτίωσης των κοινωνικών δραστηριοτήτων και των γλωσσικών ικανοτήτων παιδιών με ΔΑΦ. Τόσο η ψυχοκινητική και διανοητική ανάπτυξη των παιδιών, όσο και η διανοητική τους εξέλιξη επηρεάστηκαν θετικά από την χρήση μουσικών οργάνων κατά τη διάρκεια κάποιας παρέμβασης. Η κοινωνική ζωή τους βελτιώθηκε ενώ η απομόνωση και οι στερεοτυπίες μειώθηκαν (Bharathi et al., 2019; Minaabad, 2020). Οι ευεργετικές αυτές επιδράσεις οφείλονται στα πολυτροπικά ερεθίσματα τα οποία γεννιούνται με το παίξιμο ενός μουσικού οργάνου, μέσω του μιμητισμού και του συγχρονισμού που περιλαμβάνει (Schlaug et al., 2009). Παρά ταύτα τα φυσικά-παραδοσιακά μουσικά όργανα, υπάρχει πιθανότητα, να μην μπορούν να βοηθήσουν παιδιά με αυτισμό, λόγω

του ότι δεν είναι σχεδιασμένα για να εξυπηρετούν τέτοιου είδους ανάγκες (Cibrian et al., 2017). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, παιδιά με αυτισμό ή βαρύ αυτισμό, να δυσκολεύονται να διαδράσουν με φυσικά μουσικά όργανα, συχνά χάνουν το ενδιαφέρον τους και καταλήγουν να τα παρατούν (Burland & Magee, 2014). Για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους προβλημάτων έχουν διεξαχθεί έρευνες οι οποίες προτείνουν μια εναλλακτική προσέγγιση χρήσης μουσικών οργάνων, μέσω τεχνολογικών εφαρμογών. Σε αυτού του είδους τις παρεμβάσεις γίνεται χρήση ανδροειδών ρομπότ (Shahab et al., 2021; Srinivasan et al., 2015; Taheri et al., 2016; Ying-Hua Peng et al., 2014), εικονικής πραγματικότητας (Shahab et al., 2021), πολυαισθητηριακών επιφανειών που παράγουν ήχους, μέσω του αγγίγματος του χρήστη σε αυτές (Cibrian et al., 2017, 2020) καθώς και υφασμάτινων ημισφαιρικών επιφανειών οι οποίες παράγουν ήχους μέσω της αφής (Nonnis & Bryan-Kinns, 2021). Σκοπός της συγκεκριμένης πρότασης είναι να παρουσιαστούν και να αναλυθούν τα ευεργετικά αποτελέσματα που δύνανται να έχουν οι προαναφερθείσες έρευνες στην βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων παιδιών με ΔΑΦ.

Λέξεις-κλειδιά: αυτισμός, μουσικά όργανα, τεχνολογία, κοινωνικές δεξιότητες

“Είναι άραγε η σιωπή πάντα χρυσός;” Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις σε μαθητές/τριες με επιλεκτική αλαλία

Μαρία Ζαφείρη

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, ΠΙ

marxy01@gmail.com

Αφροδίτη Παππά, Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, ΠΙ

pappaafroditi6@gmail.com

Σπυριδούλα Χανδρινού, Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, ΠΙ

spyridoula.handrinou@gmail.com

Τη σημερινή εποχή, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διαχειριστούν μαθητές/τριες με μια ποικιλία διαταραχών στον χώρο του σχολείου. Μια όχι και τόσο διαδεδομένη διαταραχή είναι αυτή της επιλεκτικής αλαλίας. Η διαταραχή αυτή αποτελεί μια σύνθετη αγχώδη διαταραχή η οποία χαρακτηρίζεται από συνεχή αδυναμία του ατόμου να επικοινωνήσει αποτελεσματικά σε συγκεκριμένες κοινωνικές περιστάσεις, χωρίς να διακατέχεται από κάποια γλωσσική διαταραχή και παρ' όλο που μπορεί να αναπτύξει δεξιότητες επικοινωνίας σε άλλα περιβάλλοντα. Συνήθως, τα άτομα με επιλεκτική αλαλία είναι ικανά για λεκτική επικοινωνία σε οικεία περιβάλλοντα, όπως στο σπίτι, αλλά δυσκολεύονται να μιλήσουν ή να αλληλεπιδράσουν σε περιβάλλοντα όπως το σχολείο ή οι κοινωνικές συναθροίσεις, όπου αισθάνονται άγχος ή δυσφορία, με επιπτώσεις τόσο στη κοινωνική όσο και στην ακαδημαϊκή ζωή των ατόμων που τη βιώνουν. Για τον λόγο αυτό, κρίνεται αναγκαία η συμβολή των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση των κατάλληλων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων για τους/τις μαθητές/τριες με επιλεκτική αλαλία. Η παρούσα συστηματική ανασκόπηση εμβαθύνει στο πεδίο της επιλεκτικής αλαλίας, εξετάζοντας διάφορες εκπαιδευτικές παρεμβάσεις οι οποίες αποσκοπούν στην άμβλυνση των επιπτώσεών της. Μέσω μιας ενδελεχούς εξέτασης της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, επιχειρείται η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας, το πλαίσιο αλλά και ο τρόπος εφαρμογής διαφόρων προσεγγίσεων παρέμβασης. Για τη διεξαγωγή της παρούσας συστηματικής ανασκόπησης μελετήθηκε η πρωτογενής ερευνητική βιβλιογραφία η οποία καλύπτει την περίοδο από το 2019 μέχρι το 2024 και περιλαμβάνει έρευνες που δημοσιεύθηκαν σε τέσσερις βάσεις δεδομένων: Eric, Scopus, ScienceDirect και PubMed. Ο σκοπός της ανασκόπησης είναι η σύνθεση των ευρημάτων από αυτές τις μελέτες, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη παρουσίαση και ανασκόπηση του τρέχοντος τοπίου

όσον αφορά τις παρεμβάσεις για την επιλεκτική αλαλία. Τα ευρήματά μας συμβάλλουν στη βαθύτερη κατανόηση της επιλεκτικής αλαλίας και στοχεύουν στην ενημέρωση και την ανάπτυξη αποτελεσματικότερων στρατηγικών παρέμβασης και υποστήριξης των ατόμων που πάσχουν από αυτή.

Λέξεις-κλειδιά: επιλεκτική αλαλία, αγχώδης διαταραχή, εκπαιδευτική παρέμβαση, συστηματική ανασκόπηση, αποτελεσματικότητα παρέμβασης

Η συμβολή της Επαυξημένης Πραγματικότητας αναφορικά με τα ιδιαίτερα οπτικά και ακουστικά χαρακτηριστικά της υπερευαισθησίας των αυτιστικών ατόμων

Αικατερίνη Στεργιούλη

Υποψήφια διδακτορίσσα, Εργαστήριο Εφαρμογών Εικονικής Πραγματικότητας στην Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
a.stergiouli@uoi.gr

Αναστάσιος Μικρόπουλος

Καθηγητής, Εργαστήριο Εφαρμογών Εικονικής Πραγματικότητας στην Εκπαίδευση, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Τα τελευταία χρόνια ο αυτισμός μελετάται, με άμεσες επιρροές από το Κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας, μέσα από την οπτική της νευροετερότητας. Η αυτιστική ακαδημαϊκός Judy Singer, στην οποία αποδίδεται η διάδοση του όρου νευροετερότητα (neurodiversity), αναφέρει ότι κύριος στόχος των ερευνητικών παρεμβάσεων θα πρέπει να είναι η αλλαγή του περιβάλλοντος των αυτιστικών ατόμων και της κοινωνίας γενικότερα. Με αφορμή την προσέγγιση αυτή ο στόχος της διδακτορικής διατριβής είναι η μελέτη, ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη εφαρμογής προσομοίωσης της αισθητηριακής αυτιστικής εμπειρίας (οπτικής και ακουστικής) μέσω συστήματος Επαυξημένης Πραγματικότητας (ΕΠ) εμπύθισης για την ενίσχυση της ενσυναίσθησης ατόμων του περιβάλλοντος αυτιστικών μαθητών και συγκεκριμένα των εκπαιδευτικών. Για τον εντοπισμό των αισθητηριακών ερεθισμάτων που πυροδοτούν τα συμπτώματα οπτικής και ακουστικής υπερευαισθησίας στα αυτιστικά άτομα πραγματοποιήθηκαν 1) συστηματική ανασκόπηση των επιστημονικών άρθρων της τελευταίας δεκαετίας, 2) ανάλυση περιεχομένου αυτοβιογραφικών κειμένων αυτιστικών ατόμων καθώς και 3) θεματική ανάλυση συνεντεύξεων γονέων, εκπαιδευτών και αυτιστικών μαθητών. Έλαβαν χώρα επίσης δύο συστηματικές ανασκοπήσεις που ως στόχο είχαν: 1) την διερεύνηση των τεχνολογικών εφαρμογών που στοχεύουν στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης επαγγελματιών υγείας, εκπαιδευτικών και γονέων και 2) την αναζήτηση ερευνών που προσομοιώνουν τα χαρακτηριστικά αυτιστικών ατόμων μέσω της τεχνολογίας. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν πιλοτικές μελέτες της εφαρμογής Επαυξημένης Πραγματικότητας που σχεδιάστηκε με βάση τις αρχές οικουμενικού σχεδιασμού. Στην πρώτη πιλοτική μελέτη συμμετείχαν επαγγελματίες καταξιωμένοι στην Ειδική Αγωγή ενώ στην δεύτερη συμμετείχαν πέντε αυτιστικοί ενήλικες. Με βάση τις παρατηρήσεις των παραπάνω επανασχεδιάστηκε η εφαρμογή προσομοίωσης και πήρε την τελική της μορφή. Συγκεκριμένα η εφαρμογή ΕΠ περιλάμβανε 6 ακουστικά ερεθίσματα (σκούπα, πιστολάκι, ομιλίες, χειροκρότημα, σπάσιμο μπαλονιού, ανακάτεμα μακαρονιών) που πυροδοτούσαν την ακουστική υπερευαισθησία των αυτιστικών ατόμων και 5 οπτικά ερεθίσματα (λάμπα φθορισμού, ξανθά μαλλιά, κίτρινος τοίχος, μαύρη κουρτίνα-μικροσωματίδια σκόνης, αφίσα με κίτρινο ποδήλατο) οπτικής υπερευαισθησίας. Αναφορικά με την κύρια ερευνητική μεθοδολογία, συμμετείχαν 107 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Νομού Ιωαννίνων. Ο τεχνολογικός εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε ήταν γυαλιά Επαυξημένης Πραγματικότητας Magic Leap One και η Κλίμακα Αξιολόγησης Τύπου Ενσυναίσθητικής Συμπεριφοράς (Type of Empathic Style Scale [TESS]). Η διαδικασία που ακολουθήθηκε ήταν η εξής: ο κάθε εκπαιδευτικός συμπλήρωνε αρχικά την κλίμακα ενσυναίσθησης και στην συνέχεια μέσω

των γυαλιών ΕΠ βίωνε την αυτιστική αισθητηριακή εμπειρία μέσω μιας σειράς παραδειγμάτων οπτικής και ακουστικής υπερευαισθησίας πχ ο ήχος από το πιστολάκι που ακουγόταν σαν τον ήχο της απογείωσης αεροπλάνου και τα μαλλιά της κούκλας που φαινόταν σαν μακαρόνια. Ως συνέχεια της εμπύθισής τους στην αυτιστική εμπειρία ακολουθούσε η επανασυμπλήρωση της κλίμακας ενσυναίσθησης. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν αύξηση στα επίπεδα ενσυναίσθησης των συμμετεχόντων μετά την χρήση των γυαλιών ΕΠ ανεξάρτητα από τα δημογραφικά τους στοιχεία, γεγονός που καταδεικνύει τον σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε η συμβολή της ΕΠ.

Λέξεις-κλειδιά: Αυτισμός, Οπτική Υπερευαισθησία, Ακουστική Υπερευαισθησία, Ενσυναίσθηση, Επαυξημένη Πραγματικότητα

Η συμβολή της Τεχνητής Νοημοσύνης στην εκπαίδευση μαθητών με ΔΑΦ

Μαρία Ζαφείρη

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωάννινων

marxy01@gmail.com

Σοφία Κώτση

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωάννινων

sofia.kotsi@gmail.com

Σπυριδούλα Χανδρινού

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωάννινων

spyridoula.handrinou@gmail.com

Η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) είναι μια σύνθετη νευροαναπτυξιακή διαταραχή, η οποία χαρακτηρίζεται από προκλήσεις στην επικοινωνία, επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές και περιορισμένα ενδιαφέροντα. Τα παιδιά με ΔΑΦ συχνά προτιμούν την ενασχόληση με την τεχνολογία λόγω της προβλεψιμότητάς της και της έλλειψης κοινωνικών απαιτήσεων. Αποτελεί κοινό τόπο ότι τα τελευταία χρόνια, η εφαρμογή της Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) σε διάφορους τομείς έχει κερδίσει σημαντική προσοχή. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότητα της αξιοποίησης της ψηφιακής τεχνολογίας στην εκπαίδευση των ατόμων με ΔΑΦ, οδήγησε στην ανάπτυξη σχετικών εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και συστημάτων υποστήριξης. Η παρούσα συστηματική ανασκόπηση στοχεύει στον εντοπισμό, την καταγραφή και τη δευτερογενή ανάλυση εκπαιδευτικών παρεμβάσεων με έμφαση την TN σε μαθητές με ΔΑΦ. Μέσω διεξοδικής αναζήτησης της ερευνητικής βιβλιογραφίας μεταξύ των ετών 2018 έως 2024 σε τρεις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων αναγνωρίστηκαν συνολικά 1762 έγγραφα. Στη συνέχεια εφαρμόστηκαν συγκεκριμένα κριτήρια εισδοχής και αποκλεισμού και τελικά συμπεριελήφθησαν 13 εμπειρικές μελέτες, οι οποίες κωδικοποιήθηκαν και αναλύθηκαν διεξοδικά. Τα αποτελέσματα έδειξαν τη χρησιμότητα των τεχνολογιών της TN στην εκπαίδευση μαθητών με ΔΑΦ. Επίσης, επικεντρώνονται στη μεθοδολογική προσέγγιση η οποία συμβάλλει στην αποτελεσματικότητα κάθε παρέμβασης και αναδεικνύονται οι τομείς που απαιτούν περαιτέρω διερεύνηση. Συμπερασματικά, η παρούσα ανασκόπηση συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση των δυνατοτήτων της TN για την υποστήριξη της εκπαίδευσης των μαθητών με ΔΑΦ υπογραμμίζοντας τη σημασία της διεπιστημονικής συνεργασίας για την αξιοποίηση της τεχνολογίας προς όφελος αυτού του πληθυσμού.

Λέξεις-κλειδιά: Τεχνητή Νοημοσύνη, Συστηματική Ανασκόπηση, Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, Εκπαιδευτική Παρέμβαση

Η διδασκαλία της Νοηματικής Γλώσσας με την βοήθεια της τεχνολογίας σε διεθνές επίπεδο

Κωνσταντίνα-Ευθυμία Μουσουλή

Υποψήφια Διδάκτωρ του Παιδαγωγικού Τμήματος, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

konstantinamousouli4@gmail.com

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ssoulis@uoi.gr

Η επικοινωνία είναι το στοιχείο με το οποίο μπορούμε να κατανοήσουμε τον κόσμο γύρω μας, στην ποικιλομορφία της γλώσσας βρίσκουμε και τη μη λεκτική γλώσσα, τη νοηματική γλώσσα. Η γλώσσα των κωφών και βαρήκων, σήμερα μαθαίνεται από πολλούς ακούοντες, για την επίτευξη μιας πιο περιεκτικής και ολοκληρωμένης κοινωνίας με όλους τους ανθρώπους. Κάθε χώρα έχει το δικαίωμα να έχει τη δική της νοηματική γλώσσα, η οποία θα αντιπροσωπεύει τον πολιτισμό και τα έθιμά της, μέσω της μη λεκτικής επικοινωνίας με την οποία εκφράζονται πολλαπλά νοήματα, συναισθήματα και προθέσεις. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε και να εφαρμόζουμε τις τεχνολογικές εξελίξεις που αναπτύσσονται, προωθώντας το δικαίωμα στην αυτονομία και την υπεράσπιση της μητρικής γλώσσας ως πολιτιστικό στοιχείο της άυλης κληρονομιάς κάθε χώρας. Η χρήση της τεχνολογίας επιτρέπει τον εκδημοκρατισμό του πολιτισμού και την πρόσβαση στην πληροφόρηση, ανεξάρτητα από το πού ζει κανείς στον κόσμο, σε μια ολοένα και περισσότερο παγκοσμιοποιημένη κοινωνία, στην οποία η επικοινωνία διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο. Ο κύριος στόχος αυτής της έρευνας είναι να συμβάλει στο πεδίο της προσβασιμότητας στη διδασκαλία της νοηματικής γλώσσας στο διεθνές πανόραμα, εξετάζοντας τη δυνατότητα εφαρμογής, τις μεθόδους αξιολόγησης, καθώς και τις υποστηρικτικές τεχνολογίες που χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση των διδακτικών εμπειριών και τη δημιουργία νέου υλικού, προτείνοντας ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο σχετίζεται με τη διδασκαλία της νοηματικής γλώσσας σε διαφορετικά ακαδημαϊκά επίπεδα, την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, καθώς και των γονέων και τη χρήση της τεχνολογίας για την επίτευξη της εκπαιδευτικής ένταξης. Ως εκ τούτου, η υιοθέτηση προσεγγίσεων υβριδικής τεχνολογίας, ακολουθώντας τις καθολικές αρχές σχεδιασμού, μπορεί να βοηθήσει στην ενσωμάτωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση της νοηματικής γλώσσας.

Λέξεις-κλειδιά: νοηματική γλώσσα, διδασκαλία, τεχνολογία

Η διδασκαλία της Γεωγραφίας με την χρήση Επαυξημένης Πραγματικότητας σε άτομα με Νοητική Αναπηρία

Βασιλική Ξανθοπούλου

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 45110, Ιωάννινα

xanthova@gmail.com

Ευστράτιος Ξανθόπουλος

Φοιτητής στο Τμήμα Μηχανικών Αυτοματισμού, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος, 57400, Θεσσαλονίκη

xanthostr@gmail.com

Η διδασκαλία της Γεωγραφίας σε άτομα με Νοητική Αναπηρία είναι μία απαιτητική με σημαντικά οφέλη διαδικασία. Η παρούσα μελέτη ερευνά την αποτελεσματικότητα μιας παρέμβασης, η οποία αξιοποιεί την Επαυξημένη Πραγματικότητα ως εργαλείο για τη διδασκαλία γεωγραφικών γνώσεων, με ειδικότερη έμφαση στις πρωτεύουσες και τα

αξιοθέατα των χωρών. Η παρέμβαση εφαρμόστηκε σε δύο άτομα με Νοητική Αναπηρία. Τα αποτελέσματα της μελέτης ήταν θετικά, καταδεικνύοντας την αποτελεσματικότητα της Επαυξημένης Πραγματικότητας στη διδασκαλία των γεωγραφικών γνώσεων σε άτομα με Νοητική Αναπηρία. Η χρήση της Επαυξημένης Πραγματικότητας δίνει την ευκαιρία για εξατομικευμένη διδασκαλία και εντείνει τα κίνητρα και το ενδιαφέρον για μάθηση, απομακρυνόμενη από τις συνήθεις διδακτικές μεθόδους και πρακτικές. Μέσω μιας πρωτοποριακής παρέμβασης ανοίγει προοπτικές για την αξιοποίηση αυτής της τεχνολογίας στον εκπαιδευτικό τομέα για τη βελτίωση της μάθησης των ατόμων με αναπηρία.

Λέξεις-κλειδιά: Νοητική Αναπηρία, Γεωγραφία, Επαυξημένη Πραγματικότητα

Αξιοποιώντας την τεχνολογία στην εκπαίδευση των φοιτητών με οπτική αναπηρία: Μια συστηματική ανασκόπηση

Ευθύμιος Αγοραστός

Φοιτητής στο ΠΜΣ «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση», Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

themis.agor@gmail.com

Ελπινίκη Πλησιώτη

Φοιτήτρια στο ΠΜΣ «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση», Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

plisiotielpiniki@gmail.com

Χρήστος Τσιάβος

Φοιτητής στο ΠΜΣ «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση», Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

xristostsiavos7@gmail.com

Η εκπαίδευση των ατόμων με οπτική αναπηρία έχει εισέλθει τα τελευταία χρόνια σε ένα στάδιο μετάβασης και διαρκούς εξέλιξης, καθοδηγούμενη από νέα δεδομένα που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία. Ωστόσο, η ύπαρξη περιορισμένου αριθμού αναφορών στην διεθνή βιβλιογραφία δείχνει ότι η διερεύνηση του συγκεκριμένου πεδίου βρίσκεται σε πολύ αρχικό στάδιο. Στόχος της παρούσας εργασίας ήταν να καταγράψει τις απόψεις των φοιτητών με οπτική αναπηρία όσον αφορά τον βαθμό συμμετοχής τους και προσβασιμότητάς τους στην ακαδημαϊκή καθημερινότητα, καθώς και να εξετάσει μεθόδους που έχουν εφαρμοσθεί για την βελτίωση της φοίτησης σε ακαδημαϊκά ιδρύματα. Για τον σκοπό αυτό, πραγματοποιήθηκε συστηματική ανασκόπηση πρωτογενούς δημοσιευμένης ερευνητικής βιβλιογραφίας, δημοσιευμένης από το 2014 έως και το 2024. Από την αναζήτηση επιλέχθηκαν επτά άρθρα βάσει ορισμένων κριτηρίων εισδοχής. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν έρχονται σε συμφωνία με ευρήματα προηγούμενων ερευνών αναφορικά με τον περιορισμένο βαθμό προσβασιμότητας φοιτητών με οπτική αναπηρία σε εκπαιδευτικά ψηφιακά μέσα και εφαρμογές είτε λόγω έλλειψης διαθέσιμων υλικών και οικονομικών πόρων στα πανεπιστήμια είτε λόγω μηδαμινής παροχής κινήτρων στους φοιτητές. Υπογραμμίζεται η ανάγκη ανάδειξης των ζητημάτων από την έως τώρα εφαρμογή της ψηφιακής τεχνολογίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και κρίνεται απαραίτητη η περαιτέρω διερεύνηση του πεδίου.

Λέξεις-κλειδιά: Συστηματική Ανασκόπηση, Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Φοιτητές με Οπτική Αναπηρία, Ψηφιακή Τεχνολογία

Σχεδιάζοντας ερευνητικά τεκμηριωμένα προγράμματα μετάβασης για άτομα με νοητικές και αναπτυξιακές αναπηρίες από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας

Σοφία Χαρισσοπούλου

Κλινική Ψυχολόγος Παιδιού και Εφήβου

sofiachariss@gmail.com

Στεργιανή Γκιαούρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Ψυχολογίας της Ειδικής Αγωγής, Π.ΤΝ. του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας

sgiaouri@uowm.gr

Η σημαντικότητα σχεδιασμού και εφαρμογής υποστηρικτικών δράσεων μετάβασης από το σχολείο στην αγορά εργασίας καθώς και η προετοιμασία των ατόμων για την επαγγελματική ζωή έχει συχνά επισημανθεί από τους αρμόδιους φορείς. Δεν έχει όμως δοθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την υλοποίηση προγραμμάτων μετάβασης για τους/τις μαθητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή και αναπηρία και ειδικότερα για τις πιο σοβαρές αναπηρίες που είναι πολλαπλά αποκλεισμένες από την αγορά εργασίας. Οι μεταβάσεις φαίνεται να είναι δύσκολες και συχνά απογοητευτικές για τους/τις μαθητές/τριες με νοητικές και αναπτυξιακές αναπηρίες, ειδικά η μετάβαση σε καταστάσεις ζωής μετά το σχολείο και την επαγγελματική ζωή, βιώνοντας κοινωνικό αποκλεισμό. Επιπρόσθετα, ο χώρος της επαγγελματικής εκπαίδευσης για τα άτομα με αναπηρίες, παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες, ορισμένες εκ των οποίων είναι: α. η έλλειψη εναρμόνισης με την αγορά εργασίας, β. η απουσία επαγγελματικού προσανατολισμού και επαγγελματικής συμβουλευτικής στους/στις νέους/ες και στις οικογένειές τους, γ. οι περιορισμένες εκπαιδευτικές εμπειρίες και το προφίλ των ίδιων των εκπαιδευομένων (χαμηλές προσδοκίες, χαμηλή αυτοεκτίμηση, σημαντικός βαθμός εξάρτησης από το κοινωνικό τους περιβάλλον) και δ. τα θεσμικά κενά. Οι ελλείψεις αυτές συνδέονται άλλωστε σε μεγάλο βαθμό με τα υψηλά ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στα άτομα με αναπηρίες (ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, 2021). Οι εκπαιδευτικοί και τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού που εμπλέκονται ενεργά στην επαγγελματική εκπαίδευση των μαθητών/τριών με αναπηρίες αποτελούν τον πρωταρχικό δεσμό μεταξύ των μαθητών/τριών και του κόσμου της εργασίας, και η κατανόηση των απόψεών τους μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την εφαρμογή κατάλληλων μεθόδων που θα ενισχύσουν τις δεξιότητες μετάβασης και την αυτονομία τους (Turnbull et al., 2018). Μέσω της συνεργασίας της ετερογενούς ομάδας μαθητών/τριών με νοητική και αναπτυξιακή αναπηρία με τους/τις εκπαιδευτικούς και τους/τις ειδικούς, μπορεί να διαμορφωθεί ένα περιβάλλον που προωθεί την συμπερίληψη και την επιτυχή μετάβαση στην επαγγελματική τους ζωή, αναδεικνύοντας τις δυνατότητές τους και προωθώντας την ισότητα των ευκαιριών (Test et al., 2009). Η επιτυχή μετάβαση απαιτεί υιοθέτηση νέων ρόλων και δεξιοτήτων, όπως ο αυτοπροσδιορισμός, η αυτοκαθοδήγηση, η αυτοαξιολόγηση, η ανάληψη πρωτοβουλιών, η επίλυση προβλημάτων, η διαχείριση χρόνου καθώς και οι κοινωνικές δεξιότητες. Συνεπώς, οι εκπαιδευτικοί και τα μέλη του ειδικού εκπαιδευτικού προσωπικού είναι απαραίτητο να γνωρίζουν τις ερευνητικά τεκμηριωμένες πρακτικές για μαθητές/τριες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με αναπηρίες και να καταβάλλουν προσπάθεια να εφαρμόσουν τις βέλτιστες πρακτικές (Γκιαούρη et al., 2023· Kohler et al., 2016· Test et al., 2009). Αυτές οι πρακτικές, ωστόσο, συχνά δεν εφαρμόζονται λόγω έλλειψης γνώσεων, δεξιοτήτων και κατάρτισης από την πλευρά των εκπαιδευτικών (Benitez et al., 2008). Ο σχεδιασμός ερευνητικά τεκμηριωμένων και πιο εξατομικευμένων προγραμμάτων μετάβασης και υποστήριξης παρέχει έναν συστηματικό τρόπο κριτικής αντιμετώπισης των προγραμματισμένων περιοχών μετάβασης και την συνεκτίμηση των ατομικών προτιμήσεων, των ενδιαφερόντων, των δυνατοτήτων και των αναγκών των μαθητών/τριών με νοητικές και αναπτυξιακές αναπηρίες.

Λέξεις-κλειδιά: Νοητικές και αναπτυξιακές αναπηρίες, επαγγελματική κατάρτιση, μετάβαση, αγορά εργασίας

Η συμπερίληψη στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση: Η περίπτωση των Δημόσιων ΣΑΕΚ

Βιλελμίνη Κυριαζή

Εκπαιδευτικός ΠΕ 70.50, Αποσπασμένη σε ΣΑΕΚ για άσκηση διοικητικού έργου

vilelminik@hotmail.com

Οι Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) ως εκπαιδευτικές δομές απευθύνονται σε απόφοιτους της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και έχουν ως κύριο σκοπό τους να παράσχουν στους/στις εκπαιδευόμενους/εκπαιδευόμενες τους την εξασφάλιση των απαιτούμενων προσόντων μέσα από την διδασκαλία τεχνικών, επιστημονικών και πρακτικών γνώσεων ώστε να εντάσσονται ευκολότερα στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Κύριο μέλημά τους αποτελεί η διασύνδεση των αποφοίτων με την τοπική και ευρύτερη αγορά εργασίας. Στον τελευταίο νόμο για την ενίσχυση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (Ν. 5082/2024) γίνεται ξεχωριστή αναφορά στην εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία στις Σ.Α.Ε.Κ. όπου έχει προστεθεί ξεχωριστό άρθρο αναφορικά με την ίδρυση νέων Σ.Α.Ε.Κ. για άτομα με αναπηρία. Η προσθήκη αυτή εγείρει το ερώτημα αν υπάρχει η πρόθεση και πρόβλεψη υιοθέτησης συμπεριληπτικών πρακτικών στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης αλλά και στην μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση γενικότερα ως συνέχεια του ανοικτού διαλόγου *περί συμπερίληψης* των «διαφορετικών» ατόμων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Συμπερίληψη είναι μια ενεργητική διαδικασία μετασχηματισμού ιδεολογίας, πολιτικών και πρακτικών των κοινωνικών δομών προκειμένου να αρθούν τα εμπόδια της ισότιμης συμμετοχής όλων των ατόμων. Η συμπεριληπτική εκπαίδευση αφορά την υπερπήδηση των εμποδίων, έτσι ώστε όλοι και όλες οι εκπαιδευόμενοι και εκπαιδευόμενες ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, χρώματος, κοινωνικής τάξης, οικονομικής θέσης, εθνικότητας, θρησκείας, οποιασδήποτε μορφής αναπηρίας ή ειδικής εκπαιδευτικής ανάγκης να έχουν ισότιμη πρόσβαση στη γνώση. Με τη συμπεριληπτική εκπαίδευση παρέχονται ίσες ευκαιρίες μάθησης και ενεργού συμμετοχής στα εκπαιδευτικά δρώμενα σε όλους ανεξαιρέτως επιτρέποντάς τους να φοιτούν σε μία ενιαία εκπαιδευτική μονάδα, μακριά από πρακτικές διαχωρισμού με έμφαση στην επίτευξη των μέγιστων μαθησιακών αποτελεσμάτων, την όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη κοινωνική τους ανάπτυξη, την ομαλή ψυχοκοινωνική τους ανάπτυξη, την ενίσχυση της αυτοεκτίμησής τους και της καλλιέργειας του σεβασμού της διαφορετικότητας. Η παρούσα εργασία αποσκοπεί στην διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτών και εκπαιδευτριών που εργάζονται σε δημόσιες Σ.Α.Ε.Κ. σχετικά με την υιοθέτηση συμπεριληπτικών πρακτικών αφενός από πλευράς των αρμόδιων διοικητικών οργάνων εποπτείας των Σχολών και αφετέρου από πλευράς των ιδίων κατά την εκπαιδευτικής διαδικασία. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού διανεμήθηκαν ερωτηματολόγια στους εκπαιδευτές και τις εκπαιδευτριες των Δημοσίων Σ.Α.Ε.Κ. που εποπτεύονται από τα Υπουργεία Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Τουρισμού με ηλεκτρονικό ταχυδρομείου διαμέσου των Σχολών. Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων φαίνεται ότι παρά το γεγονός ότι ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτών και εκπαιδευτριών δεν έχει λάβει κάποια εκπαίδευση ή επιμόρφωση σχετική με την συμπεριληπτική εκπαίδευση υιοθετεί τεχνικές συμπεριληπτικής εκπαίδευσης κατά την διδακτική πράξη. Επίσης, φάνηκε ότι ενώ η ίδια η πολιτεία δεν έχει εντάξει στα πλαίσια σύνταξης των Οδηγών Σπουδών που εφαρμόζονται στις Σ.Α.Ε.Κ. κατευθυντήριες που να προωθούν την συμπερίληψη, οι κατά τόπους διοικήσεις των μονάδων οργανώνουν αντίστοιχες δράσεις και καθοδηγούν προ την κατεύθυνση αυτή.

Λέξεις-κλειδιά: συμπερίληψη, εκπαίδευση ενηλίκων

Μη Συναινετική Διακίνηση Ηλεκτρονικών Μηνυμάτων Σεξουαλικού Περιεχομένου Μεταξύ Εφήβων: Αντιλαμβανόμενοι Περιβαλλοντικοί και Ατομικοί Προβλεπτικοί Παράγοντες

Δημήτριος Χασάπης

Υποψήφιος Διδάκτωρ, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

pred23003@aegean.gr

Θάνος Τουλούπης

Επίκουρος Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

t.touloupis@aegean.gr

Αλιβίζος Σοφός

Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

lsofos@rhodes.aegean.gr

Ασημίνα Τσιμπιδάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Αιγαίου

tsibidaki@aegean.gr

Παρά την συχνή καταγραφή περιστατικών μη συναινετικής διακίνησης ηλεκτρονικών μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου μεταξύ ενηλίκων, το εν λόγω φαινόμενο είναι ιδιαίτερα υποδιερευνημένο σε άτομα εφηβικής ηλικίας. Παράλληλα, απροσδιόριστοι ερευνητικά παραμένουν οι αντιλαμβανόμενοι περιβαλλοντικοί αλλά και ατομικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην εμπλοκή των εφήβων σε οικείες συμπεριφορές. Η παρούσα προκαταρκτική έρευνα, η οποία αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης ερευνητικής μελέτης, εξέτασε την εμπλοκή εφήβων σε συμπεριφορές μη συναινετικής διακίνησης ηλεκτρονικών μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου. Παράλληλα, μέσω ενός μοντέλου διαμεσολάβησης, συνεκτιμήθηκε ο προβλεπτικός ρόλος της αποδοχής συνομηλίκων (ως αντιλαμβανόμενος περιβαλλοντικός παράγοντας) καθώς και του σεξουαλικού ενδιαφέροντος αλλά και του αυτοελέγχου (ως ατομικοί παράγοντες) στην εκδήλωση του υπό μελέτη φαινομένου. Συνολικά, 204 μαθητές/ήτριες Γ΄ Γυμνασίου (53% αγόρια) δημόσιων σχολείων των Νομών Θεσσαλονίκης και Πιερίας συμμετείχαν στην έρευνα. Οι μαθητές/ήτριες συμπλήρωσαν δια ζώσης ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς, το οποίο εκτός των δημογραφικών ερωτήσεων περιλάμβανε κλίμακες σχετικά με την μη συναινετική διακίνηση ηλεκτρονικών μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου (Sex & Tech Scale; The National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008), την αποδοχή συνομηλίκων (υποκλίμακα του Classmate Social Isolation Questionnaire for Adolescents - CSIQ-A; Cavicchiolo et al., 2019), το σεξουαλικό ενδιαφέρον (Sexual Preoccupation; Snell & Papini, 1989) και τον αυτοέλεγχο (Self-control Scale; Tangney et al., 2004). Βάσει των αποτελεσμάτων, οι μαθητές/ήτριες, και κυρίως τα αγόρια, φάνηκε να εμπλέκονται σε συμπεριφορές μη συναινετικής διακίνησης ηλεκτρονικών μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου (αποστολή, λήψη, κοινοποίηση). Επιπροσθέτως, το αίσθημα αποδοχής συνομηλίκων βρέθηκε να προβλέπει αρνητικά την εμπλοκή των εφήβων στις εν λόγω συμπεριφορές μόνο έμμεσα, μέσω του διαμεσολαβητικού ρόλου του σεξουαλικού ενδιαφέροντος και της αίσθησης αυτοελέγχου. Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας συμβάλλουν στον εμπλουτισμό της σχετικής διεθνούς βιβλιογραφίας αναφορικά με την έκταση του οικείου φαινομένου στην υποδιερευνημένη περίοδο της εφηβείας καθώς και σε παράγοντες με σημαντική προγνωστική αξία. Ταυτόχρονα, τα ευρήματα έχουν αντίκτυπο και σε επίπεδο πρακτικών εφαρμογών. Ειδικότερα, υποδηλώνουν την αναγκαιότητα υλοποίησης σχολικών δράσεων από την προεφηβεία ακόμη, εστιασμένων στην πρόληψη ριψοκίνδυνων σεξουαλικών διαδικτυακών συμπεριφορών μεταξύ μαθητών/ριών. Η αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων δράσεων δύναται να ενδυναμωθεί με την ενσωμάτωση βιωματικών δραστηριοτήτων

ενίσχυσης των διαπροσωπικών σχέσεων των συνομηλίκων, σεξουαλικής ευαισθητοποίησης και καλλιέργειας του αυτοελέγχου.

Λέξεις-κλειδιά: μη συναινετική διακίνηση ηλεκτρονικών μηνυμάτων σεξουαλικού περιεχομένου, αποδοχή συνομηλίκων, σεξουαλικό ενδιαφέρον, αυτοέλεγχος, εφηβεία

Εκπαιδύοντας την Τεχνητή Νοημοσύνη στην εφαρμογή της ταξινομίας SOLO (Structure of the Observed Learning Outcomes)

Ιωάννα Μπέλλου

ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ibellou@uoi.gr

Η ταξινομία SOLO (Structure of the Observed Learning Outcomes) αποτελεί ένα πλαίσιο αξιολόγησης, που βασίζεται στη δομή των παρατηρούμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και χρησιμοποιείται για να αξιολογήσει την πρόοδο των εκπαιδευόμενων σε σχέση με την κατανόηση ενός θέματος ή ενός γνωστικού αντικειμένου. Η ταξινομία SOLO παρέχει ένα πλαίσιο για την κατανόηση της εξέλιξης της σκέψης των εκπαιδευόμενων κατηγοριοποιώντας την σε πέντε ιεραρχικά επίπεδα. Επίσης βοηθάει στην ανάδειξη των περιοχών όπου οι εκπαιδευόμενοι χρειάζονται περαιτέρω υποστήριξη και καθοδήγηση. Κάθε απάντηση των εκπαιδευόμενων για να αξιολογηθεί και να ταξινομηθεί σε ένα επίπεδο διερευνάται και αναλύεται ως προς τις ακόλουθες τρεις συνιστώσες:

1. Τον εντοπισμό και την αναφορά των στοιχείων σε μια περιγραφή, και των παραγόντων σε μια αιτιολόγηση, που παίζουν ενεργό ρόλο στους συσχετισμούς των δεδομένων (στοιχείων ή παραγόντων)

2. Τους συσχετισμούς των δεδομένων (στοιχείων – παραγόντων)

3. Την εξαγωγή τεκμηριωμένου συμπεράσματος, σύμφωνα με τα προηγούμενα.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη (TN) αφορά κυρίως την εφαρμογή της μηχανικής μάθησης, με στόχο την εκτέλεση και την αυτοματοποίηση διαδικασιών που απαιτούν ανθρώπινη επέμβαση. Τα γλωσσικά μοντέλα TN, όπως το ChatGPT, διευκολύνουν την επικοινωνία ανθρώπου – μηχανής με την χρήση κειμένου. Μέσω αυτών των μοντέλων, ο χρήστης μπορεί να πάρει απαντήσεις για ερωτήματα που απαιτούν κριτική σκέψη, λαμβάνοντας συνδυασμούς πληροφοριών, στις οποίες έχει πρόσβαση η μηχανή. Η εργασία προτείνει τον συνδυασμό της ταξινομίας SOLO με ένα γλωσσικό μοντέλο TN, που προκύπτει μετά από «διδασκαλία» ενός υποσυστήματος γλωσσικού μοντέλου. Ο συνδυασμός αυτός μπορεί να έχει ως στόχους:

1. Αυτοματοποιημένη Αξιολόγηση Μαθησιακών Αποτελεσμάτων

2. Προσαρμοστική Μάθηση

3. Προσωποποιημένη Μάθηση

4. Ανάλυση Δεδομένων.

Στην εργασία εστιάζουμε στην Αυτοματοποιημένη Αξιολόγηση Μαθησιακών Αποτελεσμάτων. Ένα σύστημα αυτόματης αξιολόγησης μπορεί να αναλύει τις απαντήσεις των μαθητών σε ένα ερώτημα και να τις αξιολογεί βάσει των επιπέδων κατανόησης της μεθόδου SOLO. Για παράδειγμα, ένα τέτοιο σύστημα μπορεί να αξιολογεί μια ερώτηση σχετικά με την ανάλυση ενός κειμένου, λαμβάνοντας υπόψη την ποιότητα της ανάλυσης και την εμβέλεια των σκέψεων του μαθητή. Ζητάμε από την TN να δημιουργήσει μια εφαρμογή αξιολόγησης με την ταξινομία SOLO για ένα ερώτημα. Για παράδειγμα: Είναι καλύτερο να πίνει κάποιος το ίδιο ποτό σε μεγάλη ποσότητα από το να πίνει διαφορετικά ποτά, όσον αφορά τη μέθη; Με κλιμακούμενες ενέργειες παρέχουμε στο γλωσσικό μοντέλο ενδεικτικές απαντήσεις για καθένα επίπεδο SOLO, παραθέτοντας επιχειρήματα υποστήριξης της κάθε ταξινόμησης σε συγκεκριμένο επίπεδο που προτείνουμε. «Διεξάγουμε συζήτηση» με την TN διατυπώνοντας υποδείξεις, καθοδηγώντας τις απαντήσεις, σύμφωνα με την ταξινομία SOLO. Δοκιμάζουμε με κατάλληλα ερωτήματα, που απαιτούν αιτιολόγηση, να εκπαιδεύσουμε την TN ώστε να

ανταποκρίνεται στα κριτήρια που έχουμε θέσει για την ταξινόμηση των απαντήσεων στα αντίστοιχα επίπεδα. Η διαδικασία αυτή αποβλέπει στην ανάθεση στην ΤΝ της αξιολόγησης των απαντήσεων των εκπαιδευόμενων σε εξέταση της διδασκόμενης ύλης. Παρατηρούμε σταδιακή εξέλιξη της απόδοσης της Τεχνητής Νοημοσύνης και συνεχή βελτίωση της ταξινόμησης των απαντήσεων στα πέντε καθορισμένα επίπεδα της ταξινομίας SOLO, συνοδευόμενη από την σχετική αιτιολόγηση.

Οι εκπαιδευτικές επιπλοκές των ψηφιακών μέσων στις διάφορες ηλικιακές ομάδες: Μια συγκριτική ανάλυση

Δημήτριος Βαγιάνος

ΕΔΙΠ, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

vagianos@uom.edu.gr

Πρόσφατες ευρωπαϊκές μελέτες του 2022 δείχνουν ότι το ποσοστό χρησιμοποίησης του Διαδικτύου έχει αυξηθεί στο 84% του πληθυσμού της Ευρώπης, σημειώνοντας μια αύξηση της τάξης του 48% σε σχέση με το αντίστοιχο 36% του 2007. Ομοiotρόπως αυξήθηκε και το κοινωνικό αντίκτυπο των ψηφιακών μέσων στην καθημερινή ζωή. Η συγκεκριμένη μελέτη παρουσιάζει τις σύγχρονες ποικιλόμορφες συνέπειες της ενασχόλησης όλων των ηλικιακών ομάδων στον ευρωπαϊκό χώρο σε όλες τις διαστάσεις του εκπαιδευτικού φάσματος. Η επιρροή των ψηφιακών μέσων στα παιδιά, στους εφήβους, τους ενήλικες και στους ηλικιωμένους αναλύεται με φόντο την εκπαιδευτική διαδικασία σε κάθε ηλικιακή κατηγορία, υπογραμμίζοντας τις ευεργετικές συνέπειες ταυτόχρονα με τις αρνητικές επιπτώσεις. Τέλος, παρατίθεται μια συγκριτική ανάλυση του φάσματος της ψηφιακής ενασχόλησης των τριών μεγαλύτερων ηλικιακών κατηγοριών με σκοπό την ακριβή αποτύπωση της σύγχρονου ψηφιακού γραμματισμού ως αποτέλεσμα των πρότερων κοινωνικών συνθηκών και των κυβερνητικών πολιτικών που αφορούν στον ευρύτερο χώρο της εκπαίδευσης και την δια βίου μάθησης.

Λέξεις-κλειδιά: Ψηφιακά Μέσα, Εκπαιδευτική Διαδικασία, Ψηφιακός Γραμματισμός, Δια βίου Μάθηση

Η Τεχνητή Νοημοσύνη (ΤΝ) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Μία βιβλιογραφική ανασκόπηση

Δημήτρης Πανάγου

Υποψήφιος Διδάκτωρ, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

dimitrispanagou@yahoo.com

Κωνσταντίνος Θ. Κώτσης

Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kkotsis@uoi.gr

Η εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια έχει συντελέσει στη διευκόλυνση της εφαρμογής εκπαιδευτικών προγραμμάτων με τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης (ΤΝ) σε διάφορους τομείς της εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με διάφορες διεθνείς έρευνες, η Τεχνητή Νοημοσύνη στην Εκπαίδευση θεωρείται ένας από τους πιο αναδυόμενους τομείς στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ο στόχος της παρούσας μελέτης είναι η επισκόπηση του αντικτύπου της ΤΝ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και κατά πόσον αυτή συμβάλλει ή ενδεχομένως δημιουργεί προβλήματα στην εκπαίδευση. Για την υλοποίηση της μελέτης αυτής χρησιμοποιήθηκε η χρήση βιβλιογραφικής ανασκόπησης, η οποία περιλαμβάνει (40) άρθρα από έγκριτα διεθνή επιστημονικά περιοδικά, τα οποία εντοπίστηκαν μέσω των βάσεων δεδομένων Scopus, Pro Quest, Google Scholar και Eric. Η παρούσα έρευνα συστηματικής ανασκόπησης αποβλέπει στην κατανόηση των ευκαιριών και των προκλήσεων που προκύπτουν από τη χρήση της ΤΝ στην πρωτοβάθμια

εκπαίδευση, εστιάζοντας στη βιβλιογραφία της τελευταίας πενταετίας (2019-2024). Μέσα από την ανάλυση των ερευνών αυτών προκύπτουν στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή, τη χρήση και την επίδραση της ΤΝ σε διάφορες πτυχές της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς και σχετικά με το μεθοδολογικό πλαίσιο των σύγχρονων ερευνών στον εν λόγω τομέα. Συνεπώς, τα ευρήματα της έρευνας δείχνουν τον σημαντικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η ΤΝ στην εκπαίδευση για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της μάθησης. Τέλος, η ανασκόπηση παρέχει επίσης προτάσεις για τις μελλοντικές κατευθύνσεις της έρευνας στον τομέα της εφαρμογής της τεχνητής νοημοσύνης. Τα ευρήματα αυτής της μελέτης θα λειτουργήσουν ως βάση για την κατανόηση της σύγχρονης κατάστασης σχετικά με την ΤΝ και θα βοηθήσουν στη διατύπωση προτάσεων για μελλοντικές έρευνες σχετικά με την εφαρμογή και την εκμάθηση της ΤΝ στον τομέα της εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: Τεχνητή Νοημοσύνη, Συστηματική Ανασκόπηση, Τεχνητή Νοημοσύνη στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

Η προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μεταξύ εφήβων: Ο ρόλος της αποδοχής συνομηλίκων και της σχολικής συνδεσιμότητας

Εμμανουήλ Κυριζάκης

Προπτυχιακός φοιτητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

mkyrizakis@gmail.com

Θάνος Τουλούπης

Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

t.touloupis@aegean.gr

Στεργιανή Γκιαούρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

sgiaouri@uowm.gr

Παρά τη διεθνώς διαπιστωμένη προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην εφηβεία, σημαντικά υποδιερευνημένο κρίνεται το εν λόγω ζήτημα στην εγχώρια βιβλιογραφία. Παράλληλα, δεν είναι ερευνητικά πλήρως αποσαφηνισμένος ο ρόλος περιβαλλοντικών παραγόντων σχετικών με το σχολικό πλαίσιο, που συνδέονται με την εν λόγω χρήση μεταξύ εφήβων. Συνεπώς, στην παρούσα έρευνα διερευνήθηκε η έκταση της προβληματικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης μεταξύ εφήβων, καθώς και ο προβλεπτικός ρόλος της αποδοχής συνομηλίκων και του αισθήματος σχολικής συνδεσιμότητας (ως σχολικών-περιβαλλοντικών παραγόντων). Συνολικά, 131 μαθητές και 169 μαθήτριες, οι οποίοι/ες έκαναν χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης και φοιτούσαν στην Α' (41%), Β' (31%) και Γ' (28%) τάξη Γυμνασίου δημόσιων σχολείων των νομών της Φλώρινας και της Καστοριάς, συμπλήρωσαν δια ζώσης ένα ερωτηματολόγιο αυτοαναφοράς που περιλάμβανε κλίμακες σχετικά με τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Social Media Use Questionnaire), την κοινωνική αποδοχή/απομόνωση από συνομηλίκους (The Classmates Social Isolation Questionnaire for Adolescents) και τη σχολική συνδεσιμότητα (School Connectedness Scale). Βάσει των αποτελεσμάτων, φάνηκε πως οι μαθητές/ήτριες προβαίνουν σε προβληματική χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, εκδηλώνοντας ενδεικτικές συμπεριφορές (καταναγκασμό, απόσυρση). Ειδικότερα, τα κορίτσια εκδήλωσαν σε μεγαλύτερο βαθμό απόσυρση, συγκριτικά με τα αγόρια. Επιπροσθέτως, το αίσθημα σχολικής συνδεσιμότητας βρέθηκε να προβλέπει αρνητικά τη συμπεριφορά απόσυρσης και τη συμπεριφορά καταναγκασμού των μαθητών/ριών. Αντιθέτως, η αποδοχή συνομηλίκων δεν αποδείχθηκε σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας της προβληματικής χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τα συγκεκριμένα ευρήματα, πέρα από τον εμπλουτισμό

της διεθνούς και ιδίως της εγχώριας βιβλιογραφίας, υποδεικνύουν την αναγκαιότητα εντατικοποίησης σχολικών δράσεων πρόληψης που θα αποσκοπούν στην μετάδοση μιας ασφαλούς διαδικτυακής συμπεριφοράς στην εφηβεία, καθώς και στην ενδυνάμωση ψυχολογικών παραγόντων σχετικών με το σχολικό πλαίσιο, που δύναται να λειτουργήσουν προστατευτικά έναντι της ριψοκίνδυνης διαδικτυακής συμπεριφοράς των μαθητών/ριών.

Λέξεις-κλειδιά: Προβληματική χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αποδοχή συνομηλικών, σχολική συνδεσιμότητα, εφηβεία, μαθητές/ήτριες

Το βίντεο ως μέσο ανάπτυξης ψηφιακού εγγραμματισμού και δημιουργικής γραφής: Παρουσίαση καλής πρακτικής μέσω ενός συνεργατικού ευρωπαϊκού έργου

Βαρβάρα Ζαντραβέλη

Καθηγήτρια Αγγλικών, Διευθύντρια του 4ου Γυμνασίου Πρέβεζας, MED

barbarazadraveli@yahoo.gr

Η παρούσα εργασία εστιάζει στους τρόπους που το βίντεο χρησιμοποιείται στη διδακτική πράξη όχι ως ένα απλό εποπτικό μέσο αλλά ως ένα εργαλείο που οδηγεί στην ανάπτυξη ψηφιακού εγγραμματισμού (DigitalLiteracy) και δημιουργικής γραφής (Creative Writing). Ο όρος εγγραμματισμός (ή γραμματισμός) είναι σχετικά νέος στο ελληνικό λεξιλόγιο και αποτελεί μετάφραση μιας έννοιας που στην αγγλική γλώσσα αποδίδεται ως literacy. Σε κάποιο βαθμό ο όρος αυτός είναι συγκρίσιμος με τον όρο αλφαβητισμός που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα και προσδιόριζε τον στόχο της γλωσσικής διδασκαλίας στη βασική εκπαίδευση και ο οποίος δεν αναφέρεται απλά στην ικανότητα για ανάγνωση και γραφή. Ο όρος εγγραμματισμός δε σημαίνει μόνο την ικανότητα του ατόμου να διαβάσει και να κατανοεί ένα γραπτό κείμενο, αλλά και την ικανότητα να κατανοεί, να ερμηνεύει και να αντιμετωπίζει κριτικά τους διάφορους τύπους λόγου, να είναι σε θέση να παράγει πολλά ειδών λόγου και, γενικά, να είναι σε θέση να λειτουργεί σε διάφορες επικοινωνιακές συνθήκες χρησιμοποιώντας γραπτό και προφορικό λόγο (<http://ipeir.pde.sch.gr/educonf/2/02AnalitikoProgramma/aggelopoulos/aggelopoulos.pdf>). Ο ψηφιακός γραμματισμός αντίστοιχα μπορεί να θεωρηθεί ένας γενικότερος όρος, ο οποίος εμπεριέχει τους υπόλοιπους γραμματισμούς ή αλφαβητισμούς, που αναδύονται στην «Εποχή της Πληροφορίας μιας Δικτυωμένης Κοινωνίας» (Castells, 1996). Πιο συγκεκριμένα αρχικά, έως τις αρχές του 2000, ο Ψηφιακός Γραμματισμός αφορούσε ένα μέρος του Γραμματισμού στα Μέσα, ωστόσο, στη συνέχεια, καθώς οι ψηφιακές τεχνολογίες κυριαρχούν όλο και περισσότερο στην καθημερινότητα του 21ου αιώνα, αντιστρέφεται αυτή η προσέγγιση. Ο Γραμματισμός στα Μέσα επεκτείνεται σε ψηφιακά περιβάλλοντα και αποτελεί πλέον ένα υποσύνολο/μέρος των ψηφιακών γραμματισμών, όπου εμπεριέχονται ακόμα όροι, όπως ο πληροφοριακός γραμματισμός, ο γραμματισμός στις ΤΠΕ, η ψηφιακή πολιτειότητα, η ψηφιακή ασφάλεια, η ψηφιακή ταυτότητα κ.ά. (JISC, JRC, Συμβούλιο της Ευρώπης) και ψηφιακή νοημοσύνη (DQI) (Παπαδημητρίου 2021). Η ανάπτυξη των δύο γραμματισμών με την παράλληλη παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου στην ξένη γλώσσα αποτέλεσε το βασικό στόχο μιας διευρωπαϊκής συνεργασίας στο πλαίσιο του προγράμματος eTwinning με συμμετέχοντα σχολεία από την Ελλάδα (4^ο Γυμνάσιο Πρέβεζας- 1^ο Γυμνάσιο Ρόδου), την Κροατία, τη Ρουμανία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, Τουρκία, Γαλλία και Γεωργία με το γενικό τίτλο: 'Shortmovies,greatstories' (<https://school-education.ec.europa.eu/en/etwinning/projects/short-movies-greatstories/twinspace>). Στο έργο που υλοποιήθηκε το σχολικό έτος 2023-24 συμμετείχαν 31 εκπαιδευτικοί και 174 μαθητές στοχεύοντας πιο συγκεκριμένα στη χρήση του βίντεο στην τάξη ως μέσου ώστε να αυξήσει την περιέργεια των μαθητών για κάποιο θέμα ή για να εμβαθύνουν σε αυτό και να παράξουν στη συνέχεια τη δική τους ιστορία. Οι δραστηριότητες ενσωματώθηκαν στη διδασκαλία της Αγγλικής ως ξένης γλώσσας και του μαθήματος της Πληροφορικής. Συνεπώς ο κοινός προγραμματισμός όλων των

δραστηριοτήτων αποσκοπούσε στην καλλιέργεια των γλωσσικών και ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών, με το βίντεο να αποτελεί μια πολύ πρακτική υποστήριξη για την επεξήγηση ορισμένων εννοιών ή την ανάπτυξη μια ιδέας ώστε να βελτιώσουν τις δεξιότητες τους και να ανακαλύψουν το πλεονεκτήματα του ως μέσο μάθησης και έναυσμα παραγωγής λόγου (πολυμεσικού).

Λέξεις-κλειδιά : βίντεο, ψηφιακός εγγραματισμός, δημιουργική γραφή, eTwinning

Καταβίβασμός τόνου: Η διδασκαλία του τονισμού των ουσιαστικών την εποχή του ChatGPT

Ηλίας Μήττας

Μεταπτυχιακός φοιτητής

inmittas@gmail.com

Η Κοινή Νέα Ελληνική (ΚΝΕ) συνιστά μια γλώσσα στην οποία η θέση του τόνου δεν είναι προβλέψιμη και χαρακτηρίζεται από μεγάλη ελευθερία (Drachman & Malikouti - Drachman, 1999; Revithiadou, 1999). Η εν λόγω ελευθερία παρατηρείται ιδιαίτερα κατά την ονοματική κλίση στο πλαίσιο της οποίας είναι αρκετά σύνηθες το φαινόμενο του καταβίβασμού του τόνου. Αυτό το φαινόμενο δεν υπόκειται σε έναν ενιαίο κανόνα, αλλά πλέον είναι λεξικά καθορισμένο (π.χ. ιδιότητα συγκεκριμένων επιθημάτων ή θεμάτων). Συνεπώς, η διδασκαλία του τονισμού κατά την κλίση ουσιαστικών ποικίλων κλιτικών τάξεων σε μαθητές/τριες Δημοτικού δεν δύναται να γίνει μέσω εκμάθησης κανόνων. Αντίθετα, ενδείκνυται η έκθεση των μαθητών/τριών στην κλίση διαφόρων κατηγοριών ουσιαστικών προκειμένου να εξοικειωθούν με το φαινόμενο της εναλλαγής της θέσης του τόνου κατά το κλιτικό παράδειγμα. Με αφορμή την παραπάνω θέση, η παρούσα εργασία πραγματεύεται το ζήτημα της διδασκαλίας του τονισμού με την αξιοποίηση καινοτόμων δραστηριοτήτων σε μαθητές/τριες Β' Δημοτικού, δεδομένου ότι στη συγκεκριμένη τάξη ξεκινάει η πιο συστηματική εκμάθηση κλίσης των ουσιαστικών βάσει του εγχειριδίου της Γλώσσας. Προκειμένου να διερευνηθεί ποιες είναι οι κατηγορίες ουσιαστικών με τις οποίες έχουν έρθει ή θα έρθουν σε περισσότερη επαφή οι μαθητές/τριες αυτής της τάξης, ώστε το επίπεδο δυσκολίας να ανταποκρίνεται στο υπόβαθρό τους, αξιοποιήθηκε επίσης και η διαδικτυακή βάση δεδομένων *Helix Kids* (Terzopoulos et al., 2017). Η συγκεκριμένη βάση αντλεί τα δεδομένα της από τα σχολικά εγχειρίδια ποικίλων αντικειμένων, παρέχοντας χρήσιμες ποσοτικές πληροφορίες για καθεμία από τις έξι τάξεις του Δημοτικού. Την επιλογή των επιμέρους κλιτικών τάξεων ακολούθησε η συλλογή των ουσιαστικών που αξιοποιήθηκαν για τις δραστηριότητες τονισμού, τα οποία συμπεριελάμβαναν και ψευδολέξεις. Η επιλογή ψευδο-ουσιαστικών, βασίστηκε στην υπόθεση ότι η εμπειρική εξοικείωση και σταδιακή κατάκτηση των κανόνων τονισμού, ενδεχομένως, συνεπάγεται την εφαρμογή τους και σε άγνωστες λέξεις. Τέλος, αφού ολοκληρώθηκε η επιλογή των ουσιαστικών, αξιοποιήθηκε η εφαρμογή τεχνητής νοημοσύνης, *ChatGPT*, από την οποία ζητήθηκε να προτείνει δημιουργικές δραστηριότητες για την εκμάθηση του φαινομένου καταβίβασμού του τόνου κατά την κλίση ουσιαστικών της ΚΝΕ σε μαθητές της Β' Δημοτικού. Από αυτές που προτάθηκαν, επιλέχθηκε ένα υποσύνολο, το οποίο θα παρουσιαστεί στην παρούσα εργασία τόσο στην αρχική της μορφή όσο και στην τελική μορφή που πήρε μετά από παρέμβαση του εκπαιδευτικού.

Λέξεις-κλειδιά: τονισμός, διδασκαλία, ουσιαστικά, ChatGPT

Αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας: Η περίπτωση του συμβουλευτικού Κέντρου Γυναικών Καρδίτσας (ΚΓΚ). Μια μελέτη περίπτωσης

Κωνσταντίνα Διαμάντη

Φιλολόγος, Υποψήφια Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

k.diamanti@uoi.gr

Η ενδοοικογενειακή βία είναι η αποτύπωση της έμφυλης βίας στα πλαίσια του οικογενειακού περιβάλλοντος και τις περισσότερες φορές με επαναλαμβανόμενη μορφή. Είναι ένα διαχρονικό, κοινωνικό φαινόμενο που συναντάται σε όλες τις κοινωνίες και όλους τους πολιτισμούς. Πρόκειται για μια κακοποιητική σωματική, ψυχολογική, συναισθηματική συμπεριφορά του άντρα-θύτη προς τη γυναίκα, που ωθεί ή πρέπει να ωθεί το γυναικείο φύλο-θύμα στην αναζήτηση βοήθειας και στήριξης. Η αναγκαιότητα να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της ενδοοικογενειακής βίας αποτελεί προτεραιότητα σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Το Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της γυναικείας κακοποίησης, την επανάκτηση της αυτοεκτίμησης της γυναίκας που έχει υποστεί βία και τη στήριξή της για μια καλύτερη ποιότητα ζωής στο μέλλον, ενδοοικογενειακά ή όχι.

Λέξεις-κλειδιά: έμφυλη βία, ενδοοικογενειακή βία, μελέτη περίπτωσης, Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Καρδίτσας, θεσμική αντιμετώπιση

Αφηγήσεις ζωής επιστημονισσών της μειονότητας της Θράκης. Η εκπαίδευση, η επαγγελματική κι η κοινωνική τους δράση

Πασχαλίνα Χατζημπέη

Υπ. Διδάκτωρ, Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, Δ.Π.Θ.

pasxalina.cha@hotmail.com

Η εργασία αυτή αποτελεί την αρχή της διδακτορικής έρευνας με τίτλο 'Αφηγήσεις ζωής των επιστημονισσών της μειονότητας της Θράκης. Η εκπαίδευση, η επαγγελματική κι η κοινωνική τους δράση' κι εκπονείται στο τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Η συγκεκριμένη έρευνα επιδιώκει να διερευνήσει την εκπαιδευτική, επαγγελματική και κοινωνική πορεία κι εξέλιξη γυναικών της μειονότητας, οι οποίες δραστηριοποιούνται και διακρίνονται επαγγελματικά και κοινωνικά στην τοπική κοινωνία. Η υλοποίησή της συνδυάζει την ποιοτική και την ποσοτική μεθοδολογία, καθώς αρχικά θα μελετηθούν τα αρχεία των εγγεγραμμένων μελών του Δικηγορικού κι Ιατρικού συλλόγου Ροδόπης, του Συλλόγου Φαρμακοποιών Ροδόπης, όπως επίσης και του Συλλόγου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος (ΣΚΛΕ) προκειμένου να εντοπιστούν οι γυναίκες της μειονότητας που αποτελούν ενεργά κι εγγεγραμμένα μέλη. Παράλληλα, μέσω ενός ερωτηματολογίου προς τα μέλη των προαναφερθέντων συλλόγων, διαμορφωμένο αποκλειστικά για τις ανάγκες της έρευνας, θα επιχειρηθεί να αναδειχθούν οι σχέσεις κι οι προοπτικές ανάμεσα στην κουλτούρα φύλου και τα ζητήματα της μειονότητας, όπως επίσης κι οι προκλήσεις που προκύπτουν στην εκπαίδευση και στον χώρο εργασίας για τις γυναίκες που προέρχονται από μειονοτικά περιβάλλοντα. Τέλος, στο πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας και μέσω της βιογραφικής μεθόδου με δείγμα 15 επιστημονισσών και γυναικών επαγγελματιών θα αποπειραθούμε να σκιαγραφήσουμε το προφίλ αυτών των γυναικών καταγράφοντας κι εντοπίζοντας όλα εκείνα τα στοιχεία, τις προκλήσεις, τα εμπόδια αλλά και τις παραμέτρους που λειτούργησαν ενθαρρυντικά προκειμένου να φτάσουν στο σημείο που βρίσκονται

σήμερα, ούσες διακεκριμένες επαγγελματίες η καθεμία στον χώρο της. Επομένως, η έρευνα αυτή ευελπιστούμε να λειτουργήσει ως τρόπος ελέγχου κι εξέτασης της προόδου που έχει συντελεστεί στο σχετικό πεδίο και να καταδείξει τους παράγοντες εκείνους που λειτουργούν παρωθητικά αλλά και ανασταλτικά για την εξέλιξη των γυναικών της μειονότητας, τις δεσμεύσεις και τις αγκυλώσεις του παρελθόντος που καθορίζουν τη θέση τους στην κοινωνία και το επάγγελμα, αλλά και τον τρόπο που συντελέστηκαν οι όποιες αλλαγές.

Λέξεις-κλειδιά: γυναικεία εκπαίδευση, μειονότητα, επάγγελμα, καριέρα

Διερεύνηση του κοινωνικο-οικονομικού προφίλ των συμμετεχόντων/ουσών σε Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Μαθήματα (MOOCs) στην Ελλάδα

Ναπολέων Παπαγεωργίου

Κοινωνιολόγος, PhD – Συντονιστής Κινητής Μονάδας ΚΕΘΕΑ Ήπειρος

papageorgiou31@hotmail.com

Τα Μαζικά Ανοιχτά Διαδικτυακά Μαθήματα (MOOCs) είναι κυρίως ακαδημαϊκά μαθήματα που πραγματοποιούνται στα αντίστοιχα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή δημιουργούνται από εκπαιδευτικούς οργανισμούς και έπειτα καταχωρούνται στο Διαδίκτυο, όπου είναι ελεύθερα προσβάσιμα σε κάθε άτομο που επιθυμεί να τα παρακολουθήσει. Τα μαθήματα αυτά εντάσσονται στο πλαίσιο δράσεων προώθησης της ελεύθερης και δωρεάν πρόσβασης στη γνώση και στον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης, με τη χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας και κυρίως του Διαδικτύου. Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην Ελλάδα και το κεντρικό ερώτημα που διερευνάται αφορά το κατά πόσο και με ποιους τρόπους τα MOOCs (Massive Open Online Courses) αξιοποιούνται από συμμετέχοντες/ουσες με διαφορετικό εκπαιδευτικό και κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο. Παράλληλα, εξετάστηκαν τα κίνητρα συμμετοχής σε MOOCs και η αξιολόγηση αυτής της νέας εκπαιδευτικής τάσης από τους συμμετέχοντες/ουσες. Επακόλουθα, διαμορφώθηκαν προτάσεις αύξησης συμμετοχής σε MOOCs, οι οποίες και παρατίθενται, με στόχο την άμβλυνση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και την ενίσχυση της κοινωνικής κινητικότητας. Για την υλοποίηση της μελέτης επιλέχτηκε η μεικτή μεθοδολογία και πιο συγκεκριμένα, το μοντέλο του Διερευνητικού Ακολουθιακού Σχεδιασμού (Exploratory Sequential Design), κατά το οποίο οι δύο κύριες μεθοδολογικές προσεγγίσεις κοινωνικής και εκπαιδευτικής έρευνας, η ποιοτική και η ποσοτική, χρησιμοποιούνται διαδοχικά. Αρχικά, υλοποιήθηκε η ποιοτική μελέτη και αναλύθηκαν τα ποιοτικά δεδομένα που παρήχθησαν από 20 ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Έπειτα, σχεδιάστηκε και διεξήχθη η ποσοτική μελέτη με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου σε δείγμα 513 συμμετεχόντων/ουσών σε MOOCs στην Ελλάδα. Το ερευνητικό εργαλείο της ποσοτικής μελέτης διαμορφώθηκε βάσει της βιβλιογραφίας και των ερευνητικών υποθέσεων, ενώ ενσωματώθηκαν και τα αποτελέσματα της ποιοτικής μελέτης που προηγήθηκε, αυξάνοντας την εγκυρότητά του. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμβάλλουν στην κατανόηση του κοινωνικο-οικονομικού προφίλ των συμμετεχόντων/ουσών σε MOOCs στην Ελλάδα αναδεικνύοντας την αξιοποίηση των MOOCs από άτομα που κατέχουν ήδη ένα ικανοποιητικό μορφωτικό επίπεδο. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν, επίσης, την ικανότητα των MOOCs να ενισχύσουν την κοινωνική κινητικότητα αλλά και την αναγκαιότητα να αξιοποιηθούν περισσότερο και από άτομα και κοινωνικές ομάδες με χαμηλό και μεσαίο μορφωτικό επίπεδο, ώστε να λειτουργήσουν ως εργαλεία άμβλυνσης των εκπαιδευτικών και κοινωνικών ανισοτήτων.

Λέξεις-κλειδιά: MOOCs, Εκπαιδευτικές ανισότητες, Κοινωνική κινητικότητα, Μεικτές μέθοδοι έρευνας

Οι απόψεις των μαθητών/τριών για την Ευρώπη: το παράδειγμα του νομού Ιωαννίνων

Βασιλική Διαμάντη

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

vasiliki-92@hotmail.gr

Το σχολείο είναι ο θεσμός ο οποίος συμβάλει στην ένταξη των μαθητών στη σύγχρονη κοινωνία. Μέσω αυτού διαμορφώνονται η ταυτότητα, οι αξίες, οι αντιλήψεις και οι κανόνες μιας κοινωνίας. Στην παρούσα εργασία ερευνάται κυρίως η έκφραση της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας των μαθητών της Ε' και ΣΤ' του δημοτικού σχολείου. Η εκπαίδευση είναι ένας σημαντικός παράγοντας που διαμορφώνει το κοινωνικοπολιτικό «γίγνεσθαι». Οι συνεχόμενες μεταβολές που συντελούνται σήμερα, όπως είναι η παγκοσμιοποίηση και η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, οδηγούν τις κοινωνίες σε μεταρρυθμίσεις της οργάνωσής τους και κατ' επέκταση των εκπαιδευτικών συστημάτων τους. Ειδικότερα, είναι σημαντικό οι νέοι να έχουν επίγνωση της ταυτότητάς τους, καθώς κινούνται στο ευρωπαϊκό χώρο. Η έννοια της ευρωπαϊκής ιδέας και της ευρωπαϊκής ταυτότητας απασχολεί όλο και περισσότερο κατά τις τελευταίες δεκαετίες την εκπαιδευτική κοινότητα. Έχουν αξιοποιηθεί, μέσω των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, στρατηγικές με στόχο την ενίσχυση τόσο της εθνικής όσο και της ευρωπαϊκής διάστασης. Συνεπώς, έχει ενδιαφέρον να διερευνηθούν οι απόψεις των μαθητών σχετικά με τη διαμόρφωση της εθνικής και ευρωπαϊκής ταυτότητας, στο πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Τα συμπεράσματα που προέκυψαν, μετά την ανάλυση του περιεχομένου, είναι ότι οι μαθητές έχουν αναπτύξει ως ένα βαθμό την ευρωπαϊκή ταυτότητα, ωστόσο αυτή χρειάζεται να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο μέσα από συνεχή ενημέρωση και εκπαίδευση σχετικά με θέματα που αφορούν την Ευρώπη, τόσο στο σχολείο όσο και στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Λέξεις-κλειδιά: Ευρωπαϊκή Ένωση, Εκπαίδευση, Σχολικά Εγχειρίδια

Η επίδραση ενδοσχολικών και εξωσχολικών παραγόντων στην διαμόρφωση των προτύπων της Ιδιότητας του Πολίτη. Διερεύνηση του αντίκτυπου των προτύπων της Ιδιότητας του Πολίτη στη πρόθεση μελλοντικής κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής των εφήβων

Χαράλαμπος Μπαρμπαρούσης

Διδάκτωρ Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Chbarmparousis@gmail.com

Η συγκεκριμένη έρευνα εστιάζει στη διερεύνηση της επίδρασης διαφόρων παραγόντων (δημογραφικών, σχολικών, ψυχολογικών, κοινωνικοποιητικών) ως προς τη διαμόρφωση των προτύπων της Ιδιότητας του Πολίτη. Το δείγμα της έρευνά μας αποτελείται από 623 μαθητές τρίτης λυκείου ημερήσιων γενικών λυκείων από διάφορες γεωγραφικές περιοχές της Ελλάδας. Σε ότι αφορά στην επίδραση των σχολικών χαρακτηριστικών στα πρότυπα της Ιδιότητας του Πολίτη τα ερευνητικά μας ευρήματα ισχυροποιούν τη θέση ότι οι συμμετοχικοί και κοινωνικά προσανατολισμένοι σχολικοί παράγοντες ασκούν ισχυρότερη και στατιστικά σημαντική θετική επίδραση στο πρότυπο του «συμμετέχοντος πολίτη» συγκριτικά με το πρότυπο του «συμμορφούμενου προς το καθήκον πολίτη». Επιπλέον, επιβεβαιώνεται, από τα ερευνητικά μας ευρήματα, ότι τα πρότυπα της Ιδιότητας του Πολίτη λειτουργούν ως σημαντικοί προβλεπτικοί παράγοντες της πολιτικής συμπεριφοράς.

Λέξεις-κλειδιά: ενδοσχολικοί - εξωσχολικοί παράγοντες, πρότυπα της Ιδιότητας του Πολίτη, πρόθεση μελλοντικής κοινωνικής και πολιτικής συμπεριφοράς

Εκπαίδευση για τη Δημοκρατική Ιδιότητα του Πολίτη: Διδακτικές Προτάσεις για το Μάθημα της Αγγλικής Γλώσσας

Μαριαλένα Δάλλα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, Εργαστηρίου Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
marialenadal@yahoo.com

Αικατερίνη Ζιάβρου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια, ΠΜΣ στις Ευρωπαϊκές Πολιτικές Νεολαίας, Επιχειρηματικότητας και Πολιτισμού, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
ziavroukat@gmail.com

Αφού οι κοινωνίες και, ως συνέπεια, οι σχολικές τάξεις γίνονται όλο και πιο πολυπολιτισμικές, οι μαθητές καλούνται να έρθουν σε επαφή και να συνυπάρξουν με άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς και κουλτούρες. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη καλλιέργειας δημοκρατικών αξιών εντός του σχολικού περιβάλλοντος, ώστε η συνύπαρξη μαθητών από ποικίλες χώρες να είναι γόνιμη και αρμονική. Στην παρούσα έρευνα παρουσιάζονται τέσσερις δραστηριότητες και ένα διδακτικό σενάριο ως διδακτικές προτάσεις για την καλλιέργεια τόσο της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη όσο και βασικών δεξιοτήτων στην αγγλική γλώσσα. Οι εν λόγω δραστηριότητες έχουν δημιουργηθεί με βάση το Πλαίσιο Αναφοράς Ικανοτήτων για Δημοκρατικό Πολιτισμό που καθοδηγεί τους εκπαιδευτικούς να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν εκπαιδευτικό υλικό μέσω μοντέλων ικανοτήτων και αντίστοιχων περιγραφικών δεικτών. Η εφαρμογή τους πραγματοποιήθηκε με επιτυχία σε δημοτικά σχολεία στην περιοχή της Αττικής, στοχεύοντας στην καλλιέργεια δημοκρατικών αξιών, στάσεων, δεξιοτήτων, γνώσης και κριτικής κατανόησης. Συγκεκριμένα, βασικοί στόχοι των δραστηριοτήτων και του διδακτικού σεναρίου ήταν η εκμάθηση της αποδοχής της διαφορετικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας, η απόδοση αξίας στην πολιτισμική πολυμορφία, ο σεβασμός, οι δεξιότητες συνεργασίας, οι γλωσσικές, επικοινωνιακές και πολυγλωσσικές δεξιότητες και η γνώση και κριτική κατανόηση της γλώσσας και της επικοινωνίας. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των προτεινόμενων δραστηριοτήτων έγινε μέσω της διενέργειας μιας σύντομης συνέντευξης με την καθηγήτρια Αγγλικής γλώσσας του κάθε τμήματος, ενώ οι μαθητές κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα φύλλο αυτοαξιολόγησης μετά την εφαρμογή της διδακτικής παρέμβασης. Οι προτάσεις της παρούσας έρευνας ενθαρρύνουν την εκπαίδευση για τη δημοκρατία και την πολιτισμική ετερότητα και ενισχύουν τη συνεργατική μάθηση και την κριτική σκέψη, καθώς οι μαθητές αποκτούν τις ικανότητες που χρειάζονται για να συμμετέχουν ενεργά στη δημοκρατική διαδικασία. Μέσω της σταθερής εφαρμογής εκπαιδευτικών προσεγγίσεων με προσανατολισμό την δημοκρατική εκπαίδευση, η εκπαιδευτική κοινότητα επιδεικνύει τη δέσμευσή της για την προαγωγή ενός δημοκρατικού περιβάλλοντος τόσο στα σχολεία όσο και πέρα από αυτά.

Λέξεις-κλειδιά: δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, διδακτικές προτάσεις, αγγλική γλώσσα

Φιλοσοφία & Επιστημολογία

Εντάσεις και αμφιλογίες στην Επιστημολογία της Εκπαίδευσης

Μαρία Πουρνάρη

Καθηγήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
mpurnari@uoi.gr

Η φύση, οι σκοποί και οι πρακτικές της εκπαίδευσης αποτελούν αντικείμενο έρευνας και μελέτης τόσο στην Επιστήμη της Εκπαίδευσης όσο και στην Επιστημολογία της. Η

στροφή της επιστημολογίας από την ανάλυση της έννοιας γνώση, ως αληθούς και δικαιολογημένης πεποίθησης (ορισμός με βάση ικανές και αναγκαίες συνθήκες), προς την έρευνα της γνώσης ως αξίας, αρετής ή πρακτικής ανακινεί μια σειρά αμφιλογίες και εντάσεις τις οποίες παράγει η επιστημολογική εξέταση των σχέσεων διδασκαλίας και μάθησης. Εάν η γνώση αξίζει μόνον όταν συνοδεύεται από κατανόηση, τότε αυτή συνιστά επίτευξη μάλλον παρά απόκτηση προτασιακής πεποίθησης. Υπερβαίνοντας την περιγραφή του αποφαντικού λόγου, η τελεστική γνώση αφορά στην εφαρμογή κανόνων και στην πραγματοποίηση σκοπών. Εξάλλου, αν η γνώση αξίζει γιατί ισοδυναμεί με διανοητική αρετή, τότε η αυτή δεν αναφέρεται μόνο στο αντικείμενο της αλλά συνιστά εγγενές χαρακτηριστικό του υποκειμένου της γνώσης. Ποιος είναι, επομένως, ο σκοπός της εκπαίδευσης; Η προσφορά επιστημικών αγαθών, όπως η αλήθεια, η γνώση και η κατανόηση; Ή μήπως η καλλιέργεια επιστημικών δεξιοτήτων όπως η κριτική σκέψη, η ερμηνευτική ανάλυση, η αξιολόγηση, η συναγωγή, η εξήγηση, η περιέργεια; Είναι αντικείμενο της εκπαίδευσης η διαμόρφωση των χαρακτήρων και των προδιαθέσεων των μαθητών και των μαθητριών; Υπό ποιους όρους η επιστημική κυριότητα των δασκάλων επιβάλλεται στους μαθητές και στις μαθήτριες, ώστε να αποδέχονται την προσφερόμενη γνώση του παραδοτέου ως γνώση εκ της μαρτυρίας; Κάτω από ποιες προϋποθέσεις παράγεται η αυθεντία των πρώτων και κερδίζεται η εμπιστοσύνη των δεύτερων; Ή μήπως χρειάζονται άλλες συνθήκες που θα καθιστούσαν δυνατή την παραγωγή πρακτικών ενεργητικής μάθησης. Στην εργασία αυτή θα επισημανθεί η ένταση γνώσης και πράξης, για να θεωρηθεί ότι οι διανοητικές αρετές είναι προϋπόθεση της μορφωτικής μάθησης, εννοούμενης ως υπεύθυνης πράξης ενός ενάρετου χαρακτήρα.

Λέξεις-κλειδιά: γνώση, κατανόηση, αρετή, επιστημικό αγαθό, ικανότητες/δεξιότητες

Ο ιδεολογικός χαρακτήρας της ημιμόρφωσης στον Adorno

Άλκης Νικολακέας

Διδάσκων, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

nikolakeas_alkis@hotmail.com

Η *Θεωρία της Ημιμόρφωσης* του T. Adorno αποτελεί μια κριτική στην προβληματική της ημιμόρφωσης ως μορφή κοινωνικής συνείδησης. Ο στρεβλός ή ιδεολογικός της χαρακτήρας τίθεται στο επίκεντρο σε σχέση με την κατηγορία της μόρφωσης (ή παιδεία: Bildung). Η δεδομένη διάδοση και ευρεία κοινωνικοποίηση που χαρακτηρίζει την μόρφωση στη νεωτερικότητα, δεν φαίνεται να απελευθερώνει, αλλά αντίθετα να εμπλέκει την ανθρωπότητα σε νέους ιδεολογικούς δρόμους. Πόρρω απέχοντας από το να θέσει την μόρφωση ως κάποια αυταξία στην οποία οφείλει η νεωτερικότητα να προσαρμοστεί ή από το να καταδείξει κάποιο σχέδιο μαζικής αποχαύνωσης των σύγχρονων αστικών υποκειμένων, το εγχείρημα του Adorno πραγματεύεται την ημιμόρφωση ως μια μορφή πραγμάτωσης της συνείδησης με συγκεκριμένη ιστορικότητα. Αυτό σημαίνει πως οι ίδιες οι δομικές, εξουσιαστικές και εν τέλει αλλοτριωμένες κοινωνικές σχέσεις συγκροτούν τη συνείδηση της ημιμόρφωσης. Η διαδικασία αυτή καθιστά την ημιμόρφωση μια ιδεολογική μορφή συνείδησης, καθώς αποκρύπτονται οι όροι που θα μπορούσαν να θέσουν την ανθρωπότητα σε τροχιά κοινωνικής χειραφέτησης. Τα θεωρητικά προαπαιτούμενα για την ανασυγκρότηση του αντορνικού επιχειρήματος φαίνεται να εντοπίζονται τόσο στην γερμανική παράδοση που καταπιάνεται με την κατηγορία της μόρφωσης [Bildung] όσο και στο κείμενο του Adorno για την *Πολιτιστική βιομηχανία*. Αναντίρρητα, είναι δυνατόν να εντοπιστεί ενός του κειμένου και η σπουδαιότητα της κατηγορίας της πραγματοποίησης, όπως αυτή αναπτύσσεται από τον G. Lukács στο σχετικό δοκίμιο. Στην κριτική της πολιτιστικής βιομηχανίας μπορούν να αναζητηθούν οι διαδικασίες και οι κοινωνικές διαμεσολαβήσεις που οδηγούν τη μόρφωση να πραγματώνεται και να αναπαράγεται με τη μορφή της ημιμόρφωσης. Η τελευταία εντοπίζεται εξίσου στα πεδία του πνεύματος και της αισθητικής ζωής (της τέχνης). Σκοπός της εισήγησης είναι να ανασυγκροτήσει την ημιμόρφωση ως μια συνείδηση

υποταγμένη και προσαρμοσμένη στην υφιστάμενη κοινωνική πραγματικότητα, αλλά συγχρόνως να αναδείξει τα θεωρητικά σχήματα γένεσης και υπέρβασης της ιδεολογικής αυτής συνθήκης. Τούτων δοθέντων, τα κεντρικά ερωτήματα τα οποία προτίθεται η εισήγηση να συζητήσει είναι τα εξής: α) ποια είναι η σχέση της ημιμόρφωσης και της πολιτιστικής βιομηχανίας, κατά την οποία η πρώτη παράγεται και αναπαράγεται ως νεωτερική μορφή συνείδησης, και β) πως θεματοποιείται το πρόβλημα της κοινωνικής χειραφέτησης στο επιχείρημα του Adorno;

Λέξεις-κλειδιά: Adorno, κριτική θεωρία, θεωρία ημιμόρφωσης, κοινωνική χειραφέτηση

Η αλήθεια, η εξουσία και η γνώση: Παρατηρήσεις στον Michel Foucault

Παναγιώτης Ι. Ηλιόπουλος

Δρ. Φιλοσοφίας, Μέλος ΕΔΙΠ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

eliop@uoi.gr

Στην παρούσα ανακοίνωση θα εξεταστεί η έννοια της εξουσίας σύμφωνα με τον Foucault και ο τρόπος με τον οποίο συνδέεται με τη γνώση και τα καθεστώτα αλήθειας. Όταν μιλάμε για «εξουσία» συνήθως στο μυαλό μας αναδύονται οι έννοιες: κράτος, νόμος, καταστολή, βία, δίκαιο και απαγόρευση. Ο Foucault όμως προτρέπει να απομακρυνθούμε από μια τέτοιου είδους προσέγγιση προκειμένου για τη μελέτη του εξουσιαστικού φαινομένου. Με άλλα λόγια, προχωρεί σε αποσύνδεση της εξουσίας τόσο από τη μαρξιστική όσο και την φιλελεύθερη εννοιολόγηση. Τούτο σημαίνει ότι την αποσυνδέει από το σώμα του Κράτους ή του Δικαίου αντίστοιχα. Σύμφωνα με τον Γάλλο φιλόσοφο, θα πρέπει να αντιληφθούμε την εξουσία ως ένα άκεντρο και κινούμενο δίκτυο, αποτελούμενο από πολλαπλές εξουσιαστικές σχέσεις, το οποίο δεν διευθύνεται από κανέναν. Οι σχέσεις εξουσίας που κυριαρχούν στη βάση της κοινωνίας είναι αυτές που επιτρέπουν την αποκρυστάλλωση της εξουσίας σε δομές ή θεσμούς. Το εύλογο ερώτημα εδώ είναι: εφόσον η εξουσία εισβάλλει από παντού, υπάρχει κάποιος τρόπος να την αντιμετωπίσουμε; Η προοπτική μιας μη εξουσιαστικής τάξης πραγμάτων, δηλαδή μιας κοινωνίας χωρίς σχέσεις εξουσίας, για τον Foucault, αποτελεί μια αφαίρεση και εφόσον η υπέρβαση τους μοιάζει να είναι αδύνατη, προτείνει την κριτική αμφισβήτηση των σχέσεων αυτών ως ένα αδιάκοπο πολιτικό καθήκον. Ο Foucault, προκειμένου να πραγματευτεί τη σχέση ανάμεσα στη γνώση και την αλήθεια, αποφεύγει στις αναλύσεις του να αναζητήσει απαντήσεις στο χώρο της ιδεολογίας, έτσι καταφεύγει στην ανάλυση των θεσμών της εξουσίας και στο πρόβλημα εξουσίας - γνώσης. Κατά την άποψη του, η γνώση συνιστά εξουσία εις βάρος των άλλων, η γνώση είναι η εξουσία να καθορίζουμε τους άλλους. Επομένως, η γνώση παύει να οδηγεί στην απελευθέρωση, αλλά αντίθετα θεωρεί ότι οδηγεί σε υποδούλωση, διότι γνωρίζοντας ελέγχουμε καλύτερα. Δεν είναι δυνατόν να υπάρξει καμία σχέση εξουσίας χωρίς την εγκαθίδρυση κάποιου πεδίου γνώσης. Στέκεται αρκετά καχύποπτος απέναντι στις παραδοχές των καθολικών αληθειών υποστηρίζοντας ότι δεν υπάρχει μια εξωτερική θέση που να ορίζει μια βεβαιότητα, δεν υπάρχει μία καθολική κατανόηση για τα πράγματα που να βρίσκεται εκτός ιστορίας και κοινωνίας. Η αλήθεια δεν βρίσκεται έξω από την εξουσία ούτε της λείπει η εξουσία-αποτελεί προϊόν πολλών καταναγκασμών και ταυτόχρονα παράγει εξουσία. Κάθε κοινωνία έχει και το καθεστώς αλήθειας της, δέχεται ορισμένους τύπους λόγου και τους καθιστά αληθείς. Το κάθε καθεστώς αλήθειας είναι πολύ σημαντικό για τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας της εκάστοτε κοινωνίας. Ο Foucault παρατηρεί το γεγονός ότι σε κάθε σύγχρονη κοινωνία υφίστανται σχέσεις εξουσίας που τη διαπερνούν και οι οποίες συνιστούν τελικά το κοινωνικό σώμα καθώς και ότι δεν μπορούν να εδραιωθούν και να τεθούν σε ισχύ από μόνες τους, οπότε για να παγιωθούν και να επικρατήσουν χρειάζεται η παραγωγή και λειτουργία ενός λόγου αλήθειας. Κατά συνέπεια, οι άνθρωποι είναι υποταγμένοι στην παραγωγή της αλήθειας μέσω της εξουσίας και δεν μπορούν να ασκήσουν εξουσία παρά μόνο μέσω της παραγωγής της αλήθειας. Στο περίγραμμα μιας

αναγωγής, καθώς και μιας διέκτασης των παραπάνω επιχειρημάτων, η παιδεία δεν στέκεται απρόσβλητη σε μια τέτοια καταλυτική επιρροή, όπως θα αναλυθεί στην ανακοίνωσή μας.

Λέξεις-κλειδιά: Αλήθεια, Εξουσία, Γνώση, Παιδεία, Foucault

Το αίτημα για αυτονομία στην εκπαίδευση υπό τη φουκωική οπτική της επιμέλειας εαυτού

Παναγιώτα Παπανικολάου

M.Ed, Ph.D, Διευθύντρια Δημοτικού Σχολείου Ανέζας

giotapapanikolaou22@gmail.com

Το ύστερο έργο του Φουκώ προσφέρει τα μεθοδολογικά εργαλεία και τις έννοιες να αναστοχαστούμε τη συγκρότηση του υποκειμένου με όρους πειθάρχησης αλλά και αυτονομίας. Στην εργασία επιχειρείται η διεύρυνση της δυνατότητας συγκρότησης του υποκειμένου με όρους αυτονομίας και χειραφέτησης για να δειχθεί ότι το υποκείμενο μπορεί να προβεί σε διαδικασίες αυτοσυγκρότησης μέσω ανάπτυξης τεχνικών του εαυτού. Το ερώτημα που εξετάζεται είναι: Ποιες οι δυνατότητες των δρώντων υποκειμένων και οι μεταξύ τους σχέσεις για αυτονομία και δράση στο πεδίο της εκπαίδευσης; Η θέση που θα υποστηριχτεί είναι ότι οι λόγοι των Επιστημών της Αγωγής και οι εκπαιδευτικές πρακτικές που αυτές παράγουν είναι δυνατόν να οδηγήσουν στη χειραφέτηση, την αυτονομία, την παραγωγή νοήματος που κινητοποιεί τη δράση/αντίδραση των μαθητών/τριών εντός και εναντίον των εν λόγω πειθαρχικών πρακτικών του σχολείου. Η δυνατότητα αυτονομίας φορτίζεται θετικά, υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, και μελετάται σε συνάρτηση με τις κοινωνικές συνθήκες εντός των οποίων δρα το υποκείμενο. Υπό τη φουκωική οπτική, το αίτημα για αυτονομία στην εκπαίδευση μπορεί να ιδωθεί μέσα από την έννοια της επιμέλειας εαυτού, τοποθετώντας στο κέντρο το υποκείμενο της εκπαίδευσης (μαθητής/τρια), και τη δυνατότητα να διαμορφωθεί με όρους αυτορρύθμισης σε σχέση με τους λόγους (επιστημονικούς, κοινωνικούς, πολιτικούς) και τις εκπαιδευτικές πρακτικές που το διαμορφώνουν.

Λέξεις-κλειδιά: Επιμέλεια εαυτού, αυτονομία, εκπαιδευτικές, πειθαρχικές πρακτικές

Διαπολιτισμική εκπαίδευση & Διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερη/ξένη γλώσσα

Η Πολιτισμική Ιστορία στα νέα Προγράμματα Σπουδών του Δημοτικού

Θωμάς Θεοχάρης

Μεταδιδακτορικός Ερευνητής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

tthistory@hotmail.com

Θεμιστοκλής Γκόγκας

Αναπληρωτής Καθηγητής, Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

thegogas@uoi.gr

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα της συμπερίληψης της Πολιτισμικής Ιστορίας στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών του δημοτικού σχολείου. Τα νέα Προγράμματα Σπουδών ήρθαν να αντικαταστήσουν τα κατά αρκετά χρόνια παλαιότερα, με την υπόσχεση η αναβάθμισή τους αυτή να αντικατοπτρίζει τις εξελίξεις στην επιστήμη, την κοινωνία και την πολιτισμική ποικιλομορφία. Αυτό σημαίνει πως η ενσωμάτωση των νέων θεωριών και προσεγγίσεων θα πρέπει να οδηγεί σε αναθεωρημένες διδακτικές

προσεγγίσεις. Πριν ακόμη δημοσιοποιηθούν τα νέα σχολικά εγχειρίδια, που θα μετατρέψουν τις επιταγές των Προγραμμάτων σε διδακτικές προτάσεις, είναι απαραίτητο να εξεταστεί σε βάθος το περιεχόμενό τους. Η ενσωμάτωση πολιτισμικών στοιχείων και διαπολιτισμικών προσεγγίσεων είναι ουσιώδους σημασίας, αφού σχετίζεται τόσο με την προώθηση της κατανόησης και του σεβασμού προς τις διάφορες κουλτούρες και πολιτισμούς, όσο και με την κατανόηση του παρελθόντος και των κοινωνιών εν γένει. Αρχικά γίνεται αναφορά στις θεμελιώδεις έννοιες που δίνουν το περίγραμμα των δύο βασικών όρων: Πολιτισμική Ιστορία και Πρόγραμμα Σπουδών. Ακολούθως μελετάται η οπτική υπό την οποία προσεγγίζεται η κοινωνική/κοινωνική κουλτούρα, όπως και οι πολιτισμοί ευρύτερων περιοχών. Γίνεται προσπάθεια να εξεταστούν οι διαφορές μεταξύ των δύο πιο πρόσφατων Προγραμμάτων Σπουδών και εξετάζεται αν πρόκειται όντως για ρηξικέλευθες αλλαγές ή δεν είναι παρά κεκαλυμμένες αγκιστρώσεις σε παραδοσιακές προσεγγίσεις. Ως εκ τούτου, έχει σημασία εάν οι αντιλήψεις για τη σχολική ιστορία δομούνται σε ένα εθνοκεντρικό πλαίσιο -ακόμη και εάν αυτό τίθεται υπό τον μανδύα της πολιτισμικής ιστορίας- εάν ωθείται η πολιτισμική οπτική ως τρόπος κατανόησης του παρελθόντος, εάν ο πολιτισμός τοποθετείται σε αξιακές συνιστώσες ή εάν η διάσταση στην εξέταση του παρελθόντος είναι μονοπολιτισμική ή πολυπολιτισμική. Ιδιαίτερα ενδιαφέρει εάν προωθείται η ανάδυση πτυχών της κανονικότητας και της καθημερινότητας του πολιτισμικού πλαισίου της εποχής αναφοράς. Βάση της μελέτης αποτελούν οι θέσεις του Burke για την πλαισίωση του όρου «Πολιτισμική Ιστορία», όπως και οι θέσεις της Σχολής των Annales ως προς την ιστορική μελέτη. Χρησιμοποιώντας την ανάλυση περιεχομένου ερευνάται η κατεύθυνση που δίνουν τα Προγράμματα Σπουδών στην εξέταση της Πολιτισμικής Ιστορίας, πριν ακόμη αυτά μετουσιωθούν σε σχολικά εγχειρίδια. Καταληκτικά, χωρίς να αγνοείται η σπουδαιότητα της συνεχούς ενημέρωσης και προσαρμογής των Προγραμμάτων Σπουδών, κρίνεται απαραίτητη η διερεύνηση του τρόπου που αποτυπώνονται οι προτεινόμενες αλλαγές.

Λέξεις-κλειδιά: Πολιτισμική Ιστορία, Πρόγραμμα Σπουδών, Διδασκαλία Ιστορίας, Δημοτικό Σχολείο

Στερεότυπες αντιλήψεις των μαθητών/τριών για τα σχολεία των «άλλων»

Ελένη Καραγιάννη

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μιας έρευνας περιορισμένης κλίμακας η οποία εστιάζει στην ανίχνευση και ανάδειξη των στερεότυπων αντιλήψεων των μαθητών και των μαθητριών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης μιας σχολικής μονάδας στις παρυφές της Αθήνας, σχετικά με την παρουσία και την εμφάνιση των μαθητών/τριών, το σχολικό περιβάλλον και τον τρόπο που διεξάγεται η μαθησιακή διαδικασία σε άλλες χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο. Τα στερεότυπα αποτελούν έναν «οικονομικό» τρόπο σκέψης αφού παρέχουν μια απλοποιημένη και συνοπτική απεικόνιση της πραγματικότητας. Αρχικά αναπαράγονται στο πλαίσιο δομών όπως η οικογένεια και το σχολείο που παρουσιάζουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην κοινωνικοποίηση των υποκειμένων. Λειτουργούν ως φίλτρα μέσα από το οποίο προσλαμβάνουμε την κοινωνική «πραγματικότητα» και λειτουργούν παραμορφωτικά ακόμη και στην επιστημονική έρευνα αν δεν «ελέγξουμε» την επίδρασή τους, κατευθύνοντάς μας να δούμε αυτό που περιμένουμε ότι θα δούμε. Κατά συνέπεια λειτουργούν με τρόπους απρόβλεπτους και ποικίλους που «θολώνουν» την αντίληψη της πραγματικότητας, είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε προκαταλήψεις, να ενισχύσουν τον στιγματισμό ατόμων και ομάδων, τις ανισότητες και τις διακρίσεις. Τα στερεότυπα είναι χρήσιμο να μελετώνται στην προεφηβική και στην πρώτη εφηβική ηλικία, επειδή φαίνεται ότι, οι φορείς, που σε αυτές τις ηλικίες παρουσιάζουν μεγάλη κοινωνικοποιητική αποτελεσματικότητα, συμβάλλουν πολύ ουσιαστικά και στην αναπαραγωγή τους. Η σχολική εκπαίδευση καλείται να εντοπίσει τα εν λόγω στερεότυπα και στη συνέχεια να συμβάλλει στον

κριτικό εξορθολογισμό/αναπλαισίωσή τους. Στην εισήγηση σε συνέχεια των ευρημάτων από την έρευνα προτείνονται διδακτικές πρακτικές παρέμβασης προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των στερεοτύπων και της άρσης των προκαταλήψεων που εντοπίζονται στην ομάδα που αποτελεί το δείγμα της έρευνας.

Κοινότητα των Ρομά και η διεκδίκηση του δικαιώματος πρόσβασης των νέων στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Σχέσεις παράδοσης, εξουσίας και Ταυτότητας

Χαρούλα Αδαμοπούλου

Υποψήφια Διδάκτωρ Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η, Πανεπιστήμιο Πατρών

up1049574@ac.upatras.gr

Στάθης Μπάλιας

Καθηγητής Τμήματος Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η, Πανεπιστήμιο Πατρών

balias@upatras.gr

Η Κοινότητα συνιστά το θεμελιώδες συστατικό της πολιτισμικής ταυτότητας των Ρομά. Η ατομική ταυτότητα κάθε Ρομά, θεωρείται αναπόσπαστο μέρος της συλλογικής ταυτότητας, της ταυτότητας της Κοινότητας και δεν διακρίνεται από αυτή. Η Κοινότητα αποτελεί τον πυρήνα αξιών για τους Ρομά, εντός της οποίας τα παιδιά Ρομά αναπτύσσουν, καλλιεργούν και μαθαίνουν όλες τις δεξιότητες ζωής που θεωρούνται απαραίτητες για την ευημερία του οίκου τους. Οι δεξιότητες που αποκτούνται από τους Ρομά στο πλαίσιο αλληλεπίδρασής τους με την Κοινότητα, θεωρούνται από αυτούς περισσότερο σημαντικές από αυτές που προσφέρει η τυπική εκπαίδευση και κατ' επέκταση το σχολείο (European Union, 2006). Η εκπαίδευση δεν τίθεται στις προτεραιότητες της Οικογένειας Ρομά (Council of Europe, 2006). Το 70% των παιδιών Ρομά δεν αποφοιτά από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ενώ το ποσοστό των νέων που αποφοιτά από το πανεπιστήμιο αγγίζει το 1%-2% στα κράτη μέλη της ΕΕ (FRA, 2023). Οι απόφοιτοι Ρομά, συχνά, έρχονται αντιμέτωποι με συγκρούσεις ταυτότητας, κυρίως τα κορίτσια, που επιλέγουν να διεκδικήσουν ένα διαφορετικό βίο, μέσω της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Σκοπό της εισήγησης αποτελεί η διερεύνηση των ρήξεων ταυτότητας που αντιμετωπίζουν οι Ρομά απόφοιτοι ελληνικών πανεπιστημίων σε σχέση με την Κοινότητά τους και κατ' επέκταση με τη ρόμική τους ταυτότητα, στο πλαίσιο ανασυγκρότησης της νέας ταυτότητας που αποκτούν με τις πανεπιστημιακές σπουδές και την υιοθέτηση του νέου κώδικα αξιών, αλλά και εκείνων των πολιτισμικών στοιχείων που επιλέγουν να διατηρήσουν ή να αρνηθούν στο πλαίσιο της αποκάλυψης ή αντίστοιχα της απόκρυψης της παραδοσιακής τους ταυτότητας. Δείγμα της ποιοτικής έρευνας αποτέλεσαν 20 (είκοσι) νέοι απόφοιτοι Ρομά ελληνικών Πανεπιστημίων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι σημαντικό ποσοστό των νέων Ρομά που αποφοιτούν από το ελληνικό πανεπιστήμιο, δεν επιδιώκουν την αναθέρμανση των σχέσεών τους με την Κοινότητα των Ρομά, καθώς η νέα ταυτότητα που αποκτούν, αντιτίθεται στις νόρμες και στις αξίες της κολεκτιβιστικής ρόμικης ταυτότητας. Η πλειοψηφία των απόφοιτων του δείγματος δεν διατηρεί τα ήθη και τα έθιμα της Κοινότητας, όπως οι πρώιμοι γάμοι, η απόκτηση μεγάλης οικογένειας, η αποκλειστική διαπαιδαγώγηση των παιδιών εντός του οίκου. κ.ά. Τα κορίτσια Ρομά συνεχίζουν, όπως αναφέρουν, να διατηρούν ορισμένα μόνο από τα έθιμα της Κοινότητας όπως το χορό, τη μουσική, το έθιμο του σταχίου κατά την Άνοιξη, την καθαριότητα του οίκου κ.ά. Ταυτόχρονα, κάποιοι απόφοιτοι, κυρίως τα κορίτσια, αποκρύπτουν τη ρόμική τους ταυτότητα. Τέλος, οι απόφοιτοι Ρομά δηλώνουν υπερήφανοι για την απόφασή τους να διεκδικήσουν ένα πτυχίο πανεπιστημίου, αλλά, όπως υποστηρίζουν, συνεχίζουν να βιώνουν συγκρούσεις ταυτότητας, μεταξύ της νέας ταυτότητας που απέκτησαν στο πανεπιστήμιο και της ρόμικης ταυτότητάς τους, καθώς η νέα αυτή υβριδική ταυτότητα, θεωρείται από την Κοινότητα των Ρομά φθαρμένη, κατακερματισμένη, ίσως και «χαλασμένη ταυτότητα», σύμφωνα με την ορολογία του Goffman.

Λέξεις-κλειδιά: Ρομά, Κοινότητα των Ρομά, ανώτατη εκπαίδευση, πολιτισμική ταυτότητα, πολιτισμική απώλεια

Η εκπαίδευση των αραβόφωνων μαθητών/τριών στην Ελλάδα

Παρασκευή Τσάνη

Υποψήφια Διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

patsani@uth.gr

Κώστας Μάγος

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

magos@uth.gr

Η πολιτισμική ποικιλομορφία των σύγχρονων κοινωνιών αντικατοπτρίζεται και στον χώρο της εκπαίδευσης, η οποία είναι απαραίτητο να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα. Κεντρικός είναι ο ρόλος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, που αποσκοπεί στην ισοτιμία όλων των μαθητών/τριών και την εξάλειψη των διακρίσεων (Δαμανάκης, 2005), καθώς και της συμπεριληπτικής, που στοχεύει στην κάλυψη των διαφορετικών αναγκών όλων των παιδιών (Booth & Ainscow, 2002). Η παρούσα εισήγηση θα παρουσιάσει το θεωρητικό πλαίσιο και την ερευνητική μεθοδολογία μιας εν εξελίξει διδακτορικής διατριβής η οποία διερευνά τις διαστάσεις της εκπαίδευσης των αραβόφωνων μαθητών/τριών που φοιτούν σε ελληνικά σχολεία. Η έρευνα θα εστιάσει στο πώς βιώνουν την εκπαίδευσή τους οι ίδιοι/ες οι μαθητές/τριες, στις απόψεις των εκπαιδευτικών, καθώς και στον ρόλο των γονέων. Κατόπιν ενδελεχούς ανασκόπησης της βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν επαρκή ερευνητικά δεδομένα, ιδιαίτερα στην ελληνική βιβλιογραφία, σχετικά με την εκπαίδευση των αραβόφωνων μαθητών/τριών από μεταναστευτικές οικογένειες στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Το ερευνητικό αυτό κενό αναμένεται να καλύψει η συγκεκριμένη διδακτορική έρευνα. Η διατριβή θα ερευνήσει τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποιες είναι οι απόψεις και οι στάσεις των αραβόφωνων μαθητών/τριών για την εκπαίδευσή τους στο ελληνικό σχολείο;
2. Ποιες είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών για την εκπαίδευση των αραβόφωνων μαθητών/τριών στο ελληνικό σχολείο και με ποιον τρόπο πιστεύουν ότι συμβάλλουν στην συμπερίληψή τους;
3. Ποιες είναι οι απόψεις των γονιών των αραβόφωνων μαθητών/τριών σχετικά με την εκπαίδευση των παιδιών τους στο ελληνικό σχολείο;

Για να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα, θα διεξαχθεί μια ποιοτική έρευνα, καθώς θα διερευνηθεί μια ορισμένη ομάδα ατόμων σε βάθος, εξετάζοντας και ερμηνεύοντας την εμπειρία και τα βιώματά τους (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Συγχρόνως, θα αξιοποιηθεί η εθνογραφική προσέγγιση, καθώς θα μελετηθεί στο πεδίο η εκπαίδευση της συγκεκριμένης μαθητικής ομάδας (Riemer, 2012· Sangasubana, 2011). Σύμφωνα με τον σχεδιασμό, το δείγμα θα συγκροτηθεί από τρεις ομάδες συμμετεχόντων: 40 αραβόφωνους/ες μαθητές/τριες στην Ελλάδα, εκπαιδευτικούς υπεύθυνους για την εκπαίδευσή τους και γονείς. Τα μέσα συλλογής των ερευνητικών δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν είναι η μη συμμετοχική παρατήρηση και η ημιδομημένη συνέντευξη. Οι υποθέσεις της έρευνας υποστηρίζουν ότι υπάρχει αποδοχή των αραβόφωνων μαθητών/τριών όσον αφορά στο στοιχείο της γλώσσας, όμως η διάσταση της θρησκείας πιθανόν να αποτελεί σημείο διαφοροποίησης. Ωστόσο η διεξαγωγή της έρευνας είναι αυτή που θα επιβεβαιώσει ή θα διαψεύσει τις παραπάνω υποθέσεις.

Λέξεις-κλειδιά: αραβόφωνοι/ες μαθητές/τριες, συμπεριληπτική εκπαίδευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση, εθνογραφία

Διδασκαλία ανάγνωσης σε δίγλωσσα παιδιά

Γαρυφαλιά Παπασωτήρη

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης ΠΤΔΕ Πανεπ/μίου Ιωαννίνων

pel100061@uoi.gr

Βικτωρία Δάλλα

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Ειδικής Αγωγής και Εκπ/σης ΠΤΔΕ Πανεπ/μίου Ιωαννίνων

vicdalla@uoi.gr

Περισσότεροι από το 50% των Ευρωπαίων είναι είτε δίγλωσσοι είτε ζουν σε ένα περιβάλλον όπου είναι αντιμέτωποι με δύο ή περισσότερες γλώσσες, κυρίως οι άνθρωποι που ζουν σε παραμεθόριες περιοχές, οι μετανάστες και οι άνθρωποι που προέρχονται από γονείς που μιλούν μία άλλη γλώσσα από την εθνική γλώσσα. Η κατάκτηση και ο εμπλουτισμός της γλώσσας γίνονται ολοένα και περισσότερο σημαντικά για ένα διαπολιτισμικό διάλογο μέσα σε μια κοινωνία καθώς επίσης και για την αύξηση των ευκαιριών εργοδότησης των ατόμων. Η παγκοσμιοποίηση αύξησε τις μεταναστευτικές ροές στις περισσότερες χώρες του κόσμου και πλέον ο αριθμός των δίγλωσσων παιδιών στο σχολείο αυξάνεται σταθερά κάθε χρόνο. Τα παιδιά με μεταναστευτικά ή εθνικά υπόβαθρα συχνά αντιμετωπίζουν προβλήματα και στις δύο γλώσσες τόσο στην πρώτη όσο και στην δεύτερη γλώσσα. Μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι δίγλωσσοι μαθητές, κατά την απόκτηση της δεύτερης γλώσσας, είναι οι δεξιότητες ανάγνωσης, καθώς δεν μπορούν να διαβάσουν τα κείμενα της δεύτερης γλώσσας για διάφορους λόγους και δεν μπορούν να καταλάβουν τι διαβάζουν, ενώ παράλληλα και οι εκπαιδευτικοί στο σχολείο, συχνά δυσκολεύονται στο να παρέχουν την απαραίτητη εκπαιδευτική βοήθεια σε αυτά τα παιδιά. Επειδή η ανάγνωση είναι αναμφισβήτητα μία από τις πιο σημαντικές νευρογνωστικές δεξιότητες που μαθαίνουν τα παιδιά, η ακαδημαϊκή αποτυχία θα είναι αναπόφευκτη όταν η δεύτερη γλώσσα δεν κατακτηθεί επαρκώς. Είναι, επομένως, σημαντικό να παρακινηθούν οι δίγλωσσοι μαθητές να διαβάσουν ή να συζητήσουν τους λόγους που μειώνουν τα κίνητρά τους για την ανάγνωση, δηλαδή τις θετικές και αρνητικές ιδέες και τα συναισθήματά τους για την ανάγνωση. Οι εκπαιδευτικοί θεωρείται απαραίτητο να κάνουμε κάποιες δραστηριότητες για να αυξήσουμε τα κίνητρα για ανάγνωση σε μια δεύτερη γλώσσα. Από αυτή την άποψη, είναι απαραίτητο να γίνουν περιεκτικές αναγνώσεις με αξιόλογα, προσβάσιμα και κατανοητά κείμενα και να αναπτυχθούν ολοκληρωμένα προγράμματα ανάγνωσης που πρέπει να περιέχουν πλούσιο, εύκολο, ποικίλο, ζωντανό, συναρπαστικό υλικό ανάγνωσης. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται και αναλύονται οι έννοιες της ανάγνωσης και η σχέση αυτής με την αποκωδικοποίηση και την κατανόηση καθώς επίσης γίνεται και μια θεωρητική προσέγγιση της έννοιας και των μορφών της διγλωσσίας. Παράλληλα τονίζεται ο ρόλος του σχολείου απέναντι στους δίγλωσσους μαθητές ενώ αναφέρονται μοντέλα δίγλωσσης εκπαίδευσης στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η εργασία ολοκληρώνεται με αναφορά σε παραδείγματα, στη χρήση στρατηγικών και μεθόδων διδασκαλίας της ανάγνωσης για δίγλωσσους μαθητές καταλήγοντας στη διαπίστωση πως ο δίγλωσσος αλφαριθμητισμός είναι ένα πλεονέκτημα και θα πρέπει να υποστηρίζεται και να ενθαρρύνεται. Απαιτείται όμως ένα σχολικό περιβάλλον, ένας εκπαιδευτικός και διαθέσιμοι πόροι μάθησης που δεν θα αποκλείουν τη γλώσσα και την κουλτούρα του σπιτιού των παιδιών.

Λέξεις-κλειδιά: Ανάγνωση, Διγλωσσία, Διδασκαλία, στρατηγικές

Φωνολογικά λάθη και διδακτικές προτάσεις στη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας

Βασιλική Αποστολούδα

Διδάσκουσα, Πανεπιστημιακό Κολέγιο Λόγος - Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, ΑΠΘ

vasiliki.apostolouda@kulos.edu.al

Η παρούσα εργασία εστιάζει στην καταγραφή και στην ανάλυση των φωνολογικών λαθών που εντοπίζονται στον λόγο αλβανόφωνων μαθητών που διδάσκονται την ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα. Για τον εντοπισμό των λαθών πραγματοποιήθηκε έρευνα σε ένα σώμα κειμένων, το οποίο αποτελείται από δείγματα προφορικού και γραπτού λόγου (=50) που παρήγαγαν μαθητές ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Αλβανία. Στα συγκεκριμένα σχολεία της δευτεροβάθμιας η ελληνική διδάσκεται ως δεύτερη/ξένη γλώσσα, ενώ στα Τμήματα των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας είτε είναι το βασικό αντικείμενο σπουδών είτε διδάσκεται ως μάθημα επιλογής. Επομένως, παρατηρείται ομοιομορφία στο προφίλ των μαθητών της ελληνικής ως προς κάποια βασικά χαρακτηριστικά, όπως η μητρική γλώσσα, το πλαίσιο διδασκαλίας, το επίπεδο ελληνομάθειας, κ.ά. Τα προφορικά κείμενα προέκυψαν από συνεντεύξεις και αφηγήσεις με κοινή αφορμή, ενώ τα γραπτά από δραστηριότητα παραγωγής αφηγηματικού λόγου με κοινή θεματική. Η πρόσβαση στα κείμενα έγινε μέσω της ψηφιοποιημένης μορφής τους, ώστε να προσπελαστεί η επεξεργασία και η ανάλυσή τους. Από το σύνολο των ψηφιοποιημένων δειγμάτων εντοπίστηκαν και καταμετρήθηκαν τα φωνολογικά λάθη, τα οποία στη συνέχεια διερευνήθηκαν ως προς τον τύπο τους, ώστε να προκύψουν οι επιμέρους κατηγοριοποιήσεις (π.χ. λάθη στον τονισμό, παράλειψη και αντικατάσταση φθόγγων, κ.ά.) και η συχνότητα εμφάνισής τους. Μετά την καταγραφή και την καταμέτρηση, ακολουθεί η ερμηνεία των λαθών με βάση τη δομή του φωνολογικού συστήματος της μητρικής γλώσσας (διαγλωσσικά λάθη), αλλά και της δεύτερης (ενδογλωσσικά λάθη). Τέλος, επιλέγονται συγκεκριμένες φωνολογικές δομές, οι οποίες, βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας, παρουσίασαν υψηλής συχνότητας εμφάνισης αποκλίσεις, καθώς και δομές των οποίων οι αποκλίνουσες πραγματώσεις δυσχεραίνουν την κατανόηση του παραγόμενου λόγου και προτείνονται για αυτές στοχευμένες διδακτικές εφαρμογές. Οι διδακτικές προτάσεις στοχεύουν στην κατανόηση και στην παραγωγή των συγκεκριμένων δομών, αξιοποιούν σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία (π.χ. text-to-speech tools, chatbots) και μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο ποικίλων διδακτικών προσεγγίσεων.

Λέξεις-κλειδιά: φωνολογικά λάθη, δεύτερη γλώσσα, σώμα κειμένων, διδακτικές προτάσεις, ψηφιακά εργαλεία

Η αγγλική ως κοινή γλώσσα επικοινωνίας (lingua franca) σε τάξεις Erasmus+ της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας

Έλλη Ζαμπιάκη

μεταπτυχιακή φοιτήτρια

elina.zampiaki@gmail.com

Γιαννακού Αρετούσα

Λέκτορας

giannakou.a@unic.ac.cy

Στη σύγχρονη εποχή η αγγλική ως διεθνής γλώσσα κατέχει σημαντικό ρόλο και συχνά χρησιμοποιείται, ως κοινή γλώσσα επικοινωνίας και/ή διαμεσολάβησης, μεταξύ άλλων, στην ανώτατη εκπαίδευση. Από την ίδρυση του προγράμματος Erasmus, τη δεκαετία του '90, οι στόχοι του ήταν συγκεκριμένοι, με πρωταρχικό μέλημα την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας των ευρωπαϊκών χωρών, και όχι μόνο, και την ενίσχυση της ανταλλαγής φοιτητών. Η Ελλάδα, με τη σειρά της, «αγκαλιάζει» το συγκεκριμένο πρόγραμμα και γίνεται αποδέκτης ενός σημαντικού αριθμού σπουδαστών Erasmus κάθε εξάμηνο, μερικοί από τους οποίους ενδιαφέρονται να μάθουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα. Στο πλαίσιο αυτό, η αγγλική ως κοινή γλώσσα επικοινωνίας χρησιμοποιείται ευρέως προς διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ σπουδαστών και εκπαιδευτικών διαφορετικών γλωσσικών και πολιτισμικών πλαισίων. Καθώς οι επιστήμονες αναθεωρούν σχετικά με τις παραδοσιακές μονόγλωσσες προσεγγίσεις στη διδασκαλία

των γλωσσών, σύγχρονες μέθοδοι διδασκαλίας ενθαρρύνουν την αξιοποίηση όλου του γλωσσικού ρεπερτορίου των σπουδαστών. Στο πλαίσιο αυτό διεξήχθη η παρούσα μικτή μελέτη, ο στόχος της οποίας είναι διττός: η διερεύνηση των απόψεων και στάσεων των καθηγητών/τριών και σπουδαστών/τριών Erasmus+ για τον ρόλο της αγγλικής ως κοινής γλώσσας επικοινωνίας σε τμήματα ενηλίκων της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας (Γ2), καθώς και ο εντοπισμός των πιθανών λειτουργιών της γλώσσας στην πολυπολιτισμική τάξη. Για την μεγιστοποίηση της αντικειμενικότητας και αξιοπιστίας της έρευνας πραγματοποιήθηκε τριγωνοποίηση των δεδομένων. Η συλλογή του ερευνητικού υλικού βασίστηκε (α) σε εννέα ώρες παρατήρησης των τμημάτων Erasmus+ του Διδασκαλείου Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ), (β) σε ερωτηματολόγια 30 ερωτήσεων που συμπληρώθηκαν από 31 σπουδαστές Erasmus+ και (γ) σε ποιοτικές συνεντεύξεις με τους εκπαιδευτικούς των αντίστοιχων τμημάτων. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως λόγω της πολυπολιτισμικότητας της τάξης και του χαμηλού επιπέδου των σπουδαστών στα αρχάρια τμήματα της ελληνικής, η αγγλική χρησιμοποιήθηκε ευρέως στην τάξη για να εξυπηρετήσει διάφορες λειτουργίες. Συγκεκριμένα, η αγγλική χρησιμοποιήθηκε στην τάξη προς διευκόλυνση της εκπαιδευτικής διαδικασίας κυρίως για παροχή επεξηγήσεων και μετάφραση λεξιλογίου, ανάλυση γραμματικών κανόνων, απόδοση οδηγιών και διεξαγωγή συζητήσεων κοινωνικοπολιτισμικού περιεχομένου. Επιπρόσθετα, η ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων έδειξε μια γενικότερα θετική στάση των εκπαιδευτικών και των σπουδαστών ως προς τη διαμεσολαβητική χρήση της αγγλικής στις τάξεις Erasmus+ του Διδασκαλείου, καθώς εξασφαλίζει ασφάλεια και άνεση για τους σπουδαστές και εξυπηρετεί τόσο την ομαλή διεξαγωγή του μαθήματος όσο και την αποτελεσματικότερη μάθηση της ελληνικής στα αρχάρια επίπεδα. Η σημασία της παρούσας έρευνας αφορά στην παιδαγωγική της διαγλωσσικότητας, καθώς φαίνεται να επιβεβαιώνει την άποψη πως η ανεμπόδιστη χρήση του συνόλου του γλωσσικού ρεπερτορίου που διαθέτουν οι σπουδαστές στην τάξη δρα καταλυτικά και εξασφαλίζει αποτελεσματικότερη και ουσιαστικότερη εκμάθηση της Γ2.

Λέξεις-κλειδιά: πρώτη/μητρική γλώσσα (Γ1), δεύτερη/ξένη γλώσσα (Γ2), αγγλική ως κοινή γλώσσα επικοινωνίας (lingua franca), η ελληνική ως δεύτερη/ξένη γλώσσα, φοιτητές Erasmus

Η διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας μέσα από τη Δημιουργική Γραφή

Σοφία Καραϊσκού

Φιλολόγος, μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΠΜΣ Φιλοσοφίας, ΕΚΠΑ

sofikaras@yahoo.gr

Η Δημιουργική Γραφή αποτελεί μία τέχνη και έναν τρόπο δημιουργίας λογοτεχνικών κειμένων, λογοτεχνικής παραγωγής που δίνει έμφαση στην πρωτότυπη γραπτή σύνθεση ή ανασύνθεση σε ευρύ φάσμα ειδών κειμένου, χωρίς υποχρεωτική σύνδεση με τη λογοτεχνία. Επιπρόσθετα, αποτελεί μια μέθοδο προσέγγισης ζητημάτων που αφορούν τη διδασκαλία της λογοτεχνίας. Στο πλαίσιο του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος εντάσσεται στο διδακτικό αντικείμενο της Λογοτεχνίας. Όμως, ακόμη και σήμερα παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στον εκπαιδευτικό τομέα όσον αφορά τη Δημιουργική Γραφή και την ενσωμάτωσή της στο μάθημα της Λογοτεχνίας, δεν έχει αναδειχθεί ως ξεχωριστό διδακτικό αντικείμενο, ούτε και αξιοποιείται πλήρως στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες. Σκοπός της παρούσας παρουσίασης είναι να αναδείξει την αξία της Δημιουργικής Γραφής για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας και τους τρόπους με τους οποίους αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Η παρούσα λοιπόν μελέτη/παρουσίαση έχει ως σκοπό να προσεγγίσει την ανάπτυξη μεθόδων διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, παράλληλα με την εξέταση των γλωσσικών αναγκών μαθητών

που η ελληνική δεν είναι η μητρική γλώσσα τους, τεκμηριώνοντας την αξία και τον ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Δημιουργική Γραφή στην εκπαιδευτική διαδικασία σε κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης -ειδικότερα στη Δευτεροβάθμια. Η εν λόγω μελέτη θα περιλαμβάνει ενδεικτικές καλές πρακτικές προς εφαρμογή για την αξιοποίηση της Δημιουργικής Γραφής στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας. Θα αναδειχθεί η αξία της Δημιουργικής Γραφής για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, καθώς και η σημαντική συμβολή που αυτή μπορεί να έχει στην προσπάθεια των μαθητών που καλούνται να μάθουν την ελληνική γλώσσα. Άλλωστε, η σύγχρονη πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό πολυπολιτισμικότητας αντικατοπτρίζεται και στον χώρο της εκπαίδευσης, γι' αυτό και η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σχετίζεται με τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Μέσα από προτεινόμενες δραστηριότητες της Δημιουργικής Γραφής θα δείξουμε ότι οι μαθητές επωφελούνται ποικιλοτρόπως, καθώς έχουν τη δυνατότητα να έλθουν σε επαφή με έργα σημαντικών λογοτεχνών, τόσο της διεθνούς όσο και της εγχώριας λογοτεχνίας, να γνωρίσουν το έργο τους και να κατανοήσουν τις τεχνικές και τις δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να φτάσουν στη συγγραφή του, ενώ μπορούν και οι ίδιοι να αναπτύξουν τις δικές τους δεξιότητες έκφρασης και επικοινωνίας.

Λέξεις-κλειδιά: Δημιουργική γραφή, διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας, Λογοτεχνία, μητρική γλώσσα, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση

Γλώσσα/Λογοτεχνία/Ιστορία

Πάρε τη λέξη μου, δώσε το χέρι σου!

Σταύρος Ευαγγ. Καμαρούδης

Τέως Καθηγητής Νέας Ελληνικής γλώσσας και Διδακτικής της, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

akamarou@uowm.gr

Ακολουθώντας το έργο ενός σημαντικού σύγχρονου Γάλλου Γλωσσολόγου Michel Candelier, (1944-), σχετικά με την αφύπνιση στις γλώσσες και τους πολιτισμούς των μαθητών ενός ολοένα και πιο πολύγλωσσου σχολείου, προτείναμε σε βιβλίο μας, το 2015, ένα μοντέλο, την "Κλεψύδρα", σχετικό με τη διαχείριση της γλωσσικής διαφοράς ενός ολοένα και πιο πολύχρωμου ελληνικού αλλά και διεθνούς σχολείου. Φρονούμε πως η υιοθέτηση ορισμένων από τις προτάσεις μας, θα συντελέσουν στην βελτίωση του σχολικού κλίματος, την καλύτερη συνεργασία διδασκόντων και γονέων, καθώς και το άνοιγμα των οριζόντων των μαθητών μας ως προς την ενσυναίσθηση, την τόνωση της περιέργειας, την καλλιέργεια της γλωσσομάθειας και την αποφυγή της κοινωνικής απομόνωσης και περιθωριοποίησης. Ακόμη και της κατά το δυνατόν μείωσης του γλωσσικού - και όχι μόνον - ρατσισμού, όπως και των πάσης φύσεως προκαταλήψεων, στοιχείων που δηλητηριάζουν τη σχολική ατμόσφαιρα, αιτιών, σε ακραίες περιπτώσεις και ενός συχνότα εμφανιζόμενου, δυστυχώς τελευταία, εκφοβισμού. Με τη δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης. Ενδεχομένως και να πρόκειται και για μια νέα, εναλλακτική - αποτελεσματικότερη - σύγχρονη μορφή της Διεθνούς τεχνητής Βοηθητικής γλώσσας Εσπεράντο, αρκετά πετυχημένου πειράματος, που συνεχίζεται, παρά τις δυσκολίες, από το 1887.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολικό κλίμα, εκφοβισμός, γλωσσομάθεια, ανοχή, εναλλακτικές πρακτικές

Διδακτικό σενάριο σε κείμενο αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας από μετάφραση (Ομήρου Οδύσσεια, ραψωδία Ω, στίχοι 219-360, μτφρ. Δ. Ν. Μαρωνίτη)

Κωνσταντίνος Δημόπουλος

Εκπαιδευτικός, Φιλολόγος

konstantinos.dimopoulos.ml94@gmail.com

Η στρατηγική που θα ακολουθηθεί για τη διδασκαλία του κειμένου που αντιστοιχεί στους στίχους 219-360 της ραψωδίας Ω από το σπουδαίο έργο του Ομήρου «Οδύσσεια» σε μετάφραση του Δ.Ν. Μαρωνίτη (2006), θα βασιστεί σε έναν συνδυασμό μεθόδων. Πρώτα από όλα, θεωρείται ως αυτονόητη μέθοδος η πρόσωπο με πρόσωπο διδασκαλία μέσα στη σχολική αίθουσα, η οποία θα συνδυαστεί σαφώς με τη στρατηγική της συμμετοχικής μάθησης, εφόσον οι μαθητές καλούνται να συμβάλλουν στην ομαλή εξέλιξη της μαθησιακής διεργασίας μέσω της ενεργητικής τους εμπλοκής και της πρακτικής αξιοποίησης όλων όσων μαθαίνουν σε θεωρητικό επίπεδο. Εξάλλου, ένας από τους στόχους είναι να συμβάλλει στη μεγαλύτερη μαθησιακή αυτονομία των μαθητών (βλέπε, το σχετικό θεωρητικό πλαίσιο στο Μαυροειδής, Γκικόσος & Κουτσούμπα, 2014). Επιπλέον, θα εφαρμοστεί και ο συνδυασμός της μεθόδου των ερωταποκρίσεων με τη διερευνητική μέθοδο αλλά και τη μέθοδο της ανακάλυψης. Σε ό,τι αφορά τους διδακτικούς στόχους, αυτοί συνοψίζονται στο να μεταδοθούν νέες γνώσεις προς τους μαθητές που άπτονται αφενός του περιεχομένου του κειμένου αναφορικά με την περιγραφή των γεγονότων, αφετέρου, όμως, μείζονος σημασίας στόχο αποτελεί και η εκμάθηση των βασικών τεχνικών αφήγησης που ακολουθούνται από τον Όμηρο στο συγκεκριμένο κεφάλαιο της «Οδύσσειας» (Rutherford, 1986), όπως είναι η ραψωδία Ω, στίχοι 219-360. Το σχολικό εγχειρίδιο που προσφέρεται από το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας για τη διδασκαλία της «Οδύσσειας», είναι εξαιρετικά καλά δομημένο, ούτως ώστε να συμβάλει σημαντικά στη μεθόδευση της διδασκαλίας της εν λόγω ενότητας, αποτελώντας, τοιουτοτρόπως, την αφορμή για την προετοιμασία και την οργάνωση της ύλης (Ξωχέλλης, 2005). Με αυτόν τον τρόπο, μάλιστα, παρέχεται η ευκαιρία στον εκπαιδευτικό να προβεί στη διαφοροποίηση της διδακτικής μεθόδου αλλά και στην αξιολόγηση του βαθμού πρόσκτησης των επιθυμητών στόχων, δηλαδή γνώσεων και δεξιοτήτων, αντίστοιχα, από τους μαθητές (Μπονίδης, 2012). Σε ό,τι αφορά την πορεία της διδασκαλίας των στίχων 219-360 της ραψωδίας Ω από την «Οδύσσεια» του Ομήρου, σύμφωνα με τους διδακτικούς στόχους που αναφέρθηκαν σε παραπάνω ενότητα, θα διέλθει, εν γένει, μέσα από τέσσερις διαφορετικές φάσεις. Πρώτα από όλα, το αρχικό σημείο εκκίνησης θα αποτελέσει η προβληματοποίηση ή/και η αφορμή μέσω της χρήσης των εικόνων. Εν συνεχεία, θα ακολουθήσει το στάδιο της πρόσκτησης των γνώσεων από τους μαθητές. Το τρίτο στάδιο θα είναι αυτό της επεξεργασίας των νέων γνώσεων και τέλος, το τέταρτο και τελευταίο στάδιο θα είναι αυτό που οι μαθητές θα έχουν τη δυνατότητα να εκφραστούν και να αποδείξουν τις γνώσεις που απέκτησαν σχετικά με όλα όσα διδάχτηκαν και σχετίζονται με το κείμενο αυτό. Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, ένα μείζονος σημασίας στάδιο της διδακτικής διαδικασίας αποτελεί η διατύπωση ερωτήσεων από τον εκπαιδευτικό προς τους μαθητές τόσο σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο όσο, όμως, σε ό,τι αφορά και τις αφηγηματικές τεχνικές που χρησιμοποιεί ο Όμηρος.

Λέξεις-κλειδιά: συνδυασμό μεθόδων, εκμάθηση βασικών τεχνικών αφήγησης

Θανάση Βαλτινού, Ανάπλους: «μυθιστόρημα μαθητείας»; Ο έφηβος «μαθητεύει» και «εκπαιδεύεται»

Όλγα Κοταρέλα

Φιλολόγος και υποδιευθύντρια στο 1ο ΓΕΛ Λευκάδας «Αθανάσιος Ψαλίδας», Μεταπτυχιακό στην Ηγεσία και Διοίκηση στην Εκπαίδευση και Διδακτορικό στις Επιστήμες της Αγωγής (Ph.D. Ed.)

olgakotare@gmail.com

Καθώς η λογοτεχνία με τους ιδιαίτερους τρόπους της χειρίζεται, αναπαράγει ή αντιστέκεται και διαβρώνει τις κυρίαρχες ιδεολογίες κάθε εποχής, είναι δυνατόν στις σελίδες της να εντοπιστούν κυρίαρχοι λόγοι για τα φύλα αλλά και τρόποι αμφισβήτησης ή μετατόπισης των ορίων των έμφυλων ταυτοτήτων. Στο μυθιστόρημα *Ανάπλους* του Θανάση Βαλτινού ιστορείται η πορεία και η εικόνα του έφηβου ήρωα ως μελλοντικού συγγραφέα και ο τρόπος της διαδικασίας και η έκβασή της. Αντικείμενο διερεύνησης αποτελούν η αρχική κατάσταση του ήρωα, η εξέλιξη, οι παράγοντες που καθορίζουν την ωρίμανση και ο τρόπος κατά τον οποίο διαμορφώνεται ως καλλιτέχνης. Κατά την εφηβική περίοδο σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των έμφυλων ταυτοτήτων κατέχουν το γονεϊκό, το σχολικό περιβάλλον και οι συνομήλικοι. Ωστόσο οι πρακτικές ανδρισμού μεταβάλλονται μέσω της ιστορίας και των πολιτισμών οι οποίοι περιγράφουν πώς οι ταυτότητες των ανθρώπων κατασκευάζονται και επιτελούνται σε καθημερινές ενέργειες εντός θεσμών, όπως η οικογένεια και το σχολείο. Εξετάζοντας τον *Ανάπλου* υπό το πρίσμα της καλλιτεχνικής ωρίμανσης και διάπλασης του ήρωα εφήβου γίνεται φανερό πώς διαφοροποιείται η καλλιτεχνική του φύση, εκθέτοντας τα γεγονότα από την παιδική ηλικία, τη ζωή στο σχολείο, τη γνωριμία με τον έρωτα, τη διαμόρφωση του καλλιτεχνικού αισθητηρίου, συζητήσεις για την τέχνη. Όλα αυτά καλύπτονται με αυτοβιογραφικό περίβλημα ενώ το τέλος αφήνεται ανοικτό. Υπό τον μανδύα του «μυθιστορήματος διάπλασης» και τον ειδολογικό προσδιορισμό μυθιστόρημα το κείμενο εισάγει τον αναγνώστη σε μια αναδρομική παρουσίαση της ζωής και του έργου του συγγραφέα από τον ίδιο, επιμένοντας σε περιστατικά που έχουν αφήσει το στίγμα τους στα παιδικά και εφηβικά του χρόνια. Κατ' αυτόν τον τρόπο καθίσταται ο ίδιος κεντρικό πρόσωπο και χρησιμοποιεί δύο οπτικές γωνίες: από τη μια την οπτική του ανυποψίαστου πολιτικά εφήβου, ο οποίος στο τέλος της Κατοχής είναι 12 ετών και γίνεται μάρτυρας βίαιων γεγονότων και, από την άλλη, την οπτική του ώριμου συγγραφέα που, με αφορμή τις προσωπικές του εμπειρίες, αναστοχάζεται πάνω στην ανεμελιά των αμέριμων εφηβικών χρόνων. Στη λογοτεχνία, παρόλο που ως μορφή τέχνης όπου με όχημα τις λέξεις εκφράζεται μια υποκειμενική θέαση του κόσμου, υπάρχει, ωστόσο, και η προσδοκία του προβληματισμού. Δηλαδή στόχος της είναι ταυτόχρονα με την τέρψη να δοθεί η ευκαιρία στον άνθρωπο, αφουγκραζόμενος τον παλμό της εποχής του, να κοινωνήσει τους προβληματισμούς του περιβάλλοντός του και να αναζητήσει νέους δρόμους.

Λέξεις-κλειδιά: έφηβος, έμφυλη ταυτότητα, μυθιστόρημα διάπλασης και καλλιτεχνικής ωρίμανσης

Ορφέας και Ευρυδίκη. Μια εκπαιδευτική πρόταση θεατρικής διερεύνησης

Σίμος Παπαδόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

sypapado@eled.duth.gr

Λίνα Μπασούκου

Υποψήφια διδάκτωρ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

libasoucou@gmail.com

Η εργασία εστιάζει στη δραματική διερεύνηση του αρχαιοελληνικού μύθου του Ορφέα και της Ευρυδίκης σε εκπαιδευτικό περιβάλλον. Ανεξάντλητη δεξαμενή εικόνων, ιδεών,

αλληγοριών και θεμάτων, ο μύθος αποτελεί όχημα σημασίας που υφίσταται μορφικούς και θεματικούς μετασχηματισμούς ανάλογα με τα ιστορικά και κοινωνικά συμφραζόμενα στα οποία τοποθετείται και με το πλαίσιο αναφοράς στο οποίο κάθε φορά νοηματοδοτείται. Διαπερνά τα λογοτεχνικά είδη και επιχειρεί να απαντήσει σε ερωτήματα που σχετίζονται με τη μεταφυσική, τη φιλοσοφία, την ηθική, την ψυχολογία, την αισθητική, την ιστορία, την κοινωνιολογία. Για τον σύγχρονο άνθρωπο, ο μύθος συνιστά πολύπλευρο διάμεσο (επαν)ανάγνωση του κόσμου. Με την αξιοποίηση της μεθόδου της διερευνητικής δραματοποίησης (Inquiry drama) σε εκπαιδευτικό πλαίσιο, οι μύθοι απεικονίζονται σκηνικά, με την έκφραση και τη διαλογική επικοινωνία των συμμετεχόντων να αποτελεί δομικό και λειτουργικό μέσο. Τα νοήματα και οι έννοιες των μύθων, οι πράξεις και οι σκέψεις, τα αίτια και τα κίνητρα των ηρώων αναδεικνύονται πολύπλευρα καθώς οι εμπλεκόμενοι δρουν σκηνικά και αναστοχάζονται σχετικά με τη δράση. Το περιεχόμενο και η ποιητική εικονοποιία του μύθων συντονίζονται με την εμπειρική πραγματικότητα των συμμετεχόντων, οι οποίοι αναπτύσσουν τη φαντασία, την ευαισθησία και την επινοητικότητα τους, επεκτείνουν τους διαισθητικούς τους ορίζοντες, διευρύνουν και μετασχηματίζουν τις κοινωνικές τους αντιλήψεις, ενώ ταυτόχρονα ασκούν τις επικοινωνιακές και συνεργατικές τους δεξιότητες στο πλαίσιο του θεατρικού εργαστηρίου. Τέλος, εμπλουτίζεται ο πολιτισμικός γραμματισμός των μαθητών, καθώς αυτοί έρχονται σε επαφή με τον ανθρωποκεντρικό πυρήνα της ελληνικής παράδοσης. Η πρόταση που παρουσιάζεται εφαρμόστηκε σε ομάδα φοιτητών του δεύτερου έτους του Προγράμματος Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού στο Πανεπιστημιακό Κολέγιο ΛΟΓΟΣ (Τίρανα, Αλβανία), στο πλαίσιο βιωματικών δραστηριοτήτων του μαθήματος «Θεατρική Παιδεία». Ο μύθος του Ορφέα και της Ευρυδίκης διερευνήθηκε σε περιοχές και θέματα που αφορούν την ίδια τη ζωή, όπως είναι: η δύναμη της αγάπης, η σχέση της φύσης με τον άνθρωπο, η δύναμη της μουσικής, η απώλεια, η συμφιλίωση του ανθρώπου με το θάνατο. Αρχικά, οι φοιτητές εξοικειώθηκαν με το περιβάλλον του μύθου (δάσος, ανθρώπινες σχέσεις) και προετοιμάστηκαν για την ανίχνευση, την αναπαράσταση και τη βιωματική κατανόηση των νοημάτων του. Αυτοσχεδίασαν σκηνές μέσα στο δάσος, αναπαρήγαγαν την κίνηση και τον ήχο ζώων του δάσους. Στη συνέχεια, με αφόρμηση βιντεοσκοπημένη απαγγελία του μύθου του Ορφέα στο σύνολό του και όχι μόνο σε σχέση με την Ευρυδίκη, η ομάδα διερεύνησε τα δομικά του δραματικού περιβάλλοντος που επρόκειτο να οικοδομηθεί στη βάση της αισθηματικής σχέσης του ήρωα με την αγαπημένη του και της ατυχούς της κατάληξης. Συνέδεσαν το θέμα της ιστορίας με την οπτική της, αναζήτησαν το εστιακό της κέντρο, συζήτησαν για τη δράση των προσώπων, για τις σχέσεις ανάμεσά τους, για το παρελθόν καθενός από αυτούς. Οργάνωσαν αυτοσχέδιες δράσεις με την αξιοποίηση θεατρικών τεχνικών όπως η παγωμένη εικόνα, ο ημι-δομημένος αυτοσχεδιασμός, το περίγραμμα του χαρακτήρα, ο μονόλογος, η γραφή σε ρόλο και εκτός ρόλου. Τέλος, δημιούργησαν ψηφιακό βιβλίο με τις σκηνές του μύθου που είχαν ήδη προσεγγίσει βιωματικά και εικονοποίησαν τα κεντρικά θέματα του μύθου, διευρύνοντας τη μαθησιακή τους εμπειρία με τη χρήση σύγχρονων εκπαιδευτικών εργαλείων και νέων τεχνολογιών.

Λέξεις-κλειδιά: Ορφέας και Ευρυδίκη, μύθος, διερευνητική δραματοποίηση, θεατρικές τεχνικές

Η Αναφορά στον Γκρέκο του Νίκου Καζαντζάκη. Πρόταση εφαρμογής σε εκπαιδευτικό περιβάλλον με την αξιοποίηση της διερευνητικής δραματοποίησης

Σίμος Παπαδόπουλος

Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

sypapado@eled.duth.gr

Το άρθρο αφορά στην αξιοποίηση της Διερευνητικής Δραματοποίησης (inquiry drama), υπό το πρίσμα του επιστημονικού κλάδου της Παιδαγωγικής του Θεάτρου, ως κατεξοχήν βιωματικής και αποτελεσματικής διδακτικής μεθόδου, συνδεδεμένης με τη διδασκαλία της Νεοελληνικής λογοτεχνίας, με στόχο την αναδημιουργία του αφηγηματικού λόγου (συγκεκριμένα, χωρίων από την *Αναφορά στον Γκρέκο* του Καζαντζάκη). Έπειτα από την παρουσίαση του λογοτεχνικού έργου και τη συνοπτική ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου, περιγράφονται η δομή και τα επιμέρους στάδια της Μεθόδου της Διερευνητικής Δραματοποίησης για την οργάνωση ενός ενδεικτικού θεατρικού εργαστηρίου με ερέθισμα το συγκεκριμένο έργο, αποδίδονται το περιεχόμενο, ο σκοπός και η λειτουργικότητα των Τεχνικών του εργαστηρίου και προτείνεται η λειτουργική ένταξή του στο πλαίσιο της διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης ή ξένης γλώσσας. Η *Αναφορά στον Γκρέκο* αποτελεί την πνευματική διαθήκη του Καζαντζάκη, μια που αυτή συγκεφαλαιώνει τις εμπειρίες που τον οδήγησαν στη σύνταξη της *Οδύσσειας*. Στο ανακάλυμμα αυτό του βιωμένου χωρο-χρόνου συμπλέκονται η φιλοσοφική εμβρίθεια και η ποιητική υφή του λόγου, οι φωνές του γενέθλιου τόπου και η ευρύτητα της οικουμενικής ματιάς. Από μόνη της η γραφή του Καζαντζάκη, με το ξεχωριστό, ιδιότυπο σημαίνον της και το παφλάζον σημαινόμενο παρασύρει τον αναγνώστη να εμπλακεί βιωματικά στην περιπέτεια της ανάγνωσης, να αφουγκραστεί την αναπνοή και το βουητό των λέξεων. Στη σύγχρονη προβληματική της εκπαίδευσης, η προώθηση της αυτενέργειας του μαθητή και η βελτίωση της δημιουργικής και στοχαστικοκριτικής σκέψης συνιστούν βασικά ζητούμενα. Ο ρόλος των τεχνών και ιδιαίτερα της δραματικής τέχνης στα Προγράμματα Σπουδών καθίσταται κομβικός, καθώς οι τέχνες σχετίζονται άμεσα με την καλλιέργεια της δημιουργικότητας. Η Θεατρική Αγωγή και ευρύτερα το Θέατρο στην Εκπαίδευση –με τα πορίσματα της Παιδαγωγικής του Θεάτρου– αποτελούν ερευνητικό πεδίο διαρκώς διευρυνόμενο, που αποδίδει έγκυρα διεπιστημονικά αποτελέσματα τόσο στο θεωρητικό μέρος όσο και στην έμπρακτη υπόστασή του. Τα πρώτα κεφάλαια της *Αναφοράς στον Γκρέκο* είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν ως ζώσα, εν δυνάμει δραματική ύλη, κατάλληλη να ανιχνευτεί στο πλαίσιο του Θεάτρου στην Εκπαίδευση με τη μέθοδο της διερευνητικής δραματοποίησης. Στην εργασία μας θα επικεντρωθούμε στο κεφάλαιο «Δημοτικό σχολείο». Οι προτεινόμενες για εφαρμογή τεχνικές είναι η παγωμένη εικόνα, η ανίχνευση της σκέψης και της κοινωνικής κατάστασης, η σκηνική δράση και ο αυτοσχεδιασμός, το περίγραμμα του χαρακτήρα, η καρέκλα των αποκαλύψεων, ο συλλογικός χαρακτήρας. Οι προτάσεις που αναπτύσσονται στην εργασία θα μπορούσαν να εφαρμοστούν τόσο σε εφήβους μαθητές με μητρική γλώσσα την ελληνική όσο και σε μαθητές και φοιτητές οι οποίοι διδάσκονται την ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα, και βρίσκονται σε επίπεδο προχωρημένης ελληνομάθειας. Στα αρχικά κεφάλαια της *Αναφοράς* μεταγράφονται πολιτισμικές παραστάσεις της Κρήτης του τέλους του 19ου αιώνα, κοινωνικές και οικογενειακές αξίες. Ειδικά στην περίπτωση διδασκαλίας του κειμένου σε ξενόγλωσσους σπουδαστές, το όφελος που αυτοί είναι δυνατό να αποκομίσουν έγκειται κατ' αρχάς στη δημιουργική πρόσληψη του πολιτισμικού περιεχόμενου του έργου, στην ουσιαστικότερη κατ' επέκταση επαφή με τον πολιτισμό της γλώσσας-στόχου, καθώς βέβαια και στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Πέρα από το επίπεδο της πολιτισμικής ευαισθητοποίησης, θα πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι, μέσα από την πολυμορφία τους, οι θεατροπαιδαγωγικές δραστηριότητες μπορούν να συμβάλουν στην αποτελεσματικότητα των μηχανισμών παραγωγής του λόγου, καθώς αξιοποιούν τη γραμματική του συγκεκριμένου, του περιβάλλοντος, και είναι έτσι εμφανές ότι συνάδουν κατεξοχήν με την επικοινωνιακή μέθοδο ως προς τη γλωσσική διδασκαλία.

Λέξεις-κλειδιά: Καζαντζάκης, Διερευνητική Δραματοποίηση, Παιδαγωγική του Θεάτρου, Νεοελληνική λογοτεχνία, Νέα Ελληνική γλώσσα

Η Διδασκαλία λογοτεχνικών έργων μέσα από graphic novels ως μέσο αισθητικής προσέγγισης και δίαυλος επικοινωνίας μεταξύ δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Βασιλική Τσιρεβέλου

Καθηγήτρια Φιλολόγος, Διδάκτωρ Νεοελληνικής Φιλολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
tsir.up@hotmail.com

Η διδασκαλία της λογοτεχνίας παραμένει ένα, ως εκ των ουκ άνευ, αξιοσημείωτο αντικείμενο, αλλά εγείρει πολλές δυσκολίες κατά τη διάρκεια της διδακτικής προσέγγισης στην τάξη και την πρακτική εφαρμογή της διδασκαλίας. Ορισμένες από τις δυσκολίες που παρουσιάζονται είναι η κατανόηση του μεταφορικού λόγου, των αφηγηματικών σχημάτων, η προσπέλαση των δυσκολονόητων εννοιών, η ανάγκη της πρόσληψής τους και μεταφοράς στο σύγχρονο παρόν για να επιτευχθεί η διατήρηση του αμείωτου ενδιαφέροντος, καθώς πολλά από τα λογοτεχνικά κείμενα ή αποσπάσματα που καλούνται οι εκπαιδευτικοί να διδάξουν τείνουν να θεωρούνται από τους μαθητές/μαθήτριες ως παρωχημένα. Στην παρούσα ανακοίνωση, εξετάζουμε λόγους για τους οποίους η μεταφορά και προσαρμογή λογοτεχνικών έργων σε graphic novels μπορεί να αποτελέσει μια αξιοσημείωτη πρόταση διδασκαλίας, όπως πρώτα από όλα, η απλή μορφή, που βοηθάει να μεταφέρονται τα κυριότερα μηνύματα με βάση την αφαιρετικότητα και την απλοποίηση του λόγου. Η εικόνα, ως κύριο μέσο του κόμικς, καθιστά την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου πιο εύκολη και ευχάριστη, κατά συνέπεια μαθητές/μαθήτριες προσεγγίζουν με περισσότερη διάθεση τα graphic novels, διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον τους, με αποτέλεσμα να συνδυάζεται καλύτερα η μαθησιακή διαδικασία με την αισθητική απόλαυση. Ιδιαίτερη αναφορά στην παρούσα ανακοίνωση θα γίνει στα έργα *Ζητιάνος* του Α. Καρκαβίτσα, *Η Μεγάλη Εβδομάδα του Πρεζάκη* του Μ. Καραγάτση, *Παράλαρμα* και άλλες Ιστορίες του Δ. Βουτυρά και ο *Θησαυρός της Βαγίας* της Ζ. Σαρή, τα οποία έγιναν graphic novels. Στη μελέτη του συγκεκριμένου είδους των graphic novels, που αφορά μια ξεχωριστή κατηγορία των comics, εξετάζουμε την προσαρμογή του εκάστοτε λογοτεχνικού έργου, τη διάθεση πιστότητας απέναντι στο πρωτότυπο έργο, τον τρόπο επαναδιατύπωσης, της απόδοσης των μορφών και των χαρακτήρων και της απήχησης που έχουν σε περισσότερο κόσμο, αφού το είδος των κόμικς ανταποκρίνεται σε ένα ευρύτερο ηλικιακά και πληθυσμιακά αναγνωστικό κοινό. Συνάμα, η κοινωνική και πολιτισμική διάσταση των προαναφερθέντων λογοτεχνικών έργων προσδίδει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη μεταφορά τους σε άλλο είδος. Ζητήματα που τίγονται είναι πολιτιστικά, γλωσσικά, ιστορικά, πώς αποδίδονται οι χαρακτήρες, τα νατουραλιστικά και ρεαλιστικά στοιχεία που τίθενται, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως σκηνές φτώχειας, εξαθλίωσης, πώς αποδίδονται οι σκηνές βίας, τα ίχνη της εξουσίας και εν γένει πως γίνεται η προσαρμογή και μεταφορά των παραπάνω λογοτεχνικών, εφόσον στα κόμικς δίνεται έμφαση στην αφαιρετικότητα του λόγου και την απόδοση των μορφών σε σχέδια. Τέλος, προτείνουμε ορισμένες ασκήσεις οι οποίες αναφέρονται σε δημιουργικές εργασίες, όπως, για παράδειγμα την απόδοση μια-δύο σκηνών με τον δικό τους εικαστικό και εκφραστικό τρόπο. Η προσέγγιση των λογοτεχνικών έργων μέσα από κόμικς ωθεί στη βελτίωση της αισθητικής προσέγγισης και απόλαυσης, εξασκεί τους μαθητές/μαθήτριες στην πράξη της ανάγνωσης και τους βοηθάει να γνωρίσουν αρχικά και μετέπειτα να εμβαθύνουν στην πρόσληψη των κειμένων. Συνοψίζοντας, η προσαρμογή λογοτεχνικών σε graphic novels φανερώνει τη διάθεση ανανέωσης των κειμένων, της επικαιροποίησής τους, αλλά και τις δυσκολίες πρόσληψής τους, ορίζοντας ένα νέο «κοινό» και μετατρέποντας τη διδασκαλία σε παιγνιώδη αναζήτηση.

Λέξεις-κλειδιά: graphic novel, διδασκαλία, συγκριτική λογοτεχνία, αφαιρετικότητα, προσαρμογή

Κάνοντας Ιστορία στην πόλη για την πόλη

Χρύσα Ταμίσογλου

Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

chtamisoglou@uoi.gr

Η παρούσα εισήγηση αφορά μία επισκόπηση των δράσεων που έλαβαν χώρα στο Εργαστήριο Κοινωνικών Επιστημών και Εκπαίδευσης του Π.Τ.Δ.Ε. του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και στις οποίες συμμετείχαν προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος. Ο στόχος των δράσεων ήταν διττός: η απόκτηση ιστορικών γνώσεων για το παρελθόν της πόλης των Ιωαννίνων και η παιδαγωγική αξιοποίηση αυτών μέσω του σχεδιασμού και της υλοποίησης πρωτότυπων βιωματικών δράσεων και δραστηριοτήτων για μαθητές/μαθήτριες του Δημοτικού Σχολείου. Η έναρξη των δράσεων πραγματοποιήθηκε με επιτόπιες επισκέψεις των φοιτητών/τριών σε διάφορα σημεία ιστορικού ενδιαφέροντος της πόλης. Οι επισκέψεις συνοδεύτηκαν με αναζήτηση στη βιβλιογραφία και σε αρχειακές πηγές σχετικά με την ιστορία της πόλης. Στη συνέχεια, τις ιστορικές γνώσεις που αποκόμισαν οι φοιτητές/τριες τις «μετουσίωσαν» σε βιωματικές ξεναγήσεις για παιδιά των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού, τις οποίες και υλοποίησαν με προσκεκλημένα στην πόλη σχολεία. Σε ένα επόμενο στάδιο, εστιαστήκαμε στα δημόσια γλυπτά ιστορικού ενδιαφέροντος της συγκεκριμένης πόλη και άλλων πόλεων της Ελλάδος. Μας απασχόλησε ιδιαίτερα η ταυτότητα των δημόσιων γλυπτών, τα ιστορικά γεγονότα με τα οποία συνδέονται και πώς θα μπορούσαν να αποτελέσουν τα γλυπτά εκπαιδευτικό υλικό για ενήλικους και παιδιά. Σε ένα πρώτο επίπεδο, καταγράψαμε και χαρτογραφήσαμε τα δημόσια γλυπτά δημιουργώντας μία βάση δεδομένων σε ψηφιακή μορφή, την οποία ονομάσαμε ψηφιακή γλυπτοθήκη (digital glyptothèque) και η οποία φιλοξενείται σε σχετικό ιστότοπο. Σε αυτόν, ο κάθε ενδιαφερόμενος/νη έχει τη δυνατότητα να αναζητήσει ποικίλα στοιχεία (ταυτότητα-δημιουργό-σχέση με την κοινωνία) για δημόσια γλυπτά σε κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα της χώρας μας. Η παιδαγωγική αξιοποίηση της παραπάνω ψηφιακής γλυπτοθήκης επήλθε με τη δημιουργία ακουστικών ξεναγήσεων για την πόλη των Ιωαννίνων για παιδιά και ενήλικους. Οι ακουστικές ξεναγήσεις χαρτογραφούν διαδρομές στην πόλη, στις οποίες ο ενδιαφερόμενος/νη μπορεί είτε μέσω περιπάτου είτε μέσω ψηφιακής περιήγησης να ξεναγηθεί σε σημεία της πόλης και να γνωρίσει τα δημόσια γλυπτά ιστορικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα, αναγνωρίζοντας τη σημασία του παιχνιδιού στην εκπαιδευτική διαδικασία, δημιουργήθηκαν επιτραπέζια εκπαιδευτικά παιχνίδια. Στόχος των επιτραπέζιων παιχνιδιών ήταν, πέρα από την απόκτηση ιστορικών γνώσεων, να καλλιεργηθούν αξίες (π.χ. της προσφοράς στην τοπική κοινωνία, της ευεργεσίας) και κατάλληλες συμπεριφορές (π.χ. δράση κατά του βανδαλισμού των δημοσίων γλυπτών). Τα επιτραπέζια παιχνίδια διαχύθηκαν σε σχολικές μονάδες της πόλης και εντάχθηκαν στη διδασκαλία της Ιστορίας. Ένα άλλο πεδίο ενασχόλησης αποτέλεσαν βιωματικές δράσεις με τη μορφή κυνηγού θησαυρού σε διάφορα σημεία της πόλης. Σε αυτές γονείς, εκπαιδευτικοί και μαθητές/τριες, με την καθοδήγηση των φοιτητών/τριών, κλήθηκαν να εντοπίσουν και να ανακαλύψουν τους «θησαυρούς» που κρύβει το παρελθόν της πόλης των Ιωαννίνων. Τέλος, οι παραπάνω δράσεις και δραστηριότητες συνδέθηκαν με ερευνητική διαδικασία, προκειμένου να υπάρξει ανατροφοδότηση επί αυτών από παιδιά, εκπαιδευτικούς και γονείς. Ανάλογη έρευνα διεξήχθη και για τα οφέλη που αποκόμισαν οι φοιτητές/τριες από τις δράσεις. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων περιλαμβάνονται στην παρούσα εισήγηση, τονίζοντας τη σημασία του να κάνεις ιστορία στην πόλη για την πόλη, στο πλαίσιο της ιστορικής εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: Διδασκαλία της Ιστορίας, Ιστορική Εκπαίδευση, Διδακτική της Ιστορίας, Σχολική Ιστορία

Η διδακτική αξιοποίηση των μουσειοσκευών για την ανάπτυξη της ιστορικής αντίληψης των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση

Δρ. Μαρίνα Μπάντιου

Διδάσκουσα Διδακτικής της Ιστορίας και Προφορικής Ιστορίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

mbantiou@hotmail.com

Με βάση το Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση η διδασκαλία στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού ανήκει ως υποενότητα στη θεματική ενότητα «Κοινωνικές Επιστήμες» στο Β΄ Θεματικό Πεδίο «Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία» (ΦΕΚ, 10.02.2023, αρ. φ. 687). Στόχοι είναι η κατανόηση της ανθρώπινης δράσης, η εξοικείωση των παιδιών με την έννοια του χρόνου, η ανάπτυξη ιστορικής αντίληψης και η γνωριμία των παιδιών με συνήθειες, ήθη, έθιμα και παραδόσεις. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να ενθαρρύνουν και να υποστηρίξουν τα νήπια στη διαδικασία εξερεύνησης και ανακάλυψης πτυχών της ιστορίας από την αρχαιότητα έως τη σύγχρονη εποχή. Η κατανόηση γεγονότων και ανθρώπων του παρελθόντος και η σημασία τους, δίνει στα παιδιά μια καλύτερη εικόνα του κόσμου γύρω τους. Η παρούσα μελέτη εστιάζει στη διδακτική αξιοποίηση των μουσειοσκευών για την ανάπτυξη της ιστορικής αντίληψης των παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση. Οι μουσειοσκευές ή μουσειοβαλίτσες αποτελούν κινητά εκπαιδευτικά προγράμματα με συλλογές αντικειμένων με συγκεκριμένη θεματική ενότητα και ενημερωτικό υλικό με προτάσεις δραστηριοτήτων, οι οποίες διατίθενται για δανεισμό από τα μουσεία σε σχολεία δωρεάν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι μουσειοσκευές του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, οι οποίες «σχεδιάστηκαν για να φέρουν πιο κοντά τον κόσμο του Μουσείου στα παιδιά και στους εκπαιδευτικούς» και καλύπτουν θεματικές όπως η καθημερινή ζωή, η διατροφή, το ένδυμα και τα παιχνίδια στην Αρχαία Ελλάδα. Το κύριο ερευνητικό ερώτημα της παρούσης μελέτης είναι το πως μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι μουσειοσκευές αποτελεσματικά ως εκπαιδευτικά εργαλεία για την προσέγγιση της Ιστορίας στο νηπιαγωγείο, ώστε μέσα από τα εκάστοτε αντικείμενα των μουσειοσκευών οι εκπαιδευτικοί να βοηθήσουν τα παιδιά να αναπτύξουν ιστορική αντίληψη και να καλλιεργήσουν παράλληλα την ιστορική σκέψη. Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αναδειχθεί ο ρόλος των μουσειοσκευών για την ενίσχυση της ιστορικής αντίληψης των νηπίων και να αξιολογηθούν οι ανάγκες και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στην ενσωμάτωση των μουσειοσκευών στο μαθησιακό περιβάλλον του νηπιαγωγείου. Η έρευνα βασίζεται σε μία συνδυασμένη μεθοδολογία που περιλαμβάνει ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, χρήση ερωτηματολογίου, παρατήρηση καθώς και συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς. Αρχικά μέσα από την παρατήρηση ενδεικτικών τάξεων νηπιαγωγείου, οι οποίες χρησιμοποίησαν μουσειοσκευές για την προσέγγιση της Ιστορίας, καταγράφεται η θεματική των μουσειοσκευών και ο τρόπος που οι εκπαιδευτικοί τις εισήγαγαν και τις χρησιμοποίησαν στην τάξη. Επιπλέον μέσω ερωτηματολογίου με κλειστού και ανοικτού τύπου ερωτήσεις, τα υποκείμενα του δείγματος (εν ενεργεία νηπιαγωγοί) απαντούν ερωτήσεις για την προσέγγιση των μουσειοσκευών, τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις τους για την αποτελεσματικότητα αυτής της μεθόδου στην ανάπτυξη ιστορικής αντίληψης. Επίσης μέσω αυτών των μεθόδων αξιολογούνται οι ανάγκες και οι προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι εκπαιδευτικοί στην ενσωμάτωση των μουσειοσκευών στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου. Η μελέτη αναμένεται να συμβάλει στην ανάδειξη μίας πρακτικής διδασκαλίας της Ιστορίας, η οποία προωθεί τη βιωματική, ενεργητική και συνεργατική μάθηση και συμβάλλει στην ισχυροποίηση του δεσμού σχολείου-μουσείου μέσα από την διδακτική αξιοποίηση των μουσειοσκευών. Η ενθάρρυνση της περιέργειας, της ανακάλυψης και της κριτικής σκέψης μέσω των μουσειοσκευών μπορεί να οδηγήσει στην ανάπτυξη της ιστορικής κατανόησης και της καλλιέργειας της ιστορικής σκέψης στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, ενισχύοντας έτσι την εκπαιδευτική εμπειρία και το ενδιαφέρον τους για τη διερεύνηση του παρελθόντος.

Οι σατιρικοί χάρτες και η εκπαιδευτική τους αξιοποίηση στη διδασκαλία της σχολικής ιστορίας

Αντιγόνη Τοσουνίδου

ΠΕ02, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

antigonit1997@yahoo.gr

Χρύσα Ταμίσογλου

Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

chtamisoglou@uoi.gr

Τα επιστημονικά πεδία της Ιστορίας και της Γεωγραφίας συχνά τέμνονται, σε σημείο που να θεωρούνται αρκετές φορές ως αλληλοεξαρτώμενα. Η γεωγραφία ενός χώρου/τόπου επιδρά στην ανθρώπινη δραστηριότητα μέσα στο χρόνο, ενώ η τελευταία επιδρά στη διαμόρφωση της γεωγραφίας του εκάστοτε τόπου/χώρου. Η Χαρτογραφία, ως κλάδος της Γεωγραφίας, αποτελεί έναν τέτοιο πεδίο συνεύρεσης. Πιο συγκεκριμένα, οι χάρτες αποτελούν μία απόδειξη της σύζευξης των δύο επιστημονικών χώρων μια και αποτελούν παράγωγα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το γεωγραφικό τόπο και τοπίο. Παράλληλα, συνιστούν ένα χρήσιμο εργαλείο για τη διδακτική προσέγγιση των επιστημών αυτών σε επίπεδο σχολικής εκπαίδευσης. Οι σατιρικοί χάρτες αποτελούν μία ιδιαίτερη κατηγορία χαρτών, η οποία -αν και η παραγωγή τους εξακολουθεί- άνθισε κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι. Ως είδος, πέρα από την αναπαράσταση του γεωγραφικού χώρου και των μεταβολών του, συμπυκνώνει πλήθος ιστορικών πληροφοριών και γεγονότων μέσα από τη χρήση προσεκτικά επιλεγμένων εικονικών στοιχείων βασισμένων στη σάτιρα και το χιούμορ. Τα σατιρικά αυτά στοιχεία καθιστούν το είδος αυτό των χαρτών ιδιαίτερα ελκυστικό και αξιοποιήσιμο ακόμα και από μικρούς σε ηλικία αναγνώστες τους. Από παιδαγωγική άποψη, οι τρέχουσες πρακτικές και έρευνες δείχνουν ισχυρή υποστήριξη και τάση για την χρήση του χιούμορ ως εκπαιδευτικού εργαλείου για τη δημιουργία ενός ευχάριστου μαθησιακού κλίματος. Ως εκ τούτου, η χρήση των σατιρικών χαρτών στη διδασκαλία της ιστορίας μπορεί να ενισχύσει τις μαθησιακές εμπειρίες προωθώντας την ιστορική κριτική σκέψη, τη διαθεματική μάθηση, την πολιτισμική ευαισθητοποίηση, τον γραμματισμό στα μέσα ενημέρωσης, την ενεργή εμπλοκή και την ιστορική κατανόηση και την τόνωση του ενδιαφέροντος των μαθητών για τα γεγονότα του παρελθόντος. Για τους λόγους αυτούς σατιρικοί χάρτες έχουν ενσωματωθεί και στα σχολικά εγχειρίδια ιστορίας του Δημοτικού Σχολείου. Η παρούσα εργασία ασχολείται με την ενσωμάτωση και την αξιοποίηση των σατιρικών χαρτών στο πλαίσιο της διδασκαλίας της σχολικής ιστορίας. Εξετάζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ποιότητες του εν λόγω είδους χαρτών και τον τρόπο με τον οποίο αυτά θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στη σχολική τάξη για να προάγουν την ιστορική γνώση και την ιστορική συνείδηση. Σχολιάζει τους τρόπους εμπλοκής των μαθητών/τριών με τους σατιρικούς χάρτες ως μία πρωτογενή πηγή του παρελθόντος, τις απόψεις των μαθητών/τριών σχετικά με τη χρήση τους στο μάθημα της ιστορίας, και τη συμβολή τους στην κατανόηση ιστορικών γεγονότων και φαινομένων. Τα παραπάνω εξάγονται από και διανθίζονται με εμπειρικά δεδομένα από έρευνα η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη και αφορά την εκπαιδευτική αξιοποίηση των σατιρικών χαρτών στο μάθημα της Ιστορίας σε μαθητές/τριες Δημοτικού.

Λέξεις-κλειδιά: Διδασκαλία της Ιστορίας, Χαρτογραφία, Σατιρικοί χάρτες, Σχολική Ιστορία

Σχολική Παιδαγωγική

Παιδαγωγική: Μία επιστήμη υπό αμφισβήτηση

Δέσποινα Καρακατσάνη

Καθηγήτρια Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Παυλίνα Νικολοπούλου

Ε.Δι.Π., Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

panapan0812@gmail.com

Η Παιδαγωγική εγκαθιδρύθηκε ως ανεξάρτητος επιστημονικός κλάδος, στην Ελλάδα, στο ακαδημαϊκό πλαίσιο του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο τέλος του 19ου αιώνα, για να συμβάλει στην υλοποίηση ενός φιλόδοξου πολιτικού σχεδίου: την ανάπτυξη και διεύρυνση ενός αστικού ελληνικού έθνους-κράτους. Η ανάδυσή της ως επιστήμης στον ελλαδικό χώρο ήταν κυρίως αποτέλεσμα πολιτικής θέλησης και σε πολύ μικρότερο βαθμό απαίτηση της ακαδημαϊκής κοινότητας ή των επαγγελματικών χώρων. Στενά συνδεδεμένη με πολιτικά διακυβεύματα από την πρώτη στιγμή της ύπαρξής της αντιμετώπισε την αμφισβήτηση της από τον ακαδημαϊκό κόσμο ως αυτόνομος επιστημονικός κλάδος. Επειδή η ικανότητα της να ανταποκριθεί στις κοινωνικοπολιτικές ανάγκες και απαιτήσεις καθοριζόταν από την ύπαρξη μιας ποιοτικής επιστημονικής έρευνας που θα αναπτυσσόταν στο σύνολο του ευρύτατου πεδίου της και δεν θα υπόκειντο αποκλειστικά και μόνο σε εξωτερικές επιταγές για αποτελεσματικότητα, το πρόβλημα της παραγωγής έγκυρων και ελέγξιμων από την επιστημονική κοινότητα παιδαγωγικών γνώσεων τέθηκε από την αρχή σχεδόν της προσπάθειάς της να συγκροτηθεί σε ανεξάρτητο επιστημονικό κλάδο. Το πρόβλημα αυτό παραμένει και σήμερα επίκαιρο. Στην ανακοίνωσή μας θα παρουσιάσουμε τις σημαντικότερες προσπάθειες νομιμοποίησης της Παιδαγωγικής και τις αντιστάσεις που συνάντησαν κατά την διάρκεια του προηγούμενου αιώνα και θα εξετάσουμε την θέση που επιφυλάσσεται σήμερα τόσο από τον κόσμο της διοίκησης και τους επαγγελματικούς κλάδους όσο και από την ακαδημαϊκή κοινότητα στην Παιδαγωγική επιστήμη. Για την ανακοίνωσή μας έχουμε χρησιμοποιήσει πρωτογενείς πηγές που απόκεινται στο Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών, όσο και εκτεταμένη εργογραφία και βιβλιογραφία.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδαγωγική, ιστορία, επιστήμη

Παιδαγωγικά προτάγματα του 21ου αιώνα και οι αποτυπώσεις τους στην αναδυόμενη εκπαιδευτική θεωρία των εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών

Ευαγγελία Φρυδάκη

Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

efrydaki@eds.uoa.gr

Μαρία Μαμούρα

Επίκουρη Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

mmamoura@eds.uoa.gr

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, πολλά παιδαγωγικά προτάγματα του 21ου αιώνα ορίζονται από τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη διδασκαλία στη μάθηση.

επικεντρώνονται λοιπόν σε παιδαγωγικές πρακτικές που εξειδικεύουν και επεκτείνουν τη μαθητοκεντρική στροφή του όψιμου 20^{ου} αιώνα, με τις έννοιες και τις πρακτικές των πολυγραμματισμών, ειδικά του ψηφιακού γραμματισμού, της ενσώματης και της διά βίου μάθησης κλπ. Ταυτόχρονα, αναπτύσσονται ευρύτερα εκπαιδευτικά ρεύματα: η εκπαίδευση για την ιδιότητα του πολίτη, η συμπερίληψη κάθε μορφής διαφορετικότητας, ενώ δεν απουσιάζουν οι λογικές του μάνατζμεντ και η ψυχολογικοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής και πρακτικής, κυρίως μέσα από την υπερανάπτυξη του ρεύματος της Θετικής Ψυχολογίας. Οι υποκείμενοι θεωρητικοί λόγοι, καθώς και οι σκοποί της εκπαίδευσης που αυτά τα προτάγματα εγγράφουν, είναι διαφορετικοί και μερικές φορές αντικρουόμενοι. Λ.χ., η νέα σύλληψη για τον γραμματισμό μπορεί να απηχεί το θεμέλιο δόγμα της κοινωνικοπολιτισμικής μάθησης (Vygotsky, 1978), αλλά ταυτόχρονα μπορεί να υπηρετήσει τα υπάρχοντα πλαίσια λογοδοσίας, τον περιορισμό των απαιτήσεων σε στενές και μετρήσιμες ακαδημαϊκές δεξιότητες, και την ατομική επιτυχία με όρους ανταγωνισμού· δηλαδή τις αξίες της τεχνοκρατικής εκπαίδευσης, της επιχειρηματικότητας και της ελεύθερης αγοράς (Gutiérrez, 2009). Αυτή η δυαδικότητα υποδηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί κατακλύζονται από αμφίσημα μηνύματα σχετικά με τη φύση και τον σκοπό της εκπαίδευσης στον 21ο αιώνα, χωρίς ωστόσο να έχουν εξοικειωθεί, στη διάρκεια των σπουδών τους, με τα νέα παιδαγωγικά προτάγματα. Αντίθετα, οι εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί έχουν μια επαρκέστερη εξοικείωση με αυτά μέσα από τα Προγράμματα Σπουδών. Με το σκεπτικό αυτό, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση της αναδυόμενης «εκπαιδευτικής θεωρίας» των τελειόφοιτων εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μετά την πρακτική τους άσκηση διάρκειας δύο εξαμήνων. Συγκεκριμένα, η έρευνα εστιάζει στο να αναδείξει α) αν στον αναστοχαστικό λόγο που εκφέρουν μετά την πρακτική τους αναδύεται ή όχι κάποια εκπαιδευτική θεωρία και β) ποια από τα παιδαγωγικά προτάγματα του 21^{ου} αιώνα αποτυπώνονται στη θεωρία τους και με ποιον τρόπο δείχνουν να έχουν σημασιοδοτήσει οι ίδιοι. Τα δεδομένα που αναλύθηκαν ήταν, καταρχάς, τα αναστοχαστικά δοκίμια 25 εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών πάνω στην πρακτική τους άσκηση. Τα δοκίμια αυτά είναι δομημένα στους άξονες της περιγραφής δύο διδακτικών ωρών, όπως σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν από τους ίδιους, και του αναστοχασμού τους μετά την ολοκλήρωσή τους. Αναλύθηκε, επίσης, ο απομαγνητοφωνημένος λόγος 15 από τους/τις προηγούμενους/ες που συμμετείχαν σε ομάδα εστίασης. Συμπληρωματικά, ελήφθη υπόψη η βιβλιογραφία που ο/η κάθε εκπαιδευόμενος/η εκπαιδευτικός ανέφερε στο δοκίμιό του. Από την ανάλυση των δεδομένων, προέκυψαν τέσσερα μοτίβα που αντιστοιχούν σε τέσσερα προφίλ εκπαιδευόμενων εκπαιδευτικών, όσον αφορά την αναδυόμενη εκπαιδευτική τους θεωρία: α) η αντίσταση στη θεωρία, β) ο εκλεκτικισμός, γ) η ψυχολογικοποίηση της εκπαιδευτικής θεωρίας και δ) η «επίπονη» αναστοχαστική ανάδυση μιας ουσιαστικά μαθητοκεντρικής εκπαιδευτικής θεωρίας. Η εργασία περιγράφει τα χαρακτηριστικά των κατηγοριών αυτών και συζητά τις πιθανές συνέπειες και τις μετατοπίσεις που υποδηλώνουν τα ευρήματα όσον αφορά τις αντιλήψεις των υποκειμένων για τον εκπαιδευτικό ρόλο και το εκπαιδευτικό έργο.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδαγωγικά προτάγματα, 21^{ος} αιώνας, εκπαιδευτική Θεωρία, εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί

Το προφίλ του/της αποτελεσματικού εκπαιδευτικού: Απόψεις μελλοντικών εκπαιδευτικών

Μαρία-Ελένη Δασούλα

ΠΕ70, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

marilenadasoula@gmail.com

Χρύσα Ταμίσογλου

Ε.Δι.Π., Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

chtamisoglou@uoi.gr

Σύμφωνα με την τρέχουσα βιβλιογραφία, ο/η αποτελεσματικός εκπαιδευτικός αποτελεί ζητούμενο για όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και διακρίνεται από ορισμένα χαρακτηριστικά. Αυτά σχετίζονται με την προσωπικότητα, τις γνώσεις και τις ικανότητές του/της. Πιο συγκεκριμένα, πρόσφατες έρευνες έδειξαν ότι ένας/μία αποτελεσματικός/ή εκπαιδευτικός οφείλει να μεταδίδει στους μαθητές/μαθήτριες γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες, που θα τους/τις βοηθήσουν να μεταβάλουν τη συμπεριφορά τους. Ο εν λόγω εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι σε θέση να σχεδιάζει ένα αποτελεσματικό μάθημα, να διευκολύνει τους μαθητές/μαθήτριες στη μάθηση αξιοποιώντας καταλλήλως ποικίλα εκπαιδευτικά μέσα και υλικά, να παρέχει εξατομικευμένη υποστήριξη, να παρακινεί και να επιβραβεύει τους μαθητές/μαθήτριες και να αξιώνει από όλους/όλες ανεξαιρέτως υψηλές προσδοκίες καλλιεργώντας ένα κλίμα αποδοχής στην τάξη. Στα χαρακτηριστικά του/της αποτελεσματικού/ής εκπαιδευτικού συγκαταλέγονται η ενσυναίσθηση, η ειλικρίνεια, ο σεβασμός, το χιούμορ, η εμπιστοσύνη και το αίσθημα του καθήκοντος. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η δια βίου μάθηση και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για τη συνεχή επαγγελματική και προσωπική ανάπτυξή τους, καθώς και η δυνατότητα προσαρμογής τους στις σύγχρονες προκλήσεις. Τέλος, ο/η αποτελεσματικός/ή εκπαιδευτικός αναμένεται να είναι ικανός/ή να συνεργάζεται με τους μαθητές/μαθήτριες, τους γονείς, την ηγεσία και τον σύλλογο διδασκόντων, ώστε να παράγει τα μέγιστα μαθησιακά αποτελέσματα για τους μαθητές/μαθήτριες. Η συγκεκριμένη εισήγηση αφορά μία εν εξελίξει έρευνα η οποία επικεντρώνεται στους/στις μελλοντικούς εκπαιδευτικούς και συγκεκριμένα σε τελειόφοιτους φοιτητές/φοιτήτριες Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης και Τμήματος Φιλολογίας. Φιλοδοξία της παρούσας έρευνας είναι: α. να διερευνηθεί πώς αντιλαμβάνονται οι τελειόφοιτοι/τες φοιτητές/τριες το προφίλ του/της αποτελεσματικού/ής εκπαιδευτικού, δεδομένου ότι σύντομα θα κληθούν να στελεχώσουν τις σχολικές μονάδες β. σε ποια σημεία οι απόψεις τους συγκλίνουν ή αποκλίνουν από τις θεωρητικές μελέτες και σε ποιο βαθμό και γ. εάν και πώς οι προπτυχιακές σπουδές τους επενδύουν στη συγκρότηση ενός/μίας αποτελεσματικού/κής μελλοντικού εκπαιδευτικού. Η συμβολή της έρευνας έγκειται στο γεγονός ότι μελετά την οπτική γωνία, όχι των εν ενεργεία εκπαιδευτικών- με την οποία πολλές έρευνες έχουν ασχοληθεί-, αλλά των μελλοντικών εκπαιδευτικών και την ετοιμότητά τους για την άσκηση ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού έργου. Η διερεύνηση και η σύγκριση απόψεων μελλοντικών εκπαιδευτικών που προορίζονται να απασχοληθούν σε διαφορετικές βαθμίδες εκπαίδευσης, αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό σημείο της μελέτης.

Λέξεις-κλειδιά: Αποτελεσματικότητα, αποτελεσματικός εκπαιδευτικός, μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, αποτελεσματικό Σχολείο

Προφίλ εκπαιδευτικών στην προσχολική ηλικία σε σχέση με την Καινοτομική Εργασιακή Συμπεριφορά, την Επαγγελματική Εξουθένωση και τους Δυσλειτουργικούς Μύθους

Άγγελος Γκοντέλος

PhD, Διδάσκων Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

agkontelos@gmail.com

Δημήτριος Σταμοβλάσης

Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

stadi@edlit.auth.gr

Οι ατομικές πεποιθήσεις είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την κατανόηση της ανθρώπινης δράσης και συμπεριφοράς. Κάποιες από αυτές, όπως οι Δυσλειτουργικοί Μύθοι και η Επαγγελματική Εξουθένωση, επηρεάζουν κάθε μαθησιακή και κοινωνική δραστηριότητα εντός του σχολικού πλαισίου, εφόσον λειτουργούν -κυρίως- ως ανασταλτικοί παράγοντες

ανάπτυξης, ατομικής και συλλογικής. Οι πρώτες σχετίζονται με την έμφυτη τάση των ανθρώπων να ακολουθούν συνήθειες και συμπεριφορές που δεν υπαγορεύονται αυστηρά από τη λογική και δύναται να χαρακτηριστούν ως απόρροια των παράλογων πεποιθήσεων, από τις οποίες διακατέχεται το άτομο. Οι δεύτερες, που είναι αντικείμενο μελέτης της Θεωρίας Εργασιακών Απαιτήσεων-Πόρων, αφορούν στα επαγγελματικά χαρακτηριστικά και επιδρούν διαφορετικά στην ευημερία των εργαζόμενων, στις απαιτήσεις και τους εργασιακούς πόρους. Η παρούσα μελέτη έχει στόχο να διερευνήσει τον ρόλο των προαναφερθεισών μεταβλητών συνεξετάζοντας την Καινοτομική Εργασιακή Συμπεριφορά των εκπαιδευτικών, μια επαναλαμβανόμενη διαδικασία πολλών σταδίων, προσανατολισμένη στην εφαρμογή νέων ιδεών στο σχολικό γίγνεσθαι. Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 337 εκπαιδευτικοί της προσχολικής ηλικίας, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια αυτοαναφοράς. Στα εμπειρικά δεδομένα εφαρμόστηκε η ανάλυση συστάδων (two-step cluster analysis), από την οποία αναδείχθηκαν πέντε διαφορετικά προφίλ των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα χαρακτηρίζονται ερμηνεύσιμα στο πλαίσιο των σύγχρονων θεωριών της οργανωσιακής ψυχολογίας και διοίκησης, ενώ είναι αξιοποιήσιμα από τα στελέχη της εκπαίδευσης για την βελτίωση του σχολικού κλίματος και της απόδοσης των εκπαιδευτικών.

Λέξεις-κλειδιά: Δυσλειτουργικοί Μύθοι, επαγγελματική εξουθένωση, καινοτομική Εργασιακή συμπεριφορά, ανάλυση συστάδων

Πρακτική άσκηση μελλοντικών εκπαιδευτικών και διαμόρφωση επαγγελματικής ταυτότητας

Μαριλένα Ζώη

Καθηγήτρια γερμανικών, Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

marilynzoi@hotmail.com

Η ταυτότητα αποδίδεται με διαφορετικές έννοιες στη βιβλιογραφία. Το κοινό που έχουν αυτές οι έννοιες είναι η ιδέα ότι η ταυτότητα δεν είναι ένα σταθερό χαρακτηριστικό ενός ατόμου, αλλά ένα σχεσιακό φαινόμενο. Η ταυτότητα του εκπαιδευτικού θεωρείται επίσης ως μια ρευστή έννοια, η οποία δεν μπορεί να γίνει άμεσα αντιληπτή. Κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, οι υποψήφιοι δάσκαλοι γίνονται πιο στοχαστικοί και αρχίζουν να αναπτύσσουν μια σταθερή ταυτότητα εκπαιδευτικού που θα τους υποστηρίξει στο μελλοντικό τους επάγγελμα. Την τελευταία πενταετία έχουν υλοποιηθεί αρκετές μελέτες σχετικά με την Πρακτική Άσκηση και τη διαμόρφωση της επαγγελματικής ταυτότητας του εκπαιδευτικού. Η παρούσα συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση έχει ως στόχο την αποτύπωση και ανάδειξη των στοιχείων της Πρακτικής Άσκησης που ασκούν επιρροή στην επαγγελματική ταυτότητα των μελλοντικών εκπαιδευτικών. Η αναζήτηση πραγματοποιήθηκε στις ακαδημαϊκές βάσεις δεδομένων και μηχανές αναζήτησης SCOPUS, ERIC, Google Scholar, με βάση τον ακόλουθο αλγόριθμο των λέξεων-κλειδίων: (Practice OR practicum) AND (student teachers OR pre-service teachers) AND (professional identity). Από τα 400 αποτελέσματα που εντοπίστηκαν, αποκλείστηκαν οι δημοσιεύσεις που πραγματεύονταν Πρακτικές Ασκήσεις της περιόδου του COVID-19 και Ασκήσεις από απόσταση. Οι περισσότερες έρευνες διαπιστώθηκε ότι ασχολούνται με την επιρροή που ασκεί η Πρακτική Άσκηση στις αντιλήψεις των μελλοντικών εκπαιδευτικών για τον εαυτό τους και την τάξη καθώς και τους υποστηρικτικούς μηχανισμούς. Αρκετές μελέτες διερευνούν τα συναισθήματα, τις εντάσεις και τα διλήμματα που αντιμετώπισαν οι συμμετέχοντες κατά την Πρακτική τους Άσκηση. Τα παραπάνω αποτελέσματα οδηγούν στην ανάγκη για διερεύνηση των παραγόντων της Πρακτικής Άσκησης που συμβάλλουν στη διαμόρφωση θετικής επαγγελματικής ταυτότητας στους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς.

Λέξεις-κλειδιά: πρακτική άσκηση, μελλοντικοί εκπαιδευτικοί, επαγγελματική ταυτότητα

Η παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών μαθημάτων: Μια συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση

Ρόζα Πλαστήρα

Εκπαιδευτικός Εικαστικός

ΠΕ 08, Υποψήφια Διδάκτωρ, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ο ρόλος των τεχνών στο σχολείο είναι καθοριστικός για την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών/τριών, προάγοντας την αυτοέκφραση και εξωτερίκευση των συναισθημάτων τους, μεταλαμπαδεύοντας γνώσεις τεχνικής και αισθητικής φύσεως, καλλιεργώντας δεξιότητες όπως η κριτική και δημιουργική σκέψη, και διαμορφώνοντας στάσεις όπως η συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και ο σεβασμός της διαφορετικότητας. Βασική προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, είναι η ετοιμότητα των εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών, η κατάρτιση των οποίων αποτελεί έναν από τους κυριότερους τομείς που χρήζουν βελτίωσης προκειμένου να δημιουργηθεί ένα δημιουργικό περιβάλλον μάθησης (ΚΕΑ European Affairs, 2009). Η παρούσα μελέτη διερευνά το εύρος της επαγγελματικής γνώσης που οφείλουν να κατέχουν οι εκπαιδευτικοί καλλιτεχνικών μαθημάτων, προκειμένου να ανταπεξέλθουν με επάρκεια στον ρόλο τους. Για τον εντοπισμό των εν λόγω εφοδίων, πραγματοποιήθηκε μια συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση σε συγκεκριμένες βάσεις δεδομένων (Scopus, ERIC, Google Scholar) για το χρονικό διάστημα 2009-2023. Ως ευρωπαϊκό έτος δημιουργικότητας και καινοτομίας, το 2009 αποτέλεσε εφελθτήριο για την καταγραφή των απαραίτητων ικανοτήτων για την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Eurydice, 2009), ενώ την ίδια χρονιά, από την Ένωση Καλλιτεχνικής Εκπαίδευσης των Ηνωμένων Πολιτειών ορίστηκαν “τα επαγγελματικά πρότυπα”, σύμφωνα με τα οποία οφείλουν να διαρθρώνονται τα προγράμματα σπουδών των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, στα οποία ανατίθεται η προετοιμασία των εν λόγω επαγγελματιών (NAEA, 2009). Η αναζήτηση στις βάσεις δεδομένων επέστρεψε συνολικά 1575 αποτελέσματα. Ακολούθησε η διαδικασία επιλογής βάσει των κριτηρίων εισδοχής που ορίστηκαν. Ειδικότερα, οι έρευνες έπρεπε να είναι εμπειρικές, δημοσιευμένες σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και γραμμένες στην αγγλική γλώσσα. Επίσης, προτιμήθηκε να αφορούν αποκλειστικά το γνωστικό αντικείμενο των καλλιτεχνικών/εικαστικών και όχι άλλων - συναφών με τις τέχνες κλάδων όπως η μουσική και το θέατρο. Με βάση τις παραπάνω παραμέτρους εντοπίστηκαν 77 άρθρα, η διεξοδική μελέτη των οποίων οδήγησε στην επιλογή 19 συνολικά ερευνών. Από τη σύνθεση και συλλογική ανάλυση των ερευνών, αναδείχθηκε ότι βασική προϋπόθεση για την επάρκεια των εκπαιδευτικών καλλιτεχνικών, αποτελεί η πρόσκτηση ενός ευρέος φάσματος καλλιτεχνικών, αισθητικών, παιδαγωγικών, διδακτικών, μεθοδολογικών, και επικοινωνιακών ικανοτήτων. Ωστόσο, οι διαφορετικές πολιτικές πρόσληψης που υιοθετούνται για την επιλογή των εν λόγω επαγγελματιών, με την έμφαση να δίνεται άλλοτε στην εξειδίκευσή τους στις τέχνες και άλλοτε στην παιδαγωγική επιστήμη, οδηγούν σε μια δυσαρμονία ως προς την απόκτηση όλων των παραπάνω εφοδίων σε επίπεδο αρχικής εκπαίδευσης. Ειδικότερα, οι απόφοιτοι παιδαγωγικών τμημάτων στους οποίους ανατίθεται η διδασκαλία των εικαστικών συχνά δεν είναι εξοικειωμένοι με τις πτυχές της αντίστοιχης με το αντικείμενο διδασκαλίας επιστήμης, οι απόφοιτοι σχολών καλών τεχνών αντιμετωπίζουν δυσκολίες αναφορικά με την παιδαγωγική προσέγγιση του γνωστικού αντικειμένου, ενώ οι απόφοιτοι τμημάτων που εστιάζουν αποκλειστικά στην προετοιμασία εκπαιδευτικών των τεχνών δυσκολεύονται να προσδιορίσουν με σαφήνεια την επαγγελματική τους ταυτότητα. Με βάση τον παραπάνω διαχωρισμό οι δάσκαλοι γενικής παιδείας έχουν μεγαλύτερη ευελιξία ως προς τις παιδαγωγικές και διδακτικές επιλογές για τη διδασκαλία των εικαστικών, ενώ οι εκπαιδευτικοί των δύο άλλων κατηγοριών, αντιλαμβανόμενοι την τέχνη ως ζωτικό κομμάτι της ταυτότητάς τους, εμφανίζουν πιο ισχυρά κίνητρα κατά την είσοδό τους στο επάγγελμα, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στον αναστοχασμό και αναζητούν πιο συχνά ευκαιρίες επαγγελματικής ανάπτυξης. Τέλος, φάνηκε ότι οι διαδικασίες

αξιολόγησης και η έλλειψη πόρων αποτελούν τις σοβαρότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί καλλιτεχνικών μαθημάτων τόσο κατά την προετοιμασία τους όσο και κατά την υπηρετήση.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαιδευτικός καλλιτεχνικών, Παιδαγωγική κατάρτιση, Επάρκεια, Ετοιμότητα, Επαγγελματική ταυτότητα

Αλλαγή κουλτούρας μέσα από τη δημιουργία επαγγελματικής κοινότητας μάθησης: Μια μελέτη περίπτωσης εφαρμογής της πολιτικής επαγγελματικής μάθησης σε ένα μικρό σχολείο της υπαίθρου στην Κύπρο

Μαριάννα Φωκαΐδου

PhD, Βοηθός Διευθύντρια Δημοτικού Σχολείου, Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας

mfokaidou@cytanet.com.cy

Παυλίνα Χατζηθεοδούλου-Λοϊζίδου

PhD, Προϊσταμένη Τομέα Επιμόρφωσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου

hadjitheodoulou.p@cyearn.pi.ac.cy

Σκοπός της παρουσίασης είναι η βαθύτερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο ένα μικρό σχολείο της υπαίθρου στην Κύπρο λειτούργησε ως επαγγελματική κοινότητα μάθησης με έμφαση στην διαμόρφωση της σχολικής κουλτούρας και την αλλαγή συγκεκριμένων πτυχών της σχολικής ζωής εφαρμόζοντας του βασικούς άξονες και το σκεπτικό της πολιτικής για την επαγγελματική μάθηση των εκπαιδευτικών. Ακολουθήθηκε κυκλική πορεία επαγγελματικής μάθησης για δημιουργία μιας επαγγελματικής κοινότητας μάθησης (Darling-Hammond et al, 2009; Woodland, 2106) προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του σχολείου. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω αναστοχαστικών ημερολογίων και ημιδομημένων συνεντεύξεων χρησιμοποιώντας θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων. Η ανάλυση αποκάλυψε τη σημασία του καθορισμού ενός κοινού στόχου στο σχολικό πλαίσιο και τον ρόλο της διεύθυνσης στη μετατροπή μιας μικρής ομάδας εκπαιδευτικών σε κοινότητα μάθησης. Η μελέτη περίπτωσης αποκάλυψε τη σημασία των δραστηριοτήτων επαγγελματικής μάθησης από τη βάση προς την κορυφή που ευθυγραμμίζουν τις ανάγκες του διδακτικού προσωπικού με τις ανάγκες και το συγκείμενο του σχολείου. Οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο του μικρού αγροτικού σχολείου και ενθαρρυμένοι από την πρωτοβουλία της διεύθυνσης, σταδιακά έγιναν κοινότητα και πέτυχαν την αλλαγή κουλτούρας. Βελτίωσαν την πρακτική του σχολείου και της τάξης, είδαν τον αντίκτυπο που είχε η δική τους μάθηση στα παιδιά του σχολείου, τους γονείς και τους άλλους εκπαιδευτικούς, δημιούργησαν σχέσεις εμπιστοσύνης και έκαναν εισηγήσεις και προτάσεις για την εφαρμογή της πολιτικής επαγγελματικής μάθησης των εκπαιδευτικών.

Λέξεις-κλειδιά: επαγγελματικές κοινότητες μάθησης, επαγγελματική μάθηση εκπαιδευτικών, ηγεσία, σχολική κουλτούρα

Επιπτώσεις στα παιδιά του bullying γονέων κατά εκπαιδευτικών

Θανάσης Διαλεκτόπουλος

Δρ., Διευθυντής Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης νομού Δράμας

dialektopoulos@live.nl

Ένα φαινόμενο που τα τελευταία χρόνια παίρνει διαστάσεις στο χώρο της Εκπαίδευσης είναι το bullying γονέων κατά εκπαιδευτικών. Η έκπτωση του κύρους του δημόσιου σχολείου, η αντιμετώπιση της Εκπαίδευσης ως «καταναλωτικό προϊόν» και το νέο πολυπολιτισμικό δημόσιο σχολείο με όλες τις φοβίες που ανασύρει στους σκεπτικιστές γονείς, τους οδηγεί συχνά σε στάσεις «αγανάκτησης» και βίαιες συμπεριφορές.

Ευσυνείδητοι δημόσιοι λειτουργοί, παρά τους άψογους υπηρεσιακούς φακέλους τους, είναι έρμαιο στις διαθέσεις και τις καταγγελίες των γονέων και απροστάτευτοι στη λαίλαπα των πειθαρχικών ελέγχων. Διασύρονται στην εκπαιδευτική κοινότητα και συχνά οδηγούνται στα δικαστήρια για ασήμαντες αφορμές, ικανές όμως να τους θέσουν σε αυτοδίκαιη αργία. Όταν οι γονείς υποβιβάζουν το έργο του σχολείου και ευτελίζουν την υπόσταση του εκπαιδευτικού προτιμούν το βάθρο στο οποίο εκείνος στέκεται και διδάσκει. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο μαθητής γίνεται μάρτυρας των γεγονότων. Αυτό έχει σοβαρές συνέπειες στην ψυχοσύνθεσή του και τη σχέση που αναπτύσσει περαιτέρω με τον εκπαιδευτικό και τους συμμαθητές του. Ο εκπαιδευτικός «ξεπέφτει» στα μάτια του παιδιού και γκρεμίζεται στη συνείδησή του η εικόνα του εκπαιδευτικού-παιδαγωγού. Αποδομείται ο σεβασμός και η εμπιστοσύνη στο πρόσωπό του και δυσκολεύει εξαιρετικά το έργο της εκπαίδευσής του αλλά και η οριοθέτησή του μέσα στην κοινωνία του σχολείου. Αντιμετωπίζει προβλήματα προσαρμογής και συνύπαρξης στο σχολικό περιβάλλον καθώς νομίζει πως είναι το κέντρο του κόσμου και δημιουργεί διαρκώς θέματα με τους συμμαθητές του και τους εκπαιδευτικούς. Μεγαλώνει μπερδεμένο χωρίς σωστά πρότυπα, που δεν γνωρίζει να πειθαρχεί και να τηρεί κανόνες. Το παιδί δεν έχει κανένα λόγο να επιδιώξει την αυτοβελτίωσή του αφού ο εκπαιδευτικός, έτσι κι αλλιώς, είναι λάθος και το παιδί νιώθει ότι τελικά όλα είναι πιο εύκολα απ' ό,τι νόμιζε! Στο τέλος απογοητεύεται καθώς βλέπει ότι τα πράγματα δεν είναι όπως εκείνο επιθυμεί. Η καταστροφή είναι τεράστια καθώς το παιδί χτίζει χαρακτήρα σε σαθρές βάσεις: μαθαίνει να αμφισβητεί τους μέντορές του, δεν πειθαρχεί και δεν μπορεί να ζήσει μέσα σε κανόνες. Με λίγα λόγια γίνεται ένας «ανάπηρος» ενήλικας που δεν γνωρίζει τι σημαίνει επί της ουσίας «τα αγαθά κόποις κτώνται», ενώ με τη σειρά του θα προκαλεί κι αυτός προβλήματα στους άλλους. Έρευνά μας δείχνει πως η συμπεριφορά-στάση του μαθητή στο σχολείο μετά από περιστατικό εκφοβισμού του γονέα του προς εκπαιδευτικό «παρέμεινε ίδια» σε ποσοστό 66%, «επιδεινώθηκε» σε ποσοστό 24% και «βελτιώθηκε» μόνο σε ποσοστό 10%. Γενικά οι δυσλειτουργικές συγκρούσεις έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο ψυχολογικό τομέα εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων, μπορούν να προκαλέσουν αύξηση του επιπέδου άγχους και έντασης, και συναισθήματα λύπης, θυμού, αγανάκτησης, πικρίας, ψυχικής απόστασης κλπ. Σε όλους τους εμπλεκόμενους είναι δυνατό να εκδηλωθεί μειωμένη αποδοτικότητα στην εργασία τους, γενικευμένη δυσαρέσκεια, μείωση ή έλλειψη εμπιστοσύνης, παρακώλυση της επικοινωνίας ένεκα δυσπιστίας ή καχυποψίας, ψυχική απόσταση, εμφάνιση δυσλειτουργιών λόγω έλλειψης συνεργασίας, μείωση του ηθικού εξαιτίας συναισθημάτων ήττας κλπ.

Λέξεις-κλειδιά: Bullying γονέων, επιπτώσεις συγκρούσεων γονέων σε μαθητές, συμπεριφορές μαθητών

Η Αποτελεσματικότητα του Εκπαιδευτικού

Μαρία Αράπογλου

Προπτυχιακή φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09421@uoi.gr

Ευαγγελία Μπαμπούρη

Προπτυχιακή φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09413@uoi.gr

Ως αποτελεσματικό εκπαιδευτικό ορίζουμε τον εκπαιδευτικό ο οποίος, διαθέτει θεμελιωμένη επιστημονική κατάρτιση και επιμόρφωση, δημιουργεί ευνοϊκό πλαίσιο σχολικών και εργασιακών συνθηκών. Το έργο του διέπτεται από ηθική, πολιτειακή, οικονομική και κοινωνική χροιά. Για την αποτελεσματικότητά του, επιδρούν εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες. Όπως ορίζει και ο Bandura, ο εκπαιδευτικός πρέπει να διαθέτει ένα αίσθημα επάρκειας, το οποίο προκύπτει από: α) Τις επιδράσεις του περιβάλλοντος, β) τη συμπεριφορά του και γ) τους εσωτερικούς παράγοντες. Πιο συγκεκριμένα, στην αποτελεσματικότητά του επιδρούν προσωπικά και επαγγελματικά

χαρακτηριστικά καθώς και στάσεις που τον ωθούν στην δική του επαγγελματική ανάπτυξη. Ακόμη, μέσω της διαχείρισης των γνωστικών περιοχών μπορούμε να διαχωρίσουμε τον μέσο από τον άριστο εκπαιδευτικό. Συγκεκριμένα ο δεύτερος, όχι μόνο είναι σε θέση να συνδυάσει τις γνώσεις του από διάφορα στοιχεία, αλλά καταφέρνει να αξιοποιήσει και να συνδέσει μόνο τις απαραίτητες πληροφορίες. Για να το καταφέρει αυτό, χρειάζεται να είναι ικανός για τον πλήρη έλεγχο της τάξης, να μπορεί να διαχειριστεί και να αντιμετωπίσει άμεσα ότι προκύψει εντός και εκτός της. Από την άλλη πλευρά, οι εξωτερικοί παράγοντες δηλαδή οι συνθήκες του περιβάλλοντος (μαθητές, δομικά στοιχεία, σχολική μονάδα) επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα του. Όσον αφορά τους μαθητές, ο τρόπος που ανταποκρίνονται (προσοχή, συγκέντρωση, συμμετοχή) στα ερεθίσματα του εκπαιδευτικού, διαφέρει και δεν είναι πάντοτε στη δυνητική του ευχέρεια. Το Αναλυτικό πρόγραμμα επηρεάζει άμεσα την αποδοτικότητα αυτού, καθώς ο ίδιος καλείται να διεκπεραιώσει κάποιους προκαθορισμένους και γενικούς στόχους. Ένας ακόμη παράγοντας ο οποίος είναι αρκετά επιδραστικός, είναι οι συνθήκες της σχολικής μονάδας καθώς και οι υλικοτεχνικές υποδομές, η κουλτούρα και το κλίμα του σχολείου που αφορούν άμεσα την αποτελεσματικότητά του. Για τον λόγο αυτό, σκοπός της συγκεκριμένης έρευνας είναι να αναδείξει ποιες είναι οι πεποιθήσεις των εν ενεργεία εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και να καταστεί σαφές το πώς αντιλαμβάνονται την έννοια του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού. Το μέσο έρευνας και επικοινωνίας που θα χρησιμοποιήσουμε με τους ερωτηθέντες αποτελείται από δυο είδη ερωτημάτων. Το πρώτο αφορά ερωτήματα δημογραφικών χαρακτηριστικών σχετικά με το προφίλ των εκπαιδευτικών όπως το φύλο και τον αριθμό των μαθητών τους. Από την άλλη, το δεύτερο μέρος αφορά ερωτήσεις σχετικά με την αντίληψη των πραγμάτων εντός της σχολικής τάξης αλλά και γενικότερα την αντίληψη της σχολικής πραγματικότητας με βαθμολογούμενη ισοκατανεμημένη κλίμακα, η οποία κυμαίνεται από το «Καθόλου=1» έως το «Πάντα=5». Μέσω αυτού του εργαλείου αναζητούμε απαντήσεις σχετικά με τη διδασκαλία, τη σχολική μονάδα, το προφίλ των μαθητών, το υπόβαθρο των εκπαιδευτικών και πώς όλα αυτά προσθέτουν ένα «λιθαράκι» στην αποτελεσματικότητά τους. Από αυτή την έρευνα αναμένουμε μια επαρκή ανταπόκριση (ένα μεγάλο δείγμα) προκειμένου να εξασφαλίσουμε την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων μας. Τα δεδομένα που θα προκύψουν από αυτή την έρευνα, θα μας δώσουν μια εικόνα για την εκπαιδευτική πραγματικότητα, διότι όπως γνωρίζουμε η θεωρία με την πράξη διαφέρουν πολλές φορές σε μεγάλο βαθμό. Όμως εμείς ελπίζουμε η εκπαιδευτική κοινότητα, μαθητές, εκπαιδευτικοί, γονείς, το σχολείο να είναι υποστηρικτές του έργου του εκπαιδευτικού και να υποστηρίζουν τις δράσεις του.

Λέξεις-κλειδιά: εκπαιδευτικός, αποτελεσματικότητα, εκπαίδευση, σχολική μονάδα, μαθητές

Οι επιπτώσεις της σχολικής ηγεσίας στην ποιότητα ζωής των εκπαιδευτικών Α/θμιας εκπαίδευσης

Ελένη-Μαρίνα Μποζιάρη

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pel00628@uoi.gr

Τα τελευταία χρόνια, η εκπαιδευτική ηγεσία αποτελεί αντικείμενο συστηματικής έρευνας καθώς έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζει σημαντικά την αποτελεσματικότητα του σχολείου, μέσω της επίδρασης που ασκεί στους εκπαιδευτικούς. Η επιτυχία των μοντέλων σχολικής ηγεσίας έγκειται, κατά κύριο λόγο, στη βελτίωση της ποιότητας της σχολικής κουλτούρας και των συνθηκών εργασίας των εκπαιδευτικών, στην αύξηση της ικανοποίησης που αντλούν από την εργασία τους και τη συνεπακόλουθη διαμόρφωση υψηλού αισθήματος δέσμευσης στο έργο τους. Αντιθέτως, οι αποτυχημένες πρακτικές σχολικής ηγεσίας προκαλούν αύξηση της επαγγελματικής εξουθένωσης και διαρροής των εκπαιδευτικών

από το επάγγελμά τους, ενώ επηρεάζουν αρνητικά τόσο την ποιότητα ζωής τους όσο και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για τη σχολική ηγεσία παίζει η κουλτούρα του σχολείου. Ο διευθυντής του σχολείου έχει την κύρια ευθύνη για τη διαμόρφωση και την ενδυνάμωση της σχολικής κουλτούρας λόγω και της θέσης του στην ιεραρχία του σχολείου. Σε αυτό το πλαίσιο και με δεδομένη την ύπαρξη κενού στην υπάρχουσα βιβλιογραφία ως προς τη διερεύνηση της συσχέτισης των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών για τη σχολική ηγεσία και των επιπτώσεων αυτής στην ποιότητα ζωής τους, η παρούσα ποιοτική μελέτη επιδιώκει να διερευνήσει: 1) τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών Α/θμιας εκπαίδευσης για τη σχολική ηγεσία, 2) την κουλτούρα και το κλίμα του σχολείου στο οποίο υπηρετούν και 3) τον αντίκτυπο της σχολικής ηγεσίας στην ποιότητα ζωής τους. Για το σκοπό αυτό διενεργήθηκαν (8) ημι-δομημένες συνεντεύξεις, κατά τους μήνες Φεβρουάριο και Μάρτιο 2024, με ισάριθμους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε Δημοτικά σχολεία σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας. Ο οδηγός συνέντευξης δομήθηκε με βάση τα (3) παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα και απαρτιζόταν από (3) αντίστοιχους θεματικούς άξονες. Οι ερωτήσεις ανά άξονα ήταν ανοικτού τύπου και οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν ελεύθερα βάσει των προσωπικών τους πεποιθήσεων και εμπειριών. Από τη θεματική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί με θετικές αντιλήψεις για την ποιότητα της σχολικής ηγεσίας βιώνουν λιγότερο εργασιακό στρες, αισθάνονται πιο ασφαλείς και ήρεμοι στο εργασιακό τους περιβάλλον, είναι πιο αισιόδοξοι, αφοσιώνονται στο διδακτικό τους έργο και στη βελτίωση της απόδοσής τους, μειώνονται τα ποσοστά διαρροής τους από το επάγγελμα καθώς αυξάνεται η εργασιακή τους ικανοποίηση, ενώ έχουν καλύτερη ψυχική υγεία και ποιότητα ζωής. Αντιθέτως, όταν το εργασιακό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από έλλειψη επικοινωνίας, συνεργασίας, υποστήριξης και συλλογικότητας, τότε οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν υψηλά επίπεδα εργασιακού στρες και εξουθένωσης (burnout) που συνδέονται με χαμηλά επίπεδα εργασιακής ικανοποίησης και ποιότητας ζωής. Οι διευθυντές σχολείων, λοιπόν, θα πρέπει να προωθούν μια θετική/υγιή σχολική κουλτούρα που να προάγει την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, την εποικοδομητική ανατροφοδότηση, τη συνεργασία, τον αμοιβαίο σεβασμό, την υποστήριξη, τη συλλογικότητα, την καινοτομία και ανάληψη πρωτοβουλιών, τη δημιουργικότητα, την αυτοαποτελεσματικότητα. Μια σχολική κουλτούρα με αυτά τα χαρακτηριστικά βοηθάει τους εκπαιδευτικούς να αισθάνονται ευτυχημένοι, αισιόδοξοι, σημαντικοί και δημιουργικοί και συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους και της αποτελεσματικότητας της σχολικής τους μονάδας, με θετικό αντίκτυπο στη συμμετοχή και απόδοση των μαθητών τους.

Λέξεις-κλειδιά: σχολική ηγεσία, σχολική κουλτούρα, εργασιακή εξουθένωση, ποιότητα ζωής

Ο ρόλος της Ηγεσίας της Σχολικής Μονάδας στη Διαδικασία Αυτοαξιολόγησης του Εκπαιδευτικού Έργου

Ευθυμία Γεωργακοπούλου

ΠΕ 70, ΠΕ 79.01, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

efi.georgakopoulou83@gmail.com

Με την κατάργηση του θεσμού του Επιθεωρητή, τη δεκαετία του 1980, έχουν γίνει πολλές προσπάθειες θεσμοθέτησης και εφαρμογής της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου από τις εκάστοτε κυβερνήσεις στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στις περισσότερες από αυτές εμπεριεχόταν ως βασικός πυλώνας της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου η διαδικασία της αυτοαξιολόγησης. Ωστόσο, όλες οι παραπάνω προσπάθειες δεν εφαρμόστηκαν, κυρίως λόγω των αντιδράσεων του συνόλου της εκπαιδευτικής κοινότητας, που θεωρούσε ότι η εσωτερική αξιολόγηση θα λειτουργήσει ως μηχανισμός ελέγχου, παρά ως εργαλείο βελτίωσης του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου. Ωστόσο,

τα πορίσματα σύγχρονων ερευνών ανέδειξαν την αναγκαιότητα της εφαρμογής της αυτοαξιολόγησης, που εφαρμόζεται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, καθώς φαίνεται να βελτιώνει την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης, να ενισχύει την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών οργανισμών και κατ' επέκταση να αναβαθμίζει το εκπαιδευτικό σύστημα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας θεσμοθέτησε το 2021 τον «Συλλογικό προγραμματισμό, εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση των σχολικών μονάδων ως προς το εκπαιδευτικό τους έργο», έχοντας ως κύριο άξονα του νομοθετήματος την αυτοαξιολόγηση της σχολικής μονάδας. Παράλληλα, με την ψήφιση του νόμου 4823/2021 οι αρμοδιότητες του/της διευθυντή/ντριας και ηγέτη/τιδας της σχολικής μονάδας ενισχύθηκαν σημαντικά σε όλα τα επίπεδα της σχολικής κοινότητας. Με την εφαρμογή των παραπάνω νομοθετημάτων διαφαίνεται ο ενισχυμένος ρόλος του/της διευθυντή/ντριας στη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης των εκπαιδευτικών οργανισμών. Επιπροσθέτως, μελετώντας τη διαθέσιμη βιβλιογραφία προέκυψε το συμπέρασμα ότι ο ρόλος του/της διευθυντή/ντριας της σχολικής μονάδας επηρεάζει σημαντικά τη διαδικασία της αυτοαξιολόγησης, καθώς εκτός από θεματοφύλακας της διαδικασίας, παρακινεί, εμπνέει και ενθαρρύνει τους εκπαιδευτικούς με το όραμά του, να υλοποιήσουν δράσεις και να αναλάβουν πρωτοβουλίες με σκοπό τη συνεχή αναβάθμιση του εκπαιδευτικού οργανισμού. Με βάση τα παραπάνω, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να αποτυπώσει τις αντιλήψεις των διευθυντών/ντριων και προϊσταμένων Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με τον ρόλο της ηγεσίας στη διαδικασία αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου. Κρίθηκε σκόπιμο να καταγραφούν οι απόψεις των ηγετών/τιδων των σχολικών μονάδων, γιατί μετά από τρία χρόνια εφαρμογής και υλοποίησης της εν λόγω αξιολογικής διαδικασίας, με τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στην έναρξη της εφαρμογής της, ενδεχομένως να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα που θα συμβάλλουν στη συζήτηση για τη βελτίωση της διαδικασίας της εσωτερικής αξιολόγησης της σχολικής μονάδας. Έχοντας ως βάση την παραπάνω θεώρηση ο σκοπός της έρευνας αναλύθηκε σε πέντε ερευνητικά ερωτήματα που ως άξονά τους αντίστοιχα είχαν να καταγράψουν τις απόψεις των συμμετεχόντων/ουσων για τη διαδικασία και τις κύριες παραμέτρους της αυτοαξιολόγησης και για τις πρακτικές/στρατηγικές που υιοθέτησαν κατά τη διαδικασία εφαρμογής της. Επιπλέον, κρίθηκε σκόπιμο να επισημανθούν αφενός οι παράγοντες που συμβάλλουν ή παρεμποδίζουν τη διαδικασία και αφετέρου οι αλλαγές που προτείνουν για την εφαρμογή της οι ηγέτες/τιδες των σχολικών μονάδων. Η μεθοδολογική προσέγγιση που προκρίθηκε ήταν η ποσοτική με δειγματοληπτική μέθοδο. Οι διευθυντές/ντριες που συμμετείχαν στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις κλειστού τύπου που εμπεριέχονταν σε ένα ηλεκτρονικό αυτοσυμπληρούμενο ερωτηματολόγιο. Το δείγμα της έρευνας ήταν 92 διευθυντές/ντριες και προϊστάμενοι Δημοτικών Σχολείων της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας, μέσω της μεθόδου της βολικής δειγματοληψίας. Η συλλογή δεδομένων έγινε από τον Μάρτιο έως τις αρχές Απριλίου του 2024.

Λέξεις-κλειδιά: Αυτοαξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου, ηγεσία

Εκπαιδευτικός-Μέντορας- ο ρόλος του στις εκπαιδευτικές δομές

Μαρία Αράπογλου

Προπτυχιακή φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Marapoglou2002@gmail.com

Η καθοδήγηση-mentoring είναι μια πολυδιάστατη διαδικασία διδασκαλίας, επιρροής και βοήθειας νέων εκπαιδευτικών από καταρτισμένους μέντορες-εκπαιδευτικούς. Ο εκπαιδευτικός μέντορας πρέπει να διαθέτει βασικές δεξιότητες και ιδιότητες που τον καθιστούν έτοιμο για το έργο του. Ιδιότητες/χαρακτηριστικά που διαθέτει είναι ο σεβασμός και η ενσυναίσθηση. Υπάρχουν έξι είδη mentoring: Μέντορας αυθεντία, αντίστροφη καθοδήγηση, πλευρική καθοδήγηση, ομαδική καθοδήγηση, μωσαϊκή

καθοδήγηση και multi-mentoring. Στο πλαίσιο της καθοδήγησης ανάμεσα σε δύο εκπαιδευτικούς ο βασικός στόχος είναι ο νέος να βοηθηθεί από τον παλαιό σε όλα τα επίπεδα έτσι ώστε να περατώσει τον πρώτο δύσκολο χρόνο στην υπηρεσία. Σε αυτή τη συνθήκη ο μέντορας δείχνει κατανόηση ακούει ενεργητικά και προσαρμόζεται όταν οι περιστάσεις το επιβάλουν. Δεν είναι εκεί για να κρίνει ή να ηγηθεί αλλά για να καθοδηγήσει και να βοηθήσει. Τα οφέλη είναι πολυάριθμα και για τις τρεις ομάδες, μέντορα, νέου εκπαιδευτικού, μαθητή. Σε ό,τι αφορά την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα το 2022 θεσπίστηκε με την Υπουργική Απόφαση 102919 η ύπαρξη του ρόλου του μέντορα στις σχολικές μονάδες. Η εργασία αυτή αποσκοπεί στο να παρουσιάσει τα οφέλη του mentoring, καθώς είναι ένα θεσμό που ενώ στο εξωτερικό έχει θεσπιστεί αρκετές δεκαετίες πριν στην Ελλάδα υπάρχει τα τελευταία δυο χρόνια με την ακόλουθη Υπουργική Απόφαση: Η Υπουργική Απόφαση 102919 του 2022 ορίζει τον παιδαγωγικό σύμβουλο-μέντορα στις σχολικές μονάδες τις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ισχύει από το σχολικό έτος 2022-2023. Οι βασικές του αρμοδιότητες είναι οι εξής (άρθρο 2 της ΥΑ): Εντοπισμός αναγκών, οργάνωση προγραμμάτων, σταδιακή ενσωμάτωση, καθοδήγηση στο διδακτικό έργο και την επικοινωνία, ανατροφοδότηση των εκπαιδευτικών, καθοδήγηση σε θέματα μαθητών. Αυτές οι λειτουργίες αποδεικνύουν τη πολυπλοκότητα και την ευθύνη της θέσης. Ο αριθμός των μεντόρων είναι ανάλογος των εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας. Π.χ. Στους 1 -8 εκπαιδευτικούς αναλογεί 1 μέντορας. Η τοποθέτηση του γίνεται με την προτροπή του διευθυντή. Υπάρχουν πολυάριθμα κριτήρια για τη θέση αυτή. Όπως: Η πολύχρονη προϋπηρεσία, διπλωματική πάνω στο αντικείμενο, πιστοποίηση ΤΠΕ, ξένες γλώσσες. Τέλος πρέπει να σημειωθεί ότι το κάθε σχολείο ορίζει τα δικά του κριτήρια. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης όσον αφορά το θεσμό και το ρόλο του μέντορα στις σχολικές μονάδες. Η συλλογή των δεδομένων θα γίνει με γραπτά ερωτηματολόγια κλειστού τύπου, τα οποία θα δοθούν σε εκπαιδευτικούς εν ενεργεία στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση και θα διανεμηθούν σε αυτούς μέσω των emails των σχολείων. Τα δεδομένα της έρευνας προσφέρουν μια πρώτη εικόνα για τις αντιλήψεις των εν ενεργεία εκπαιδευτικών γι' αυτό τον νέο θεσμό για τα ελληνικά δεδομένα και ειδικότερα καταγράφεται η γενικότερη στάση του απέναντι στο θεσμό, τους ρόλους και τη συμβολή του μέντορα, καθώς και για τα απαραίτητα προσόντα και ιδιότητες που θα καθιστούν έναν εκπαιδευτικό αποτελεσματικό στο ρόλο του μέντορα. Η αξία των δεδομένων έγκειται στο γεγονός ότι προέρχονται από τους άμεσα εμπλεκόμενους και ενδιαφερόμενους, τους εν ενεργεία εκπαιδευτικούς, και αφορούν ένα θεσμό που βρίσκεται στη φάση εισαγωγής και εγκαθίδρυσης, οπότε υπάρχει περιθώριο προσαρμογής και βελτιωτικών παρεμβάσεων, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιτυχία, η διάδοση και η βιωσιμότητά του. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν είναι τα εξής: Ποιος θα έπρεπε να είναι ο ρόλος του μέντορα κατά την άποψη των εκπαιδευτικών; Ποια εφόδια και προσόντα θα έπρεπε να διαθέτει κανείς για να αναλάβει ρόλο μέντορα; Ποια εμπόδια/δυσκολίες υπάρχουν στην εφαρμογή του θεσμού; Ποιες προϋποθέσεις θα διασφάλιζαν την επιτυχή εισαγωγή, διάδοση και τη βιωσιμότητα του θεσμού; Οι απόψεις των εκπαιδευτικών διαφοροποιούνται ανάλογα με το προφίλ τους;

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαιδευτικός, mentoring, μαθητές, επιρροή, νόμος

Διδασκαλία και αποτελεσματικότητα: Συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση

Ευγενία Παππά

Υποψήφια διδάκτορας Π.Τ.Δ.Ε Ιωαννίνων, νηπιαγωγός

papevgenia@gmail.com

Στην διδακτική αλληλεπίδραση μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών, ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Είναι εκείνος όπου με τις κατάλληλες πρακτικές και τις

κατάλληλες δεξιότητες προάγει την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, εστιάζοντας στις εκπαιδευτικές ανάγκες, στη μαθησιακή ετοιμότητα και στις πολλαπλές νοημοσύνες τους. Ερευνώντας τις διδακτικές επιλογές του εκπαιδευτικού κατά την διάρκεια της διδασκαλίας του, μπορούν να ανακύψουν τόσο οι παράγοντες οι οποίοι τον καθιστούν αποτελεσματικό εκπαιδευτικό όσο και οι παράγοντες που τον δυσχεραίνουν να επιτελέσει το έργο του. Η σχολική τάξη ως ένας ζωντανός οργανισμός που απαρτίζεται από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς είναι ένας από τους παράγοντες που επιδρούν στην αποτελεσματικότητα του σχολείου. Συγκεκριμένα στην σχολική αίθουσα οι παράγοντες που συμβάλλουν ή όχι στην βελτίωση των αποτελεσμάτων είναι ο χρόνος που αφιερώνεται στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι ευκαιρίες μάθησης που προσφέρονται και η ποιότητα της διδασκαλίας ως απόρροια του Αναλυτικού Προγράμματος και των διδακτικών επιλογών και ικανοτήτων του εκπαιδευτικού. Οι παιδαγωγικές και διδακτικές πρακτικές που επιλέγουν οι εκπαιδευτικοί στοχεύοντας στην ενίσχυση των μαθησιακών επιδόσεων και στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων, στο πλαίσιο της σχολικής αίθουσας δύναται να διακριθούν στον σχεδιασμό και την υλοποίηση της διδασκαλίας, στην διαχείριση της τάξης και στην δημιουργία υποστηρικτικού κλίματος προς όλους τους μαθητές. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των πρακτικών διδασκαλίας εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο της τάξης. Για την διερεύνηση του σκοπού τέθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα: α. Ποιες διδακτικές πρακτικές υιοθετούν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, β. Γιατί οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν αυτές τις διδακτικές πρακτικές, γ. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο της σχολικής αίθουσας προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί στο έργο τους και δ. Πως αποτιμούν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί τις πρακτικές τους ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Για την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων διεξήχθη συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση με εκτενή έρευνα στην ακαδημαϊκή βάση δεδομένων Scopus και Taylor and Francis για το χρονικό διάστημα 2019 - 2024. Κατά την αναζήτηση χρησιμοποιήθηκαν οι εξής λέξεις - κλειδιά: «teaching and practices», «teaching and method», «elementary», «or primary and class», «or instruction and classroom», «or student and engagement», «or class management», «research document», «effectiveness». Στο σύνολο των 180 εμπειρικών μελετών που συλλέχθηκαν, έπειτα από κριτήρια περιορισμού που τέθηκαν, αναλύθηκαν 20 εμπειρικές μελέτες αναφορικά με της διδακτικές πρακτικές εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και την αποτελεσματικότητά τους. Τα κριτήρια περιορισμού ήταν τα εξής: εμπειρική μελέτη, γραμμένη στην αγγλική γλώσσα, χωρίς αναφορά στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην διαδικτυακή εκπαίδευση (e-learning, on-line), στο χρονικό διάστημα της πανδημίας λόγω του covid-19, έρευνα ανασκόπησης ή μετα-ανάλυσης. Στα ευρήματα της έρευνας αναμένεται να αναδυθούν παραδείγματα αποτελεσματικών ποιοτικών πρακτικών, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων τη διαφοροποιημένη διδασκαλία και τη συνεργατική μάθηση όπως και τη συσχέτιση τους με τα επιτεύγματα των μαθητών μέσω της ατομικής αξιολόγησης τους.

Λέξεις-κλειδιά: ρόλος εκπαιδευτικού, αποτελεσματικές διδακτικές πρακτικές, σχολική τάξη, αποτελεσματικό σχολείο, ποιοτική εκπαίδευση

Ενεργά Ανοιχτή Σκέψη σε παιδιά δημοτικού

Χριστίνα Ντάγκα

Εκπαιδευτικός, ΠΕ70, Φοιτήτρια ΠΜΣ Επιστήμες της Αγωγής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

chrntagka@gmail.com

Ως εκπαιδευτικοί θα θέλαμε οι μαθητές μας να σκέφτονται καλά. Το να αναστοχάζεται κανείς δεν συνεπάγεται ότι σκέφτεται σωστά ιδίως αν αφορά την υποστήριξη μίας πεποίθησης η οποία δεν έχει υιοθετηθεί κριτικά. Η κριτική σκέψη βρίσκεται στο κέντρο

του αναλυτικού προγράμματος. Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι η καλύτερη μορφή κριτικής σκέψης είναι αυτή που χαρακτηρίζεται από ενεργά ανοιχτή σκέψη (actively open - minded thinking - AOT). Η ύπαρξή της, σε συνδυασμό με εργαλεία που μετρούν άλλες σχετικές γνωστικές ικανότητες, μπορεί να προβλέψει καλύτερες επιδόσεις σε δραστηριότητες που αφορούν την κριτική σκέψη όπως αξιολόγηση επιχειρημάτων και αντεπιχειρημάτων, αποφυγή ευρετικών και προκαταλήψεων, ενισχυμένα κίνητρα για επιπλέον εξέταση θεμάτων, βελτιωμένη στατιστική σκέψη. Δεν συνεισφέρει μόνο στη διαμόρφωση πεποιθήσεων αλλά και στους συλλογισμούς που οδηγούν σε αποφάσεις για κάποια δράση. Η AOT χαρακτηρίζεται κυρίως από την τάση να συνυπολογίζονται εναλλακτικές προσεγγίσεις, από την ικανότητα αποπλαισίωσης, από την ικανότητα αλλαγής προοπτικής, και από την αποφυγή των απόλυτων πεποιθήσεων. Τα αποτελέσματα αυτά δεν αφορούν μόνο ενήλικες αλλά εφήβους και παιδιά. Οι περισσότερες μελέτες πάνω στον ενεργά ανοιχτό τρόπο σκέψης βασίζονται στην ανίχνευσή του με κλίμακες αυτοαναφοράς και ερωτήσεις πολλαπλών απαντήσεων που απευθύνονται σε ενήλικες που μπορούν να αξιολογήσουν τις γνωστικές τους ικανότητες και δεν επεκτείνονται στο πώς εμφανίζεται αυτός ο τρόπος σκέψης στα παιδιά. Στη βιβλιογραφία αναφέρονται τάσεις υψηλών σκορ στην AOT σε νεαρές ηλικίες χωρίς όμως να εμφανίζεται αυτό στην πράξη κάτι που παρατηρήθηκε και στην παρούσα έρευνα σε συνδυασμό με προκαταλήψεις όπως αυτή της αυτοεπιβεβαίωσης (confirmation bias, myside bias). Στην παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια να εξερευνηθεί αν τα παιδιά παρουσιάζουν ενεργά ανοιχτό τρόπο σκέψης και με ποιους τρόπους και πραγματοποιήθηκαν δραστηριότητες ενεργοποίησης και ενίσχυσής της. Η έρευνα αυτή είναι έρευνα δράσης και βρίσκεται σε εξέλιξη σε ένα δημοτικό σχολείο της Ηπείρου, σε μία ομάδα 14 παιδιών Ε΄ Τάξης. Είναι έρευνα δράσης μεικτής μεθόδου όπου χρησιμοποιήθηκαν κλίμακες προσωπικής αναφοράς και σενάρια για την μέτρηση της AOT. Εφαρμόστηκαν δραστηριότητες οι οποίες στόχευαν στην ανάπτυξη των επιμέρους γνωστικών δεξιοτήτων που αποτελούν την AOT. Για παράδειγμα ανάλυση ενός καλού επιχειρήματος και αντεπιχειρήματος, συγγραφή στοχευμένης επιχειρηματολογίας με σκοπό την αναγνώριση της άποψής μας και την εύρεση επιχειρημάτων που την στηρίζουν και των αντεπιχειρημάτων τους. Επίσης, έγιναν δραστηριότητες που αφορούσαν συγκρουσιακά ζητήματα με έμφαση στην αποπλαισίωση και αναγνώριση των απόψεων των υπόλοιπων μερών. Εκτός από την αξιολόγηση σε κάθε δραστηριότητα έγιναν συζητήσεις σε ομαδούλες (ομάδες εργασίας) για τον τρόπο με τον οποίο σκέφτηκαν και επέλεξαν οι μαθητές. Ο εκπαιδευτικός κρατούσε ημερολόγιο με τις παρατηρήσεις πάνω στις δραστηριότητες και τις απαντήσεις των μαθητών. Η έρευνα βρίσκεται σε εξέλιξη και τα ευρήματα αναμένονται.

Λέξεις-κλειδιά: Ενεργά ανοιχτή σκέψη, AOT, κριτική σκέψη, ευρετικές και προκαταλήψεις

Αξιολόγηση για τη μάθηση: μια βιβλιογραφική ανασκόπηση

Πασχαλίνα Γκαπράνη

Εκπαιδευτικός - Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

pel00643@uoi.gr

Σε διεθνές επίπεδο η συζήτηση για την αξιολόγηση του μαθητή/της μαθήτριας επικεντρώνεται πλέον στην προαγωγή της μάθησής του και όχι απλώς στον έλεγχο, την καταγραφή και τη διαπίστωση της μάθησης που έχει επιτευχθεί. Σύμφωνα με έρευνες οι μέθοδοι αξιολόγησης επηρεάζουν σημαντικά τη στάση των μαθητριών/μαθητών απέναντι στη μάθηση. Φαίνεται μάλιστα ότι όταν οι μαθητές/μαθήτριες συμμετέχουν στην αξιολόγησή τους γίνονται συνυπεύθυνοι της μάθησής τους και την επιδιώκουν συνεχώς. Έτσι, οι παραδοσιακές τεχνικές αξιολόγησης θεωρήθηκε ότι δε συμβάλλουν στους παραπάνω στόχους και στο επίκεντρο τέθηκε η αξιολόγηση για τη μάθηση. Η αξιολόγηση για τη μάθηση αποτελεί μια μαθησιακή και αναστοχαστική διαδικασία, η οποία επιτρέπει

στις μαθήτριες/στους μαθητές μέσα από την ανατροφοδότηση τους από τον/την εκπαιδευτικό να αναπροσαρμόζουν σταδιακά τις στρατηγικές της μάθησής τους. Παράλληλα, η/ο εκπαιδευτικός μπορεί να αποτιμά τη διδασκαλία του, να επανεξετάζει τις πρακτικές του, ώστε να σχεδιάσει τα επόμενα βήματά του. Στο πλαίσιο αυτού του προβληματισμού σχεδιάστηκε μια έρευνα σκοπός της οποίας ήταν να διερευνηθεί αν μπορούν οι διδακτικές προσεγγίσεις που αξιοποιούν τις αρχές της αξιολόγηση για τη μάθηση να βοηθήσουν τους μαθητές και τις μαθήτριες να εντοπίζουν τις κατακτήσεις τους αλλά και τους τομείς στους οποίους χρειάζονται βελτίωση, ώστε σταδιακά να αναπτύξουν την ικανότητα της αυτοαξιολόγησης που θα τους επιτρέψει να αυτοδιαχειρίζονται καταστάσεις. Ταυτόχρονα, επιχειρείται ο εντοπισμός των δυσκολιών που μπορεί να συναντήσει ο/η εκπαιδευτικός, όταν εφαρμόζει τις αρχές της αξιολόγησης για τη μάθηση στην τάξη. Ως μεθοδολογία επιλέχθηκε η έρευνα - δράση στην οποία δεν υπάρχει αυστηρά προκαθορισμένη μεθοδολογική πορεία που πρέπει απαρέγκλιτα να ακολουθηθεί ούτε πολύ συγκεκριμένες ερευνητικές διαδικασίες. Παρά τη μεθοδολογική ευελιξία υπάρχουν βασικές μεθοδολογικές αρχές που πρέπει να τηρούνται προκειμένου η έρευνα - δράση να μην χάσει τον ερμηνευτικό της χαρακτήρα. Ένα από το πιο διαδεδομένα μοντέλα περιλαμβάνει τον σχεδιασμό, τη δράση/παρέμβαση στο πεδίο (στην τάξη), τη συστηματική παρατήρηση και τον αναστοχασμό. Δεν πρόκειται ουσιαστικά για μια γραμμική μεθοδολογία, αλλά για μια κυκλική διαδικασία, κατά την οποία οι συμμετέχοντες δρουν στρατηγικά με βάση τη διαρκώς αναπτυσσόμενη κατανόησή τους. Αρχικά, εντοπίστηκε το πρόβλημα και έγινε χαρτογράφηση της εκπαιδευτικής περίπτωσης. Έπειτα, τέθηκαν οι στόχοι και τα ερευνητικά ερωτήματα. Το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας θα αποτελούν μαθητές και μαθήτριες της Β΄ Λυκείου. Στους μαθητές και τις μαθήτριες θα δίνονται φύλλα αυτοαξιολόγησης στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας σε τακτά χρονικά διαστήματα στα οποία θα μπορούν να αναφερθούν οι ίδιοι οι μαθήτριες/μαθητές στα επιτεύγματά τους αλλά και στις δυσκολίες τους. Οι μαθητές/μαθήτριες θα εμπλέκονται σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης, θα στοχάζονται σχετικά με τους τρόπους που μαθαίνουν και αξιολογούν την εργασία τους. Θα επισημαίνουν τα δυνατά σημεία αλλά και τα σημεία στα οποία στα οποία θα μπορούσαν να βελτιωθούν. Με βάση τις απαντήσεις στα ερωτήματα η εκπαιδευτικός θα σχεδιάζει τρόπους υποστήριξης των μαθητών/-τριών. Πριν τον κυρίως σχεδιασμό της δράσης/ παρέμβασης προηγήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση που περιλαμβάνει δεκαπέντε ξενόγλωσσα κυρίως άρθρα, τα οποία παρουσιάζονται στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας.

Λέξεις-κλειδιά: Αξιολόγηση για τη μάθηση, βιβλιογραφική ανασκόπηση, έρευνα δράσης, Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία

Απόψεις εκπαιδευτικών για την εφαρμογή προγραμμάτων σχολικής διαμεσολάβησης

Γεώργιος Λαδιάς

Υποψήφιος Διδάκτωρ Τμήματος Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
geogreladias@outlook.com, g.ladias@uoi.gr

Χρήστος Ζάγκος

Αναπληρωτής Καθηγητής Τμήματος Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
chzagkos@uoi.gr

Καθώς η ενδοσχολική βία και ο εκφοβισμός αποτελούν δυσάρεστη πραγματικότητα για το σύγχρονο σχολείο, προβάλλεται η αναγκαιότητα να διερευνηθούν και να εφαρμοστούν πρακτικές και δράσεις που θα στοχεύουν στο περιορισμό της αλλά και στην διαμόρφωση συνθηκών θετικού και φιλικού κλίματος συνεργασίας για τους μαθητές. Η διαδικασία της διαμεσολάβησης αποτελεί διαδεδομένη πρακτική επίλυσης συγκρούσεων κοινωνικού χαρακτήρα, βασισμένη στα πλαίσια του διαλόγου, της ισότητας και του σεβασμού των διαφορετικών απόψεων. Καθοριστικός είναι ο ρόλος και

η συμβολή του διαμεσολαβητή εκπαιδευτικού για την επιτυχή έκβαση της διαδικασίας. Η παρούσα έρευνα επιδιώκει να καταγράψει τις απόψεις των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε Γενικά (ΓΕΛ) και Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ) της Περιφέρειας Ηπείρου για την διαδικασία της διαμεσολάβησης, αφενός σε ό,τι αφορά στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων και τον περιορισμό του σχολικού εκφοβισμού και αφετέρου στη δημιουργία θετικού και συνεργατικού κλίματος εντός του σχολείου. Ακόμη, η έρευνα αποτυπώνει απόψεις των εκπαιδευτικών αφενός για τις δεξιότητες επίλυσης διαφορών και συγκρούσεων που θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι χρησιμοποιούν στην πράξη, αφετέρου σκιαγραφεί τις απόψεις τους σχετικά με δράσεις και πρακτικές που δυνητικά μπορεί να συμβάλλουν στην προώθηση κουλτούρας για την ειρηνική επίλυση των διαφορών. Επισκοπώντας την σχετική βιβλιογραφία και αξιοποιώντας προηγούμενα ερευνητικά δεδομένα, διαμορφώθηκε για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας πλέγμα ερωτήσεων και διενεργήθηκε ημί-δομημένη συνέντευξη σε δέκα (10) διευθυντές και εκπαιδευτικούς Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων στην Περιφέρεια Ηπείρου, που έχουν διατελέσει σε ρόλο διαμεσολαβητή. Τα δεδομένα που προκύπτουν από τις ημι-δομημένες συνεντεύξεις αναλυθήκαν με την μέθοδο της ανάλυσης περιεχομένου (qualitative & quantitative content analysis). Όπως καταδεικνύεται από τα αποτελέσματα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι η διαδικασία της διαμεσολάβησης αποτελεί θετική πρακτική για τον περιορισμό της ενδοσχολικής βίας και εκφοβισμού καθώς και για τη βελτίωση του σχολικού κλίματος, αποκαλύπτει ταυτόχρονα κάποιες από τις αδυναμίες και δυσκολίες κατά την εφαρμογή της. Η παρούσα προσπάθεια έρχεται να συμβάλλει ως ένα βαθμό στην ανάδειξη των δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο θεσμός της σχολικής διαμεσολάβησης στα Γενικά και Επαγγελματικά Λύκεια, να τροφοδοτήσει με τα ευρήματα της τον σχετικό διάλογο και να προτείνει πρακτικές για την βελτίωση της διαδικασίας.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολική διαμεσολάβηση, σχολικός εκφοβισμός, θετικό κλίμα, επίλυση συγκρούσεων, ευάλωτες κοινωνικές ομάδες

Καινοτομίες στην εκπαίδευση: Τα οφέλη της υλοποίησης ευρωπαϊκών προγραμμάτων Erasmus+ στο δημοτικό σχολείο

Όλγα Βλάχου

ΠΕ70, Διευθύντρια στο 13^ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών

olgavl1@yahoo.gr

Κωνσταντίνος Γεωργόπουλος

ΠΕ70, Υποδιευθυντής στο 13^ο Δημοτικό Σχολείο Πατρών

kostas_teach@hotmail.com

Βασιλική Λατσίνου

ΠΕ06, Εκπαιδευτικός

vaslatsinou@yahoo.gr

Οι κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως η κλιματική αλλαγή και η ενεργειακή κρίση, ο αλματώδης μετασχηματισμός της τεχνολογίας με την είσοδο της τεχνητής νοημοσύνης, η υγειονομική κρίση λόγω της πανδημίας, οι αυξημένες προσφυγικές ροές και οι βίαιες μετατοπίσεις πληθυσμών, έχουν δημιουργήσει μια πρωτόγνωρη ιστορική συγκυρία που έχει επηρεάσει βαθύτατα όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και κατά συνέπεια και την εκπαίδευση. Βρισκόμαστε, λοιπόν, στο κατώφλι μιας νέας εποχής στην οποία το σχολείο καλείται να μετασχηματιστεί, ώστε να παρέχει τα κατάλληλα εφόδια στους μαθητές και τις μαθήτριες για να αντιμετωπίσουν τις νέες αυτές προκλήσεις ενός μέλλοντος, για το οποίο δεν μπορούμε να κάνουμε ασφαλείς προβλέψεις. Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού έχει αλλάξει ριζικά, καθώς δεν περιορίζεται πλέον στο να παρέχει τη γνώση, αφού αυτή είναι πια διαθέσιμη μέσω διάφορων πηγών και καναλιών, αλλά οφείλει να προετοιμάσει τους μαθητές και τις μαθήτριες για τον ρόλο τους ως μελλοντικοί πολίτες μιας

παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο είναι αδιαμφισβήτητη ανάγκη πλέον στο σύγχρονο σχολείο να υλοποιούνται καινοτόμα προγράμματα που να εφοδιάζουν τους μαθητές/-τριες με τις κατάλληλες γνώσεις, στάσεις και δεξιότητες, ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις προσφερόμενες ευκαιρίες και να ανταπεξέρχονται στις προκλήσεις του μέλλοντος. Μέσα από τις δράσεις αυτές καλλιεργούνται δεξιότητες, όπως η συνεργατικότητα, η ευελιξία, η δημιουργικότητα, το κριτικό πνεύμα, η προσαρμοστικότητα και η ψυχική ανθεκτικότητα. Ο/η εκπαιδευτικός καλείται αξιοποιώντας σύγχρονα ψηφιακά εργαλεία και παιδαγωγικές στρατηγικές να δημιουργήσει ένα μαθησιακό περιβάλλον, που να προάγει την ενεργό συμμετοχή, την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλο το μαθητικό δυναμικό, τη συμπερίληψη, τη συνεργατική μάθηση, την αλληλεπίδραση και την αυτονομία των μαθητών/-τριών. Έτσι παρατηρείται αύξηση της κινητροδότησης, που οδηγεί στη βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων, στην καλλιέργεια των κοινωνικών δεξιοτήτων και στην προώθηση της έννοιας της πολιτεότητας. Σημαντικό τροφοδοτή καινοτομίας στην εκπαίδευση αποτελούν τα ευρωπαϊκά προγράμματα Erasmus+, που τα τελευταία χρόνια έχουν εισχωρήσει ευρέως στα σχολεία και κάθε χρόνο παρατηρείται αύξηση του ενδιαφέροντος, καθώς όλο και περισσότεροι εκπαιδευτικοί και μαθητές/-τριες συμμετέχουν σε κινητικότητες, συνεργασίες με σχολεία από διαφορετικές χώρες και από κοινού δράσεις. Με την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων επικαιροποιούνται οι γνώσεις και δεξιότητες των εκπαιδευτικών, προωθούνται μη τυπικές μέθοδοι μάθησης δίνοντας έμφαση σε ψηφιακά εργαλεία και ταυτόχρονα ενισχύεται η κουλτούρα συνεργατικότητας ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας. Επίσης, ενισχύεται η έννοια της δια βίου μάθησης και γίνεται εφικτή η δικτύωση με ευρωπαϊούς ομολόγους για την ανταλλαγή καλών πρακτικών. Μοιράζονται, έτσι, ένα κοινό όραμα εξωστρέφειας που βασίζεται στις θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η ελευθερία, η δημοκρατία και τα ίσα δικαιώματα. Υιοθετώντας ευρωπαϊκή προοπτική, το σχολείο προσφέρει νέες εμπειρίες μάθησης ενισχύοντας παράλληλα τον πολυπολιτισμικό του χαρακτήρα. Γίνεται κοινωνός των σύγχρονων ερευνητικών δεδομένων συμμετέχοντας σε διεθνή συνέδρια, αναβαθμίζοντας, με αυτόν τον τρόπο, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Εν κατακλείδι μετατρέπεται σε ζωντανή κυψέλη μάθησης δίνοντας έμφαση στην πρωτοτυπία και τη δημιουργικότητα, θέτοντας πάντα στο επίκεντρο τον μαθητή και τις ανάγκες του.

Λέξεις-κλειδιά: Ευρωπαϊκά προγράμματα, Erasmus+, συμπερίληψη, καινοτομία

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για την αποτελεσματικότητα του ολοήμερου προγράμματος

Νεφέλη-Σπυριδούλα Σούκερα

Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09418@uoi.gr

Μαρία-Ανθή Σαλτάρη

Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09193@uoi.gr

Ραφαέλα Κάκου

Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09269@uoi.gr

Γεωργία Μυριούνη

Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09414@uoi.gr

Παρασκευή Παντελή

Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

el09445@uoi.gr

Όλγα Ράγγου
Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09416@uoi.gr
Ξένη Κατσούλα
Φοιτήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09250@uoi.gr

Το Ολοήμερο πρόγραμμα αποτελεί έναν θεμελιώδη σχολικό θεσμό, ο οποίος χαρακτηρίζεται για τη διττή κοινωνική και παιδαγωγική του λειτουργία -φύλαξη των μαθητών και παιδαγωγική στόχευση αντίστοιχα. Το Ολοήμερο σχολείο εισήχθη ως καινοτομία στην ελληνική πραγματικότητα με στόχο να διασφαλίσει εκείνες τις προϋποθέσεις που θα συνέβαλαν στην ανανέωση του παλαιού σχολείου, στην προσαρμογή των συνθηκών λειτουργίας του σχολείου στις νέες εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες, στη γενικότερη βελτίωση του παρεχόμενου παιδαγωγικού και διδακτικού έργου (Πυργιωτάκης κ.ά., 2001). Οι εκπαιδευτικοί αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της σχολικής πραγματικότητας και επομένως της αποτελεσματικότητας του σχολικού και ολοήμερου προγράμματος. Αναγνωρίζοντας το ρόλο των εν ενεργεία εκπαιδευτικών ως έναν από τους βασικότερους παράγοντες εκπαιδευτικής αλλαγής, προτάσσεται η ανάγκη αξιοποίησης των απόψεών τους στην εκπαιδευτική έρευνα. Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να εξετάσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με την αποτελεσματικότητα και τους τρόπους βελτίωσης του ολοήμερου προγράμματος. Ως επιμέρους στόχοι, ορίζονται: η διερεύνηση των επιθυμητών από τους εκπαιδευτικούς χαρακτηριστικών του ολοήμερου προγράμματος, ο εντοπισμός των αδυναμιών και των δυσλειτουργιών του θεσμού, αλλά και των καθοριστικών στοιχείων που θα συμβάλλουν στη βελτίωσή του. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 150 εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Κατάλληλη ερευνητική μέθοδος κρίθηκε η ποσοτική μελέτη, με τη χρήση του ερωτηματολογίου (ηλεκτρονικής/έντυπης μορφής) ως ερευνητικό εργαλείο. Σε αυτό περιλαμβάνονταν δύο τύποι ερωτήσεων: α) ερωτήσεις ατομικών στοιχείων, β) ερωτήσεις διερεύνησης των απόψεων των εκπαιδευτικών αναφορικά με τις εμπειρίες, τις πρακτικές, τις δυσκολίες, τους προβληματισμούς και τις προτάσεις τους για την εύρυθμη λειτουργία του ολοήμερου. Δεδομένου ότι, η σύγχρονη κοινωνία αλλάζει συνεχώς και εξελίσσεται με ταχύτατους ρυθμούς, το ολοήμερο σχολείο, οφείλει να αναπροσαρμόζεται στις εκάστοτε ανάγκες της. Παρότι δεν υπάρχει «συνταγή» σχολικής επιτυχίας, με τη παρούσα έρευνα καθίσταται δυνατή η «χαρτογράφηση» των απόψεων των εκπαιδευτικών, αποβλέποντας οι τελευταίες να ληφθούν υπόψη στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής ενός αποτελεσματικότερου Ολοήμερου σχολείου.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολική αποτελεσματικότητα, εκπαιδευτικοί, ολοήμερο σχολείο

Η δημιουργία, δράση, διάλυση της Εκπαιδευτικής Επιτροπής και ο ρόλος της στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1917 και 1923 στην Ελλάδα

Στέλλα Χαντζή
Εκπαιδευτικός, PhD στην Παιδαγωγική

Η συγκρότηση της ΕΕ απαντά στην ανάγκη συντονισμού της δράσης των τριών συνεργατών Γληνού, Δελμούζου και Τριανταφυλλίδη προκειμένου να υλοποιήσουν τη γλωσσοεκπαιδευτική μεταρρύθμιση με την ολοφάνερη έγκριση του Βενιζέλου και γίνεται με πράξη με υπογραφή του σχετικού συμβολαίου των τριών μελών με τον Αθανασάκη τον Ιούνιο του 1916. Στο συμβόλαιο αναγράφονται τα καθήκοντα, οι απολαβές και οι αμοιβές των τριών μελών της ΕΕ για τις υπηρεσίες τους, καθώς και η διάθεση του ποσού 60000 δρχ. για τη διαχείρισή του από τους παραπάνω ενώ προβλέπεται η διάθεσή του σε περίπτωση διάλυσής της. Συγχρόνως συντάσσεται ένας

Κανονισμός αμοιβής των μελών της ΕΕ. Η σχέση της ΕΕ με τον Εκπαιδευτικό Όμιλο είναι ένα ζήτημα που φαίνεται να απασχολεί, αν και δεν προσδιορίζεται από κάποια ΓΣ όπως αρχικά προβλέπεται να γίνει. Το Πρόγραμμα της ΕΕ περιλαμβάνει την αναμόρφωση των ΑΠΣ, τη συγγραφή νέων βιβλίων, τη μόρφωση των δασκάλων. Υπάρχει αρχείο πρακτικών συνεδριάσεων των μελών που δείχνει την ασυνέπεια και μεγάλα κενά. Η ΕΕ αποφασίζει, προωθεί τις αποφάσεις της στο εκπαιδευτικό συμβούλιο προς νομική κατοχύρωση. Έργο της: υπόμνημα για τα νέα αναγνωστικά, εισαγωγή της δημοτικής, σύνταξη γραμματικής από τον Τριανταφυλλίδη, επιθεωρήσεις κλπ. Τον Δεκέμβριο του 1918 ο Τριανταφυλλίδης αποσύρεται από την ΕΕ με παραίτησή του για λόγους ανεπαρκούς έργου της ΕΕ. Η ΕΕ υφίσταται μέχρι τα τέλη του 1926, οπότε αποφασίζεται η διάλυση της και υπογράφεται στο σχετικό πρακτικό με τη σύμφωνη γνώμη των τριών και την παρουσία του Αθανασάκη. Το ποσό των 60000 δρχ. αποδίδεται σε κοινωφελές ίδρυμα για την αγορά βιβλίων.

Διερεύνηση της αλληλεπίδρασης της συμμετοχής των γονέων, των φιλοδοξιών των μαθητών και των ακαδημαϊκών επιτευγμάτων: Στοιχεία από το PISA 2018 στην Ελλάδα

Παναγιώτης Πάτσης

Υποψήφιος Διδάκτορας του Πανεπιστημίου του Γκέτεμποργκ (University of Gothenburg, Sweden)

panagiotis.patsis@gu.se

Αδαμαντία-Λαμπρινή Λιόλιου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

mantwlioliou@gmail.com

Η συμμετοχή των γονέων αναγνωρίζεται ευρέως ως κρίσιμος παράγοντας που διαμορφώνει την ακαδημαϊκή επίδοση των μαθητών σε διάφορα πλαίσια. Ενώ η υπάρχουσα έρευνα υπογραμμίζει τη θετική επίδραση της συμμετοχής των γονέων στις στάσεις των μαθητών απέναντι στο σχολείο και την επίδοση, παραμένει ένα κενό στην κατανόηση του συνδυασμένου αντίκτυπου της γονικής συμμετοχής και της φιλοδοξίας των μαθητών για ακαδημαϊκά αποτελέσματα. Αυτή η μελέτη στοχεύει να αντιμετωπίσει αυτό το κενό εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ της συμμετοχής των γονέων, των φιλοδοξιών των μαθητών και της επίδοσης στην ανάγνωση μεταξύ των Ελλήνων μαθητών, χρησιμοποιώντας δεδομένα από τον κύκλο PISA 2018. Ένα δείγμα 6403 Ελλήνων μαθητών αναλύθηκε με τη χρήση Confirmatory Factor Analysis (CFA) και Structural Equation Modelling (SEM). Τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν μια σημαντική άμεση επίδραση της συμμετοχής των γονέων στην επίδοση των μαθητών στην ανάγνωση. Επιπλέον, παρατηρήθηκε μια μικρή αλλά στατιστικά σημαντική έμμεση επίδραση, όπου η εμπλοκή των γονέων επηρέασε την αναγνωστική επιτυχία μέσω του αντίκτυπου της στις φιλοδοξίες των μαθητών. Αυτά τα ευρήματα υπογραμμίζουν τον κρίσιμο ρόλο της γονικής υποστήριξης στη διαμόρφωση των ακαδημαϊκών τροχιών και φιλοδοξιών των μαθητών. Αυτή η μελέτη συμβάλλει στην κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν την ακαδημαϊκή επιτυχία, ιδιαίτερα εντός του ελληνικού πλαισίου, προσφέροντας γνώσεις για τους υπεύθυνους χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής και τους επαγγελματίες με στόχο τη βελτίωση των αποτελεσμάτων των μαθητών εν μέσω επίμονων προκλήσεων στις αξιολογήσεις PISA.

Λέξεις-κλειδιά: Γονική συμμετοχή, φιλοδοξία μαθητή, αναγνωστική επίδοση, CFA, SEM

Νομικές και παιδαγωγικές προοπτικές της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στην Ελλάδα

Δημοσθένης Πανταζόπουλος

Δικηγόρος, Μεταπτυχιακός φοιτητής ΑΠΘ

pantazw@gmail.com

Αναστάσιος Ασάρβελης

Φιλολόγος, μεταπτυχιακός φοιτητής ΕΚΠΑ

tassos12@yahoo.com

Αγγελική Αλεξανδροπούλου

Προπτυχιακή φοιτήτρια ΑΠΘ

angela28alex@hotmail.com

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται να προσεγγιστεί το δύσκολο ζήτημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης. Αρχικά αναφέρονται οι κατακτήσεις άλλων ευρωπαϊκών χωρών γύρω από το εν λόγω ζήτημα και επιχειρείται μια κριτική αποτίμησή τους. Ακολούθως, παρακολουθούμε τις ελληνικές προσπάθειες για τη διάρθρωση μιας δομημένης σεξουαλικής εκπαιδευτικής πολιτικής και τέλος, μνημονεύουμε μερικά νομικά ερείσματα αλλά και εμπόδια που εγείρονται στην προσπάθεια εφαρμογής και ανάπτυξης της.
Λέξεις-κλειδιά: Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση

Παραδοσιακοί ή εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης της πρότερης μάθησης στην εκπαίδευση ενηλίκων;

Σοφία Κασόλα

Υπ. Διδάκτορας, Πανεπιστήμιο Πατρών

skasola@upatras.gr

Θανάσης Καραλής

Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών

karalis@upatras.gr

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν θεσπισθεί πλαίσια και έχουν καταρτιστεί οδηγίες, από την κεντρική Ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή, για προώθηση της Εκπαίδευσης Ενηλίκων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πιο συγκεκριμένα για την προώθηση της αναγνώρισης της πρότερης μάθησης (prior learning), που συνήθως έχει συντελεστεί σε άτυπα εκπαιδευτικά πλαίσια. Προτείνεται τα κράτη μέλη να αναπτύξουν μια νέα προσέγγιση για την εκπαίδευση και την κατάρτιση ενηλίκων που να εστιάζει στα μαθησιακά αποτελέσματα και να ενθαρρύνει την ανάπτυξη αποτελεσματικών συστημάτων δια βίου μάθησης, καθώς και ολοκληρωμένων συστημάτων για την αναγνώριση της πρότερης μάθησης. Η Εκπαίδευση Ενηλίκων έχει χαρακτηριστικά και λαμβάνει υπόψη παραμέτρους διαφορετικές από αυτές της παραδοσιακής εκπαίδευσης. Αναφέρεται σε οργανωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα προσαρμοσμένα στις ανάγκες των ενηλίκων που συμμετέχουν σε αυτό. Οι ενήλικοι προσέρχονται σε μια εκπαιδευτική διαδικασία έχοντας συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και ανάγκες καθώς συμμετέχουν με στοχευμένες προσδοκίες, φέρουν μαζί τους εμπειρίες και αξίες, βρίσκονται σε μια εξελισσόμενη διαδικασία ανάπτυξης και όχι στο ξεκίνημα, έχουν απαιτήσεις από την εκπαιδευτική διαδικασία και έχουν αναπτύξει τα δικά τους μοντέλα μάθησης και αξιολόγησης. Η αξιολόγηση, στην περίπτωση της αναγνώρισης της πρότερης μάθησης, αναφέρεται ως η δραστηριότητα εκείνη κατά την οποία τα μαθησιακά αποτελέσματα συγκρίνονται με συγκεκριμένα πρότυπα. Ο παραδοσιακός τρόπος αξιολόγησης είναι οι γραπτές και οι προφορικές εξετάσεις. Εναλλακτικοί τρόποι είναι η πρακτική άσκηση, το πορτφόλιο, η επιτόπια παρατήρηση, η προσομοίωση, η συνέντευξη και το ερωτηματολόγιο αυτοαξιολόγησης. Οι μέθοδοι αξιολόγησης στην εκπαίδευση ενηλίκων εξαρτώνται από διαφορετικούς παράγοντες. Η επιλογή μεταξύ παραδοσιακού και εναλλακτικού τρόπου οφείλει να λαμβάνει υπόψη συγκεκριμένες συνθήκες και κυρίως

τις ανάγκες της ομάδας ενηλίκων που συμμετέχουν στην συγκεκριμένη αξιολόγηση καθώς τα μαθησιακά αποτελέσματα ενός ενήλικου, τα οποία είναι συνήθως αποτέλεσμα της εργασιακής εμπειρίας και της καθημερινής ζωής, μπορεί να απαιτούν την εφαρμογή περισσότερων του ενός εργαλείων αξιολόγησης. Σε αυτό το άρθρο θα παρουσιάσουμε τα ευρήματα από την έρευνα που έγινε σε τέσσερις διαφορετικές χώρες και συγκεκριμένα στην Ελλάδα, τη Δανία, την Ισλανδία και την Ιταλία σε σχέση με του προτεινόμενους τρόπους αξιολόγησης για αναγνώριση προηγούμενης μάθησης. Καταγράφηκαν οι απόψεις 68 ακαδημαϊκών, ειδικών σε εκπαιδευτικά θέματα και χάραξης πολιτικής. Το εργαλείο της έρευνας ήταν ημι-δομημένες συνεντεύξεις. Η ανάλυση περιεχομένου μας επέτρεψε να αποσαφηνίσουμε τις διαφορετικές απόψεις που καταγράφηκαν και να προβληματιστούμε για τους παράγοντες που επηρεάζουν αυτές τις απόψεις. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πλειοψηφία των συνεντευξιζόμενων έχουν μια προσέγγιση που σέβεται τις αρχές της εκπαίδευσης ενηλίκων και λαμβάνουν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενηλίκων. Οι πιο δημοφιλείς τρόποι αξιολόγησης που καταγράφηκαν ήταν η συνέντευξη, ο πρακτικός τρόπος, η καταγραφή του προσωπικού πορτοφολιού αλλά και ο παραδοσιακός τρόπος γραπτή εξέταση.

Λέξεις-κλειδιά: Αξιολόγηση, εκπαίδευση ενηλίκων, πρότερη μάθηση

Γενική-Εκπαιδευτική-Αναπτυξιακή-Κοινωνική Ψυχολογία

Αποτιμώντας το θεσμό της σχολικής ψυχολογικής υποστήριξης στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση: ενισχύει την ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών ή προάγει την ετικετοποίηση των μαθητών; Οι εκτιμήσεις των εκπαιδευτικών γενικής αγωγής

Ηλίας Βασιλειάδης

Ψυχολόγος, ΑΠ

il.vasileiadis@uowm.gr

Ιωάννα Δημητριάδου

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

idimit@uom.edu.gr

Αλίκη Παναγιωτίδου

Ψυχολόγος

alikipanagiotidou1@gmail.com

Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ο θεσμός των Επιτροπών Διεπιστημονικής Υποστήριξης (Ε.Δ.Υ.) προωθεί τη σχολική ψυχολογική υποστήριξη όλων των μαθητών και μαθητριών. Ειδικότερα, στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση, προάγει, μεταξύ άλλων, την ανίχνευση των μαθησιακών δυσκολιών, τη διασύνδεση με το οικείο ΚΕΔΑΣΥ και την υποστήριξη των μαθητών με διαγνωσμένες μαθησιακές δυσκολίες. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γενικής αγωγής, αναφορικά με την αποτίμηση της διαδικασίας ανίχνευσης και εντοπισμού των μαθητών με δυσκολίες στη μάθηση καθώς και την ποιότητα της παρεχόμενης υποστήριξης μετά την διάγνωση των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες. Με τη χρήση ημι-δομημένων συνεντεύξεων σε 36 εκπαιδευτικούς από σχολικές μονάδες της Κεντρικής Μακεδονίας και ακολουθώντας την ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, η παρούσα έρευνα καταλήγει στη χαρτογράφηση των εκτιμήσεων τους για τον προσανατολισμό και τις παιδαγωγικές προτεραιότητες που προάγονται στο πλαίσιο της σχολικής ψυχολογικής υποστήριξης. Η ταυτότητα και η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών φαίνεται να απασχολεί τους εκπαιδευτικούς αναφορικά με την ανίχνευση των μαθησιακών δυσκολιών. Ως σημαντικοί παράγοντες αναδεικνύονται ο διακριτός τους ρόλος ως εκπαιδευτικών γενικής αγωγής, η σταθερή παρουσία και η εξειδικευμένη εμπειρία των σχολικών ψυχολόγων, η συνεργασία με τους γονείς και ο αριθμός των

μαθητών στη τάξη για τον εντοπισμό των συγκεκριμένων δυσκολιών. Τα αποτελέσματα συζητούνται στο πλαίσιο του προσδιορισμού του κατάλληλου μοντέλου υποστήριξης των μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες, στο πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης μιας και κυρίως προτείνονται εξατομικευμένα μοντέλα υποστήριξης εκτός σχολικής τάξης.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολική ψυχολογική υποστήριξη, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών, εκτιμήσεις εκπαιδευτικών, υποστήριξη μαθητών

Ακαδημαϊκή προσήλωση φοιτητών/ριών: Ο ρόλος της αντιλαμβανόμενης αίσθησης φροντίδας από το διδακτικό προσωπικό και της ψυχικής ευημερίας στο ακαδημαϊκό πλαίσιο

Ιάσων Παναγιώτης Γκόντζος

Προπτυχιακός φοιτητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

psy00180@uowm.gr

Θάνος Τουλούπης

Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

t.touloupis@aegean.gr

Στεργιανή Γκιαούρη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

sgiaouri@uowm.gr

Το ενδιαφέρον της διεθνούς βιβλιογραφίας για την έννοια της ακαδημαϊκής προσήλωσης των φοιτητών/ριών έχει εντατικοποιηθεί τα τελευταία χρόνια, λόγω των διάφορων συγκυριών που έπληξαν την πανεπιστημιακή κοινότητα, όπως η πανδημία COVID-19 και η επακόλουθη ευρεία αξιοποίηση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Επιπροσθέτως, δεν έχουν αποσαφηνιστεί μέχρι σήμερα πλήρως οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ακαδημαϊκή προσήλωση των φοιτητών/ριών. Η παρούσα έρευνα εξέτασε την ακαδημαϊκή προσήλωση των φοιτητών/ριών, καθώς και τον προβλεπτικό ρόλο της αντιλαμβανόμενης αίσθησης φροντίδας από το διδακτικό προσωπικό αλλά και της ψυχικής τους ευημερίας στο ακαδημαϊκό πλαίσιο. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 312 φοιτητές/ήτριες (71 άνδρες) προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου από πανεπιστήμια της ημεδαπής. Η συλλογή του δείγματος πραγματοποιήθηκε τόσο δια ζώσης όσο και διαδικτυακά. Οι φοιτητές/ήτριες συμπλήρωσαν ένα ερωτηματολόγιο αυτο-αναφοράς που περιλάμβανε, εκτός των δημογραφικών ερωτήσεων, κλίμακες σχετικά με την ακαδημαϊκή προσήλωση (Shorth Grit Scale-GRIT-S, Duckworth & Quinn, 2009), την αίσθηση φροντίδας από το διδακτικό προσωπικό (Gallagher et al., 2019), και την ψυχική ευημερία (Brief Adolescents' Subjective Well-Being in School Scale-BASWBSS, Tian et al., 2015), οι οποίες προσαρμόστηκαν εκφραστικά ώστε να απευθύνονται σε φοιτητικό πληθυσμό. Βάσει των αποτελεσμάτων, η ακαδημαϊκή προσήλωση των φοιτητών/ριών, τόσο μέσω του συνεχιζόμενου ενδιαφέροντος όσο και μέσω της επίμονης προσπάθειάς τους φάνηκε να κινείται εντός του μέσου όρου. Επιπροσθέτως, η ψυχική ευημερία των φοιτητών/ριών στο ακαδημαϊκό πλαίσιο φάνηκε να προβλέπει θετικά την ακαδημαϊκή τους προσήλωση (συνεχιζόμενο ενδιαφέρον, επίμονη προσπάθεια). Αντιθέτως, η αντιλαμβανόμενη αίσθηση φροντίδας από το διδακτικό προσωπικό και το φύλο των φοιτητών/ριών δεν φάνηκε να συνδέονται με την ακαδημαϊκή τους προσήλωση. Τα παραπάνω ευρήματα συμβάλλουν, πρωτίστως, σε θεωρητικό επίπεδο εμπλουτίζοντας την περιορισμένη διεθνή και ιδίως εγχώρια βιβλιογραφία σχετικά με το υπό μελέτη θέμα. Ακόμη, σε εφαρμοσμένο επίπεδο τα ευρήματα υποδηλώνουν την αναγκαιότητα εντατικοποίησης δράσεων που θα ενδυναμώνουν το αίσθημα ψυχικής ευημερίας των φοιτητών/ριών στην πανεπιστημιακή κοινότητα και, συνεπώς, την προσήλωσή τους στις ακαδημαϊκές τους υποχρεώσεις.

Λέξεις-κλειδιά: Ακαδημαϊκή προσήλωση, Αντιλαμβανόμενη αίσθηση φροντίδας, Ψυχική ευημερία, Φοιτητές/ήτριες

Ο ρόλος των κινήτρων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα κίνητρα εκπαιδευτικής συμμετοχής των κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα

Αικατερίνη Γουργουρίνη

MSc Κοινωνική Λειτουργός, Υποψ. Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Πατρών

kat.gourgourini@gmail.com

Τα κίνητρα αποτελούν έναν καθοριστικό παράγοντα για την εκπαίδευση καθώς και ένα από τα πρωταρχικά καθήκοντα της διδασκαλίας. Η διαδικασία της παρακίνησης καθορίζει τους στόχους και επηρεάζει τις επιλογές των εκπαιδευόμενων, κατευθύνοντας τη συμπεριφορά τους προς την επίτευξη των στόχων. Η μάθηση αποτελεί μία δυναμική διαδικασία που επηρεάζεται αφενός από το εκπαιδευτικό περιβάλλον και αφετέρου από εξατομικευμένους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των κινήτρων και των προηγούμενων μαθησιακών εμπειριών. Η ανάπτυξη των κινήτρων μάθησης ξεκινά με την πρώιμη κοινωνικοποίηση, ως αποτέλεσμα του εκπαιδευτικού υλικού και της εμπειρίας της μάθησης. Η μαθησιακή εμπειρία επηρεάζει συχνά τη συνέχιση της εκπαίδευσης και τη μετέπειτα εκπαιδευτική συμμετοχή στην ενήλικη ζωή. Τα κίνητρα έχουν κοινωνικό υπόβαθρο και διαφοροποιούνται μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Η ανάπτυξη κοινωνικών κινήτρων συνοδεύεται από τη συνολικά διαμορφωθείσα στάση απέναντι στην εκπαίδευση και τη συνείδηση της ευθύνης έναντι των κοινωνικών αναγκών. Στο πλαίσιο αυτό, πολλά άτομα επιλέγουν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους, ανταποκρινόμενα στην πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας καθώς και στις συντελούμενες κοινωνικές αλλαγές. Παράλληλα, οι προσδοκίες έχουν τη δυνατότητα να ενισχύσουν ή να παρεμποδίσουν την αυτονομία των εκπαιδευόμενων. Στην παιδαγωγική επιστήμη, οι προσδοκίες δεν ταυτίζονται με τα κίνητρα ωστόσο συνδέονται με αυτά. Πιο συγκεκριμένα, στη διεργασία μάθησης, οι προσδοκίες αποτελούν έναν καίριο παράγοντα του κινήτρου, επηρεάζοντας την εκπαιδευτική πορεία και εξέλιξη. Καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των προσδοκιών, κατέχουν οι «διαμεσολαβητές», δηλαδή τα κοινωνικά πλαίσια (οικογένεια, σχολείο κ.α.), τα οποία ασκούν άμεση ή έμμεση επιρροή στο άτομο. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να αναδείξει την έννοια και τη σημασία των κινήτρων για τη εμπλοκή των κρατούμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το επιστημονικό ενδιαφέρον επικεντρώνεται στους κινητοποιητικούς παράγοντες, στις επιδιώξεις και στις προσδοκίες που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τη συμμετοχή των ενηλίκων κρατούμενων στην εκπαίδευση, κατά τη διάρκεια έκτισης της ποινής τους. Τα κίνητρα συμμετοχής των κρατούμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία, διαφοροποιούνται από εκείνα του γενικού ενήλικου πληθυσμού. Αυτό αποδίδεται στα ιδιαίτερα ατομικά χαρακτηριστικά των κρατούμενων, στις εκπαιδευτικές τους ανάγκες και ενδιαφέροντα, στις συνθήκες εγκλεισμού καθώς και σε άλλους, συγκυριακούς παράγοντες. Η εκπαιδευτική συμμετοχή στο πλαίσιο της φυλακής, παρακινείται τόσο από εγγενή κίνητρα όσο και από εξωτερικούς παράγοντες. Ως εκ τούτου, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης στη φυλακή, προϋποθέτει την κατανόηση των κινήτρων συμμετοχής και της αντίστοιχης διαδικασίας παρακίνησης των κρατούμενων, δεδομένης της συμβολής της εκπαίδευσης στην εργασιακή ενσωμάτωση, στην κοινωνική επανένταξη και στη μείωση της πιθανότητας υποτροπής μετά την αποφυλάκιση.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαίδευση, Κίνητρα, Προσδοκίες, Κρατούμενοι, Φυλακή

Ο θυμός στη σχολική πραγματικότητα

Κωνσταντίνα Τσουμπούλη

Εκπαιδευτικός

dinatsoubouli@yahoo.gr

Ο θυμός είναι ένα από τα βασικά ανθρώπινα συναισθήματα, σχετίζεται με την απόκριση του συμπαθητικού νευρικού συστήματος και αποτελεί μια αντίδραση του οργανισμού απέναντι σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Στη πορεία της εξέλιξης του ανθρώπινου είδους, ο θυμός έχει θεωρηθεί ως ένα θετικό στοιχείο, με την άποψη ότι βοήθησε τον άνθρωπο να αμυνθεί με αποτελεσματικό τρόπο απέναντι σε κάθε είδους επιθέσεις. Σε κοινωνικό επίπεδο, όμως θεωρείται ένα επικίνδυνο στοιχείο και αυτός είναι ένας από τους λόγους που κάθε κοινωνία ξεχωριστά αναπτύσσει μηχανισμούς ελέγχου με σκοπό την αποφυγή βίαιων πράξεων από τα μέλη της. Θεωρείται το δυσκολότερο, ως προς την έκφρασή του, συναίσθημα. Κάθε άνθρωπος τον εκφράζει με διαφορετικούς τρόπους. Κάποιοι τείνουν να τον καταπιέζουν και να αποσύρονται από την έκφρασή του. Η πιο συχνή έκφραση του θυμού είναι οι έντονες φωνές, η χρήση κακού λεξιλογίου, η πρόκληση ζημιών, ακόμα και στην προσφυγή βίαιων πράξεων τόσο στον εαυτό τους, όσο και σε άλλο άτομο. Στην πρώτη περίπτωση, το άτομο που καταπιέζει τον θυμό του, είναι πιθανό να οδηγηθεί στην πρόκληση κάποιων ψυχοσωματικών συμπτωμάτων. Στην δεύτερη περίπτωση, όπου το άτομο εξωτερικεύει τον θυμό του, η συμπεριφορά αυτή μπορεί να επιφέρει δυσμενείς επιπτώσεις στις διαπροσωπικές του σχέσεις. Ο θυμός είναι ένα συναίσθημα που υπάρχει σε έντονο βαθμό και στη σχολική πραγματικότητα, κυρίως τα τελευταία χρόνια. Δεν θα μπορούσε να λείπει άλλωστε, εφόσον το σχολείο αποτελεί μια μικρογραφία της κοινωνίας. Οι αιτίες που συναντάται σε πιο έντονο βαθμό το συναίσθημα του θυμού στους μαθητές αφορούν τους ταχείς ρυθμούς ζωής, τις αλλαγές που βιώνονται μέσα στη σύγχρονη οικογένεια με τη συνεχή αύξηση των διαζυγίων, τη μείωση του χρόνου που περνούν τα παιδιά με τους γονείς τους, την εξάρτηση όλων των μελών της οικογένειας από τα ηλεκτρονικά μέσα, τον γενικότερο φόβο και την αλλαγή στις ανθρώπινες σχέσεις που επέφερε η επιδημία του covid, τη μη σωστή διαχείριση των συναισθημάτων των παιδιών από τα ίδια και από τους ενήλικες. Ειδικότερα στον χώρο του σχολείου ο θυμός μπορεί να είναι ένα από τα συμπτώματα της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής - Υπερκινητικότητας (ADHD), η οποία αποτελεί μια νευροαναπτυξιακή διαταραχή που περιλαμβάνει έλλειψη προσοχής, υπερκινητικότητα, παρορμητικότητα και αυθαίρετη συμπεριφορά καθώς και της Εναντιωματικής Προκλητικής Διαταραχής (ODD) όπου κυριαρχούν οι έντονες συγκρούσεις και το αίσθημα θυμού. Τα αποτελέσματα της υπερχείλισης των συναισθημάτων και οι συνεχείς εκρήξεις θυμού υπονομεύουν αφενός το θετικό κλίμα της τάξης και του σχολείου και αφετέρου έχουν και μακροπρόθεσμες συνέπειες στην κοινωνία γενικότερα. Η μη διαχείριση του συναισθήματος του θυμού στην παιδική ηλικία είναι πιθανό να οδηγήσει σε δυσλειτουργικές, επιθετικές και παραβατικές συμπεριφορές και κατά την ενήλικη ζωή. Είναι γεγονός ότι στη σύγχρονη κοινωνία τα περιστατικά βίας και εγκληματικότητας είναι πλέον συχνότερα και εντονότερα. Φαινόμενα όπως η ενδοοικογενειακή βία, ο εκφοβισμός, η ψυχολογική και σωματική κακοποίηση, οι εγκληματικές ενέργειες, αποτελούν δυστυχώς μια καθημερινή πραγματικότητα. Επομένως είναι περισσότερο παρά ποτέ επιτακτική η ανάγκη για ενδοσχολική εξειδικευμένη υποστήριξη από ψυχολόγους σε όλα τα σχολεία που θα οδηγήσει στην ουσιαστική, άμεση και αποτελεσματική παρέμβαση στη διαχείριση περιστατικών.

Λέξεις-κλειδιά: θυμός, συμπεριφορά, παιδί, σχολείο, κοινωνία

Η κουλτούρα της νεανικής παραβατικότητας

Θεμιστοκλής Γκόγκας

Αναπληρωτής Καθηγητής ΠΤΔΕ

thegogas@uoi.gr

Ένα φλέγον ζήτημα, το οποίο το τελευταίο διάστημα έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις, είναι αυτό της νεανικής παραβατικότητας. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ως παραβατικότητα δεν νοείται η «σκανταλιά» του παρελθόντος, αλλά η ποινική συμπεριφορά που αρχίζει από το λεγόμενο «ελαφρύ» έγκλημα, όπως λ.χ. μικροκλοπές και καταλήγει στα βαριά ποινικά αδικήματα, όπως η ληστείες, οι απαγωγές ακόμη και οι ανθρωποκτονίες, ενώ περιλαμβάνονται εγκλήματα που απαιτούν είτε εκπαίδευση, είτε τεχνικές γνώσεις, όπως η χρήση εκρηκτικών και η πλαστογραφία αντίστοιχα. Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει στην παραβατικότητα ατόμων ηλικίας μεταξύ 8 και 15 ετών και βασίζεται σε επίσημα στατιστικά δεδομένα. Εξετάζεται η αύξηση της νεανικής παραβατικότητας σε συγκεκριμένες κατηγορίες, όπως περιγράφονται στο Ποινικό Κώδικα και παρέχεται συγκριτική προσέγγιση κατά ηλικιακή ομάδα και κατά φύλο. Η ανάλυση συσχετίζει δεδομένα από τον ελληνικό και τον ευρωπαϊκό χώρο, στοχεύοντας στην ανάδειξη στοιχείων ομοιότητας αλλά και διαφοροποίησης. Το ζητούμενο είναι να καταδειχθεί η δημιουργία μιας ιδιότυπης κουλτούρας παραβατικότητας και να επισημανθούν τα αίτια του φαινομένου σε μια φρεϊριανή προσέγγιση.

Λέξεις-κλειδιά: Νεανική παραβατικότητα, παραβατικές κουλτούρες, ψηφιακές κουλτούρες, Φρέυρε

Ο 'μειονοτικός κινηματογράφος' και οι δυνατότητες παιδαγωγικής του χρήσης

Ελένη Καρασαββίδου

ΕΔΙΠ, Παιδαγωγική Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Την εποχή των διευρυμένων κωδίκων επικοινωνίας και των 'απεριοριστων' δυνατοτήτων κοινωνικής μάθησης και αισθητικής καλλιέργειας που 'προσφέρει', ο ρόλος του κινηματογράφου και η επ' αυτού κριτική επαναπροσδιορίζεται 'παιδαγωγικά' και αισθητικά, ώστε να αναδείξει την δυναμική και την λειτουργία των αναπαραστάσεων από τους «πολιτιστικούς διαχειριστές», είτε σε συνάφεια είτε σε αντιπαραβολή με τις κυρίαρχες αναγνώσεις του κόσμου. Η λεγόμενη 'κινηματογραφική παιδεία', διεθνώς καθιερωμένη ως film literacy ή media literacy (που αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις άξονες της οπτικοακουστικής παιδείας) την οποία καλείται να επιτελέσει ο κινηματογράφος ως εναλλακτικός 'παροχέας περιεχομένου', δεν είναι όμως ανεξάρτητη από τις ευρύτερες κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές συντεταγμένες. Τόσο η ίδια του η δομή και η ανισομερής συμμετοχή των διαφόρων ομάδων και των ταυτοτήτων τους όσο και η 'κοινωνιογνωσία', η κοινωνική νοημοσύνη που προσφέρει, συνομιλούν και οριοθετούνται από τα συμφραζόμενα και τις εμπειρίες του εξω-κινηματογραφικού κόσμου, όπως και αυτά συνομιλούν και αντιπαρατίθενται με την σειρά τους με εναλλακτικές προσεγγίσεις που εκφράζουν την μερική -ή και ολική όταν φτάνει στον αρνητικό κοινοτισμό- αυτόνομη διαφόρων ταυτοτήτων στα πλαίσια των πολιτιστικών πολέμων της εποχής μας. Οι πολιτικές ταυτότητας έχουν συχνά αντιμετωπίσει τη φυλή, την τάξη και το φύλο ως μεμονωμένες κατηγορίες, ως μέσο ένταξης και κυριαρχίας όταν ανήκει σε υψηλά διαβαθμισμένη ομάδα αλλά και αποκλεισμού εκείνων που δεν θεωρούνται μέρος των κυρίαρχων ομάδων. Οι κοσμοθεωρήσεις που σχηματίζονται από και για τη φυλή, την τάξη και το φύλο για να νομιμοποιηθεί η 'ανάγνωση' επί του κοινωνικού κόσμου και της δομής και λειτουργίας που τον 'συνέχουν', δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί δίχως ένα σετ από προκαθορισμένες προκαταλήψεις, (αυτό που οι κοινωνικές επιστήμες έχουν ονομάσει bias) που χρησιμοποιούνται τόσο ρητά αλλά όσο κυρίως άρρητα στην καθημερινή γλώσσα, στις πολιτικές/θρησκευτικές ρητορικές και στα πολιτιστικά δημιουργήματα, επηρεάζοντας υποδόρια ακόμη και τις εναλλακτικές

προσλήψεις του κόσμου αφού μέσα 'στα όρια του' δημιουργούνται. Σκοπός όμως της εκπαίδευσης παραμένει 'να μετατρέψει τους καθρέφτες σε παράθυρα' και στην κατεύθυνση αυτή η πολιτιστική παιδεία και τα πολιτιστικά προϊόντα μπορούν να έχουν σημαντικό ρόλο. Στην εισήγησή μας παίρνουμε ως μελέτη περίπτωσης την ταινία Moonlight (Oscar, 2016) διερευνούμε τους τρόπους παιδαγωγικής χρήσης του μειονοτικού κινηματογράφου προς μια κατεύθυνση συμπερίληψης και ανατροπής στερεοτύπων που μπορεί να υπάρχουν και στο εσωτερικό του.

Γνωστική Λειτουργία Σε Παιδιά Και Εφήβους Με Διαβήτη Τύπου 1: Συστηματική Ανασκόπηση Και Μετα-Ανάλυση

Ηρώ Ντάγκα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

iro.ntaga@gmail.com

Δρ. Μαρία Χρήστου

Τμήμα Ενδοκρινολογίας Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου Ιωαννίνων

Δημήτριος Μαυρίδης

Αναπληρωτής Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να εξετάσει την επίδραση του Διαβήτη Τύπου 1 και των χαρακτηριστικών του (π.χ. υπογλυκαιμία, υπεργλυκαιμία, ηλικία έναρξης νόσου) στην γνωστική λειτουργία και επίδοση σε παιδιά και εφήβους. Διενεργήθηκε μια συστηματική ανασκόπηση ακολουθώντας τις οδηγίες του PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analysis). Η αναζήτηση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε στις βάσεις δεδομένων MedLine, Embase, PsycInfo και ERIC και αφορούσε σε μελέτες που είχαν δημοσιευθεί μέχρι τον Οκτώβριο του 2023. Τα κριτήρια εισαγωγής αποτελούσαν άτομα με διαβήτη κάτω των 18 ετών, χωρίς κάποια συνυπάρχουσα σοβαρή νόσο, οι μελέτες έπρεπε να συμπεριλαμβάνουν μία ομάδα ελέγχου που να αντιστοιχίζεται στην ομάδα παρατήρησης, τουλάχιστον ως προς την ηλικία, και τέλος, να δίνεται έστω μια γνωστική μέτρηση/έκβαση (π.χ. ευφυΐα, μνήμη, προσοχή, ψυχοκινητική ικανότητα). Ο αλγόριθμος αναζήτησης δημιουργήθηκε σύμφωνα με τον ορισμό της American Psychological Association (APA) για την γνωστική λειτουργία. Για την μελέτη του μεγέθους επίδρασης, επιλέχθηκε ο Σταθμισμένος Μέσος όρος και το Hedges' g. Τα δεδομένα που αντλήθηκαν από τις μελέτες αποτελούσαν δημογραφικά χαρακτηριστικά, δεδομένα σχετικά με το διαβήτη και τις εκβάσεις/μετρήσεις της γνωστικής λειτουργίας. Ο έλεγχος μεροληψίας έγινε με τα εργαλεία Cochrane Collaboration's tool και ROBINS. Το πρωτόκολλο της μελέτης έχει καταχωρηθεί στο PROSPERO με αριθμό CRD42023463096. Η αρχική αναζήτηση έδωσε 623 αποτελέσματα από την ERIC, 30504 από τη MedLine, 51668 από την Embase και 536 από την PsycInfo. Ύστερα από την εφαρμογή φίλτρων, την απαλοιφή διπλών εγγραφών, την μελέτη των περιλήψεων και στη συνέχεια των πλήρων κειμένων, οι μελέτες που εισήχθησαν στην μετα-ανάλυση ήταν 56. Όλες οι μελέτες ήταν μελέτες παρατήρησης, με τις περισσότερες εξ αυτών να είναι συγχρονικές. Σε παρόμοια συστηματική ανασκόπηση που έχει διεξαχθεί στον τομέα (He, et. al, 2018), έχει φανεί πως συγκριτικά με την ομάδα ελέγχου, η ομάδα του διαβήτη έδειξε στατιστικά σημαντικά χαμηλότερα αποτελέσματα στις μετρήσεις γνωστικής λειτουργίας. Στατιστικά σημαντικά χαμηλότερα αποτελέσματα στις μετρήσεις παρατηρήθηκαν και στην ανάλυση υπο-ομάδων των ξεχωριστών χαρακτηριστικών του διαβήτη, με τις ομάδες των παιδιών όπου η ηλικία έναρξης νόσου ήταν νωρίτερα, ή στις ομάδες με υπογλυκαιμία/υπεργλυκαιμία, σε σύγκριση με τις ομάδες όπου η έναρξη της νόσου ήταν αργότερα ή δεν είχαν παρουσιάσει υπεργλυκαιμία/υπογλυκαιμία. Το κομμάτι της μετα-ανάλυσης στη δική μας συστηματική ανασκόπηση θα πραγματοποιηθεί μέσα στον επόμενο μήνα. Η εργασία μας, με αφορμή την υπάρχουσα γνώση από την προηγούμενη συστηματική ανασκόπηση, απαντάει σε καινούργια ερωτήματα, εμβαθύνει περισσότερο στην επίδραση του διαβήτη τύπου Ι στα

παιδιά και τους εφήβους διευρύνοντας τα κριτήρια εισαγωγής μελετών, ενώ ταυτόχρονα διερευνά περισσότερες εκβάσεις γνωστικής λειτουργίας.

Λέξεις-κλειδιά: Συστηματική ανασκόπηση, μετα-ανάλυση, διαβήτη τύπου 1, παιδιά, γνωστική λειτουργία

Λαογραφία, χορός και εκπαίδευση Οι τέχνες στην εκπαίδευση

Εθνογραφικές προσεγγίσεις του λαϊκού πολιτισμού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: η περίπτωση του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του Κατάρ

Αικατερίνη Βασιλάκη

Υποψήφια διδάκτορας, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

a.vasilaki@uoi.gr

Τις τελευταίες δεκαετίες παρουσιάζεται αυξημένο επιστημονικό ενδιαφέρον για τον λαϊκό πολιτισμό τόσο σε ερευνητικό επίπεδο όσο και σε τομείς των εφαρμοσμένων επιστημών. Ειδικότερα, στον τομέα των επιστημών αγωγής και των εφαρμογών στην εκπαίδευση υπάρχει πληθώρα παραδειγμάτων δημιουργικής αξιοποίησης μορφών και εκφάνσεων του λαϊκού πολιτισμού (παραμύθι, εργόχειρο, θέατρο σκιών, χειροτεχνία, χορός κ.ά.), τα οποία έχουν ως σκοπό την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, που αποτελεί άλλωστε βασική παιδαγωγική αρχή και στόχο των αναλυτικών προγραμμάτων στην τυπική εκπαίδευση. Στα σχολεία υλοποιούνται συχνά πρωτότυπες και ευφάνταστες δράσεις και εφαρμογές προς αυτή την κατεύθυνση. Ωστόσο, με μια πιο προσεκτική ματιά θα παρατηρήσουμε ότι η θεωρητική βάση αυτής της τάσης εντοπίζεται σε μια στατική και εν πολλοίς νοσταλγική προσέγγιση της παράδοσης, η οποία αφορά μόνον το παρελθόν. Η παρούσα εργασία αντιλαμβάνεται τον λαϊκό πολιτισμό, όχι ως στατικό και παρωχημένο στοιχείο του παρελθόντος αλλά ως ζώσα πολιτισμική κληρονομιά που προέρχεται από το παρελθόν, αλλά μετασχηματίζεται μέσα στον ιστορικό χρόνο και τον χώρο. Μ' αυτήν την έννοια ο λαϊκός πολιτισμός μπορεί να παίξει έναν καίριο ρόλο στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα ακολουθώντας μια δυναμική προσέγγιση, η οποία εκκινεί από την ίδια τη διαλεκτική ανάμεσα στο παιδί και τον λαϊκό πολιτισμό. Καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη αυτής της διαλεκτικής διαδραματίζει η τέχνη ως μέσο βιωματικής και ενσώματης μάθησης που δημιουργεί ένα κανάλι επικοινωνίας ανάμεσα σε άτομα, τόπους, χρόνους, πολιτισμικά στοιχεία και κοινωνίες. Η παιδαγωγική διάσταση της αξιοποίησης των πολυδιάστατων δυνατοτήτων του λαϊκού πολιτισμού αποκτά επιπρόσθετη σημασία όταν εξετάζεται σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα και ιδιαίτερα σε διεθνιστικές μεταμοντέρνες κοινωνίες εκτός Ελλάδας. Η ανακοίνωση θα επικεντρωθεί στο παράδειγμα του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του Κατάρ προτείνοντας την εθνογραφική μέθοδο για την εις βάθος κατανόηση και ερμηνεία του υλικού που προκύπτει από την ερευνητική διαδικασία. Επομένως, ο σκοπός της ανακοίνωσης είναι διττός: αφενός μεν η σύντομη παρουσίαση του συγκεκριμένου εθνογραφικού παραδείγματος αφετέρου δε η συζήτηση σχετικά με την επιλογή της εθνογραφικής μεθόδου για τη μελέτη και ερμηνεία του. Κατ' επέκταση η διερεύνηση του συγκεκριμένου ζητήματος συνεισφέρει στον διάλογο για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η «ελληνόγλωσση εκπαίδευση του εξωτερικού», αλλά και η τυπική εκπαίδευση γενικότερα, και θέτει ευρύτερους προβληματισμούς στην ακαδημαϊκή κοινότητα, οι οποίοι άπτονται επιστημολογικών και μεθοδολογικών οπτικών. Κοινός τόπος όλων των παραπάνω είναι η σύνδεση μεταξύ έρευνας και πρακτικών εφαρμογών στην εκπαίδευση στο πλαίσιο της οικοδόμησης μιας σχέσης επικοινωνίας μεταξύ Πανεπιστημίου και σχολείου.

Λέξεις-κλειδιά: Λαϊκός πολιτισμός, ζώσα παράδοση, τμήμα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού, βιωματική/ενσώματη μάθηση, εθνογραφία

Εξετάζοντας τον χορό στις κοινότητες πρακτικής. Σχέσεις μουσικού-χορευτή. Μελέτη περίπτωσης

Αλεξάνδρα Αποστολάκη

Υποψήφια διδάκτορας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων

a.apostolaki@uoi.gr

Η παρούσα μελέτη διερευνά τη σχέση του χορευτικού φαινομένου με τις ονομαζόμενες «κοινότητες πρακτικής». Η πραγμάτευση του θέματος θα βασιστεί στο εθνογραφικό παράδειγμα του σεμιναρίου εκμάθησης ελληνικών χορών, το οποίο διοργανώνεται σε ετήσια βάση στη Καρδίτσα (Λίμνη Πλαστήρα), από το 2010. Θα εξεταστεί η διαδικασία συγκρότησης της ιδιότυπης κοινότητας πρακτικής, η οποία ουσιαστικά χτίζεται και μέσα από τις επιμέρους δράσεις του σεμιναρίου, όπως τα μαθήματα, οι παρουσιάσεις και τα γλέντια. Στη σημερινή σύγχρονη και πιο αφηρημένη συνθήκη η έννοια της κοινότητας αποκτά νέες σημασίες και νέο περιεχόμενο, ώστε να μιλάμε για φαντασιακές, ψηφιακές και διαδικτυακές κοινότητες. Μια τέτοια νέα μορφή κοινότητας είναι η ονομαζόμενη «κοινότητα πρακτικής». Ο όρος προτάθηκε για πρώτη φορά από τους J. Lave και E. Wenger και αναφέρεται σε μια ομάδα ανθρώπων που «μοιράζονται μια ανησυχία ή ένα πάθος για κάτι που κάνουν και μαθαίνουν πώς να το κάνουν καλύτερα καθώς αλληλεπιδρούν τακτικά». Με γνώμονα την παραδοχή ότι η μάθηση δεν αποτελεί μια γνωστική διαδικασία εσωτερικεύσης οι Lave & Wenger μετατοπίζουν την προσοχή από τη γνωσιακή διαδικασία στην πιο περιεκτική σφαίρα της κοινωνικής πρακτικής και από τον εκπαιδευόμενο στη μάθηση ως συμμετοχική διαδικασία στον κοινωνικό κόσμο (Lave & Wenger 1991). Ειδικότερα, θα ενδιαφέρει η ανάδειξη της σχέσης μουσικού - χορευτή κατά τα βραδινά γλέντια, όπου αναπτύσσονται διάφορες πρακτικές, οι οποίες κάποιες προσμοιάζουν με τις αντίστοιχες του 'παραδοσιακού' χορού και άλλες όχι. Το γλέντι παρουσιάζει τριαδική επιτελεστική διάρθρωση: φωνητική, οργανική και σωματική-κινητική. Πρόκειται για κοινωνική πρακτική με διαχρονική πολιτισμική σημασία, στην οποία η μουσική, το τραγούδι και ο χορός ως συλλογικές εκδηλώσεις, ταυτίζονται (Κάβουρας 2000: 173). Μεθοδολογικά, η έρευνα ακολούθησε την εθνογραφική μέθοδο και τις σχετικές τεχνικές: συμμετοχική παρατήρηση, ημι-δομημένη συνέντευξη και βιντεοσκόπηση. Η επιτόπια έρευνα ξεκίνησε το 2022 και συνεχίζεται έως και σήμερα. Ένα πρώτο συμπέρασμα που αναδεικνύεται από την έρευνα είναι ότι η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από την παραδοσιακή κατά πρόσωπο διδασκαλία, καθώς και μέσω των βραδινών γλεντιών. Στην περίπτωση μιας κοινότητας χορευτικής πρακτικής τα μέλη εκτός από την αγάπη τους για το χορό, μοιράζονται ένα κοινό ρεπερτόριο πρακτικής και πόρων μέσα από κώδικες, βιώματα, ιστορίες, εργαλεία, τεχνικές αντιμετώπισης δυσκολιών, το οποίο είναι ανοιχτό σε ανανοημοτοδότηση. Ο εκπαιδευόμενος-μαθητής μέσω της ενσώματης μάθησης αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στη διαδικασία, με βασικό εργαλείο μάθησης το σώμα. Στα βραδινά γλέντια του σεμιναρίου ο αυτοσχεδιασμός εγκλωβίζεται σε ένα εν πολλοίς κανονιστικό ερμηνευτικό πλαίσιο, όπου οι μαθητές-χορευτές έχουν διδαχθεί και εκτελούν μέσω της μίμησης ότι έχουν διδαχθεί μέσω της διδασκαλίας στους συλλόγους τους. Τέλος, οι πληροφορητές διαχωρίζουν την επικοινωνία που διέπει την σχέση του χορευτή με τον μουσικό κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας και του γλεντιού.

Λέξεις-κλειδιά: παραδοσιακός χορός, σεμινάρια, μάθηση, κοινότητες πρακτικής, αυτοσχεδιασμός

Παραδοσιακός πολιτισμός και βιωματική μάθηση: το παράδειγμα της Ολύμπου Καρπάθου

Αναστασία Φυλακτακίδου

Ε.Ε.Π.-Φ.Α., Π.Τ.Δ.Ε.

afilakt@uoi.gr

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των τρόπων που ο παραδοσιακός πολιτισμός μπορεί να αποτελέσει πεδίο βιωματικής μάθησης γνωστικών, συναισθηματικών και κοινωνικών παραμέτρων στο πλαίσιο κοινοτήτων και ομάδων. Πεδίο έρευνας αποτελεί η ιδιαίτερη τελετουργική διαδικασία του θρησκευτικού «γλεντιού» στην Όλυμπο Καρπάθου, η οποία επιτελείται στο πλαίσιο εκδηλώσεων στον κύκλο του χρόνου και στον κύκλο της ζωής. Πρόκειται για μια συμμετοχική εμπειρία μέθεξης και παράλληλα μία διαδικασία ενήβωσης και ενσωμάτωσης. Μεθοδολογικά η έρευνα βασίστηκε στην εθνογραφική προσέγγιση και επιτόπια έρευνα με συμμετοχική παρατήρηση, η οποία διήρκησε από το Νοέμβριο του 2017 μέχρι και το Νοέμβριο του 2023. Μερικά από τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι ότι η διαδικασία της παρατήρησης, της δοκιμής και του λάθους, της έκθεσης του εαυτού, της ανατροφοδότησης, της αποδοχής και της απόρριψης, το παιχνίδι με τα όρια, η καλλιέργεια της αίσθησης του «ανήκειν», ο αξίες, οι αρχές, οι κανόνες και πλήθος άλλων στοιχείων που συνδέονται με τη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη του ατόμου, είναι διαδικασίες που επιτελούνται αυθόρμητα και βιωματικά στο πλαίσιο του παραδοσιακού πολιτισμού και κυρίως μέσα από το σωματοποιημένο λόγο. Φαίνεται ότι το παράδειγμα της βιωματικής μάθησης μέσω του παραδοσιακού πολιτισμού απαντά σε πολλά από τα ζητούμενα του σύγχρονου σχολείου, που στόχο έχει την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών. Το ερώτημα που τίθεται είναι με ποιο τρόπο, με ποιες διαδικασίες και προς ποιες κατευθύνσεις μπορεί να εφαρμοστεί στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Λέξεις-κλειδιά: παραδοσιακός πολιτισμός, βιωματική μάθηση, εκπαίδευση, ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου.

Χορός, αφηγήσεις ζωής και εκπαίδευσης: Μια μελέτη περίπτωσης

Χριστίνα Καραπάνου

Φιλολόγος – Φοιτήτρια ΠΤΔΕ

xristinakarapanou04@gmail.com

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια στροφή των κοινωνικών επιστημών στην ποιοτική έρευνα και συγκεκριμένα στις αφηγήσεις ζωής, οι οποίες αποκτούν αυτόνομη υπόσταση. Ως μέθοδος οι αφηγήσεις ζωής δίνουν «φωνή» στους κοινωνικούς δράστες και στα υποκείμενα της έρευνας αναδεικνύοντας τη ρευστότητα της ανθρώπινης εμπειρίας. Ταυτόχρονα, αυτού του είδους η έρευνα δεν βασίζεται σε «αντικειμενικά» αποτελέσματα και θετικιστικές γενικεύσεις και κανονικότητες. Επιπλέον, η αξιοποίηση των αφηγήσεων ζωής στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει πολλά οφέλη για τους εμπλεκόμενους. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η σχέση των αφηγήσεων ζωής ως μεθόδου ποιοτικής έρευνας, η εφαρμογή της στη μελέτη του χορού και η αξιοποίησή της στην εκπαίδευση. Η πραγμάτευση του θέματος θα βασιστεί σε μια μελέτη περίπτωσης. Συγκεκριμένα, σ' αυτήν του ηπειρώτη τραγουδιστή Γιάννη Παπακώστα. Για τις ανάγκες της έρευνας πραγματοποιήθηκαν μια σειρά από ημιδομημένες συνεντεύξεις, αλλά και ελεύθερες συζητήσεις στα Γιάννενα από τον Οκτώβριο του 2023 έως και τον Ιανουάριο του 2024. Κατόπιν, ακολούθησε μια συστηματική ανάλυση περιεχομένου και κριτική ανάλυση λόγου. Παράλληλα, αναζητήθηκε αρχειακό και άλλο υλικό (φωτογραφίες, βίντεο κλπ) τόσο από τον ίδιο όσο και από εξωτερικές πηγές. Ένα καίριο ζήτημα που προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων είναι η μετάδοση ηθικών αξιών, γνώσεων και συμπεριφοράς που ακολουθούν τον άνθρωπο στη μετέπειτα ζωή του και έχουν να

κάνουν με τη σχέση των ανθρώπων μεταξύ τους, αλλά και την ανάπτυξη του αισθήματος της συμπερίληψης. Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι μέσα από την αφήγηση ζωής (βιοϊστορία) του Γιάννη Παπακώστα αναδεικνύονται: 1. η αξία σύναψης φιλικών σχέσεων, 2. το αίσθημα συμπερίληψης προς τους συνανθρώπους μας, 3. η κατανόηση, 4. η κοινωνικότητα. Εν κατακλείδι, τεκμαίρεται η αξία των αφηγήσεων ζωής στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς μέσω αυτών επιτυγχάνεται τόσο η προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών, όσο και η γαλούχησή τους με πλήθος αξιών και γνώσεων καθώς και ο εμπλουτισμός του γνωστικού τους υποβάθρου.

Λέξεις-κλειδιά: χορός, αφηγήσεις ζωής, εκπαίδευση, Γιάννης Παπακώστας

Η παιδαγωγική του ελεύθερου χρόνου στον αθλητισμό: Παρελθόν, παρόν και μέλλον στην Ελλάδα

Αντώνης Τοσουνίδης

Dr. Sportwiss. ΕΕΠ-Φυσικής Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,

Παν/μιο Δυτ. Μακεδονίας

atosounidis@uowm.gr

Σκοπός της εργασίας είναι να παρουσιάσει την Παιδαγωγική του ελεύθερου χρόνου στον Αθλητισμό στο Παρελθόν, παρόν και μέλλον στην Ελλάδα. Καταγράφει τα στοιχεία της Επιστήμης του ελεύθερου χρόνου και περιγράφει την Παιδαγωγική του ελεύθερου χρόνου στον Αθλητισμό στο Παρελθόν (Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια). Γίνεται σύνδεση για την μελλοντική ανάπτυξη της Παιδαγωγικής του ελεύθερου χρόνου στον Αθλητισμό με το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών στο γνωστικό Αντικείμενο της Φυσικής Αγωγής και της Αγωγής Υγείας στο δημοτικό. Ενώ παράλληλα παρατίθεται η Εθνική Δράση για την αντιμετώπιση της Παιδικής Παχυσαρκίας. Περιγράφονται επίσης καλές πρακτικές από το εξωτερικό για την ανάπτυξη της Παιδαγωγική του ελεύθερου χρόνου στον Αθλητισμό σε σύνδεση με την σχολική παιδαγωγική στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μερικά παραδείγματα καλών πρακτικών είναι: η Διαδικτυακή πλατφόρμα της Γερμανίας για χειμερινά αθλήματα στα σχολεία (<https://www.wintersportschule.de/>), οι λευκές και πράσινες εβδομάδες στην Ιαπωνία για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, η νέα πύλη πληροφοριών για τα αθλήματα στη φύση και το τοπίο, ώστε να μπορεί κάποιος να συνεχίσει να απολαμβάνει τη διασκέδαση των αθλημάτων και την ομορφιά της φύσης στο μέλλον (<https://www.natursport.info/>), το παράδειγμα Πανεπιστημιακού Αθλητισμού στην Κύπρο και το πρόγραμμα «Γερμανικό Αθλητικό Σήμα» (<https://deutsches-sportabzeichen.de/>) είναι ένας καλός τρόπος αντιμετώπισης της αυξανόμενης έλλειψης άσκησης μεταξύ των παιδιών και των νέων στο σχολείο.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδαγωγική του Ελεύθερου χρόνου στον Αθλητισμό, σχολείο χειμερινών Αθλημάτων, αθλήματα στην φύση, αθλητικό σήμα

Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία

Κλιματική κρίση: Αντιλήψεις και αυτοαποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών ως προς τη διδασκαλία της στο Δημοτικό Σχολείο

Αριστέα Ένεζλη

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΠΕ70)

aenezli93@gmail.com

Η κλιματική κρίση αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις της σύγχρονης εποχής. Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην ενημέρωση και στην ευαισθητοποίηση των πολιτών γύρω από περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως και αυτό της κλιματικής κρίσης, έχει αναγνωριστεί διεθνώς τις τελευταίες δεκαετίες. Η παρούσα έρευνα μελετά τις βασικές

αντιλήψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με την κλιματική κρίση, την αυτοαποτελεσματικότητά τους ως προς τη διδασκαλία της στη σχολική τάξη, καθώς και την πιθανή συσχέτιση μεταξύ των δύο. Η έρευνα διεξήχθη με τη χρήση ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στις περιφέρειες Ιωαννίνων και Αττικής. Από τα 132 ερωτηματολόγια που συλλέχθηκαν, διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται την κλιματική κρίση ως ένα από τα κρισιμότερα προβλήματα του πλανήτη μας σήμερα. Επίσης, ελάχιστοι είναι αυτοί που θεωρούν επαρκή την εκπαίδευσή τους σε περιβαλλοντικά ζητήματα, καθώς και αυτοί που έχουν συμμετάσχει σε κάποιου είδους σχετική επιμόρφωση. Παρ' όλα αυτά, οι περισσότεροι κρίνουν ότι οι μαθητές στα ελληνικά σχολεία θα έπρεπε να διδάσκονται περισσότερο, να κατανοούν την κλιματική κρίση και να ανταποκρίνονται θετικά στις προκλήσεις της. Ωστόσο, λίγοι από αυτούς αναφέρουν την εκπαίδευση ως έναν από τους τρόπους αντιμετώπισης. Όσον αφορά στα επίπεδα αυτοαποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών, αυτά παρουσιάζονται πάνω από το μέτριο. Μάλιστα, διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί που είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένοι στα θέματα της κλιματικής κρίσης και αυτοί που έχουν δεχτεί επαρκή εκπαίδευση, είναι αυτοί που έχουν υψηλότερη αυτοαποτελεσματικότητα ως προς τη διδασκαλία της. Τέλος, οι βασικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σε σχέση με την κλιματική κρίση δε φαίνεται να επηρεάζονται από δημογραφικούς παράγοντες, όπως η ηλικία, τα χρόνια προϋπηρεσίας και η γενική εκπαίδευση.

Λέξεις-κλειδιά: Κλιματική κρίση, βασικές αντιλήψεις, αυτοαποτελεσματικότητα, εκπαιδευτικοί, δημοτικό σχολείο

Πλανητικός γραμματισμός και σκοτεινή οικολογία στη μετα-ανθρωπιστική λογοτεχνία για παιδιά

Ρόζη-Τριανταφυλλιά Αγγελάκη

Επίκουρη Καθηγήτρια, ΤΕΠΑΕ, ΑΠΘ

angelaki@nured.auth.gr

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, ο οντολογικός επαναπροσδιορισμός του υλικού κόσμου και η απόρριψη απλουστευτικών και αναχρονιστικών διχοτομήσεων του τύπου «Φύση-πολιτισμός» ή/και «άνθρωποι - ζώα» εκ μέρους των ανθρώπων, μπορεί να ανακόψει την ταχύτητα με την οποία καταστρέφεται το περιβάλλον και επηρεάζονται οι βιολογικές διεργασίες του πλανήτη εξαιτίας της υπερθέρμανσης, της λειψυδρίας, της ρύπανσης του αέρα και των θαλάσσιων υδάτων, της ερημοποίησης και του αφανισμού ζώων και φυτών. Η αλλαγή της συμπεριφοράς του ανθρώπου προς τον πλανήτη, ωστόσο, και η εκ μέρους του ανάπτυξη μιας «οικο-σοφίας», βάσει της οποίας η Γη είναι το «σπίτι» όλων των έμβιων και μη όντων που συναποτελούν ένα περίπλοκο πλέγμα ζωής, στηρίζεται στην εκπαίδευσή του από μικρή ηλικία. Στο πλαίσιο της παγκόσμιας κινητοποίησης για μια νέα, ηθική προσέγγιση του περιβάλλοντος από τους ανθρώπους και την απόρριψη της εσφαλμένης πεποίθησης πως είναι κυρίαρχοι της Φύσης, συγγραφείς για παιδιά και εφήβους γράφουν έργα με οικολογικό περιεχόμενο, τα οποία προκαλούν οικολογικό πένθος στους αναγνώστες και στοχεύουν στον πλανητικό γραμματισμό τους. Στην παρούσα εισήγηση θα καταδειχθεί πώς οι μικροί αναγνώστες καθίστανται πλανητικά εγγράμματοι μέσα από ένα σύγχρονο εικονογραφημένο βιβλίο για παιδιά και ενήλικες, όπου επιχειρείται η σκοτεινή οικολογική προσέγγιση και ένας εναλλακτικός τρόπος για να συνειδητοποιήσει κανείς πόσο αλληλοεξαρτώμενα είναι όλα στον πλανήτη και, ταυτόχρονα, πόσο αβέβαιο το μέλλον όλων μας σε αυτόν. Συγκεκριμένα επιλέχθηκαν δια-ηλικιακά έργα, που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά να προβληματιστούν αναφορικά με το κυρίαρχο ζήτημα της οικολογικής κρίσης. Η εισήγηση θα εστιαστεί στο περιεχόμενο του πλανητικού γραμματισμού, και θα καταδειχθεί πώς παιδιά παρωθούνται να υιοθετήσουν ηθική στάση απέναντι στον πλανήτη, μέσα από δυστοπικές ιστορίες σκοτεινής οικολογίας. Η έρευνα βασίζεται στην

πρόσφατη βιβλιογραφία για (i) το είδος cli-fi και τη δυστοπία στη Λογοτεχνία, (ii) τις σύγχρονες τάσεις για τον οντολογικό επαναπροσδιορισμό του υλικού κόσμου στην Παιδική Λογοτεχνία, (iii) τη θεωρία του μετα-ανθρωπισμού και της σκοτεινής οικολογίας και την εφαρμογή τους σε εικονογραφημένες ιστορίες και (iv) τον πλανητικό γραμματισμό.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδική Λογοτεχνία, εικονογραφημένο βιβλίο, πλανητικός γραμματισμός, cli-fi, σκοτεινή οικολογία

Γνώσεις και Συμπεριφορές μαθητών και μαθητριών της Γ΄ Λυκείου αναφορικά με την κλιματική αλλαγή. Η περίπτωση της Ηπείρου

Θεόδωρος Τσώλης

Εκπαιδευτικός, Χημικός

t.tsolis@uoi.gr

Η κλιματική αλλαγή είναι μια από τις κύριες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η ανθρωπότητα, με την εκπαίδευση να θεωρείται ένας από τους κυρίους τρόπους καταπολέμησης της. Αρκετές μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προσεγγίζουν την κλιματική αλλαγή. Σε γενικές γραμμές, οι μελέτες έδειξαν ότι υπάρχει επιφανειακή γνώση πάνω στο ζήτημα, με τους/τις μαθητές/τριες να γνωρίζουν μόνο τις άμεσες επιπτώσεις του φαινομένου. Επιπλέον, έχει αναφερθεί ότι οι ιδέες και οι πεποιθήσεις των μαθητών/τριων εμπεριέχουν και περιττά στοιχεία, δημιουργώντας έτσι ατελή και διαστρεβλωμένη κατανόηση του φαινομένου και σύγχυση του με άλλες περιβαλλοντικές διαδικασίες ή/και φαινόμενα. Τέλος, διάφορες μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί με στόχο την εξέταση της επίδρασης διαφόρων παραγόντων, όπως είναι το φύλο, τα μέσα ενημέρωσης κ.α., με τις υπάρχουσες γνώσεις των εφήβων. Η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο των προβλέψεων για την κλιματική αλλαγή, παρουσιάζοντας αύξηση της θερμοκρασίας και σημαντική μείωση των βροχοπτώσεων. Παρόλα αυτά ελάχιστες έρευνες έχουν μέχρι στιγμής ασχοληθεί με την περιβαλλοντική συνείδηση, τις γνώσεις, τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά των παιδιών και των εφήβων σχετικά με τα προαναφερθέντα περιβαλλοντικά ζητήματα. Με βάση τα παραπάνω θα είχε ενδιαφέρον να μελετηθεί η κατανόηση και η συμπεριφορά των μαθητών/τριων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της περιοχής της Ηπείρου, αναφορικά με την κλιματική αλλαγή. Στην έρευνα έλαβαν συνολικά μέρος 853 μαθητές/τριες της Γ΄ Λυκείου, που φοιτούσαν σε σχολεία της Ηπείρου και πραγματοποιήθηκε κατά το σχολικό έτος 2022-2023. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με τη χρήση γραπτού ερωτηματολογίου που περιλάμβανε κυρίως ερωτήσεις κλειστού τύπου. Η καταχώριση και ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη βοήθεια του προγράμματος IBM SPSS Statistics v. 28.0.1.0. Τα κυριότερα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων ήταν ότι οι συμμετέχοντες: i) γνώριζαν για την αιτιακή σχέση ανάμεσα στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και στην κλιματική αλλαγή, με σημαντικό ποσοστό όμως να έχει την εσφαλμένη αντίληψη ότι η αραίωση της στοιβάδας του όζοντος ευθύνεται για αυτή, ii) αναγνώριζαν τις ανθρώπινες δραστηριότητες ως το κύριο λόγο όξυνσης του φαινομένου και το CO₂ ως το κύριο θερμοκηπικό αέριο, χωρίς όμως να συμβαίνει το ίδιο και για τα άλλα αέρια του θερμοκηπίου, iii) σοβαρό έλλειμα γνώσης εντοπίστηκε στην ερώτηση που συσχετιζόταν με το μηχανισμό του φαινομένου, iv) υπήρχε γνώση των αιτιών, συνεπειών και τρόπων αντιμετώπισης, παρόλα αυτά αιτίες ή συνέπειες που απαιτούσαν βαθύτερες γνώσεις ή μια πιο διεισδυτική ματιά, η κατανόηση του ζητήματος ήταν μικρότερη, v) οι γνώσεις των τρόπων αντιμετώπισης ήταν καλύτερες σε σχέση με τις άλλες δύο κατηγορίες (αίτια & συνέπειες), vi) οι συμπεριφορές των μαθητών/τριων είναι φιλικές προς το περιβάλλον αλλά θα μπορούσαν να ήταν και περισσότερο αν υπήρχε μεγαλύτερη επιστημονική γνώση ή πιο διεισδυτική προσέγγιση πάνω στο θέμα, vii) οι στατιστικοί έλεγχοι έδειξαν ότι το φύλο, το είδος σχολείου και η συμμετοχή σε σχολικά

προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης επηρεάζουν τις γνώσεις των παιδιών σε όλες τις κατηγορίες και viii) υπήρχε θετική συσχέτιση των γνώσεων και των σχετικών φιλοπεριβαλλοντικών συμπεριφορών.

Αντιλήψεις μαθητών για τις μετατροπές ενέργειας στο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο και εκπαίδευση στη βιώσιμη ανάπτυξη

Κωνσταντίνος Γριβόπουλος

Δρ Διδακτικής Φυσικών Επιστημών, Φυσικός στο Γενικό Λύκειο Νεοχωρίου Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου

kgrivop@gmail.com

Η έννοια της ενέργειας διαπερνά οριζόντια τις φυσικές επιστήμες παρέχοντας τη δυνατότητα ενιαίας περιγραφής των φαινομένων της έμβιας και άβιας ύλης. Σε επίπεδο σχολικής επιστημολογίας, η διαθεματικότητα που χαρακτηρίζει την έννοια αυτή προσφέρει ευκαιρίες διασύνδεσης μεταξύ των διακριτών μαθημάτων των φυσικών επιστημών και της τεχνολογίας. Εξάλλου, ως θέμα κοινωνικοοικονομικού, περιβαλλοντολογικού και γεωπολιτικού ενδιαφέροντος, η ενέργεια παραμένει πάντα στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης, παγκοσμίως. Στην παρούσα προσέγγιση, διερευνούμε τις αντιλήψεις μαθητών για τις μετατροπές ενέργειας που συμβαίνουν στο υδροηλεκτρικό εργοστάσιο, με σκοπό να διαγνώσουμε πιθανά γνωστικά εμπόδια στη μάθηση. Η αφετηρία αυτής της προβληματικής εδράζεται στην προοπτική μιας εκπαίδευσης στη βιώσιμη ανάπτυξη και την αειφορία, ως πτυχή της παιδαγωγικής αξιοποίησης των κοινωνικοεπιστημονικά ζεόντων ζητημάτων (questions scientifiques socialement vives). Από τη σκοπιά των ελληνικών αναλυτικών προγραμμάτων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σημειώνουμε ότι το καταργηθέν μάθημα επιλογής της Α' Γενικού Λυκείου «Γεωλογία και Διαχείριση Φυσικών Πόρων» πραγματεύονταν, γενικά, την ενέργεια που παράγεται από τα ποτάμια. Ωστόσο, η αρχή λειτουργίας του υδροηλεκτρικού σταθμού και οι διαδοχικές μετατροπές ενέργειας δεν περιλαμβάνονται ρητά στα περιεχόμενα σπουδών, με εξαίρεση το Επαγγελματικό Λύκειο, όπου οι μαθητές του τομέα Ηλεκτρολογίας Β' τάξης διδάσκονται τις ηλεκτρικές μηχανές, γεννήτριες και κινητήρες. Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι συγκεκριμένες μορφές ενέργειας, οι οποίες υπεισέρχονται και στη λειτουργία του υδροηλεκτρικού σταθμού, αποτελούν διδασκόμενα γνωστικά στοιχεία ενταγμένα διάσπαρτα στη διδακτέα ύλη της Φυσικής, στα κεφάλαια της βαρύτητας (δυναμική ενέργεια), της κίνησης (κινητική ενέργεια), του ηλεκτρισμού (ηλεκτρική ενέργεια) κλπ. Από απόψεως διδακτικής θεωρίας, στηριζόμαστε στις έννοιες της διδακτικής οικολογίας της γνώσης (écologie didactique des savoirs) και του διδακτικού μετασχηματισμού της ακαδημαϊκής γνώσης σε σχολική (transposition didactique). Μεθοδολογικά, πρόκειται για ποσοτική έρευνα κατά την οποία ζητήθηκε από μαθητές Α' και Β' τάξης Γενικού Λυκείου να σχηματίσουν γραπτώς την ενεργειακή αλυσίδα του υδροηλεκτρικού σταθμού, δηλαδή να τοποθετήσουν σε σωστή σειρά τις δοθείσες στην εκφώνηση του ερωτηματολογίου μορφές ενέργειας, με κριτήριο τις διαδοχικές ενεργειακές μετατροπές, ξεκινώντας από την υδατόπτωση μέχρι τη θερμική ενέργεια μιας οικιακής θερμάστρας. Για να ανταποκριθούν, οι μαθητές πρέπει να ενεργοποιήσουν δεξιότητες γραμμικού αιτιακού συλλογισμού (linear causal reasoning), δηλαδή να σκεφτούν βάσει μιας χρονολογικής ακολουθίας αιτίων, καθένα από τα οποία οδηγεί σε ένα αποτέλεσμα, το οποίο με τη σειρά του αποτελεί αίτιο για το επόμενο αποτέλεσμα κ.ο.κ. Τα συμπεράσματα της έρευνας δείχνουν περιορισμένη ικανότητα των μαθητών να σχηματίσουν την πλήρη γραμμική ακολουθία αιτιακών σχέσεων με μορφή ενεργειακής αλυσίδας. Προεκτεινόμενη σε μελλοντική έρευνα η προβληματική αυτή μπορεί να επικεντρωθεί σε τυπικά γνωστικά εμπόδια, όπως η ταύτιση της ηλεκτρικής ενέργειας με το ρεύμα ή με άλλες έννοιες του ηλεκτρισμού. Θεωρούμε ότι πρέπει να αναθεωρηθεί η επιλογή μη ένταξης, στο αναλυτικό πρόγραμμα, της αρχής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μέσω τεχνολογικών διατάξεων που αξιοποιούν άλλες μορφές

ενέργειας, ανανεώσιμες και μη. Παράλληλα, η εφαρμογή στην τάξη κατάλληλου δυναμικού δικτύου (réseau dynamique) θα μπορούσε να συμβάλει τόσο στην υπέρβαση γνωστικών εμποδίων, όσο και στην εκπαίδευση στην αειφορία και την πολιτειότητα.

Λέξεις-κλειδιά: υδροηλεκτρικό εργοστάσιο, μετατροπές ενέργειας, αντιλήψεις μαθητών, γραμμικός αιτιακός συλλογισμός, εκπαίδευση στην αειφορία

Παιδικά βιώματα σε παρθένα φυσικά περιβάλλοντα και η επιρροή αυτών σε περιβαλλοντικές δράσεις και συμπεριφορές στην ενήλικη ζωή

Ερασμία Σταμούλη

Υποψήφια Διδάκτορας – Εκπαιδευτικός ΠΕ70

era.sta93@gmail.com

Στην παρούσα διατριβή διερευνάται η σχέση του ανθρώπου με τη φύση στην παιδική ηλικία και η επιρροή αυτής στην ενήλικη ζωή. Αναλυτικότερα, σκοπός της μελέτης είναι να διερευνηθούν τα παιδικά βιώματα ανθρώπων που έχουν μεγαλώσει στη φύση, η ύπαρξη σύνδεσης με τη φύση, εξαιτίας των βιωμάτων αυτών και, ως αποτέλεσμα όλων αυτών, οι περιβαλλοντικές δράσεις και συμπεριφορές τους στην ενήλικη ζωή. Σε προηγούμενες έρευνες έχει διαπιστωθεί ότι ειδικοί περιβάλλοντος, όπως ακτιβιστές, εκπαιδευτές περιβάλλοντος ή επαγγελματίες περιβάλλοντος, έχουν επηρεαστεί από τις εμπειρίες τους στη φύση στην παιδική ηλικία. Ελάχιστες έρευνες έχουν προσπαθήσει να αναδείξουν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα βιώματα του παρελθόντος με τη φύση και περιβαλλοντικές συμπεριφορές του παρόντος, κάτι το οποίο προσπαθεί να υλοποιηθεί μέσα από την παρούσα μελέτη. Ακολουθείται μεικτή μέθοδος, επομένως η ερευνητική διαδικασία διακρίνεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος ακολουθείται ποιοτική προσέγγιση, ενώ στο δεύτερο ποσοτική. Αρχικά, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις σε ανθρώπους που είχαν άμεση σχέση με το φυσικό περιβάλλον. Οι συνεντεύξεις είχαν βιογραφικό χαρακτήρα. Ο οδηγός συνέντευξης αποτελούνταν από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος αφορούσε περιβαλλοντικές δράσεις και συμπεριφορές των συμμετεχόντων στο παρόν. Το δεύτερο μέρος αφορούσε τη σύνδεση του ανθρώπου με τη φύση. Στο τρίτο μέρος διερευνώνται τα παιδικά βιώματα των συμμετεχόντων στη φύση. Στις συνεντεύξεις συμμετείχαν επαγγελματίες περιβάλλοντος, εκπαιδευτές περιβάλλοντος, επιστήμονες και ακτιβιστές. Πραγματοποιήθηκε ηχογράφηση των συνεντεύξεων, κι έπειτα, απομαγνητοφώνηση και καταγραφή. Η ανάλυση των δεδομένων έγινε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όλοι οι συμμετέχοντες είχαν περιβαλλοντικές συμπεριφορές και δράσεις στο παρόν. Πιο συγκεκριμένα, όλοι οι συμμετέχοντες έχουν πολύ συχνή επαφή με τη φύση τόσο μέσω του επαγγέλματος όσο και μέσω της καθημερινότητάς τους. Επιπλέον, σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν περιβαλλοντικές συμπεριφορές στη χρήση υλικών, όπως είναι η ανακύκλωση και κομποστοποίηση και η επαναχρησιμοποίηση προϊόντων. Στις μετακινήσεις κάποιοι επιλέγουν το ποδήλατο αλλά και τα πόδια για να μετακινηθούν. Στον τομέα της διατροφής, πολλοί συμμετέχοντες προσπαθούν να καταναλώνουν βιολογικά προϊόντα. Ακόμα, κάποιοι από τους συμμετέχοντες έχουν κατοικίδια, ενώ οι περισσότεροι είναι ευαισθητοποιημένοι ως προς τα αδέσποτα ζώα. Στη συνέχεια, πολλοί συμμετέχοντες ενεργούν φιλοπεριβαλλοντικά μέσα από την επιστημονική έρευνα, ενώ κάποιοι κάνουν δράσεις και μέσα από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Κάποιοι ακόμα υλοποιούν πρακτικές άμεσης προστασίας και διατήρησης ειδών που κινδυνεύουν με εξαφάνιση. Αναφορικά με τα αποτελέσματα που σχετίζονται με το παρελθόν, όλοι οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν θετικά βιώματα στη φύση. Πολλοί συνήθιζαν να κάνουν βόλτες στη φύση, είτε μόνοι είτε με αγαπημένα πρόσωπα. Αρκετοί έπαιζαν παιχνίδια στη φύση ενώ άλλοι είχαν την τάση να κάνουν συλλογή διαφόρων αντικειμένων από αυτή. Ορισμένοι ασχολούνταν πολύ συχνά με αγροτικές εργασίες, όπως η φροντίδα κήπων ή ζώων, ενώ άλλοι εμπλέκονταν σε πιο ξεχωριστές δραστηριότητες, όπως η ηχογράφηση πουλιών. Κάποια από τα αρνητικά βιώματα που αναδείχτηκαν ήταν η υποβάθμιση

αγαπημένων φυσικών περιοχών και η κακή συμπεριφορά απέναντι στα ζώα. Τέλος, οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν θετικές στάσεις απέναντι στη φύση και τους οργανισμούς της. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζουν σύνδεση με τη φύση, η οποία θεωρείται σημαντικός δείκτης πρόβλεψης περιβαλλοντικής συμπεριφοράς και δράσης. Περιβαλλοντικές συμπεριφορές και δράσεις εμφανίζουν όλοι οι συμμετέχοντες, όπως αναδείχθηκε προηγουμένως.

Λέξεις-κλειδιά: Παιδικές εμπειρίες στη φύση, σύνδεση με τη φύση, περιβαλλοντική δράση, περιβαλλοντική συμπεριφορά, περιβαλλοντική εκπαίδευση ή εκπαίδευση για την αειφορία

Φυσικές Επιστήμες/Μαθηματικά

Ερευνητικό και Διδακτικό Έργο του Εργαστηρίου Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας της Φυσικής (2003-2023)

Κωνσταντίνος Θ. Κώτσης

Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kkotsis@uoi.gr

Στην ανακοίνωση αυτή αναφέρονται οι δράσεις του Εργαστηρίου Εκπαίδευσης και Διδασκαλίας της Φυσικής του ΠΤΔΕ του πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το εργαστήριο ιδρύθηκε το 2003 και για είκοσι συνεχή χρόνια έχει να παρουσιάσει πληθώρα Διδακτικού και Ερευνητικού Έργου στα αντικείμενα της Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών, Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών, στη χρήση Νέων Τεχνολογιών στην Εκπαίδευση και τελευταίως στη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης στην Διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών. Το εργαστήριο έχει απευθυνθεί όλα αυτά τα χρόνια εκτός του ΠΤΔΕ, όπου ανήκει, και στο Τμήμα Φυσικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αφού για πλέον μιας 15ετίας προσέφερε κάθε χρόνο 4 μαθήματα τόσο στο Προπτυχιακό Πρόγραμμα σπουδών, όσο και στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Φυσικής «Νέες Τεχνολογίες και Έρευνα στη Διδακτική της Φυσικής». Ο χώρος του Εργαστηρίου ήταν και είναι πάντα ανοικτός για επισκέψεις σε μαθητές τόσο της Πρωτοβάθμιας όσο και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, με αποκορύφωμα κάθε Μάιο το Πανηγύρι της Φυσικής, όπου φοιτητές/τριες του ΠΤΔΕ διδάσκουν Φυσική σε μαθητές του Δημοτικού. Μια δράση του εργαστηρίου που έχει γίνει θεσμός. Αναφέρονται τα προγράμματα, όπου συμμετείχε το Εργαστήριο, τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και του Ινστιτούτου της Εκπαιδευτικής Πολιτικής της Ελλάδας. Τέλος παρουσιάζεται οι δημοσιεύσεις των μελών του εργαστηρίου, τόσο σε επιστημονικά περιοδικά, όσο και σε συνέδρια.

Οι εναλλακτικές ιδέες για τις έννοιες του μαγνητισμού στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης

Δήμητρα Αποστολάκη

Εκπαιδευτικός ΠΕ 70, Υποψήφια Διδακτόρισα Τ.Επ.Ε.Κ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

d.apostolaki@upatras.gr

Χαρίλαος Τσιχουρίδης

Επικ. Καθηγητής, Τ.Επ.Ε.Κ.Ε., Πανεπιστήμιο Πατρών

hatsihour@upatras.gr

Σύμφωνα με τις απόψεις μαθητών και εκπαιδευτικών, ένα από τα πιο ενδιαφέροντα πεδία της Φυσικής που παρουσιάζει πολλές εφαρμογές στην καθημερινότητα είναι ο μαγνητισμός. Περιλαμβάνει έννοιες, οι οποίες παρουσιάζουν δυσκολία στη διδασκαλία και την κατανόηση και προβληματίζουν τόσο τους μαθητές όσο και τους εν ενεργεία και εν δυνάμει εκπαιδευτικούς, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται, βάσει της βιβλιογραφίας,

σχετικές εναλλακτικές ιδέες. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η συλλογή, καταγραφή, ταξινόμηση και παρουσίαση των αντίστοιχων εναλλακτικών ιδεών. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκε κριτική ανασκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας για το χρονικό διάστημα 1980 – 2023, επικεντρωμένη στις βάσεις δεδομένων Google Scholar, Scopus, Eric και Science Direct, από την οποία προέκυψαν 36 ερευνητικά άρθρα, 3 βιβλία και 3 διπλωματικές εργασίες που αναφέρονται σε εναλλακτικές ιδέες και δυσκολίες τόσο μαθητών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όσο και φοιτητών Πανεπιστημιακών Τμημάτων, σχετικές με έννοιες του μαγνητισμού. Επισημαίνεται πως το 17% των ερευνητικών άρθρων που εντοπίστηκαν τοποθετείται χρονικά πριν το 2000 και το 25% αυτών πριν το 2010. Ακόμη, στο 40,6% των ερευνών συμμετείχαν φοιτητές Πανεπιστημιακών Τμημάτων, όπως δάσκαλοι, φυσικοί και μηχανολόγοι, ενώ οι λιγότερες σχετικές έρευνες διεξήχθησαν σε μαθητές της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Παράλληλα σημειώνεται η χρήση μικτού ερευνητικού δείγματος που αποτελείται τόσο από μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όσο και από φοιτητές. Αναφορικά με τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στις έρευνες, παρατηρήθηκε ότι το 43,75% αυτών ήταν ποσοτικές, το 37,5% ποιοτικές και το 12,5% μικτές, δηλαδή έρευνες που εφαρμόσαν συνδυασμό τεχνικών, όπως ερωτηματολόγιο και συνέντευξη. Όσον αφορά στις εναλλακτικές ιδέες που καταγράφηκαν, παρουσιάζουν διαχρονικότητα, όπως παραδείγματος χάριν ύπαρξη μαγνητικών μονόπολων και αντιστοιχία του βόρειου και νότιου πόλου μαγνητών με τα θετικά και τα αρνητικά φορτία. Επισημαίνεται, επίσης, η δυνατότητα αξιοποίησης των ευρημάτων της παρούσας εργασίας στην διοργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους εκπαιδευτικούς, καθώς και στην αναδιοργάνωση των προγραμμάτων σπουδών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.

Λέξεις-κλειδιά: εναλλακτικές ιδέες, μαγνητισμός, μαθητές, φοιτητές

Εστιάζοντας στη Σύγχρονη Φυσική: Η Γνώση των Μαθητών Γυμνασίου για τη Βαρύτητα και τον Χωροχρόνο

Γεωργία Βακάρου

Υποψήφια Διδάκτωρ, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

g.vakarou@uoi.gr

Γεώργιος Στύλος

ΕΔΙΠ, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

gstylos@uoi.gr

Κωνσταντίνος Θ. Κώτσης

Καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kkotsis@uoi.gr

Οι επιστημονικές ανακαλύψεις του 20ού αιώνα αποτελούν ουσιαστική καμπή στην πορεία των Φυσικών Επιστημών, αλλάζοντας ριζικά τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο σήμερα. Παρ' όλα αυτά, στον τομέα της εκπαίδευσης, και συγκεκριμένα στη διδασκαλία της Φυσικής, συχνά δεν γίνεται καμία αναφορά σε σύγχρονες έννοιες λόγω της πολυπλοκότητάς τους. Επίσης, οι μελέτες που αφορούν στις αντιλήψεις των μαθητών για τη Σύγχρονη Φυσική παραμένουν περιορισμένες. Η παρούσα έρευνα προσπαθεί να γεφυρώσει αυτό το κενό εξετάζοντας τον επιστημονικό γραμματισμό των μαθητών της Γ' Γυμνασίου, εστιάζοντας ιδίως στη Γενική Θεωρία της Σχετικότητας του Αϊνστάιν, με έμφαση στη βαρύτητα και το χωροχρόνο. Η έρευνα διεξήχθη στα Ιωάννινα και προσέλκυσε 126 μαθητές/τριες, ηλικίας 14-15 ετών από τα Ιωάννινα, οι οποίοι απάντησαν σε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου με στόχο τη διερεύνηση της γνώσης της Φυσικής του Αϊνστάιν. Τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν μια διαδεδομένη τάση προς την Κλασική Φυσική μεταξύ των μαθητών/τριων, δείχνοντας έναν περιορισμένο βαθμό εξοικείωσης με τις σύγχρονες έννοιες. Η Κλασική Φυσική αφορά κατά βάση την Νευτώνεια Μηχανική με την οποία οι μαθητές/τριες έρχονται σε επαφή από αρκετά νεαρή ηλικία. Επομένως, αυτή η κλίση προς τις θεωρίες του Νεύτωνα υπογραμμίζει την

ανάγκη για εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που θα ενσωματώνουν αποτελεσματικά τη Σύγχρονη Φυσική στο πρόγραμμα σπουδών. Οι παιδαγωγικές προσεγγίσεις θα πρέπει να είναι καινοτόμες, ενσωματώνοντας τις σύγχρονες έννοιες της Φυσικής στις καθημερινές εμπειρίες των μαθητών για να ενισχύσουν τη συνάφεια. Η χρήση πειραμάτων και προσομοιώσεων μπορεί να διευκολύνει τη βιωματική μάθηση και να ενισχύσει την εννοιολογική κατανόηση. Επιπλέον, η αναθεώρηση των προγραμμάτων σπουδών για την ένταξη των σύγχρονων εννοιών της φυσικής στην εκπαίδευση, από νεαρή ηλικία, απαιτεί την αναδιοργάνωση των προτύπων διδασκαλίας και την υποστήριξη των εκπαιδευτικών. Έτσι, τα εκπαιδευτικά συστήματα μπορούν να εξοπλίσουν καλύτερα τους μαθητές με την απαραίτητη επιστημονική παιδεία για την κατανόηση του σύγχρονου κόσμου. Η παρούσα μελέτη συνεισφέρει στη συζήτηση για την επιστημονική εκπαίδευση, αναδεικνύοντας τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες για την προώθηση του επιστημονικού γραμματισμού μεταξύ των μαθητών/τριων γυμνασίου σχετικά με τη Γενική Θεωρία της Σχετικότητας του Αϊνστάιν. Με στοχευμένες παρεμβάσεις και μεταρρυθμίσεις στα προγράμματα σπουδών, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να καλλιεργήσουν μια γενιά επιστημονικά ενημερωμένων πολιτών που θα μπορούν να ανταπεξέλθουν κριτικά στις σύγχρονες επιστημονικές εξελίξεις και να συμβάλουν ουσιαστικά στην κοινωνία.

Λέξεις-κλειδιά: Βαρύτητα, Γραμματισμός, Γυμνάσιο, Αϊνστάιν

Η Επίδραση Εργαστηριακών-Διερευνητικών Δραστηριοτήτων στην Κατανόηση Εννοιών της Φυσικής από Μελλοντικούς Εκπαιδευτικούς

Νικόλαος Κυριαζής

Κάτοχος Μεταπτυχιακού, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

nikos13397@gmail.com

Γεώργιος Στύλος

Ε.Δι.Π., ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

gstylos@uoi.gr

Η εννοιολογική κατανόηση θεμελιωδών εννοιών των Φυσικών Επιστημών αποτελεί σημαντικό παράγοντα καθώς σχετίζεται με τις διδακτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας τους και με τις μαθησιακές επιδόσεις των μαθητών τους. Προηγούμενες μελέτες έχουν εντοπίσει ότι μαθητές, φοιτητές και εκπαιδευτικοί στα μαθήματα των Φυσικών Επιστημών έχουν προϋπάρχουσες ιδέες που έχουν δημιουργηθεί από τις καθημερινές τους εμπειρίες ή μέσω προηγούμενης διδασκαλίας. Η εκπαιδευτική έρευνα έχει δείξει ότι έννοιες της Φυσικής όπως η θερμοδυναμική, η μηχανική και ο ηλεκτρισμός περιλαμβάνουν φαινόμενα που είναι ορατά στην καθημερινή εμπειρία, αλλά δεν είναι άμεσα κατανοητά και δημιουργούν μια ποικιλία εναλλακτικών αντιλήψεων. Η διερευνητική διδασκαλία είναι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα των πρόσφατων μεταρρυθμιστικών διαδικασιών που συντελούνται στην εκπαίδευση των Φυσικών Επιστημών. Ειδικότερα, η διαδικασία της διερεύνησης καλεί τους μαθητές να δώσουν απαντήσεις σε ερευνητικές ερωτήσεις μέσω της ανάλυσης δεδομένων που οι ίδιοι κάνουν. Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η μελέτη της επίδρασης εργαστηριακών και διερευνητικών δραστηριοτήτων στην κατανόηση εννοιών και φαινομένων της θερμότητας από μελλοντικούς εκπαιδευτικούς του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 39 τριτοετείς φοιτητές και φοιτήτριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που συμμετείχαν στο μάθημα «Εργαστηριακή προσέγγιση εννοιών της Φυσικής» και πραγματοποιήθηκε κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2022 - 2023. Σε αυτό το πλαίσιο, αναπτύχθηκε η διδακτική παρέμβαση η οποία αποτελούνταν από οχτώ μαθήματα τριώρης διάρκειας και στηρίχτηκε στη διερευνητική μάθηση και συγκεκριμένα στην επιβεβαιωτική και καθοδηγούμενη διερεύνηση. Πιο συγκεκριμένα, το εργαλείο που αξιοποιήθηκε ήταν το

ερωτηματολόγιο TCE (Thermal Concept Evaluation) που αναφέρεται σε βασικές θερμικές έννοιες όπως η θερμότητα, η θερμοκρασία, η θερμική αγωγιμότητα και οι αλλαγές φάσης. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 26 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, οι οποίες περιγράφουν ένα σενάριο σε κοινά καθημερινά πλαίσια ακολουθούμενα από δηλώσεις που περιλαμβάνουν την επιστημονική εξήγηση και μία ή περισσότερες εναλλακτικές αντιλήψεις. Επιπλέον, προστέθηκαν άλλες 6 ερωτήσεις οι οποίες βασίστηκαν και αυτές σε καθημερινά θερμικά φαινόμενα. Οι φοιτητές απαντήσαν στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου πριν την έναρξη του πρώτου μαθήματος και η διαδικασία αυτή επαναλήφθηκε μετά την ολοκλήρωση της σειράς των διδακτικών παρεμβάσεων. Οι περιγραφικές αναλύσεις έδειξαν ότι το σύνολο των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα είχαν χαμηλά έως μηδενικά επίπεδα εννοιολογικής κατανόησης σχετικά με τις έννοιες της θερμότητας πριν την διδακτική παρέμβαση. Επίσης, προέκυψαν οι εναλλακτικές ιδέες που επιβεβαιώνονται από την βιβλιογραφία. Μετά τη διδακτική παρέμβαση στα πλαίσια της έρευνας διαπιστώθηκε ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων βελτίωσαν τις επιδόσεις τους. Η σύγκριση των επιδόσεων των φοιτητών πριν και μετά τη διδακτική παρέμβαση κατέληγε σε στατιστικά σημαντική διαφορά, έτσι η μέση βαθμολογία των συμμετεχόντων αυξήθηκε κατά μεγάλο βαθμό. Επομένως, η σειρά των διδακτικών παρεμβάσεων είχε ως αποτέλεσμα την εννοιολογική αλλαγή και εκλαμβάνεται ως επιτυχημένη. Η παρούσα εργασία συμβάλλει στην έρευνα για την ανάπτυξη και τον σχεδιασμό προγραμμάτων σπουδών από πανεπιστημιακά ιδρύματα σχετικά με την διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών.

Λέξεις-κλειδιά: Διερευνητική μάθηση, Φυσικές Επιστήμες, Θερμικές Έννοιες

Αντιλήψεις Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την Αποδοχή της Θεωρίας της Εξέλιξης

Έλλη Γκαλτέμη

Προπτυχιακή Φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09186@uoi.gr

Γεώργιος Στύλος

Ε.Δι.Π., ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
gstylos@uoi.gr

Κωνσταντίνος Θ. Κώσης

Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
kkotsis@uoi.gr

Μία από τις πιο καλά τεκμηριωμένες θεωρίες στην επιστήμη είναι η έννοια της Εξέλιξης μέσω της φυσικής επιλογής. Πρόκειται για τον ακρογωνιαίο λίθο στον τομέα της Βιολογίας, με πληθώρα δεδομένων τα οποία υποστηρίζουν την εγκυρότητά της. Ως εκ τούτου, η κατανόηση και η αποδοχή αυτής της θεωρίας είναι μεγάλης σημασίας. Για τον λόγο αυτό, άλλωστε, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην εκπαίδευση των μαθητών πάνω σε αυτό το θέμα. Ωστόσο, η διδασκαλία που αφορά την προέλευση του κόσμου μας και τις εξελικτικές διαδικασίες των ειδών παραμένει μία απαιτητική πρόκληση, σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν ποικίλες δυσκολίες, οι οποίες πηγάζουν τόσο από την περιορισμένη κατανόηση της ίδιας της θεωρίας, όσο και από τη μη αποδοχή της ως μιας έγκυρης θεωρίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, αφενός, οι εκπαιδευτικοί να καθίστανται λιγότερο ικανοί διότι δεν κατέχουν τις απαραίτητες γνώσεις για να διδάξουν την εξελικτική θεωρία και, αφετέρου, διστάζουν να συζητήσουν ένα τέτοιο θέμα εντός της τάξης, διότι δεν είναι απολύτως βέβαιοι ότι ισχύει αυτή η θεωρία. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τις αντιλήψεις των ενεργεία εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα σχετικά με τη Θεωρία της Εξέλιξης. Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει ερωτήματα δημογραφικών χαρακτηριστικών. Στο δεύτερο μέρος αξιοποιήθηκε η κλίμακα Measurement of Acceptance of Theory of Evolution

(MATE), η οποία αξιολογεί τις αντιλήψεις των συμμετεχόντων για την εξελικτική θεωρία. Αποτελείται από 20 ερωτήσεις, βαθμολογούμενες σε κλίμακα Likert πέντε σημείων, η οποία κυμαίνεται από το «Διαφωνώ πολύ = 1» έως το «Συμφωνώ πολύ = 5». Στην έρευνα έλαβαν μέρος 282 εν ενεργεία εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 212 εξ αυτών ήταν γυναίκες και 68 άνδρες. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα βολικό δείγμα, προερχόμενο από την Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων. Η περιγραφική ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε ότι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη Θεωρία της Εξέλιξης προσανατολίζονται προς το επιστημονικό πρότυπο. Πιο συγκεκριμένα, η πλειοψηφία τους θεωρεί πως είναι μία έγκυρη και τεκμηριωμένη θεωρία, βασίζεται σε έγκυρες επιστημονικές παρατηρήσεις και δοκιμές και είναι αποτέλεσμα έγκυρων επιστημονικών ερευνών και μεθοδολογιών. Δεδομένου ότι οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των απόψεων των παιδιών σχεδόν για κάθε πτυχή της καθημερινότητας, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης ενδεχομένως να είναι ιδιαιτέρως διαφωτιστικά για τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές και οι μαθήτριες έρχονται σε επαφή με την τεκμηριωμένη επιστημονική γνώση στην Ελλάδα.

Λέξεις-κλειδιά: Θεωρία της Εξέλιξης, αποδοχή, αντιλήψεις, εκπαιδευτικοί

Διερεύνηση των Αντιλήψεων Μαθητών/τριών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης για την Εμφάνιση των Επιστημόνων με τη Χρήση του Εργαλείου Draw-A-Science-Comic (DASC)

Ηλίας Θεοχάρης

Εκπαιδευτικός ΠΕ

iltheochar@sch.gr

Γεώργιος Στύλος

Ε.Δι.Π., ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

gstylos@uoi.gr

Κωνσταντίνος Θ. Κώτσης

Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

kkotsis@uoi.gr

Η αναγκαιότητα ανίχνευσης των αντιλήψεων μαθητών/τριών για την εμφάνιση των επιστημόνων και πώς εργάζονται, πηγάζει από το γεγονός ότι αυτές συνδέονται τόσο με την επίδοσή τους στο σχολείο στις Φυσικές Επιστήμες όσο και με τις μελλοντικές επιλογές τους στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία σε κάποιον επιστημονικό τομέα. Επίσης, συνδέονται και με τη μελλοντική στάση τους απέναντι στην επιστήμη, στο έργο των επιστημόνων και τα παράγωγά του. Ένα βασικό εργαλείο για την διερεύνηση αυτών των αντιλήψεων ήταν μέχρι τώρα το Draw-A-Scientist Test (DAST) και οι διάφορες παραλλαγές του, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στην πάροδο των χρόνων μέχρι σήμερα. Έρευνες με βάση το παραπάνω τεστ έχουν δείξει ότι μαθητές έχουν στερεοτυπικές αντιλήψεις εκτός άλλων και για την εμφάνιση των επιστημόνων. Ειδικότερα, οι επιστήμονες εμφανίζονται συνήθως ως άντρες ηλικιωμένοι που ανήκουν στην λευκή φυλή, με φαλάκρα, ακατάστατα μαλλιά και γενειάδα, φοράνε γυαλιά και εργαστηριακή ρόμπα. Επίσης, συχνά, εμφανίζονται να φοράνε μάσκα, σκουφάκι εργαστηρίου και γάντια ή να απεικονίζονται ως τρελοί (μυθικό στοιχείο) και stickfigures (ραβδόμορφες φιγούρες). Αν είναι γυναίκα επιστήμονας μπορεί τα μαλλιά της να είναι δεμένα σε κοτσίδα. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τα στερεότυπα και τις αντιλήψεις μαθητών/τριών για την εμφάνιση των επιστημόνων. Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 208 μαθητές και μαθήτριες των Δ', Ε' και Στ' τάξεων (9-12 ετών), τριών Δημοτικών σχολείων μιας αστικής περιοχής της Ελλάδας. Η μέθοδος συλλογής δεδομένων ήταν η βολική δειγματοληψία. Το εργαλείο που αξιοποιήθηκε είναι το Draw-A-Science-Comic (DASC) στο οποίο οι μαθητές ζητούνται να ζωγραφίσουν ένα κόμικς σχετικά με το πώς πιστεύουν ότι γίνεται η επιστήμη. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι οι

μαθητές και οι μαθήτριες εξακολουθούν να έχουν κάποια στερεότυπα σχετικά με την εμφάνιση των επιστημόνων, όπως αυτή απεικονίζεται στα κόμικς που σχεδίασαν. Συγκεκριμένα, τα στοιχεία που απεικονίστηκαν πιο συχνά είναι η εργαστηριακή ρόμπα, τα γυαλιά, τα ακατάστατα μαλλιά, η μάσκα, τα μαλλιά δεμένα σε κοτσίδα και σε μικρότερα ποσοστά τη φαλάκρα, τα γάντια και το σκουφάκι εργαστηρίου. Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τον σχεδιασμό παρεμβάσεων σε ένα πολυεπίπεδο πλαίσιο το οποίο περιλαμβάνει την οικογένεια, το εκπαιδευτικό σύστημα και το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό και πολιτιστικό περιβάλλον με στόχο τη διαμόρφωση μιας πιο ρεαλιστικής και πλουραλιστικής εικόνας των επιστημόνων και του έργου τους στο μυαλό των παιδιών.

Λέξεις-κλειδιά: Draw-A-Science-Comic, DASC, στερεοτυπικές αντιλήψεις, κόμικς

Αναρτημένες Εργασίες

Απόψεις εκπαιδευτικών αναφορικά με τους τρόπους αντιμετώπισης του Σχολικού Εκφοβισμού σε επίπεδο πρόληψης και παρέμβασης

Πέτρος Πετρογιάννης

Μεταπτυχιακός φοιτητής ΕΑΠ

ppetrogiannis@hotmail.com

Μαρία Κυπριωτάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης

mkypriotaki@uoc.gr

Αρκετά συχνά μεταξύ των θυμάτων σχολικού εκφοβισμού βρίσκονται μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες. Για την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων φαινομένων σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζουν οι εκπαιδευτικοί. Ιδιαίτερως στην προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία η διενέργεια παρεμβάσεων μπορεί να είναι αποτελεσματικότερη συγκριτικά με παρεμβάσεις που υλοποιούνται στο τέλος της πρωτοβάθμιας ή στην αρχή της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπροσθέτως, ενδιαφέροντα είναι τα ευρήματα που καταδεικνύει πληθώρα εμπειρικών ερευνών, οι οποίες είναι εστιασμένες στη διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών σχετικά με τους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού. Πιο συγκεκριμένα, η υπάρχουσα βιβλιογραφία (Bauman et al., 2008· Crothers & Kolbert, 2004· Sairanen & Pfeffer, 2011), καταδεικνύει ότι οι εκπαιδευτικοί τείνουν να πειθαρχούν τον θύτη, να αξιοποιούν ενηλίκους για την αντιμετώπιση των φαινομένων εκφοβισμού και να παρεμβαίνουν τόσο σε θύτες όσο και σε θύματα. Ωστόσο, εξίσου σημαντικό ήταν και το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί - κατά δήλωσή τους - απέφευγαν να αγνοούν φαινόμενα εκφοβισμού που λάμβαναν χώρα στο σχολείο τους. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (προσχολικής και πρώτης σχολικής εκπαίδευσης) που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία, αναφορικά με τους τρόπους αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού μαθητών-μαθητριών με αναπηρία ή/και ΕΑΕ, σε επίπεδο πρόληψης και παρέμβασης. Για τη διεξαγωγή της έρευνας αξιοποιήθηκε ποσοτική μέθοδος ανάλυσης των δεδομένων μέσω της επίδοσης ερωτηματολογίου σε ένα δείγμα 82 εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα κατέδειξαν ότι στην πλειονότητά τους οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι σε περίπτωση που κάποιο περιστατικό εκφοβισμού συνέβαινε στο σχολείο τους θα συζητούσαν το συμβάν σε επίπεδο τάξης, ώστε να κινητοποιήσουν την αλληλεγγύη των μαθητών/ριών προς το θύμα. Επιπροσθέτως, θα διαβεβαίωναν το θύμα ότι δεν ευθύνεται αυτό για το συγκεκριμένο περιστατικό, θα προειδοποιούσαν το θύτη ότι αυτό που έκανε δεν είναι αποδεκτό και εάν επαναληφθεί θα τιμωρηθεί παραδειγματικά, θα συζητούσαν με το θύτη αναφορικά με τις επιπτώσεις του σχολικού εκφοβισμού στο θύμα και στο θύτη, ώστε να αντιληφθεί τις επιπτώσεις των πράξεων του, και θα ενθάρρυναν το θύμα να ενημερώνει τους δασκάλους και το διευθυντή του σχολείου, σε περίπτωση που επαναληφθεί αντίστοιχο

περιστατικό. Ακόμα, ανέφεραν ότι θα προέτρεπαν το θύμα να βρίσκεται κοντά στον εφημερεύοντα εκπαιδευτικό κατά τη διάρκεια των διαλειμάτων, ώστε να ζητήσει βοήθεια σε περίπτωση εμφάνισης αντίστοιχου περιστατικού, θα επέβλεπαν τη συμπεριφορά του θύτη κατά τη διάρκεια των διαλειμάτων. Εξίσου σημαντικό ήταν ότι στην πλειονότητά τους θα ζητούσαν τη συμβολή του σχολικού ψυχολόγου ή του κοινωνικού λειτουργού του σχολείου, ώστε να αμβλυθεί η επιθετική συμπεριφορά του θύτη ως προς το θύμα. Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί στην πλειοψηφία τους φάνηκε να είναι πρόθυμοι να αξιοποιήσουν πληθώρα τεχνικών ώστε να αντιμετωπίσουν το σχολικό εκφοβισμό σε επίπεδο πρόληψης. Μεταξύ αυτών των χρησιμοποιούμενων τεχνικών ήταν ο κύκλος συζήτησης, τα παιχνίδια συνεργασίας-εμπιστοσύνης, η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση όλων των μελών της σχολικής κοινότητας αναφορικά με το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, η ενεργή συμμετοχή εκπαιδευτικών και μαθητών στη διατήρηση καλού κλίματος στο σχολείο, η θέσπιση κανόνων συμπεριφοράς στο σχολείο ενάντια στην ενδοσχολική βία, η εκπαίδευση μαθητών/τριων στη σχολική διαμεσολάβηση, και η βιωματική κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε τρόπους παρέμβασης. Η δυνατότητα ενδιαφέρουσας απασχόλησης μαθητών την ώρα των διαλειμάτων ήταν η μόνη τεχνική πρόληψης την οποία οι εκπαιδευτικοί στην πλειονότητά δεν ήταν πρόθυμοι να χρησιμοποιήσουν.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολικός εκφοβισμός, προσχολική ηλικία, σχολική ηλικία, ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, εκπαιδευτικοί

Ήπιες Δεξιότητες στο Επάγγελμα του Παιδαγωγού Πρώιμης Ηλικίας: Διερεύνηση του Βαθμού Ανάπτυξης μέσω της Αυτοαξιολόγησης

Μαρία-Χαρίκλεια Παπαδοπούλου

Παιδαγωγός Πρώιμης Παιδικής Ηλικίας (MSc, Med)

mrene257@gmail.com

Η εποχή στην οποία ζούμε, χαρακτηρίζεται από σημαντικές παγκόσμιες αλλαγές, τόσο σε κοινωνικό, όσο και σε πολιτικό, οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο. Παράλληλα με την παγκοσμιοποίηση, έχει καταστεί αναγκαία η προσαρμογή στα νέα αυτά δεδομένα. Η εξέλιξη της τεχνολογίας καθώς και η μετάβαση από την βιομηχανική εποχή στην κοινωνία της πληροφορίας, δε θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστη και την αγορά εργασίας, καθώς οι δεξιότητες οι οποίες είναι επιθυμητές από τους εργαζομένους έχουν τροποποιηθεί με την πάροδο του χρόνου. Στο παρελθόν οι δεξιότητες οι οποίες ήταν απαραίτητες για μια θέση εργασίας, αφορούσαν την τεχνική διάσταση του εκάστοτε επαγγέλματος, τις σκληρές δεξιότητες (hard skills) δηλαδή. Αυτό δεν ισχύει όμως και σήμερα, καθώς οι δεξιότητες αυτές δεν αρκούν για να εξασφαλίσουν την εύρεση και τη διατήρηση μιας θέσης εργασίας στους ενδιαφερόμενους. Οι εργοδότες ολοένα και περισσότερο, αναζητούν εργαζομένους με αναπτυγμένες ήπιες δεξιότητες (soft skills), ώστε να είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στο περίπλοκο και απαιτητικό σύγχρονο περιβάλλον. Ο όρος "ήπιες δεξιότητες" χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα συνδυασμό δυνατοτήτων, γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων, προσωπικών χαρακτηριστικών, συμπεριφορών και αξιών, τα οποία επιτρέπουν στον άνθρωπο να δρα αποτελεσματικά στο περιβάλλον στο οποίο ζει και εργάζεται. Οι δεξιότητες αυτές διαδραματίζουν κύριο ρόλο -εκτός από την προσωπική και κοινωνική ζωή- στην επαγγελματική πορεία και επιτυχία του ατόμου, καθώς αποτελούν βασικό παράγοντα στην εύρεση εργασίας, στην κατοχύρωση της θέσης αλλά και στη μακροχρόνια διατήρησή της. Όσον αφορά τον επαγγελματικό χώρο, οι εργοδότες συμφωνούν ότι το επίπεδο ανάπτυξης των ήπιων δεξιοτήτων στους απόφοιτους των ανώτατων ιδρυμάτων δεν ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Μέσω της μελέτης αυτής, διερευνάται ο βαθμός ανάπτυξης των ήπιων δεξιοτήτων στους πρώιμους παιδαγωγούς προσχολικής ηλικίας οι οποίοι φοίτησαν σε ελληνικά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, και πιο συγκεκριμένα, οι δεξιότητες τις οποίες έχουν αναπτύξει

σε μεγαλύτερο και μικρότερο βαθμό, καθώς και το βαθμό τον οποίο τα δημογραφικά στοιχεία επηρεάζουν τις δεξιότητες αυτές. Τα αποτελέσματα τα οποία διεξήχθησαν έδειξαν ότι οι ήπιες δεξιότητες των παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας είναι αναπτυγμένες σε ικανοποιητικό βαθμό, καθώς και οι τέσσερις ομάδες δεξιοτήτων τις οποίες κλήθηκαν να αξιολογήσουν, συγκεντρώνουν μέσο όρο βαθμολογιών άνω του 3/4. Επιπλέον, αναδείχθηκε συσχέτιση συγκεκριμένων δημογραφικών στοιχείων αναφορικά με το επίπεδο ανάπτυξης των δεξιοτήτων.

Λέξεις-κλειδιά: Ήπιες δεξιότητες, παιδαγωγοί πρώιμης παιδικής ηλικίας, αυτοαξιολόγηση

Ανάλυση και Κριτική Προσέγγιση των Διασκευασμένων Κειμένων στα Σχολικά Εγχειρίδια: Η Περίπτωση της Γλώσσας στην Έκτη Δημοτικού

Μαρία Σουβλίδη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια

souvlidimedu@gmail.com

Για το ελληνικό σύστημα το σχολικό εγχειρίδιο συνιστά κύρια πηγή πληροφόρησης, βασική λειτουργία που του αποδίδει το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Ως εκ τούτου για κάθε μελέτη της διαμόρφωσης της ιδεολογίας στο ελληνικό εκπαιδευτικό πλαίσιο είναι επιβεβλημένη η συστηματική ερευνητική αξιολόγηση των σχολικών εγχειριδίων καθώς επιδρούν κανονιστικά σε γνωστικό και ιδεολογικό επίπεδο. Στην παρούσα εργασία διερευνάται ο βαθμός προσαρμογής του περιεχομένου των διασκευασμένων κειμένων στο σχολικό εγχειρίδιο γλώσσας της έκτης Δημοτικού της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στη «βάση του σεβασμού των ευαισθησιών και του κοινού αισθήματος», όπως ορίζουν οι οδηγίες προς τους συγγραφείς. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιείται σημασιολογική ανάλυση των διασκευασμένων κειμένων και σύγκριση με τα πρωτότυπα κείμενα από τα οποία προήλθαν. Η σύγκριση αυτή επιχειρείται στον άξονα της συνταγματικής οργάνωσης, στον άξονα της παραδειγματικής ανάγνωσης και στον άξονα της ιδεολογικής ανάγνωσης, σύμφωνα με την πρακτική ανάλυσης των αφηγηματικών κειμένων του Greimas (1966). Από την ανάλυση και σύγκριση των διασκευασμένων με τα πρωτότυπα κείμενα προκύπτει μια μορφή κανονικότητας ως προς την παραμόρφωση ή την απουσία αξιολογικών κειμενικών δεικτών στο περιεχόμενο των διασκευασμένων κειμένων σε σχέση με τα πρωτότυπα κείμενα από τα οποία προήλθαν. Διαπιστώνεται επίσης ότι η απουσία αξιολογικών κειμενικών δεικτών από το περιεχόμενο των διασκευασμένων κειμένων επιφέρει συνέπειες στον τύπο λόγου των κειμένων, στην αναγνωστική δραστηριότητα των μαθητών και στο είδος γραμματισμού που προάγουν. Η οδηγία του παιδαγωγικού ινστιτούτου περί σεβασμού του κοινού αισθήματος και των ευαισθησιών παρότι καθιστά σαφή τον πολιτικό ρόλο των γλωσσικών σχολικών εγχειριδίων δεν υποδεικνύει μία συγκεκριμένη μεθοδολογία για τη διαχείριση του κώδικα της διασκευής στα πρωτότυπα κείμενα. Συνολικά, το περιεχόμενο των διασκευασμένων κειμένων φαίνεται να μην παρουσιάζει στοιχεία συμβατότητας με το πλαίσιο του γραμματισμού που προάγει το σύγχρονο σχολείο. Αυτό συμβαίνει καθώς το περιεχόμενο των διασκευασμένων κειμένων δεν αναδεικνύει τις γεωγραφικές και κοινωνικές ποικιλίες με αποτέλεσμα να μην αναδεικνύεται η σχέση της γλώσσας με ζητήματα ισχύος. Ο γραμματισμός των διασκευασμένων κειμένων δεν προωθεί στοιχεία χειραφετητικής Παιδαγωγικής καθώς προάγεται μία απρόσωπη διατύπωση. Κάθε στοιχείο ανθρώπινης υπόστασης εξαλείφεται από το ρόλο του συγγραφέα και από τον αναγνώστη ο οποίος καλείται να βλέπει τους ανθρώπους όχι ως ενεργούντα υποκείμενα αλλά ως αποτελέσματα κειμένου. Η έμφαση που δίνει η διασκευαστική πρακτική, στη θεώρηση της γλώσσας δεν την αναδεικνύει ως εκούσια ανθρώπινη δραστηριότητα, που στοχεύει στην κοινοποίηση και μετάδοση ιδεών συναισθημάτων και επιθυμιών, ούτε ως εργαλείο για την έκφραση της σκέψης, της πράξης και του συντονισμού των δραστηριοτήτων των

ατόμων. Η διασκευαστική πρακτική δεν προωθεί την εννοιολογική σκέψη απομακρύνοντας τους μαθητές από την πρόσβαση, που είναι δυνατόν να έχουν στα κοινωνικά αγαθά του εγγράμματος πολιτισμού και δεν συνδέεται με την εδραίωση μιας πολιτισμικά ανοικτής και κοινωνικά σκόπιμης Παιδαγωγικής. Δυσχεραίνεται η ερμηνευτική δραστηριότητα η οποία στηρίζεται στην αρχή του σχηματισμού της ολότητας από μεμονωμένα στοιχεία ύστερα από σύλληψη των σχέσεων των μερών με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται τόσο η αναγνωστική συμπεριφορά όσο και η ολοκλήρωση του παιδαγωγικού διαλόγου. Τα παραπάνω συμπεράσματα που αφορούν στα νέα χαρακτηριστικά των διασκευασμένων κειμένων στη βάση της οδηγίας του παιδαγωγικού ινστιτούτου περί πολιτικής ορθότητας εγείρει προβληματισμούς σχετικά με την αναγκαιότητα να διερευνηθεί η λειτουργία της διασκευής στην κοινή τομή δύο επιστημονικών κλάδων: της κοινωνιογλωσσολογίας και της κοινωνιολογίας της γλώσσας προκειμένου να διαμορφωθούν οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια, που μπορούν να αποβούν κατάλληλα κατά την εφαρμογή της.

Λέξεις-κλειδιά: Διασκευή, ιδεολογία, πολιτική ορθότητα, αναγνωστική κουλτούρα

Η αξία των ψηφιακών παιχνιδιών στην διδασκαλία της γλώσσας: Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης με την χρήση του ψηφιακού παιχνιδιού 'multiCraft'

Γεώργιος Μαυρομάτης

Εκπαιδευτικός ΠΕ70, Απόφοιτος του ΠΤΔΕ Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

georgiosmaurommatis@yahoo.com

Στη σημερινή εποχή, λόγω της μεγάλης ανάπτυξης της Τεχνολογίας που παρατηρείται στον τομέα της ψυχαγωγίας, τα ψηφιακά παιχνίδια αποτελούν μέρος της καθημερινότητας, κυρίως, της νέας γενιάς μαθητών/τριών. Μέσω της εισήγησης αυτής επιχειρείται να προωθηθεί η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας ως ξένης με έναν πρωτότυπο τρόπο, ο οποίος θα βασίζεται στην αξιοποίηση ενός ψηφιακού παιχνιδιού. Στόχος είναι να γίνει το μάθημα πιο ελκυστικό και να επιφέρει -με τον καλύτερο δυνατό τρόπο- τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Αφού γίνει αναφορά στα οφέλη των ψηφιακών μέσων και των ψηφιακών παιχνιδιών, θα παρουσιαστεί ένα σχέδιο μαθήματος, το οποίο απευθύνεται σε μαθητές/τριες που έχουν φτάσει στο επίπεδο ελληνομάθειας B2 και θα πραγματοποιηθεί μέσω της αξιοποίησης του ψηφιακού παιχνιδιού MultiCraft. Το σχέδιο μαθήματος αφορά στη διδασκαλία της ενότητας «Τα έπιπλα στο σπίτι» και της αόριστης αντωνυμίας ένας, μίας, ένα. Ακόμα, μέσα από το ψηφιακό παιχνίδι οι μαθητές/τριες θα είναι σε θέση να διαβάσουν τα ονόματα των επίπλων και να τα αντιληφθούν μέσω της οπτικοποίησης. Για τη διδασκαλία της γραμματικής και συγκεκριμένα της αόριστης αντωνυμίας το MultiCraft δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές και τις μαθήτριες να συμμετέχουν σε διάφορες εκπαιδευτικές δραστηριότητες, οι οποίες θα τους οδηγήσουν στην μάθηση μέσω της ψυχαγωγίας. Παράλληλα, μέσω αυτών των δραστηριοτήτων, οι μαθητές/τριες οικοδομούν τη γνώση και επιτυγχάνονται οι μαθησιακοί στόχοι.

Λέξεις-κλειδιά: Ψηφιακά παιχνίδια, ψυχαγωγία, μάθηση, σχέδιο μαθήματος

Εργαλείο Μαθηματικών Δεξιοτήτων Βρεφών και Νηπίων (MathABC - 123): Προσαρμογή - Στάθμιση στα Ελληνικά

Γαρυφαλιά Χαριτάκη

Μετα-Διδάκτωρ Ερευνήτρια ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων - Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

charitaki.garyfalia@ac.eap.gr

Σπυρίδων-Γεώργιος Σούλης

Καθηγητής ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ssoulis@uoi.gr

Ένα ιδιαίτερος σημαντικό ζήτημα το οποίο αφορά την επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα είναι η σχολική ετοιμότητα και οι παράγοντες που έχουν προβλεπτικό χαρακτήρα για τη δημιουργία ομαλών μεταβάσεων των νηπίων στη σχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, η απουσία σαφώς προσδιορισμένης αντίληψης της σχολικής ετοιμότητας και των διαστάσεων της δημιουργεί ένα σύνθετο πλαίσιο στον επιστημονικό διάλογο αλλά και στην υλοποίηση παρεμβάσεων. Επιπροσθέτως, η ραγδαία ανάπτυξη όλων των μαθησιακών τομέων, συμπεριλαμβανομένων και των μαθηματικών δεξιοτήτων, κατά τη βρεφική και νηπιακή ηλικία υπογραμμίζει τη σπουδαιότητα των γονεϊκών πρακτικών με εμφατικό τρόπο. Η ελληνική προσαρμογή του Εργαλείου Μαθηματικών Δεξιοτήτων Βρεφών και Νηπίων (MathABC – 123) αξιολογεί δύο διακριτές περιοχές. Η πρώτη περιοχή αξιολογεί την ανάπτυξη δεξιοτήτων καταμέτρησης ενώ η δεύτερη την κατανόηση και χρήση μαθηματικού λεξιλογίου. Στο πλαίσιο της πιλοτικής έρευνας συμπληρώθηκε το εργαλείο Μαθηματικών Δεξιοτήτων Βρεφών και Νηπίων (MathABC – 123) από 30 γονείς και 20 εκπαιδευτικούς παιδιών βρεφικής και νηπιακής ηλικίας. Επίσης, αξιοποιήθηκε μια δεξαμενή εμπειρογνομόνων οι οποίοι μας παρείχαν ανατροφοδότηση αναφορικά με τις οδηγίες που δίνονται στους γονείς, τα δομικά στοιχεία του ερωτηματολογίου, την καταλληλότητα των τεχνικών όρων που χρησιμοποιούνται, τη συνάφεια των ερωτημάτων με τις εννοιολογικές περιοχές που αξιολογούνται, τη γενική κατανόηση των επιμέρους ερωτημάτων του εργαλείου καθώς και την ευκολία ανάκλησης πληροφοριών από μνήμης για την απάντηση των ερωτημάτων.

Λέξεις-κλειδιά: Μαθηματικά, βρεφική ηλικία, προσχολική ηλικία, MathABC – 123, προσαρμογή, στάθμιση

Πρωθώντας την Συμπερίληψη: Διερεύνηση των Εφαρμογών της Τεχνητής Νοημοσύνης στην Ειδική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Εστίαση στις Προκλήσεις Διατομεακότητας

Μαρία Μαρίνου

Ανεξάρτητη Ερευνήτρια MSc, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

m.marinou1249@gmail.com

Μήνα Κούκου

Εκπαιδευτικός, PhD, Διδάκτωρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

minakoukou11@yahoo.com

Στο πλαίσιο της Ειδικής Αγωγής και της Διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, η προώθηση της συμπερίληψης παραμένει μια σημαντική πρόκληση λόγω διαφόρων πρακτικών εμποδίων. Οι προκλήσεις που παρακωλύουν την ανάδειξη των συμπεριληπτικών πρακτικών σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα όπου φοιτούν μαθητές με Ειδικές Ανάγκες ή με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο αφορούν συνήθως τους περιορισμένους πόρους, την ανεπαρκή κατάρτιση των εκπαιδευτικών, τις πολιτισμικές προκαταλήψεις και το κοινωνικό στίγμα που συνδέεται με την αναπηρία ή την πολιτισμική ετερότητα. Ιδιαίτερα, όμως, στην περίπτωση της διατομεακότητας, μια κατάσταση κατά την οποία οι επικαλυπτόμενες περιθωριοποιούμενες ταυτότητες βιώνουν τον αρνητικό αντίκτυπο των αλληλεξαρτώμενων συστημάτων διακρίσεων, τα εμπόδια συμπερίληψης αποκτούν μια συνδυαστική δυναμική. Η ύπαρξη μαθητικού πληθυσμού με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο και αναπηρία στα σχολεία τη στιγμή που υφίστανται όλα τα προαναφερόμενα εμπόδια καθιστά ιδιαίτερα δύσκολη την επίτευξη της συμπερίληψης, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη η εστίαση στην άρση των εμποδίων αυτών στο πλαίσιο της Ειδικής και της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης και στον συνδυασμό τους. Στην παρούσα μελέτη διερευνώνται οι δυνατότητες των εφαρμογών Τεχνητής Νοημοσύνης (TN) για την υπέρβαση αυτών των εμποδίων και τον μετασχηματισμό της Ειδικής και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Μέσω της μεθόδου της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, εξετάζεται το σημερινό τοπίο της συμπερίληψης στην εκπαίδευση και επισημαίνονται οι

σχετικές προκλήσεις με έμφαση στις συμπεριληπτικές προκλήσεις της διατομεακότητας. Στόχος της έρευνας αυτής είναι η ανάδειξη της αξιοποίησης των εφαρμογών και των εργαλείων της Τεχνητής Νοημοσύνης στο πλαίσιο της Ειδικής/Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης ώστε να ξεπεραστούν οι προκλήσεις συμπερίληψης. Οι παραδοσιακές προσεγγίσεις στην Ειδική και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση σήμερα δεν ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ανάγκες του ποικιλόμορφου μαθητικού πληθυσμού. Τα ανεπαρκή συστήματα υποστήριξης, η έλλειψη εξατομικευμένων μαθησιακών εμπειριών και οι ανισότητες στην ισότιμη πρόσβαση σε εκπαιδευτικούς πόρους οδηγούν αναπόφευκτα στην περιθωριοποίηση ορισμένων ομάδων του μαθητικού πληθυσμού, ενώ στην περίπτωση της διατομεακότητας, οι δυσκολίες αυτές πολλαπλασιάζονται. Ωστόσο, εν μέσω αυτών των προκλήσεων, η Τεχνητή Νοημοσύνη αναδεικνύεται ως ένα πολλά υποσχόμενο εργαλείο για την προώθηση της συμπερίληψης και τον μετασχηματισμό της εκπαίδευσης. Οι σύγχρονες εφαρμογές και τα συστήματα Τεχνητής Νοημοσύνης διευκολύνουν την εξατομικευμένη μάθηση, το προσαρμοστικό πρόγραμμα σπουδών και την ανατροφοδότηση σε πραγματικό χρόνο, εξυπηρετώντας διαφορετικά μαθησιακά στυλ, πολιτισμικά υπόβαθρα και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η αξιοποίηση των εφαρμογών της Τεχνητής Νοημοσύνης μπορεί να συμβάλει στην έγκαιρη ανίχνευση μαθησιακών δυσκολιών, την προσαρμογή των διδακτικών μεθόδων και την προαγωγή της συμμετοχικότητας, διευκολύνοντας παράλληλα τις αποτελεσματικές προσαρμογές στις μαθησιακές εμπειρίες του μαθητικού πληθυσμού με μεταναστευτικό/προσφυγικό υπόβαθρο. Έτσι, επιτυγχάνεται στοχευμένη υποστήριξη και για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, εξασφαλίζοντας λύσεις στις συνδυαστικές δυσκολίες της διατομεακότητας. Με την εστίαση στο μετασχηματισμό της σύγχρονης εκπαίδευσης μέσω των εφαρμογών Τεχνητής Νοημοσύνης μπορεί να δοθεί στους εκπαιδευτικούς η δυνατότητα να επικεντρωθούν στην υποστήριξη της διαφορετικότητας και στην υπέρβαση των πρακτικών εμποδίων συμπερίληψης. Μέσω της Τεχνητής Νοημοσύνης είναι εφικτή η δημιουργία πραγματικά δίκαιων, συμπεριληπτικών και αποτελεσματικών μαθησιακών περιβαλλόντων, όπου το ενδιαφέρον μπορεί να εστιάζεται στην συνολική ανάπτυξη και ευημερία του μαθητικού πληθυσμού.

Λέξεις-κλειδιά: Συμπερίληψη, Τεχνητή Νοημοσύνη, Ειδική/Διαπολιτισμική Εκπαίδευση, Διατομεακότητα

Children's voice as a parameter of Ryan's model for promoting inclusive education: The case of Greece

Ευάγγελος Φούκας

Εκπαιδευτικός Ειδικής Αγωγής

vgsfoukas@gmail.com

The choice of the appropriate model of educational leadership for the promotion of inclusive education is a key issue for contemporary educational policy. This paper focused on the role of children's participation in a democratic school leadership based on the Ryan model in order to promote good inclusive education practices in primary schools. Ryan's model is an emancipatory leadership model, which has been successfully implemented in several countries and promotes equal participation of all children in school. The term "Student Voice" refers to the participation of school children in decisions concerning their daily life at school. Student Voice in their school is an opportunity to engage with issues in their daily lives, thus achieving the maximum possible impact. Research carried out so far has shown the positive role of student voice in school leadership in promoting democratic inclusive education. In addition, the participation of children in school leadership seems to enhance inclusive education in many countries. More specifically, research has shown that children can participate in activities that promote cooperation, solidarity and interaction among all children, removing all barriers that hinder these processes. Inclusive education concerning to the participation of all children equally in school, regardless of color,

religion, special educational needs, etc. More specifically, when all students are involved in learning and educational activities, equal participation is achieved, without exclusion and discrimination. There are few studies related to inclusive leadership in Greek schools. A research by Chandolia & Anastasiou (2020) which took place in primary schools in Epirus showed that transformational leadership tends to settle conflicts between students and promote inclusion. In a study by Karagianni & Montgomery (2018), implemented in schools in Thessaloniki, it was shown that inclusive education is viewed positively by school principals, especially those with training in special education. However, neither in this study did the present study mention any specific leadership style followed by the participating principals to promote inclusion. A research by Gotsis & Grimani (2017) showed that the role of the leader in primary schools in Greece is important for the promotion of inclusive education. In addition, a research by Antonopoulou et al. (2019) showed that an effective democratic leadership model promotes inclusive education through the interaction of all children with each other and their participation in inclusive activities. This article focuses on the participation of students in school leadership in order to promote the inclusion of their peers with special educational needs and children from different countries in primary schools in Greece. Five school principals from different schools, who were asked two questions in order to answer the main research question of the article. The research showed that involving children in school leadership through a range of activities can enhance the participation of all children in the daily life of the school. In addition, the research highlighted the importance of democratic inclusive leadership in the participation of all children in school activities. This research is concluded with a discussion, suggestions and limitations on using student voice as part of school leadership.

Keywords: School leader, inclusive education, voice of children, inclusive leadership, Ryan's Model

Ενσωμάτωση των κειμένων του ψηφιακού ακτιβισμού στην παιδαγωγική πρόταση των πολυγραμματισμών

Βασιλική Ξέστερνου

Υποψήφια διδάκτωρ

Τις τελευταίες δεκαετίες, η διεθνής έρευνα για τη γλώσσα και τη διδασκαλία της στην εκπαίδευση αναδεικνύει ως κεντρική την έννοια του γραμματισμού. Ειδικότερα, στις μέρες μας που οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν αλλάξει τον τρόπο που οι άνθρωποι επικοινωνούν, ο κριτικός γραμματισμός αφορά την ικανότητα του/της χρήστη/τριας να ανακαλύπτει τα υποκείμενα νοήματα εντός των σύγχρονων πολυτροπικών ψηφιακών κειμένων, να τοποθετείται κριτικά απέναντί τους και να μπορεί να παράγει αντίστοιχα δικά του ή να τα ανακατασκευάζει (Walters & Green 2019). Παράλληλα, ο κριτικός γραμματισμός εστιάζει στην κριτική ανάλυση των ψηφιακών ειδών λόγου με στόχο την κοινωνική αναπαραγωγή και αλλαγή, μέσω αμφισβήτησης της εξουσίας και του ευρύτερου status quo (Nichols et al. 2021). Μόνο την τελευταία δεκαετία, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης έχει αυξηθεί στους/τις εφήβους/ες (Kaur 2016). Τα νέα ψηφιακά μέσα αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής των μαθητών/τριών. Στο πλαίσιο αυτό, οι σημερινοί/ες νέοι/ες, νοούμενοι/ες ως ενεργοί δρώντες, πρέπει να μπορούν να κατανοούν τις δραστηριότητες των σύγχρονων πολυτροπικών ψηφιακών κειμένων ως αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινότητάς τους ώστε να είναι σε θέση να απορρίπτουν ή να αποδέχονται τα μηνύματα που κοινοποιούνται (Gandio 2017). Ειδικότερα, στο πλαίσιο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η διεθνής έρευνα δείχνει ότι η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού αναγνωρίζεται σε παιδαγωγικές πρακτικές που δίνουν την ευκαιρία στους/τις φοιτητές/τριες να αναλογιστούν τις πολιτικές και κοινωνικές πρακτικές πίσω από νέα είδη κειμένων, τοποθετώντας έτσι την τεχνολογία στο ευρύτερο κοινωνικό συμφραζόμενο. Οι δεξιότητες αυτές μπορούν να διαμορφωθούν

μέσα από τις αντίστοιχες πρακτικές γραμματισμού που έχουν χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς από ποικίλα ακτιβιστικά κινήματα με στόχο τη διάδοση πληροφοριών, την ανταλλαγή ιδεών αλλά και την άσκηση δημόσιας κριτικής σε καταπιεστικούς θεσμούς και καθεστώτα, στα κοινωνικά δίκτυα (Bacalja et al. 2021). Το συγκεκριμένο άρθρο στοχεύει να βοηθήσει στον εντοπισμό αποτελεσματικών παιδαγωγικών προσεγγίσεων στη τριτοβάθμια εκπαίδευση για την ενίσχυση των δεξιοτήτων κριτικής παιδείας των φοιτητών/τριών. Με την ενσωμάτωση του ψηφιακού ακτιβισμού στην παιδαγωγική πρόταση των πολυγραμματισμών, παρέχεται η ευκαιρία στους/τις φοιτητές/τριες να εμπλακούν σε κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, ενισχύοντας την κριτική σκέψη, τη συνεργασία και την ενεργό συμμετοχή. Παράλληλα, τα πολυτροπικά περιβάλλοντα μάθησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της μάθησης σε μια ποικιλία θεμάτων. Ενώ, η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στην εκπαίδευση μπορεί να διευκολύνει την ανάπτυξη ψηφιακών ικανοτήτων και να ενισχύσει τη μαθησιακή εμπειρία.

Λέξεις κλειδιά: Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Πολυγραμματισμοί, Ψηφιακός Ακτιβισμός

Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση: Προκλήσεις και Ευκαιρίες στο Σύγχρονο Εκπαιδευτικό Περιβάλλον

Πηνελόπη Τεντόγλου

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

pineltent421999@gmail.com

Η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση αντιμετωπίζει σήμερα αναπόφευκτες προκλήσεις που απαιτούν προσοχή και αποτελεσματική δράση. Αξιοσημείωτη είναι, στατιστικά, η αύξηση του αριθμού των ατόμων με αναπηρία που φοιτούν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα. Αυτό το φαινόμενο προέρχεται από τη συνειδητοποίηση της ανάγκης για τη συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία στη γενική εκπαίδευση, σύμφωνα με τις σύγχρονες πολιτικές και νομοθεσίες παγκοσμίως. Οι εν λόγω πολιτικές προωθούν την ισότιμη συμμετοχή τους στο κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και την προστασία των δικαιωμάτων τους. Η σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από μια σειρά προκλήσεων και προβλημάτων, αλλά και ευκαιριών για ανάπτυξη και βελτίωση. Παρά τις προσπάθειες αυτές, πολλοί εκπαιδευτικοί διατηρούν παρωπίδες και κατηγοριοποιούν τους μαθητές με βάση τις ικανότητές τους, αγνοώντας τις αναπηρίες ή τις μαθησιακές δυσκολίες ως ανικανότητα για μάθηση. Αυτή η πρακτική οδηγεί στην απουσία διαφοροποιημένης διδασκαλίας και στην επιμονή σε παραδοσιακές μεθόδους που εξαιρούν τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Επιπλέον, η έλλειψη προσδοκιών για τους μαθητές αυτούς συντελεί στην ανισότιμη μεταχείρισή τους. Η εφαρμογή του μοντέλου της συνεκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο τα τελευταία χρόνια έχει προωθήσει την ένταξη των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, συνοδευόμενη από τη στήριξη εξειδικευμένου προσωπικού. Αυτός ο νόμος βασίζεται στην αρχή της ισότιμης εκπαίδευσης για όλα τα παιδιά σε ένα περιβάλλον που προάγει την σχολική ενσωμάτωση και την κοινωνική αποδοχή, παρέχοντας ταυτόχρονα την αναγκαία εξατομικευμένη στήριξη. Ωστόσο, η υλοποίηση αυτών των αρχών απαιτεί κατάλληλη ετοιμότητα και κατάρτιση των εκπαιδευτικών, προκειμένου να εφαρμόσουν διαφοροποιημένη διδασκαλία που θα εξυπηρετεί όλα τα παιδιά θετικά. Η συμμετοχή των γονέων αυτών των παιδιών είναι ζωτικής σημασίας, καθώς είναι η κύρια πηγή πληροφοριών για τις ανάγκες τους. Συνεχίζοντας, παρά τη σημασία της συμμετοχής των γονέων, συχνά παρατηρείται έλλειψη συνεργασίας μεταξύ αυτών και των εκπαιδευτικών, καθώς και των επαγγελματιών ψυχικής υγείας. Η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων είναι κρίσιμη για τον επιτυχή σχεδιασμό και την υλοποίηση παρεμβάσεων που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μαθητών. Η συνεχής εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών αποτελεί βασικό παράγοντα για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διδασκαλίας και υποστήριξης των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί στον τομέα αυτό

αντιμετωπίζουν μια πολυπλοκότητα που προκύπτει από την ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας σε κάθε μαθητή, λαμβάνοντας υπόψη τις ξεχωριστές ανάγκες του καθενός. Απαιτείται η διαρκής ενημέρωση και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών για να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις της εκπαίδευσης. Από την άλλη πλευρά, η συνεργασία με ειδικούς όπως ψυχολόγους, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές και άλλους, αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της διαδικασίας παροχής σωστής στήριξης στους μαθητές με ειδικές ανάγκες. Μια άλλη πτυχή είναι η ανάγκη να διαχειρίζονται τη συμπεριφορά και τις ανάγκες των μαθητών σε ένα περιβάλλον μάθησης που μπορεί να είναι πολυποίκιλο. Η δημιουργία ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση και επαγγελματική αφοσίωση. Η πραγματικότητα της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης είναι πολυσύνθετη και αναμένει από τους εκπαιδευτικούς να είναι επαγγελματίες πολλαπλών ταυτοτήτων. Πρέπει να είναι ενημερωμένοι για τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα, να διαθέτουν εξειδικευμένες δεξιότητες και να είναι ικανοί να αναπτύσσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους μαθητές και την οικογένεια. Συνολικά, η Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση απαιτεί από τους εκπαιδευτικούς μια συνεχή δέσμευση για την παροχή της βέλτιστης δυνατής στήριξης σε όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως των ειδικών αναγκών τους. Με τη σωστή προετοιμασία, δέσμευση και συνεχή προσπάθεια, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διαδραματίσουν ζωτικό ρόλο στην εξασφάλιση της εκπαίδευσης και της ευημερίας όλων των μαθητών τους. Η επιτυχή ένταξη και εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες απαιτεί σταθερή συνεργασία, συνεχή εκπαίδευση και ανοιχτό πνεύμα από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς. Μόνον έτσι μπορεί να διασφαλιστεί η προαγωγή της ισότιμης πρόσβασης και ευκαιρίας στην εκπαίδευση για όλους τους μαθητές.

Οι Πολυγραμματισμοί στο νέο γλωσσικό Πρόγραμμα Σπουδών 2021

Ευγενία Παπαλάμπρου

Υποψήφια διδάκτωρ

tzeni.pap@hotmail.com

Το άρθρο αυτό αποτελεί ενότητα της διατριβής μου και αφορά στην εισαγωγή των πολυγραμματισμών ως νέας διδακτικής πρότασης στο γλωσσικό Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΣ) 2021, με στόχο την ανάδειξη των βασικών παιδαγωγικών και διδακτικών αρχών τους, του τρόπου ερμηνείας και ενσωμάτωσής τους στο περιεχόμενο του Προγράμματος, καθώς και ανάδειξης της ευρύτερης κριτικής που τους έχει ασκηθεί σε θεωρητικό και διδακτικό επίπεδο, στο πλαίσιο μιας ποιοτικής ανάλυσης και αξιολόγησης δεδομένων. Οι πολυγραμματισμοί ως θεωρητική κατασκευή υλοποιήθηκαν από μια ομάδα ερευνητών τους New London Group (NLG, οι οποίοι το 1996 δημοσίευσαν τις ιδέες τους σε σχέση με την νέα πραγματικότητα που διαμόρφωναν η παγκοσμιοποίηση, οι μαζικές μεταναστευτικές ροές και η ραγδαία τεχνολογική πρόοδο. Οι πολυγραμματισμοί αποτελούν συνέχεια της παιδαγωγικής του γραμματισμού και συνδυάζουν ποικίλους διδακτικούς τρόπους για την κατανόηση και παραγωγή νοήματος, με στόχο την αποτελεσματικότητα στην επικοινωνία μέσω της ανάπτυξης δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών που να ανταποκρίνονται στα σύγχρονα περιβάλλοντα επικοινωνίας και στον σύγχρονο τρόπο ζωής. Η επίτευξη αυτών των στόχων πραγματοποιείται μέσω του Σχεδίου, μιας βασικής έννοιας των πολυγραμματισμών, που αφορά, ως κοινωνική πρακτική, μία δυναμική διαδικασία αναζήτησης και αξιοποίησης πολλαπλών πηγών και τρόπων για τη δόμηση του νοήματος και συνδέεται με τρία στοιχεία, το σχεδιασμένο, τον σχεδιασμό και το ανασχεδιασμένο και πραγματώνεται στη διδασκαλία μέσα από τέσσερις φάσεις, την τοποθετημένη πρακτική, την ανοιχτή διδασκαλία, την κριτική πλαισίωση και την μετασχηματισμένη πρακτική. Στους πολυγραμματισμούς έχει ασκηθεί έντονη κριτική, όπως για παράδειγμα ότι δεν μπορούν να περιγράψουν την πολλαπλότητα του γραμματισμού, ότι δίνουν έμφαση στα μέσα της τεχνολογίας, ότι αποτελούν και αυτοί

άλλο ένα τυποποιημένο μοντέλο εκπαίδευσης και ότι δεν εστιάζουν στις διαφορετικές δεξιότητες που έχει κάθε μαθητής/-τρια. Η κριτική αυτή δεν σημαίνει ότι αμφισβητούνται στο σύνολό τους, εξάλλου η συγκεκριμένη ομάδα ερευνητών καλεί σε διάλογο άλλους ερευνητές και συζητά για αλλαγές που θα προκύψουν από επιστημονικά δεδομένα. Αυτό που έχει σημασία είναι οι εκπαιδευτικοί που καλούνται να εφαρμόσουν στη διδασκαλία τους πολυγραμματισμούς να είναι ενήμεροι για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που υπάρχουν, ώστε να ενσωματωθούν στη διδασκαλία συμπληρωματικές πρακτικές για την επίτευξη γνωστικών, πολιτισμικών και κοινωνικοσυναισθηματικών στόχων. Για παράδειγμα, στο ΠΣ αναφέρεται η θεωρία των πολυγραμματισμών, γίνεται πρόταση να συνδυαστούν με την επικοινωνιακή και κειμενοκεντρική προσέγγιση στο πλαίσιο του λειτουργικού και κριτικού γραμματισμού, αλλά δεν γνωστοποιούνται κάποιες κριτικές ώστε να υπάρχει πλήρης ενημέρωση στους εκπαιδευτικούς προς αποφυγή λαθών κατά την εφαρμογή τους.

Λέξεις-κλειδιά: Πολυγραμματισμοί

Η αξιολόγηση του προφορικού και του γραπτού λόγου των μαθητών στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα: στάσεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Βασιλική Μαρμούτα

Διδάκτωρ, Π.Τ.Δ.Ε. Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

vasilikhmarmouta@gmail.com

Αναμφισβήτητα, στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα ο προφορικός και ο γραπτός λόγος αποτελούν τους δύο κύριους πυλώνες με βάση τους οποίους είναι δομημένο το γλωσσικό μάθημα. Σύμφωνα με τα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, βασικός σκοπός της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος στο Δημοτικό σχολείο είναι η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να παράγουν και να χειρίζονται με επάρκεια και αποτελεσματικότητα τον προφορικό και τον γραπτό λόγο, ώστε να ανταπεξέρχονται σε ποικίλες επικοινωνιακές περιστάσεις. Στο πλαίσιο αυτό, το κριτήριο για την αξιολόγηση του προφορικού και του γραπτού λόγου πρέπει να είναι τόσο η αποτελεσματικότητα, δηλαδή η επίτευξη συγκεκριμένων επικοινωνιακών σκοπών, όσο και η αποδεκτότητα, δηλαδή η καταλληλότητα του περιεχομένου ως προς τη μορφή και τη δομή. Ωστόσο, εύλογο παραμένει το ερώτημα αν τόσο οι στάσεις όσο και οι διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζουν οι εκπαιδευτικοί συνάδουν με τις βασικές αρχές που διέπουν τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Προς αυτή την κατεύθυνση είναι προσανατολισμένη και η παρούσα μελέτη, καθώς βασικός της σκοπός είναι η διερεύνηση των στάσεων των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης απέναντι στην αξιολόγηση του προφορικού και του γραπτού λόγου των μαθητών. Πιο συγκεκριμένα, οι επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι οι εξής: α) η διερεύνηση του κριτηρίου με το οποίο οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τον λόγο των μαθητών, β) η διερεύνηση της βαρύτητας με την οποία οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν και αξιολογούν τον προφορικό και τον γραπτό λόγο των μαθητών, καθώς και τα λάθη που εντοπίζουν σε καθεμιά μορφή λόγου, γ) η διερεύνηση της συχνότητας με την οποία οι εκπαιδευτικοί διορθώνουν τα λάθη που εντοπίζουν στους επιμέρους τομείς του προφορικού λόγου και δ) η διερεύνηση της συχνότητας με την οποία οι εκπαιδευτικοί διορθώνουν τα λάθη που εντοπίζουν στους επιμέρους τομείς του γραπτού λόγου των μαθητών. Για την επίτευξη των παραπάνω ερευνητικών στόχων, επιλέχθηκε καταρχήν η μέθοδος του ερωτηματολογίου ώστε να εξεταστούν οι στάσεις και οι απόψεις των εκπαιδευτικών ως προς τα ερωτήματα που τέθηκαν. Εκτός όμως από τη συλλογή ποσοτικών δεδομένων, κρίθηκε σκόπιμη η συλλογή ποιοτικών δεδομένων. Για τον λόγο αυτό, επιλέχθηκε και η τεχνική της συνέντευξης ως συμπληρωματικού μέσου, προκειμένου οι εκπαιδευτικοί να αιτιολογήσουν και να τεκμηριώσουν με επιχειρήματα τις θέσεις που είχαν προηγουμένως διατυπώσει στα ερωτηματολόγια. Βάσει των αποτελεσμάτων της έρευνας, προέκυψε ότι η πλειοψηφία

των εκπαιδευτικών θεωρεί την αποτελεσματικότητα του λόγου, δηλαδή το κατά πόσο ο λόγος των μαθητών επιτυγχάνει συγκεκριμένους επικοινωνιακούς σκοπούς, ως βασικότερο κριτήριο αξιολόγησης έναντι της αποδεκτότητας, ενώ αντιμετωπίζει τον γραπτό λόγο με μεγαλύτερη βαρύτητα και αυστηρότητα συγκριτικά με τον προφορικό. Αναφορικά με τη συχνότητα διόρθωσης των λαθών στους επιμέρους τομείς του προφορικού και του γραπτού λόγου, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι διορθώνουν με μεγαλύτερη συχνότητα τα λάθη που εντοπίζουν στα πλαίσια μιας γλωσσικής άσκησης εν συγκρίσει με τα λάθη που εντοπίζουν κατά την προφορική ή γραπτή απάντηση του μαθητή σε μια ερώτηση που του απευθύνεται από τον εκπαιδευτικό, όπως και κατά την παραγωγή ελεύθερου προφορικού ή γραπτού λόγου.

Λέξεις-Κλειδιά: Αξιολόγηση, προφορικός λόγος, γραπτός λόγος

Η ενίσχυση των αφηγηματικών δεξιοτήτων στο πνεύμα της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης

Μαρία Κυπριωτάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

mkypriotaki@uoc.gr

Ελένη Βρετουδάκη, Ε.Δι.Π Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

evretoudaki@uoc.gr

Αθηνά Αγγέλη

Εκπαιδευτικός

aangeli1884@yahoo.com

Οι αφηγηματικές δεξιότητες θεωρούνται ένας οικολογικά έγκυρος τρόπος αποτύπωσης των γνωστικών, γλωσσικών και κοινωνικών δεξιοτήτων παιδιών προσχολικής ηλικίας. Επιπλέον, οι αφηγηματικές δεξιότητες φαίνεται να προβλέπουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις μελλοντικές γλωσσικές δυσκολίες των παιδιών αυτών σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας. Κατά συνέπεια, θεωρούνται ένας σημαντικός τρόπος αξιολόγησης παιδιών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και στο πραγματολογικό επίπεδο της γλώσσας, όπως τα παιδιά που βρίσκονται στο αυτιστικό φάσμα. Η παρούσα μελέτη βασίστηκε στο πλαίσιο της *Σύντομης Συνομιλητικής Παρέμβασης* (ΣΣΠ) που προτάθηκε από τους Veneziaio και Plumet (2019). Σκοπός μας ήταν να βελτιώσουμε τις αφηγηματικές δεξιότητες παιδιών προσχολικής ηλικίας στα πλαίσια της συμπεριληπτικής εκπαίδευσής τους. Τα παιδιά του δείγματος προέρχονταν από δύο τάξεις αγροτικών νηπιαγωγείων και αποτελούνταν από 22 τυπικά αναπτυσσόμενα παιδιά (ομάδα ελέγχου) συμπεριλαμβανομένων 5 παιδιών με διάγνωση αυτισμού υψηλής λειτουργικότητας (ΔΑΦ), (πειραματική ομάδα). Τα παιδιά είχαν ηλικία από 4 έως 6 έτη. Κατά τη διάρκεια της παρέμβασης, τα παιδιά παρακινήθηκαν μέσω οπτικών βοηθημάτων και λεκτικών προτροπών να μιλήσουν για τα γεγονότα και τα αίτια των γεγονότων σε μια ιστορία που αναφέρονταν σε μια παρεξήγηση μεταξύ δύο χαρακτήρων. Σε αυτή τη διαδικασία τα παιδιά κλήθηκαν: α) να αφηγηθούν μια ιστορία αφού είδαν προσεκτικά πέντε εικόνες που απεικόνιζαν ένα γεγονός παρεξήγησης. Όταν το παιδί ήταν έτοιμο, οι εικόνες αφαιρούνταν και το παιδί αφηγούνταν μια ιστορία βασισμένη στις εικόνες που είδε, β) στη συνέχεια, το κάθε παιδί αφηγούνταν μια ιστορία μετά από ένα σύντομο ερωτηματολόγιο το οποίο επικεντρώνονταν στις αιτίες των γεγονότων της ιστορίας. Αυτές οι ερωτήσεις βοήθησαν τα παιδιά να αναλύσουν πιο εστιασμένα την κάθε εικόνα, να ανακαλύψουν επιμέρους στοιχεία της και πιθανώς να αποκτήσουν μια βαθύτερη κατανόηση της συνολικής δομής της ιστορίας. Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, εκμαιεύτηκε μία ελεύθερη αφήγηση από κάθε παιδί (πρώτη) και μια επιπλέον μετά τη χρήση του ερωτηματολογίου. Μετά από μια εβδομάδα ζητήθηκε από όλα τα παιδιά να αφηγηθούν την ίδια ιστορία χωρίς οπτική (εικόνες) ή λεκτική (ερωτήσεις) υποστήριξη/βοήθεια για να αξιολογηθεί η εκ των υστέρων επίδραση του προγράμματος παρέμβασης. Όλες οι αφηγήσεις των παιδιών αξιολογήθηκαν στη βάση συγκεκριμένων στοιχείων (γεγονότα ιστορίας,

επεξήγηση/αιτιολόγηση των γεγονότων, ψυχολογική κατάσταση των χαρακτήρων, πιθανές ψευδείς πεποιθήσεις των χαρακτήρων και διόρθωση της ψευδούς πεποίθησης). Τα αποτελέσματα της παρούσας μελέτης έδειξαν σημαντική βελτίωση όλων των παιδιών στην αναφορά των δομικών στοιχείων της ιστορίας όπως και στις αναφορές για τη ψυχολογική κατάσταση των χαρακτήρων της ιστορίας. Οι δυσκολίες παρέμειναν, σε κάποιο βαθμό, κυρίως στα παιδιά με ΔΑΦ, σε ότι αφορά την αιτιολόγηση των γεγονότων της ιστορίας και την κατανόηση του γεγονότος της παρεξήγησης όπως και των συνεπειών της. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας θεωρούνται πιο εστιασμένα σε σχέση με τις αφηγηματικές δυνατότητες των παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) από τα αποτελέσματα της αρχικής μελέτης των Veneziano και Plumet (2019) η οποία απευθύνονταν σε ένα ευρύ ηλικιακό φάσμα κανονικά αναπτυσσόμενων παιδιών 5-11 ετών και παιδιών με ΔΑΦ υψηλής λειτουργικότητας ηλικίας 8-11 ετών.

Λέξεις-κλειδιά: Αφηγηματικές δεξιότητες, συμπεριληπτική εκπαίδευση, παιδιά με ΔΑΦ

Βιώματα μητέρας παιδιού με επιλεκτική αλαλία: μια μελέτη περίπτωσης

Μαρία Κυπριωτάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

mkypriotaki@uoc.gr

Μαρία Μαρκοδημητράκη

Αναπληρώτρια καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

markodim@uoc.gr

Η επιλεκτική αλαλία αποτελεί μια αγχώδη διαταραχή, σύμφωνα με την οποία ένα παιδί, ενώ μπορεί να μιλήσει δεν το πράττει μέσα σε συγκεκριμένα πλαίσια (APA, 2013· Wong, 2010). Εξαιτίας της χαμηλής συχνότητας της επιλεκτικής αλαλίας, οι περισσότερες σύγχρονες έρευνες είναι ποιοτικές και έχουν πραγματοποιηθεί με δείγμα παιδιών (Μοκαίτη και συν., 2017), μάλιστα και η αιτιολογία της διαταραχής αυτής δεν έχει ανιχνευθεί πλήρως, αν και θεωρείται πολυπαραγοντική (Καρδαράς & Τάσιος, 2012). Σε σύγκριση με οικογένειες παιδιών με άλλες δυσκολίες, οι οικογένειες παιδιών με επιλεκτική αλαλία έχουν ελάχιστα διερευνηθεί. Οι έρευνες έως σήμερα έχουν επικεντρωθεί κυρίως σε χαρακτηριστικά της προσωπικότητας γονέων με παιδιά με επιλεκτική αλαλία και στην ύπαρξη ή μη ψυχοπαθολογίας (Kristensen & Torgersen, 2001) και λιγότερο έχουν διερευνηθεί τα βιώματα και οι εμπειρίες από την ανατροφή ενός παιδιού με τη συγκεκριμένη δυσκολία, καθώς και η υποστήριξη που έχουν δεχθεί οι γονείς από το οικογενειακό και κοινωνικό δίκτυο. Σκοπός της παρούσας ποιοτικής μελέτης είναι να ανιχνεύσει τις εμπειρίες και τα βιώματα μίας μητέρας παιδιού με επιλεκτική αλαλία, όπως διαμορφώθηκαν από την εμφάνιση της συμπτωματολογίας στο παιδί έως και τη διεξαγωγή της έρευνας. Η ποιοτική αυτή έρευνα διεξήχθη με βάση ημι-δομημένες συνεντεύξεις, προκειμένου να εξεταστούν οι εμπειρίες μιας μητέρας 46 ετών, σε πενταμελή οικογένεια με παιδί με επιλεκτική αλαλία. Οι εμπειρίες της μητέρας περιλαμβάνουν συναισθήματα και αντιδράσεις μετά τη διάγνωση, πώς αυτή επηρέασε τη συζυγική σχέση, τη μητρική σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά της οικογένειας αλλά και με Σημαντικούς Άλλους όπως οι παππούδες-γιαγιάδες αλλά και άλλα συγγενικά πρόσωπα καθώς και ειδικούς, εκπαιδευτικούς και άτομα του ευρύτερου κοινωνικού δικτύου του παιδιού. Οι εμπειρίες αναφέρονται, επίσης, στις ανησυχίες και τους προβληματισμούς της μητέρας για τη μελλοντική πορεία του παιδιού. Η πρώτη επικοινωνία με τη μητέρα έγινε τηλεφωνικά και ακολούθησαν δυο συναντήσεις, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης με αυτήν. Στα πλαίσια των συναντήσεων αυτών η μητέρα έλαβε τη διαβεβαίωση ότι θα τηρηθεί η ανωνυμία, ότι τα δεδομένα θα αξιοποιηθούν μόνο για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας και ότι είχε το δικαίωμα να μην απαντήσει σε κάποια ερώτηση εφόσον το έκρινε αναγκαίο ή ακόμα και να αποχωρήσει από τη έρευνα. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν με τη συγκατάθεση της μητέρας, σε ώρες

προγραμματισμένες με βάση τη διαθεσιμότητά της, σε διάρκεια έξι μηνών. Όλες οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν. Σημαντικά θέματα που αναδύθηκαν από την ποιοτική ανάλυση των δεδομένων είναι η ανάγκη για συμβουλευτική του ζευγαριού, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, η ανάγκη για ψυχική ανθεκτικότητα των γονιών, ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του γονικού ρόλου για όλα τα παιδιά της οικογένειας, η σημασία της συνέχισης της υποστήριξης από το σχολικό πλαίσιο αλλά και από το ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον για την καλύτερη συνοχή και λειτουργικότητα της οικογένειας. Τα ευρήματα έδειξαν τέλος ότι το παιδί με επιλεκτική αλαλία έχει δεχτεί υποστήριξη από το σχολικό περιβάλλον του. Η ανάδειξη των αντιλήψεων, των στάσεων, των πεποιθήσεων, των αντιδράσεων και των συναισθημάτων των βασικών φροντιστών παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για βασικά ζητήματα που αφορούν την ψυχική υγεία, την ενσωμάτωση και την κοινωνικοποίησή τους αποτελεί αναγκαιότητα για το σχεδιασμό αποτελεσματικών προγραμμάτων πρώιμης παρέμβασης.

Λέξεις-κλειδιά: Επιλεκτική αλαλία, μητέρα, μελέτη περίπτωσης

Ενσωμάτωση των μαθητριών/ών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: ενταξιακές πρακτικές των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης

Μαρία Κυπριωτάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Τ.Π.Ε. Πανεπιστημίου Κρήτης

mkypriotaki@uoc.gr

Γαρυφαλιά Χαριτάκη

Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό Προσωπικό του ΕΑΠ

charitaki.garyfalia@ac.eap.gr

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν την διδασκαλία όλων των μαθητριών/ών ως μια προσέγγιση που εστιάζει στην παρουσία, τη συμμετοχή και τα επιτεύγματα για όλα τα παιδιά στο σχολικό περιβάλλον (Qvortrup & Qvortrup, 2018). Μάλιστα, η θετική στάση των εκπαιδευτικών ως προς τη διδασκαλία όλων των μαθητριών/ών και η ικανότητά τους να τους διδάσκουν στην τάξη τους είναι ζωτικός παράγοντας για τη διασφάλιση αποτελεσματικών διδακτικών πρακτικών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες όλων των μαθητών (Woodcock & Jones, 2020). Μια συστηματική προσπάθεια θεσμοθέτησης της ενταξιακής εκπαίδευσης των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή/και αναπηρίες στα γενικά σχολεία σημειώνεται στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα τα τελευταία χρόνια (Pappas et al., 2018; Vogiatzi et al., 2022). Ωστόσο δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς πώς οι απόψεις των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής σχετικά με τη διδασκαλία όλων των μαθητών επιδρούν στις ενταξιακές πρακτικές που αξιοποιούν οι εκπαιδευτικοί γι' αυτό το σκοπό. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής σχετικά με την ενσωμάτωση των παιδιών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και κατά πόσο αισθάνονται αποτελεσματικοί να εφαρμόσουν ενταξιακές πρακτικές. Ακολούθως τα ερευνητικά ερωτήματα διαμορφώνονται ως εξής: α) Υπάρχουν διαφορές ως προς τις πεποιθήσεις εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής για την ενσωμάτωση των μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες; β) Υπάρχουν διαφορές ως προς την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών γενικής και ειδικής αγωγής στην εφαρμογή ενταξιακών πρακτικών; γ) Ποιοι παράγοντες δύνανται να επηρεάσουν τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών; Το δείγμα της έρευνας συγκροτήθηκε από 124 εκπαιδευτικούς γενικής και ειδικής αγωγής. Τα μέσα συλλογής δεδομένων είναι το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο αυτό αποτελείται από δύο μέρη: Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με την έρευνα, καθώς και δημογραφικά στοιχεία του δείγματος (φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, χρόνια υπηρεσίας κ.ά.). Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τις ακόλουθες κλίμακες: *Κλίμακα ATTAS -mm (Attitudes Toward Teaching All*

Students, Gregory & Lori, 2012) 9 δηλώσεις (Προσαρμογή και στάθμιση σε ελληνικό πληθυσμό: Charitaki et al., 2023) και την *Κλίμακα Διδακτικής Αποτελεσματικότητας σε Ενταξιακές Πρακτικές* (Sharma et al., 2012), 18 δηλώσεις. Η διάρκεια συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν 8-10 λεπτά και οι εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο μέσω google forms. Επιπρόσθετα ενημερώθηκαν για τον σκοπό της έρευνας και επισημάνθηκε ότι οι απαντήσεις τους είναι ανώνυμες και σε καμία περίπτωση δεν αναγνωρίζεται κάποιο στοιχείο της ταυτότητάς τους. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την ενσωμάτωση των όλων των μαθητριών/ών επηρεάζουν την μαθησιακή διαδικασία και τους τρόπους που επιλέγουν να στηρίξουν τους μαθητές τους. Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συζητώνται υπό το πρίσμα της ενταξιακής εκπαίδευσης, ώστε να αποκτηθεί μια πληρέστερη εικόνα σχετικά με το κατά πόσο οι πεποιθήσεις τους για το Ένα Σχολείο επιδρά στην επιλογή τους σχετικά με τις ενταξιακές πρακτικές που αξιοποιούν στο γενικό σχολείο.

Λέξεις-κλειδιά: Ενσωμάτωση, ενταξιακές πρακτικές, εκπαιδευτικοί

Γονείς και σχολική αποτελεσματικότητα

Ιουστίνη Βερυκόκκου

Προπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el10075@uoi.gr

Χρυσσαυγή Γρίβα

Προπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09311@uoi.gr

Κωνσταντίνος Δρούμπαλης

Προπτυχιακός φοιτητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09249@uoi.gr

Χρίστος Καψάλης

Προπτυχιακός φοιτητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09369@uoi.gr

Χριστίνα Καραπάνου

Προπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
PeI00627@uoi.gr

Δήμητρα Κωστανάσιου

Προπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
dkostanasiou@uoi.gr

Ελευθέριος Μπιτσαβάς

Προπτυχιακός φοιτητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09304@uoi.gr

Ελένη Πήχα

Προπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
el09274@uoi.gr

Κωνσταντίνος Σιόντης

Προπτυχιακός φοιτητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
ec0081@uoi.gr

Κωνσταντίνα Τζαφόλια

el09329@uoi.gr

Προπτυχιακή φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ένα αποτελεσματικό σχολείο είναι ένας οργανισμός μάθησης που επιτυγχάνει τους στόχους του με αποτελεσματικό τρόπο. Σύμφωνα με έρευνες καίριοι παράγοντες που συντελούν στην αποτελεσματικότητά του είναι ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, η συμπεριφορά εκπαιδευτικού και οι υψηλές προσδοκίες, η έμφαση στη διδασκαλία και τη μάθηση, το σχολικό κλίμα, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, η συνεργασία και

συμμετοχή των γονέων και της κοινότητας, η υλικοτεχνική υποδομή του σχολείου. Παρόλο που η συνεργασία και η συμμετοχή των γονέων θεωρείται ως καθοριστικός παράγοντας στην αποτελεσματικότητα του σχολείου, οι απόψεις τους και ο ρόλος τους δεν έχουν διερευνηθεί επαρκώς. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων για το αποτελεσματικό σχολείο. Συγκεκριμένα, εστιάζει στις απόψεις των γονέων για τον όρο αποτελεσματικότητα του σχολείου, τους παράγοντες που θεωρούν ότι συντελούν στην αποτελεσματικότητά του, καθώς και πώς αντιλαμβάνονται το δικό τους ρόλο ως παράγοντα αποτελεσματικότητας. Θα πραγματοποιηθεί ποσοτική έρευνα με δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα. Η συλλογή των δεδομένων στηρίζεται σε ερωτηματολόγιο το οποίο δημιουργήθηκε για το σκοπό αυτό και θα χορηγηθεί σε γονείς κατά τη διάρκεια των μηνών Απριλίου - Μαΐου 2024, ώστε να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα. Για τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων θα αξιοποιηθεί το λογισμικό IBM SPSS STATISTICS 28. Θα εφαρμοστεί η περιγραφική ανάλυση για την ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων με τη χρήση συχνοτήτων και πινάκων και επαγωγική στατιστική για τη συσχέτιση των μεταβλητών και τον εντοπισμό σημαντικών διαφορών στα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων. Οι απαντήσεις θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε τις απόψεις των γονέων για το αποτελεσματικό σχολείο και τη συμβολή τους σε αυτό καθώς η συμμετοχή και η εμπλοκή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους είναι βασικές για την επίτευξη επιτυχίας στο σχολείο. Οι γονείς που είναι ενεργά εμπλεκόμενοι στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να συμβάλουν στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του σχολείου.

Λέξεις-κλειδιά: Σχολική αποτελεσματικότητα, απόψεις γονέων, γονεϊκή εμπλοκή, βελτίωση σχολείου

Αξιολόγηση Εκπαιδευτικού Έργου: Απόψεις Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Γεώργιος Στάχτιαρης

Εκπαιδευτικός ΠΕ 70, Med, Διευθυντής 2ου Δημοτικού Σχολείου Νεάπολης Αιτωλοακαρνανίας

gstaxt@yahoo.gr

Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στον ελληνικό χώρο αποτελεί μείζον εκπαιδευτικό ζήτημα. Παρά τη θεωρητική αποδοχή της βελτιωτικής της λειτουργίας, οι παθογένειες του ελληνικού συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού συστήματος και η σύνδεση της διαχρονικά με τον έλεγχο και τον παρεμβατισμό έχουν δημιουργήσει κλίμα καχυποψίας στην εκπαιδευτική κοινότητα, με αποτέλεσμα η εφαρμογή της να αποτελεί σημείο αντιπαράθεσης μεταξύ εκπαιδευτικών και κεντρικής διοίκησης για δεκαετίες. Όλες οι νομοθετικές παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν από το 1982, που καταργήθηκε ο θεσμός του Επιθεωρητή και αφορούσαν την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, δεν εφαρμόστηκαν ή έμειναν ανενεργές, καθώς συνάντησαν τη σθεναρή αντίδραση της εκπαιδευτικής κοινότητας. Οι εκπαιδευτικοί αντέδρασαν μαζικά και στην τελευταία θεσμοθέτηση της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου, απέχοντας από τη διαδικασία, εκφράζοντας τη δυσπιστία και την αντίθεσή τους απέναντι στη χρησιμότητα της εφαρμογής της. Η συμμετοχή τους στη διαδικασία επιτεύχθηκε, ύστερα από προσφυγή του Υπουργείου Παιδείας στη δικαιοσύνη, που έκρινε ως παράνομες τις συνδικαλιστικές αποφάσεις που όριζαν την αποχή. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αποτυπώσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και, πιο συγκεκριμένα, να καταγράψει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις κύριες παραμέτρους εφαρμογής της εν λόγω αξιολογικής διαδικασίας. Το δεδομένο αυτό δύναται να καταστεί εφικτό αναδεικνύοντας, ενδεχομένως, τα στοιχεία εκείνα που χρήζουν βελτίωσης, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη συζήτηση για την ανάγκη εφαρμογής της παραπάνω διαδικασίας, προκειμένου το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να εισέλθει σε μια διαρκή διαδικασία

αναβάθμισης. Στη σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε συμμετείχαν 210 εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας, οι οποίοι κλήθηκαν να συμπληρώσουν ένα αυτοσυμπληρούμενο ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, που περιείχε κλειστού τύπου δηλώσεις. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, οι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται κατά πλειοψηφία αρνητικοί, αλλά και επιφυλακτικοί απέναντι στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, καθώς δεν αποτιμούν θετικά τις κύριες παραμέτρους, που αφορούν την εφαρμογή της. Εξαιρέση αποτελεί η άποψη, των περισσότερων συμμετεχόντων, ότι η συγκρότηση των Ομάδων Δράσης, που προϋποθέτει η αναφερόμενη διαδικασία αξιολόγησης, αναβαθμίζει το κλίμα συνεργασίας στη σχολική μονάδα.

Λέξεις-κλειδιά: Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου, απόψεις εκπαιδευτικών για την αξιολογική διαδικασία, ομάδες Δράσης.

Δημιουργική γραφή

Χρυσούλα Σουκουβέλου

Προπτυχιακή Φοιτήτρια, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

El09332@uoi.gr

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε έχοντας ως άξονα προσανατολισμού την έννοια της δημιουργικής γραφής. Σε πρώτο στάδιο επιχειρείται η εννοιολόγηση του όρου «δημιουργικότητα», μια έννοια που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την έννοια της δημιουργικής γραφής. Αν και έχουν διατυπωθεί διάφορες περιγραφές που προσπαθούν να αποδώσουν τη σημασία της δημιουργικότητας, οι οποίες μάλιστα διαφοροποιούνται ως προς κάποια σημεία, αποτελεί κοινό τόπο το γεγονός ότι για να οριστεί κάτι ως δημιουργικό, οφείλει να πληροί δύο προϋποθέσεις. Να διακατέχεται κατ' αρχάς από πρωτοτυπία, και την ίδια στιγμή από χρησιμότητα, η οποία υποδηλώνει ταυτόχρονα καταλληλότητα για την εκάστοτε περίπτωση. Εξαιτίας του γεγονότος ότι η δημιουργικότητα αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της δημιουργικής γραφής, διάφοροι ενασχολούμενοι με το προκείμενο πεδίο μελέτης συμφωνούν ότι η οποιαδήποτε απόπειρα οριοθέτησής της με ασφυκτικά περιορισμένους ορισμούς καθίστανται αντι-δημιουργικό, εξού και ο λόγος που αυτό που θα προτιμηθεί είναι η αποτύπωση γενικών και σύντομων περιγραφών. Γενικότερα, πάντως, χρησιμοποιώντας τον όρο «Δημιουργική Γραφή» γίνεται μια προσπάθεια απόδοσης του αγγλοσαξονικού όρου «creative writing» και παρόλο που η λέξη «γραφή» θα έλεγε κανείς ότι δύναται να παραπέμπει σε κάτι συγκεκριμένο, η λέξη «δημιουργική» είναι περισσότερο περίπλοκη και γενικόλογη σαν έννοια. Η εργασία στη συνέχεια επιχειρεί να αναδείξει τα πεδία στα οποία ξεδιπλώνεται η δημιουργική γραφή, τα οποία, αν και εκ πρώτης όψεως φαίνεται να κινούνται γύρω από τα μαθήματα της γλώσσας και της λογοτεχνίας, δεν αποκλείεται η περίπτωση να αξιοποιηθεί και σε μαθήματα όπως η ιστορία, η φιλοσοφία ή ακόμα και η φυσική ή τα μαθηματικά. Θεμελιώδη έννοια της παρούσας εργασίας αποτελεί αυτή του εργαστηρίου δημιουργικής γραφής, το οποίο συνιστά τον πυρήνα της δημιουργικής γραφής ως ένας χώρος έρευνας και πειραματισμού. Αφετηρία όλων των εργαστηρίων, τα οποία αποκτούν παιγνιώδη χαρακτήρα και οδηγούν τους μαθητές στη συνειδητοποίηση ότι η λογοτεχνία δύναται να διδαχθεί και με τρόπο ώστε να μην αποτελεί ένα ακόμη γλωσσικό μάθημα είναι η ακόλουθη αρχή. Όλοι διαθέτουν ισότιμες ικανότητες ώστε να προβούν στη συγγραφή ενός λογοτεχνικού έργου, οι οποίες, μάλιστα, συνεχώς καλλιεργούνται μέσα από τα εργαστήρια. Δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί η συγγραφή μιας σειράς από οφέλη που οι μαθητές αποκομίζουν με την ενασχόλησή τους με δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, καθώς, μέσα από αυτή ενεργοποιείται η φαντασία και η εφευρετικότητα των μαθητών και ενισχύεται παράλληλα η αυτοεκτίμηση και η αυτοπεποίθησή τους, γεγονός που με τη σειρά του καθιστά πιο εύκολο να εκφράζουν από μεριάς τους την ταυτότητά τους και να επινοούν πρωτότυπες λύσεις. Ο ρόλος που ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει στην όλη διαδικασία αποτελεί το τελευταίο κομμάτι του

πρώτου μέρους της εργασίας. Επισημαίνεται ότι κάθε εκπαιδευτικός οφείλει να καθοδηγεί τους μαθητές του, να τους επιβλέπει, αλλά να μην τους επιβάλλει τις προσωπικές του προτιμήσεις. Το δεύτερο μέρος της πτυχιακής εργασίας συνίσταται από μια σειρά δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής, οι οποίες βασίζονται στο βιβλίο «Τα χέρια δεν είναι για να δέρνουμε», το οποίο εντάσσεται στον ευρύτερο κύκλο του σχολικού εκφοβισμού. Γ' αυτό και πριν την παρουσίαση των δραστηριοτήτων κρίθηκε χρήσιμο να προηγηθεί μια σύντομη παρουσίαση του βιβλίου, καθώς και ο λόγος που οδήγησε στην επιλογή του.

Λέξεις από σπίτι: φέρνοντας στην τάξη λέξεις από τη γλώσσα κληρονομιάς

Ιωάννα Κίτσου

Εκπαιδευτικός ΠΕ70

kitsou.ioanna@gmail.com

Σε μια πολύγλωσση τάξη όπου συνυπάρχουν μαθητές/τριες με την ελληνική ως μητρική, των οποίων οι γονείς ή οι παππούδες ενδέχεται να έχουν διαλεκτικό υπόβαθρο (ποντιακά, βλάχικα, βόρειο ιδίωμα), με μαθητές/τριες των οποίων οι γονείς δεν έχουν ως πρώτη γλώσσα τα ελληνικά, οργανώθηκε δραστηριότητα βασισμένη στην τέχνη, και συγκεκριμένα στις προσωπογραφίες, που είχε ως στόχο: α) να καταγράψει τη γλωσσική ικανότητα στην παραγωγή σύντομων περιγραφικών κειμένων στα ελληνικά και β) να φέρει στο περιβάλλον του σχολείου λέξεις από το σπίτι στη γλώσσα που μιλούν μέλη της οικογένειας και δεν είναι τα ελληνικά. Το παραγόμενο προϊόν ήταν μια ανασύνθεση των προσωπογραφιών που δόθηκαν αρχικά, όπου τα παιδιά, ανάμεσα σε σημεία του πίνακα, έγραφαν λέξεις της γλώσσας της μητέρας τους ή λέξεις γλωσσών που θα ήθελαν να μάθουν για να περιγράψουν το συναίσθημα που βλέπουν στο πρόσωπο του πίνακα. Το νέο πολυτροπικό και πολύγλωσσο κείμενο επιτρέπει στους μαθητές και τις μαθήτριες να φέρουν τις πολιτισμικές και γλωσσικές εμπειρίες τους στο επίσημο περιβάλλον της τάξης και να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στην πολυγλωσσία. Η αποδοχή από το σχολικό περιβάλλον των γλωσσών κληρονομιάς που «κληροδοτούν» οι πρόγονοι στα παιδιά είναι σημαντική για την ταυτότητα των παιδιών μεταναστών και μεταναστριών (που είτε ήρθαν στην Ελλάδα με επαναπατρισμό, είτε ως πρόσφυγες ή οικονομικοί μετανάστες/στρίες), αλλά και για τη στάση τους απέναντι στο ελληνικό σχολείο – οι μαθητές και οι μαθήτριες αντιμετώπισαν τη συνύπαρξη λέξεων από διάφορες γλώσσες σε ένα κείμενο με ιδιαίτερο ενθουσιασμό.

«Φυσικές Επιστήμες» και «Φιλοσοφία για παιδιά»: Παρουσίαση ομίλων αριστείας, δημιουργικότητας και καινοτομίας

Αναστασία Γκουλγκούτη

ngoulgouti@yahoo.gr

Εκπαιδευτικός του 1ου Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Ιωαννίνων

Κυριακή Παπαδοπούλου

kuriakip7@gmail.com

Εκπαιδευτικός του 1ου Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Ιωαννίνων

Μαρία Ζάρρα-Φλούδα

Διευθύντρια του 1ου Πειραματικού Δημοτικού Σχολείου Ιωαννίνων

mariazarraf@gmail.com

Η παρούσα εργασία αναφέρεται στη δημιουργία και λειτουργία ομίλων στο 1ο Πειραματικό Δημοτικό Σχολείο Ιωαννίνων για την ανάπτυξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων, κλίσεων και ενδιαφερόντων των μαθητών/τριών, που φοιτούν στο Σχολείο. Ειδικότερα, παρουσιάζονται δύο όμιλοι αριστείας, δημιουργικότητας και καινοτομίας του Σχολείου,

οι οποίοι έχουν ως σκοπό την ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών/τριών, την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και την προώθηση της αριστείας και της καινοτομίας. Ο πρώτος όμιλος αφορά τις Φυσικές Επιστήμες (Φ.Ε.) και τα Πειράματα αναδεικνύοντας την αξία των σύγχρονων μεθόδων διδασκαλίας στη μαθησιακή διαδικασία για τη βαθύτερη κατανόηση φυσικών εννοιών και φαινομένων από τους/τις μαθητές/τριες. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται το διδακτικό υλικό, που δημιουργήθηκε για τις έννοιες της θερμότητας, της θερμοκρασίας, του ηλεκτρισμού, του ήχου κ.ά. κάνοντας πειράματα-διαφορετικά από τα βιβλία Φυσικών του Δημοτικού και τρόποι προσέγγισης αυτών των εννοιών. Απώτερος σκοπός του Όμιλου είναι η ανάπτυξη του Επιστημονικού Εγγραμματισμού των μαθητών/τριών στις Φ.Ε., καθώς εξοικειώνονται με την επιστημονική μεθοδολογία, εφαρμόζουν τη γνώση των Φ.Ε. στην καθημερινότητα, περιγράφουν, ερμηνεύουν και προβλέπουν φαινόμενα με επιστημονικό τρόπο, αναπτύσσουν θετικές στάσεις για τις Φ.Ε., αποκτούν εμπιστοσύνη και ενισχύεται η αυτοεκτίμηση στις ικανότητές τους για μάθηση των Φ.Ε. και καλλιεργούν την ομαδικότητα και τη συνεργασία. Ο δεύτερος όμιλος αφορά την «Φιλοσοφία Για Παιδιά» και τον Όμιλο «Εργαστήρι Φιλοσοφικής Σκέψης». Η Φιλοσοφία για Παιδιά αποτελεί το ερέθισμα για να ευαισθητοποιήσει τα παιδιά σε έναν άλλο τρόπο προσέγγισης και επίλυσης προβλημάτων της καθημερινής τους ζωής. Επιπλέον, η φιλοσοφία, μέσα από την άσκησή της, αναπτύσσει τις γνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες των παιδιών και συνδράμει αποφασιστικά στη βελτίωση της σκέψης τους. Στα προσδοκώμενα αποτελέσματα του Ομίλου εγγράφονται η αντίληψη και κατανόηση των φιλοσοφικών και οικουμενικών εννοιών όπως *ελευθερία, σεβασμός, ευδαιμονία*, η δικαιοσύνη, η δημοκρατία, η αλήθεια και το ψέμα και σε συναισθήματα όπως η ευτυχία, ο θυμός, η χαρά, ο πόνος, το πένθος, η προδοσία, η αγάπη, τόσο σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο όσο και σε ηθικό, η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών στην σχολική τάξη, προκειμένου τα παιδιά, μέσα από τον διάλογο και την ενεργητική παρουσία τους, να ασκηθούν στις αρχές του συλλογισμού και της επιχειρηματολογίας υπέρ ή κατά μίας θέσης (*κοινότητα διερεύνησης – Community of Inquiry*). Το στοιχείο του παραμυθιού, λοιπόν, και η έκφραση συναισθημάτων με αφορμή τον μύθο στη φιλοσοφία και την ιστορία αναδεικνύουν την εφαρμογή μιας καλής διδακτικής πρακτικής στην σχολική τάξη.

Λέξεις-κλειδιά: Εκπαιδευτικοί Όμιλοι, Φυσικές επιστήμες, «Φιλοσοφία για Παιδιά», Κοινότητα Διερεύνησης

Ο παραδοσιακός και ο ηλεκτρονικός караγκιόζης στην γενική και ειδική αγωγή και εκπαίδευση

Αντώνιος Λαμπρόπουλος

M.D, Δάσκαλος, διευθυντής δημοτικού σχολείου Αγκαιριάς Πάρου

lampropoulosa@gmail.com

Ήδη πριν από δεκαετίες έχει επισημανθεί η εκπαιδευτική διάσταση του θεάτρου σκιών. Από τους πρώτους ο Δημήτριος Λουκάτος χαρακτήρισε το θέατρο σκιών ως θέαμα που είναι πάντα μια προάσκησις ζωής στο παιδί. Τα πλεονεκτήματα που προσφέρει το θέατρο σκιών στην ειδική και γενική αγωγή είναι πολλά και σημαντικά καθώς προωθείται η δημιουργικότητα του ατόμου, γίνεται άσκηση στον προφορικό λόγο, στην συνεργασία, ενισχύεται ο σεβασμός στην πολυπολιτισμικότητα και στις ιδιαιτερότητες των ατόμων. Σημαντικός είναι και ο ρόλος του εκπαιδευτικού στην οργάνωση του θεάτρου σκιών. Στην εποχή της τεχνολογικής εξέλιξης εμφανίστηκε ο ηλεκτρονικός караγκιόζης. Με ένα ελεύθερο λογισμικό το e shadow μπορούν να οργανωθούν παραστάσεις με τη συνδρομή όλων των μαθητών μιας τάξης αλλά μπορούν και να ξεκινήσουν συνεργασίες με άλλα σχολεία. Το e shadow είναι ένα διαδικτυακό εργαλείο που σχεδιάστηκε από το εργαστήριο διανεμημένων πληροφοριακών συστημάτων και εφαρμογών πολυμέσων του Πολυτεχνείου Κρήτης. Υπάρχει η δυνατότητα χρήσης λογισμικού δημιουργίας φιγούρων, αλλά και δίνεται και η δυνατότητα επικοινωνίας και συνεργασίας μέσω του διαδικτύου.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει παραστάσεις με την τάξη του βοηθώντας πολλαπλά τους μαθητές του αλλά και το σχολικό κλίμα. Οι μαθητές μεταξύ άλλων εξασκούνται στην φαντασία, στη δημιουργική γραφή, στον αυτοσχεδιασμό, στην συνεργασία και γενικά ψυχαγωγούνται και χαίρονται. Επιπλέον μπορεί ο εκπαιδευτικός να οργανώσει παραστάσεις που αφορούν σε εθνικές γιορτές παραλείποντας τους κουραστικούς λόγους και τα ποιήματα. Μία άλλη εφαρμογή έχει να κάνει με την αποστήθιση μαθημάτων. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να φτιάξει φιγούρες ηρώων από την ιστορία που διδάσκονται στο σχολείο και να δραματοποιήσει κάποια γεγονότα. Στην ειδική αγωγή όλα τα αντικείμενα μπορούν να διδαχτούν μέσω του θεάτρου σκιών. Η βιβλιογραφία αναφέρει, πως το θεατρικό παιχνίδι έχει πολλά θετικά αποτελέσματα σε άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού. Βασικός στόχος των προγραμμάτων σε παιδιά με αυτισμό είναι να μειωθεί το άγχος τους απέναντι σε οποιαδήποτε νέα κατάσταση, καθώς επίσης και να βελτιώσουν την κοινωνική και συναισθηματική τους λειτουργία. Τα παιδιά που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού, συνήθως, δεν επιθυμούν το ομαδικό παιχνίδι και προτιμούν να κλείνονται στον εαυτό τους. Το θέατρο σκιών τα παρακινεί να παίξουν και να αλληλοεπιδράσουν. Επίσης αποφορτίζονται συναισθηματικά, εκδηλώνονται και αρχίζουν να αποκτούν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και στις ικανότητες τους για δημιουργική έκφραση. Η εργασία ασχολείται με τη μελέτη των πλεονεκτημάτων που προσφέρει το θέατρο σκιών στην ειδική και γενική αγωγή και προτείνει το ηλεκτρονικό θέατρο σκιών ως μια νέα μορφή εξελιγμένου θεάτρου σκιών. Παρουσιάζεται τέλος η διαδικασία δημιουργίας μίας ερασιτεχνικής παράστασης από παιδιά δημοτικού με οικολογικό περιεχόμενο και με θέμα: «Ο Καραγκιόζης σκοτώνει το σκουπιδοτέρας». Κατόπιν παρουσιάζεται και η διαδικασία μετατροπής της παράστασης σε ηλεκτρονική παράσταση με τη χρήση του εργαλείου e shadow.

Λέξεις-κλειδιά: Ηλεκτρονικός καραγκιόζης, σχολικό κλίμα, τεχνολογία, εκπαίδευση